BAŞLARKEN

بسم الله الرحمن الرحيم

Hamdolsun, varlığı anlamlı yaratan ve zîşuur kullarını anlama nimetiyle donatan Allah'a,

Salevât olsun, vahyi hakkıyla anlayıp en güzel örnekleriyle insanlığa anlatan Efendimiz'e,

Selam olsun, anlamak için okuyan, anladığını hayat boyu yaşayan tüm müminlere...

Vahiyle hayat bulma çabalarına mütevazı bir katkı yapmak niyetiyle yola çıkan **Kur'ani Hayat** Dergimiz, 14. sayısında Kur'an'ı anlamayı konu edindi. 2010 Kur'an Yılı faaliyetlerine katkı sadedinde Haziran ayında İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz Kur'an-ı Kerim Mealleri Sempozyumu'ndan sonra meal konulu sayımızı sunduk sizlere. İnşaallah, gelecek ramazan ayına kadar bir yıl boyunca doğrudan Kur'an'ı ele alan sayılarla sürdüreceğiz Kur'an Yılı faaliyetlerine katkımızı.

Mustafa İslâmoğlu hocamızın Kur'an'ı anlamanın farz olduğunu anlatan başyazısını, Ahmet Coşkun'un Kur'an'ın ifade özelliklerini irdeleyen çalışması takip ediyor. Murat Sülün okumanın anlamakla eşdeğer oluşunu inceliyor. Vahyi kurtuluş reçetesi olarak sunan genç yazarımız Ömer Noyan'ın ardından Adil Bor'un Kur'an'la iletişimi ve engellerini değerlendiren detaylı çalışmasını bulacaksınız. Abdulcelil Candan Kur'an'ı anlamaktan alıkoyan taklit sorununu eleştirel bir üslupla ele alıyor.

İktibas köşemizde merhum üstad Dr. Ali Şeriati'yi konuk ettik 'Hangi Kur'an?' diye sorup bu çetin soruya verdiği cevabıyla. Hüseyin K. Ece, Kur'an'ın hatırlatıcı ve öğüt oluşunu, Mehmet Deri hayat kitabımız Kur'an'ın Kur'an'da geçen özelliklerini inceledi. Adnan İnanç Kur'an okuru ve Kur'an yaşarı olmanın yolunu gösterdi, Mahmut Çınar Kur'an'ın hayata dönüşmesi için öncelikle gereken anlama ödevinde Hz.Peygamber'in rolünü inceledi.

Kur'an-ı Kerim'i anlama konulu 14. sayımızın söyleşi köşesinde iki kıymetli mülâkat bulacaksınız. Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof.Dr. M.Emin Özafşar ile "Kur'an'ın Nüzulünün 1400. Yılı; 610-1410: Okumak, Anlamak, Yaşamak için" başlıklı projeyi, Mustafa İslamoğlu ile Kur'an'ı anlamanın anlamını konuştuk.

Bilgin Erdoğan Abese Sûresi örneğinde hayatın içinden Kur'an'ı anlamayı, Hatice İ. Erdem Mehmet Akif ile Kur'an'ı anlamayı, İdris Şahin Kur'an'ı anlamada soruların önemini, Mustafa Demir, anlamak için Kur'an kapısından geri dönmemek gerektiğini, Mahmut C. Özmen Kur'an'ı yanlış anlama sorununu ele aldı sizin için.

Mehmet Soysaldı'nın Kur'an'da lafız, mânâ ve ses uyumunu inceleyen yazısı ile Nuriye Çakmak'ın sanal ortamda Kur'an çalışmalarını ele alan araştırmasının ardından Aşkın Taştan'ın hikâyesi, Bünyamin Doğruer'in şiiri ve Hasan Aycın'ın çizgi çalışması ile noktalıyoruz 14. sayımızı.

Internet sitemize sembolik bir bedel karşılığında üye olarak geçmiş tüm sayılara, dergide basılamayan yazılara ve çıkacak yeni sayılara ilk günden itibaren erişebilir, tüm dosyaları bilgisayarınıza indirebilirsiniz.

Cabiri ve Fadlallah gibi yakında irtihal eden âlimlerimizi hatırlamak için konusunu **Kur'an'da ulema** olarak belirlediğimiz 15. sayımızla Kurban Bayramı arifesinde buluşmak niyazıyla...

Kur'aniHayat
HAYATIN İNŞASI İÇİN

İki Aylık Dergi
Yıl: 3, Sayı: 14
Eylül-Ekim 2010
ISSN: 1308-3406

Derginin Sahibi
Anadolu Promosyon
Eğt. Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti. adına
Şahin ŞENER

Yayın Danışmanı
Dr. Fethi GÜNGÖR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Muharrem BAYKUL

Yayın Kurulu
Dr. Fethi Güngör
Hasan Hafızoğlu
Adnan İnanç
Muhammed Emin Yıldırım
Bahri Bulut

Son Okuma
Fatih Okumuş

Hukuk Danışmanı
Av. Mustafa Nar

İdare Merkezi:
Adım İş Merkezi,
FatmaSultan Mh.
Kahhalbağı Sk. No: 49
Topkapı- İstanbul
Tel: +90 212 531 3030
Faks: +90 212 621 5283
kuranihayatbilgi@gmail.com

Abonelik Şartları
6 sayı / 12 ay abonelik için
(Ocak-Aralık 2010)
Yurtiçi: 40-TL,
Yurtdışı: 60-USD, 35-EUR

Anadolu Promosyon
Eğt. Mat. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Posta Çeki: 568 64 82

Türkiye Finans Katılım Bankası
İstanbul / Fatih Şubesi

SWIFT-CODE NO: AFKBTRIS
TL: TR82 0020 6000 0400 1392 3500 03
USD: TR550020600004001392350101
EURO: TR280020600004001392350102

YURTDIŞI
Murat KUBAT / Sparkasse Neuss
Şube Kodu: 305 500 00
Hesap No: 1000714459
Tel: 00 49 177 796 16 53

Tasarım: **Kemal Güneş**
Uygulama: **Necmettin Asma**

Dağıtım: KİDAP 0212 528 12 26
KÜLTÜREL DERGİ 0212 527 45 97

Baskı: **İstanbul Matbaacılık**
Gümüşsuyu Cd. Altuncu İş Merkezi
No: 29/73-76 Zeytinburnu - İstanbul
Tel: 0212 482 51 66

Türü: İki aylık yaygın süreli dergi.
Yazılardan yazarları sorumludur.
Kaynak göstererek alıntı yapılabilir.

+90 212 531 30 30
www.kuranihayat.com

İÇİNDEKİLER

Kur'an'ı Anlamak Farzdır	3	Mustafa İSLAMOĞLU
فهم القرآن فريضة	9	مصطفى إسلام أوغلو
Kur'an'ın İfade Özellikleri	15	Ahmet COŞKUN
Okumak Anlamaktır	20	Murat SÜLÜN
Vahiy: Kurtuluş Reçetesi	27	Ömer NOYAN
Kur'an'la İletişim ve Engelleri	29	Adil BOR
Kur'an'ı Anlamaktan Alıkoyan Taklit	35	Abdulcelil CANDAN
Hangi Kur'an?	40	Ali ŞERİATİ
Kur'an Hatırlatıcı ve Öğüttür	43	Hüseyin K. ECE
Hayat Kitabımız Kur'an'ın Özellikleri	50	Mehmet DERİ
Kur'an'ı Okur Yaşar Olmak	53	Adnan İNANÇ
Kur'an'ın Anlaşılmasında Peygamberin Önemi	58	Mahmut ÇINAR
M.Emin Özafşar ile 'Kur'an Yılı' üzerine	62	Fethi GÜNGÖR
İslamoğlu Hocayla 'Kur'an'ı Anlamak' üzerine	69	F. OKUMUŞ, F. GÜNGÖR
Abese Sûresi ve Ayrımcılık	77	Bilgin ERDOĞAN
Mehmed Akif ile Kur'an'ı Anlamak	81	Hatice İ. ERDEM
Vahiy Dilinde Bir Hitap Biçimi: Soru	85	İdris ŞAHİN
Bu Kapıdan Geri Dönme	97	Mustafa DEMİR
Kur'an-ı Kerim: Birilerine Göre	102	Mahmut C. ÖZMEN
Kur'an'da Lafız, Mânâ ve Ses Uyumu	103	Mehmet SOYSALDI
Sanal Ortamda Kur'an Çalışmaları	108	Nuriye ÇAKMAK
Kur'an Size Ne Diyor?	116	Aşkın TAŞTAN
ŞİİR / Eynel Mefer?	118	Bünyamin DOĞRUER
ÇİZGİ / Anlamak	119	Hasan AYCIN

Kur'an'ı Anlamak Farzdır

MUSTAFA İSLAMOĞLU

KUR'AN'DA BU KADAR SIK VURGULANAN MUBÎN SIFATI, MUCİZEVÎ BİR İHBARDIR. GELECEKTE, "BİZ KUR'AN'I ANLAYAMAYIZ", "KUR'AN'I ANLAMAK NERDE, BİZ NERDE!", "KUR'AN'I ÜSTADLARIMIZ ANLAR BİZE DE ANLATIR" DİYECEK ZÜMRELERİN ÇIKACAĞINI ZIMNEN HABER VERMEKTEDİR.

Allah demek anlam demektir

Varlık anlamlıdır. Anlamı olmayan hiçbir şey var olmaz. Var olmuşsa mutlaka anlamıyla birlikte var olmuştur. Biz bilemesek de, varlık varoluştan getirdiği anlamı bünyesinde taşır. Anlamını bilemediğimiz eşya ve olayları anlamsız saymamız haddi aşmaktır. Bize düşen gerçeği itiraf etmek, eşya ve olayların her birinin bir anlamı bulunduğunu, fakat bizim bu anlamı her zaman keşfedemeyeceğimizi itiraf etmektir.

Varlığın ilk yasası anlamlılıktır. Sözgelimi yerçekimi yasası yokken anlamlılık yasası vardı. Zaten bir şey için yasadan söz etmek, dolaylı olarak o şeyin anlamlılığından söz etmektir. Anlamlılık ile amaçlılık arasında mülazemet ilişkisi vardır. Anlamı olanın amacı olur, amacı olanın anlamı olur. Bu yüzden bir şeyin anlamsızlığını söylemek, aynı zamanda onun amaçsızlığını söylemektir.

Allah demek anlam demektir. Varlıktaki anlamlılık ve amaçlılık Allah'ın eseridir. Bu yüzden ilahi elin değdiği hiçbir şey anlamsız ve amaçsız değildir. Allah'ın hak ile (*bi'l-hak*) yaratması, anlamlılık ve amaçlılığa tekabül eder. Zıddı batıldır. Nasıl ki *el-hak* anlam ve amaca delalet ediyorsa, *el-bâtıl* da anlamsızlığa ve amaçsızlığa delalet eder.

"O öyle bir zattır ki, gökleri ve yeri anlamlı ve amaçlı olarak O yaratmıştır." (En'âm 6/73).

Âyette, Allah'ın gökleri ve yeri "hak ile" (*bi'l-hak*) yarattığı buyrulmaktadır. Hak ile yaratmak, yaratılıştaki anlamlılığa ve amaçlılığa delalet eder.

Göklerin ve yerin anlamlı ve amaçlı olarak yaratılışı isbat yoluyla Kur'an'da defaatle ifade buyruluyor. Fakat bununla yetinilmiyor. Aynı hakikat anlamsızlığın ve amaçsızlığın nefyi yoluyla bir de tersinden vurgulanıyor. Böylece kelime-i tevhidde ifadesini bulan isbat ve nefiy üslubu, aynen göklerin ve yerin amaçlılığı için de kullanılmış oluyor:

"Göğü, yeri ve bu ikisi arasındakileri bir anlam ve amaçtan yoksun olarak (*bâtılen*) yaratmadık." (Sâd 38/27).

Kur'an'da anlamlı ve amaçlılığa yapılan sadece gökler ve yerler için vurgu yapılmaz. Göklerin ve yerin Allah tarafından anlamlı ve amaçlı olarak yaratılışından daha fazla vurgu, vahyin anlamlı ve amaçlı olarak (*bi'l-hak*) gönderilişine yapılır:

"İşte bu Allah'ın Kitab'ı bir anlam ve amaca mebni olarak (*bi'l-hak*) indirmesi sayesindedir." (Bakara 2/176).

KUR'AN'I ANLAMAK ALLAH'IN VE KUR'AN'IN ÜZERİMİZDEKİ HAKKIDIR.

"İşte bunlar Allah'ın mesajlarıdır; Biz bunları sana gerçek bir anlam ve amaca mebni olarak iletiyoruz." (Bakara 2/252).

"Bütün bunlar Allah'ın mesajlarıdır. Bunları belli bir anlam ve amaç uğruna sana bildiriyoruz." (Âl-i İmran 3/108).

Allah gökleri ve yeri nasıl "hak ile" yarattıysa, vahyi de "hak ile" göndermiştir. Vahyin hak ile gönderilmesi, bir anlam ve amaca mebni olarak gönderilmesidir. Fakat göklerin ve yerin anlama konu olmasıyla, vahyin anlama konu olması arasında esaslı bir farklılık vardır. Gökler ve yerin taşıdığı anlam "mübin" olarak vasfedilmemiştir. Zira kâinat kitabı taşıdığı anlamı okuyacak olana dolaylı olarak ifşa eder. Fakat Kur'an "mübin" olarak vasfedilmiştir. Zira Kur'an bizzat manaların taşıyıcısıdır ve taşıdığı manaları okuyacak olana doğrudan söyler.

Allah'ın kelamı *mubîn*'dir

Mubîn, Kur'an'ın Kur'an'da geçen sıfatlarından biridir. Aynı zamanda, yine hepsi de Kur'an'da Kur'an için kullanılan *Mecîd*, *Kerîm*, *'Aziz* gibi isimler Kur'an'ın özneliğine delalet eder. Zira ism-i fâil (özne) formundadır. *Ebâne* fiilinden türetilen mubîn hem geçişsiz, hem de geçişli olmak üzere, iki manayı birden bünyesinde taşır. *Mubîn* geçişsiz olarak "açık ve anlaşılır" manasına, geçişli olarak ise "açıklayan ve anlaşılır kılan" manasına gelir.

"İşte size Allah'tan bir nur ve *mubîn* kitap gelmiştir." (Maide 5/15).

"*Elif-Lâm-Râ*. İşte bunlar, *mubîn* bir Kitab'ın âyetleridir." (Yusuf 12/1).

"*Elif-Lâm-Râ*. İşte bunlar, Kitab'ın, yani *mubîn* Kur'an'ın âyetleridir." (Hicr 15/1).

"*Tâ-Sîn*. İşte bunlar, Kur'an'ın, yani *mubîn* Kitab'ın âyetleridir." (Neml 27/1)

Böyle devam edip gidiyor…

Kur'an'da bu kadar sık vurgulanan *mubîn* sıfatı, mucizevî bir ihbar niteliğindedir. Adeta gelecekte, "Biz Kur'an'ı anlayamayız", "Kur'an'ı anlamak nerde, biz nerde!", "Kur'an'ı üstadlarımız anlar, bize de anlatır" diyecek zümrelerin çıkacağını zımnen haber vermektedir. Tabi ki "Kur'an hem açık ve anlaşılır, hem açıklayan ve anlaşılır kılan" manasına gelen bir sıfatla muttasıf kılınmakla, bu mantığı reddetmektedir. Zira bu mantık, Furkan Sûresi'nin 30. âyetinde Hz.Peygamber'in kıyamette ümmetini Allah'a şikâyet edeceği "Kur'an'ı mehcur bırakma" cinayetinin de sebeplerinden birini teşkil etmektedir.

Kur'an kime hitap etmişse, anlamak da ona düşer. Eğer Kur'an'ı anlamaktan muaf tutulan bir zümre varsa, bu zümre Kur'an'ın hitap etmediği bir zümre olmalıdır. Şu halde cevabını aramamız gereken sual "Kur'an kime hitap etmektedir?" Bu sualin cevabı belli: Kur'an avamı ve havassıyla tüm mü'minlere hitap etmektedir. Onlarca

kez gelen "Siz ey iman edenler" hitabı bunun delilidir. Dahası Kur'an tüm insanlığa hitap etmektedir. Defalarca gelen "Ey insanlık" hitabı bunun delilidir.

Şu halde, bizzat Kur'an'ın kendisi insan olan hiç kimseyi kendisini anlamaktan muaf tutmamaktadır. Kur'an'ın Hedef kitlesi insandır. Hele kendisine iman eden bir mü'mini kendisini anlamaktan muaf tutması olacak şey değildir. Birine hitaben gönderilmiş her mesaj, muhatabından kendisini anlamasını ister. Bu hem mesajı gönderenin hakkı, hem de gönderilen mesajın hakkıdır.

Kur'an'ı anlamak Allah'ın özelde mü'min, genelde tüm insanlık üzerindeki hakkıdır. Yine Kur'an'ı anlamak, Kur'an'ın kendisine hidayet rehberi olarak inanan tüm mü'minler üzerindeki hakkıdır. Kur'an'ı anlayamayacaklarını düşünenler, Allah'ın ve Kur'an'ın hakkına geçiyorlar demektir. Kur'an'ı anlamak için gayret edenler ise, Allah'ın ve Kur'an'ın hakkına riayet ediyorlar demektir.

KUR'AN'IN ANLAMIYLA BULUŞMAYAN, KUR'AN'LA BULUŞMUŞ SAYILAMAZ. O OLSA OLSA MUSHAFLA BULUŞMUŞTUR.

Kur'an kendisine iman eden kimseye kendisini anlamayı bir fariza olarak yüklemektedir. Sık sık *mubîn* sıfatıyla anılması, Kur'an'ın muhatabına verdiği "Ben açık ve anlaşılır bir kitabım" mesajıdır. Kendisini Kur'an'a doğrudan muhatap kabul etmeyen biri, çıkıp şöyle diyebilir: "Kur'an ulema tarafından okunmuş, anlaşılmış, yorumlanmış ve kodlanmıştır; bize bunlar yeter".

Böyle bir mantık, Kur'an'ı anlamanın sadece mü'minler içinden belli bir zümreye has olduğunu iddia eden mantıktır. Fakat İslam'da ne Yahudilikteki gibi "din adamları sınıfı" (*ahbar*), ne de Hıristiyanlıktaki gibi bir "ruhban sınıfı" mevcuttur. İnsanları önce avam, havas ve ehassu'l-havas diye sınıflara tasnif edip, sonra da tepeden bakıcı bu tasnif üzerinden kendini seçkinleştirme ve ait olduğu zümrede ayrıcalık vehmetme, Allah'ın razı olmadığı bir zümre kibrine dayanır. Zaten hakikat ve hikmete ulaşmak için her tür akreditasyon ve inisiye olma şartı, Kur'an'ın ruhuna aykırıdır. Bu yaklaşım Müslümanlara diğer kültürlerden intikal etmiş bir hastalıktır. İslam'da her mü'min dininin adamıdır.

Yukarıdaki gibi düşünen birine sorulacak ilk soru şudur: Ya sizin ulema dediklerinizde sizin dediğinizi demiş olsalardı, durum ne olurdu? O zaman siz ne diyecektiniz?"

Bu suale "Ama demediler, işte koca bir İslam ilim mirası önümüzde duruyor" cevabı verilebilir.

Bu kez sorulacak sual şudur: "Onlar da sizin gibi Kur'an'a muhataptılar, kendi zaman ve mekânlarında sorumluluklarını gayretleri nisbetinde yerine getirdiler. Onların kendi sorumluluklarını yerine getirmiş olması, sizin üzerinizden sorumluluğu kaldırır mı? Onların ortaya koyduğu müktesebat, sizin Kur'an'a muhatap olduğunuz hakikatini ortadan kaldırır mı? Böyle yapmak, tam da Hz. Peygamber'in Hesap Günü'nde ümmetini Allah'a şikâyet edeceği hususdur. Dikkat buyurun, âyette Rasulullah'ın şikâyet edecekleri ümmeti içinden âlimler değil, havas değil, ehassu'l-havas da değildir. Bu tavır, Kur'an'ı *mehcur* bırakmaktır. Bir şeyi mehcur bırakmak, o şeyi terk etmek değil, onu işlevsiz kılmak, onunla aktif ve aktüel ilişki kuramamak demektir. Bu yüzden Arap lisanında "küsme" fiili için de aynı kelime kullanılır.

Bu sakat mantık meseleye böyle yaklaşmakla, zımnen Kur'an'ın manalarının öncekiler tarafından tüketildiğini söylemiş olmaktadır. Bu Kur'an'a yapılmış büyük bir bühtandır.

Kur'an'ın anlamıyla buluşmayan, Kur'an'la buluşmuş sayılamaz. O olsa olsa mushafla buluşmuştur, fakat Kur'an'la buluşmamıştır. Kur'an muhatabını inşa eden özne bir hitap olarak indi, fakat biz onu özne olmaktan çı-

karıp nesneleştirdik. Kur'an'ı nesneleştirme üç alanda şöyle tezahür etti:

1. Kur'an'dan Mushaf'a.
2. Tertilden tecvide.
3. Manadan lafza.

Kur'an'ın anlamıyla buluşmak için bu üç sonucu doğuran sürecin tersine döndürülmesi gerekir. Yeniden Kur'an Mushaf'ın önüne, Kur'an'ın emrettiği tertil ile okuma tecvit ile okumanın önüne, Kur'an'ın manası lafzının önüne alınmalıdır. Kur'an Mushaf'ın imamı, tertil tecvidin imamı, mana lafzın imamı olmalıdır. İmamla cemaat yer değiştirmemelidir.

Okumaktan murat anlamak

Kur'an, lafzı bir kez manası sonsuz kez inen ilahi bir hitaptır.

Adı üstünde *Kur'an*, kelimenin tüm olumla anlamlarıyla "sürekli okunan" demektir. Kur'an okumak, "nakarat söylemek" manasına değildir. Kur'an vahyini *ikra'* emriyle indirmeye başlayan Allah -hâşâ- içinde anlam olmayan bir okumayı emretmiş olamaz. O zaman "Oku" emri anlamsızlaşırdı. "Oku" emri, anlamsız bir emir değil, içinde anlam olan ve anlamı da içeren bir emirdir. Yani "Oku, ama anlamasan da olur" şeklinde bir okuma, Kur'an'ın *kıraet* dediği bir okuma değildir. Birine oku denildikten sonra ayrıca bir de "anla" denilmez. Zira "Oku" emri, aynı zamanda "anla" emrini içerir.

KUR'AN'I NESNELEŞTİRME ÜÇ ALANDA ŞÖYLE TEZAHÜR ETTİ: 1. KUR'AN'DAN MUSHAF'A. 2. TERTİLDEN TECVİDE. 3. MANADAN LAFZA.

Anlamadan okumak, akleden kalbi işin içine dâhil etmeden yapılan bir eylemdir. Bunun adı *kıraet* olamaz. Kur'an ise muhatabından aklını işe dâhil etmesini ister. "Akletmezler mi?" diye sorar. "Ne kadar da azınız aklediyor?" diye sitem eder. "Onlar Kur'an'ı hiç tedebbür etmezler mi?" diye sorar. "Biz Kur'an'ı hatırlamak için kolaylaştırdık; o halde yok mu öğüt alan?" (Kamer 54/17) diye sorar. Bu soruyu bir tek sûrede (Kamer) tam altı kez sorar. "İbret alın ey aktif akıl sahipleri!" diye nida eder. "Biz âyetlerimi tefekkür eden bir topluluk için işte böyle tafsilatlı kıldık" (Yunus 10/24) der. Kur'an baştan sona yaklaşık 800 yerde düşünme ve düşünmenin türevlerine atıf yapar. Kur'an'da bu kadar çok atıf yapılan bir başka insan özelliği daha yoktur.

Kur'an "Varlıkların en şerlisi kimdir?" sorusuna hiçbirimizin durup dururken vermeyeceği muazzam bir cevap verir: "Allah katında hareket eden varlıkların en şerlisi, akletmediği için hakikate kör ve sağır davranan kimselerdir." (Enfal 8/22).

Bu yüzden büyük arif Haris b. Esed el-Muhasibi *el-Akl ve'l-Fehmu'l-Kur'an* isimli muhalled eserinde şu muhteşem cümleyi kurar: "Akıl Kur'an'dır, Kur'an akıldır." Aklın Kur'an, Kur'an'ın akıl olması için o aklın Kur'an'la inşa olması gerekir. Kur'an'la inşa olan akıllar Kur'an'a kesmiş akıl olmayı hak ederler. Hamil-i Kur'an olmak hâfız-ı Kur'an olmakla eş değer değildir. Hamil-i Kur'an olmak, önce aklı Kur'an'a kesmek, sonra o akılla iki ayaklı Kur'an olmaktır.

Kıraat, akleden kalbin işe dâhil olduğu bir okuma biçimidir. Akleden kalbin içinde yer almadığı bir okuma biçimi *kıraet* değil, olsa olsa *tilavet*'tir. Kıraat anlamak için okuma, tilavet aktarmak ve duyurmak için okumadır. Tilavet için Mushaf yeterlidir, fakat kıraat için Kur'an şarttır. Bu nedenle ses ve görüntü aletleri sadece Kur'an'ı tilavet edebilirler, fakat kıraat edemezler. Mamafih CD'ler Kur'an tilavetini kusursuz ve mütemadiyen yapabilirler, fakat hiçbir CD Kur'an *kıraet* edemez.

Kur'an kıraat etmek, Kur'an'ı terennüm etmek değil, Kur'an'ı tedebbür etmektir. Kur'an muhatabından kıraat etmesini istemekle ye-

tinmeyip, daha ileri giderek tedebbür etmesini istemektedir:

"Yoksa onlar Kur'an'ı hiç tedebbür etmezler mi?" (Nisa' 4/82).

"Yoksa onlar Kur'an'ı hiç tedebbür etmezler mi, ya yoksa kilit vurulmuş kalplere mi sahipler?" (Muhammed 47/24).

Tedebbür "arka, art, sırt, görünmeyen taraf" manalarındaki *dubur*'den müştaktır. Âyet, Kur'an'ın satırlarından satır aralarına, oradan da satır arkalarına geçmemizi istemektedir. Tedebbür anlamaktan da çok daha derin bir şeydir. Eğer Kur'an muhatabından tedebbür istiyorsa, anlamayı haydi haydi ister. Zira tedebbür kıraattan çok daha derin bir şeydir. Buna "derin okuma" da diyebiliriz. Kıraat Kur'an'ın ne dediğini anlamayı, tedebbür ise Kur'an'ın ne demek istediğini anlamayı ifade eder.

KUR'AN KIRAAT ETMEK, KUR'AN'I TERENNÜM ETMEK DEĞİL, KUR'AN'I TEDEBBÜR ETMEKTİR.

Tezekkür, tedebbür, taakkul, tefakkuh, tefekkür

Kur'an muhatabından tedebbür istemesi, aklını kendisine vermesini istemesidir. Zaten Kur'an muhatabından sadece tedebbür istemez, hepsi de tefa'ul kalıbıyla gelen başka şeyler de ister. En iyisi Kur'an'ın muhatabından istediği anlama faaliyetinin beş ayrı ifadesi üzerinde teker teker durmak:

Tezekkür: Geçmişe yönelik derin düşüncedir. İstikameti mazidir. Hatırlama eksenlidir. Unutulan veya aktif ve aktüel olarak kullanılamayan bir bilgi veya tecrübenin varlığına atıftır. Vahyin bir adı da *zikr*'dir. İnsana fıtratını, unuttuğu hakikatleri, insanlığın değişmez değerlerini hatırlattığı için tüm vahiyler bu sıfatla anılmıştır.

Tedebbür: Geleceğe yönelik derin düşüncedir. İstikameti istikbaldir. Tedbir alma eksenlidir. Zaten tedbir de tedebbür ile aynı kökten gelir. Tedebbür eden tedbir alabilir. Tedebbür ile feraset ve basiret arasında zorunlu bir ilişki vardır. Tedebbür edenin feraset ve basireti artar, feraset ve basiretli olan tedebbür eder. Mü'min gaybı taşlamaz, gaybı bilmek için çırpınmaz. Tedebbür ile yetinir. Tedebbür yaparak aldığı tedbirlerle, gaybı bilmemekten doğan cehalet açığını kapatır.

Taakkul: Derinliğine bağ kurmaya yarayan düşüncedir. Sebeplerle sonuçlar, illetlerle hikmetler, eserle müessir, faille fil, sanatla sanatkâr, Halik ile mahluk, Rasuller ile Risalet, duygu ile düşünce, parça ile bütün, cevher ile araz, hülasa her şeyle her şey, her şeyle bir şey arasında bağ kuran düşünceye taakkul denir. Akla, bağ kurduğu için akıl denmiştir. Bağ kuramayan akıl akıl denmeyi hak etmeyen akıldır. Düşünce faaliyeti içerisinde taakkul, geçmişe yönelik düşünce olan tezekkür ile geleceğe yönelik düşünce olan tedebbür arasında bağ kurma yeteneğini kullanmaktır.

Tefakkuh: Olan biteni derinliğine anlayıp bu anlayışı şimdi ve buradaya taşımaya yarayan düşüncedir. İstikameti şimdi ve buradayı temsil eden "hal"dir. İlm-i hal, tefakkuh ile elde edilir. İnsanın halinin ilmini bilme ilmi olan fıkıh ilmine bunun için "fıkıh" adı verilmiştir. Emrolunduğumuz şey fıkıh tahsil etmek değil, tefakkuh etmemizdir. Zaten tefakkuhsuz bir fıkıh, hem sahibinin hem de başkalarının başına iş açar. Tarih bunun sayısız örneğine şahittir.

Tefekkür: Tezekkür, tedebbür, teakkul ve tefakkuh'tan oluşan bütün bu dörtlü süreci içine alan düşünme faaliyetinin tümünü birden kapsayan şumullü düşünme faaliyetidir. Tefekkür ile tekfir birbirinin zıddıdır. Kur'an'da tefekkür özendirilir, tefkir yerilir. Sadece iki yerde kullanılan tekfir, sığ ve önyargılı düşünmeye, tefekkür ise derin ve önyargısız düşünmeye denilir. Esasen bu beş kelimenin de aynı kalıpla (tefa'ul) gelmiş olması tesadüf değildir. Zira bu kalıp Arap dilinde "tekellüf" kalıbıdır. Yani bu beş tür

düşünme faaliyetinin olmazsa olmazı "külfete katlanmak"tır. Aklı zahmete sokmadan tefekkür faaliyeti gerçekleşmez. Bedel ödemeden, akıl teri dökmeden, külfete katlanmadan, hakkını vermeden tefekkür yapılamaz.

Anlamaktan gaye yaşamaktır

Kur'an Allah'ın muradını taşır. Bu murad sadece Kur'an'daki emir ve nehiylerde kendini ifşa etmez. Bununla birlikte Kur'an kıssalarında, geçmiş kavimlerin haberlerinde, dramatize etmenin en güzel yöntemi olan Kur'an mesellerinde, ahirete ilişkin gaybi haberlerde, doğru ve yanlışı, iyi ve kötüyü, hak ve batılı, zalim ve mazlumu tavsif eden ibarelerde de ifşa eder.

Allah'ın muradı vahiy olarak insanların önüne geldikten sonra, ilahi muradı anlamak farzdır, hatta efrazdır. Zira tüm farzlar ancak O'nun muradını anlamakla îfâ edilebilir. Tüm farzların maksadı, murad-ı ilahiyi anlayınca gerçekleşir. Yoksa farzı eda eder insanlar, fakat onu îfâ etmezler, yani farzın arkasındaki muradı ilahiye vefa göstermiş olmazlar.

İLAHİ MURADI ANLAMAK FARZDIR, HATTA EFRAZDIR. ZİRA TÜM FARZLAR ANCAK O'NUN MURADINI ANLAMAKLA ÎFÂ EDİLEBİLİR.

Kur'an'ı okumaktan murad anlamak, anlamaktan murad ise yaşamaktır. Anlamak okumanın gayesi, yaşamak anlamanın gayesidir. Bir şey anlaşılmadan yaşanmaz, yaşanmadan hayat olmaz ve hayat vermez. Kur'an hayat kitabıdır. Beşere hayat vererek onu insan etmek için üflenmiş ruh gibidir. Hatta vahiy ruhun ta kendisidir. Bunu vahyin kendisi söyler. Nahl Sûresi'nin 2. âyetinde, Kadr Sûresi'nin 4. âyetinde "vahiy" rûh olarak yer alır. Vahiy, ruhun ruhudur. Vahiysiz kalan insanın ruhu ruhsuz kalmıştır. Ruhu ruhsuz kalan insan, bedeni ruhuna tabut olmuş canlı cenaze gibidir.

Kur'an, sahibi Allah olan hayat okulunun yine Allah'a ait olan müfredatıdır. Kur'an'dan ders almayan Allah'tan ders almıyor demektir. Vahiy kendisini "düşünen bir topluma" ithaf eder. Dersi ise vahiyle hayatına istikamet vermek isteyenler alır. Hz.Ömer şöyle der: "*Lâ yağrurkum men karae'l-kur'an! İnnema huve kelamun netekellemu bih. Velakin unzuru men ya'mel bih*" (Birinin Kur'an tilavet etmesi sizi aldatmasın! O dilimizdeki bir sözdür! Asıl siz onu kim hayatına koyuyor, ona itibar edin!)

Hidayetine Hadid Sûresi'nin 16. âyeti sebep olan Fudayl b. Iyaz şöyle der: "*İnnema nezele'l-Kur'anu li-yu'mele bih; ittehaze'n-nasu kıraetehu 'amelen*" (Kur'an sadece kendisiyle amel olunmak için indirildi; fakat insanlar onu kıraat etmeyi amel edindiler).

Efendimiz "*Eşrâfu ummetî hameletu'l-Kur'an*" (Ümmetimin en şereflileri Kur'an'ı taşıyanlardır) buyurur. Dikkat! Burada Kur'an'ı taşımak Kur'an'ı hıfzetmek değildir. Buradaki taşıma tam da şu âyetteki "taşıma" ile aynı manadadır: "Tevrat'ı taşıma sorumluluğu kendilerine verilip de sorumluluğunun gereğini yerine getirmeyenlerin durumu, kitaplar yüklenmiş (fakat sırtındaki yükün değerinden bihaber olan) eşeğin durumu gibidir." (Cuma 62/5). Âyette de hadiste de geçen kelime *haml*'dir. Kur'an hamili olmak, Kur'an hammalı olmak değil, Kur'an âmili olmaktır.

Celaleddin Rumi "Sahabe efendilerimiz Kur'an'ı yerlerdi" tesbitinde bulunuyor. Bu muhteşem tesbitin ele verdiği hakikat şudur: Nasıl yemek, onu sindirenin gözünde görmeye, kulağında işitmeye, aklında düşünmeye, kalbinde sevmeye, ayağında yürümeye, elinde tutmaya dönüşüyorsa, Kur'an da kendisini yiyip sindirenin hayatı olur. Onunla bakar, onunla işitir, onunla düşünür, onunla duyar…

Sözün özü: Kur'an'ın anlamıyla buluşmak Allah ile buluşmaktır.

Haydi o halde, anlamla buluşmanın doyumsuz hayrını ve hazzını yaşamaya!..■

فهم القرآن فريضة

مصطفى إسلام أوغلو

فهم القرآن حق على من يؤمن بالله بشكل خاص وعلى البشرية جمعاء بشكل عام.

ترجمة : مروة داغستاني بارسيك

الله هو المعنى

الوجود ذو معنى. ولا يوجد شيء على الإطلاق دون معنى بل كل موجود يوجد ومن كل بد مع معناه. الموجود يحمل في ذاته معنى وجوده الذي يضفيه عليه الوجود وإن لم ندرك نحن ذاك المعنى. إن اعتبارنا الأشياء والحوادث التي لا ندرك معناها أشياء غير ذات معنى هو تجاوز لحدودنا وعلينا الاعتراف بحقيقة أن لكل شيء ولكل حادثة معنى لا يسعنا نحن دوما اكتشافه.

المعنى هو أول قانون للوجود. فقانون المعنى كان موجودا قبل اكتشاف قانون الجاذبية الأرضية على سبيل المثال. وقولنا بوجود قانون لأمر ما يعني قولنا ـ وبشكل غير مباشر ـ بمعنى ذلك الشيء. ثمة علاقة متلازمة بين المعنى والهدف فما له معنى له هدف والعكس بالعكس صحيح. لهذا السبب فإن القول بعدم وجود معنى لأمر ما يعني في ذات الوقت القول بأنه غير ذي هدف.

الله هو المعنى. وما المعنى والهدف الكامنين في الوجود سوى لمسة من لمساته. لذا فإن كل ما تلمسه يد العناية الإلهية ليس عديم المعنى أو عديم الهدف وخلق الله الوجود بالحق يعني خلقه له بمعنى وبهدف وعكس ذلك هو الباطل. فكما يدل الحق على المعنى والهدف يدل الباطل على اللامعنى واللاهدف.

«وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ» (الأنعام 73/6).

تشير الآية الكريمة إلى أن الله سبحانه وتعالى خلق السموات والأرض بالحق. والخلق بالحق دلالة على معنى وعلى هدف الخلق. يتحدث القرآن الكريم في عدة مواضع وعن طريق الإثبات عن خلق السموات والأرض بمعنى وبهدف وهو لم يكتفي بذلك وحسب بل يؤكد الحقيقة ذاتها بطريقة عكسية أيضا أي بنفيه اللامعنى واللاهدف. وهكذا فإن أسلوب النفي والإثبات الموجود في كلمة التوحيد يستخدم بعينه

للتأكيد على هدف خلق السموات والأرض:

«وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا» (ص 27/38).

ليست السموات والأرض وحدهما اللذان يؤكد القرآن الكريم خلقهما بمعنى وبهدف بل هو يؤكد أكثر ما يؤكد على أن الوحي قد أنزل بمعنى وبهدف (بِالْحَقِّ):

«ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ» (البقرة 176/2).

«تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ» البقرة 252/2).

«تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ» (آل عمران 108/3).

كما خلق الله السموات والأرض «بِالْحَقِّ» فقد أنزل الوحي أيضا «بِالْحَقِّ» وإنزال الوحي بالحق يعني إنزاله استنادا إلى معنى وهدف. ولكن ثمة بون شاسع وأساسي بين المعنى الذي تحمله السموات والأرض والمعنى الذي يحمله الوحي. فمعنى السموات والأرض لم يوصف بـ «المبين» إذ أن كتاب الكائنات يبوح لقارئه بصورة غير مباشرة عن معناه في حين وُصِف القرآن بالمبين لأنه يحمل معانيه بذاته ويخبر قارئه بها مباشرة.

كلام الله مبين

كلمة مبين هي إحدى صفات القرآن الكريم الواردة فيه وهي تدل على كونه فاعلا شأنها في ذلك شأن الصفات الأخرى الواردة في القرآن الكريم بصيغة اسم فاعل وصفة مشبه باسم الفاعل مثل مجيد، كريم وعزيز. تحمل كلمة مبين المشتقة من فعل إبانة معنيين اثنين فهي تستخدم بشكل لازم ومتعدي. تعني مبين بمعناها اللازم «الواضح والمفهوم» وبمعناها المتعدي «الموضِّح والمفهِّم».

«قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ» (المائدة 15/5).
«الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ» (يوسف 1/12).
«الر تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ» (الحجر 1/15).
«طس تِلْكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُبِينٍ» (النمل 1/27).
وهكذا...

إن تأكيد القرآن الكريم على صفة مبين إلى هذا الحد لهو إبلاغ إعجازي. فكأن القرآن يبلغ ضمنا عن ظهور فئات في المستقبل تقول «نحن لا يسعنا فهم القرآن»، «أين فهم القرآن منا»، «أساتذتنا هم من يفهمون القرآن ويفهمونه لنا». إن اتصاف القرآن بصفة تعني أنه «واضح ومفهوم، وموضِّح ومفهِّم» في ذات الوقت ينفي ـ وبالطبع ـ هذا المنطق. فالأخير هو أحد أسباب جريمة «هجر القرآن» التي تحدثنا عنها الآية 30 من سورة الفرقان والتي ستحمل النبي عليه السلام على شكاية أمته إلى الله يوم القيامة.

كل من يخاطبه القرآن مكلف بفهمه ولو أن هناك فئة معفية من فهمه لكان ينبغي أن تكون تلك الفئة فئة لم يخاطبها القرآن. والسؤال الذي يطرح نفسه هنا هو: «من يخاطب القرآن؟». الإجابة واضحة: يخاطب القرآن المؤمنين كافة بعوامهم وخواصهم وما خطاب «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا» سوى دلالة على ذلك. بل إن القرآن يخاطب الإنسانية جمعاء ودليل ذلك خطابه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ».

إن قراءة القرآن لا تعني الترنم به بل تدبره.

إذا فالقرآن نفسه لم يعف أي إنسان من فهمه والكتلة المستهدفة التي يتوجه إليها هي الناس أجمعين. وبالتأكيد فإنه من غير الممكن أن يعفي القرآن من يؤمن به عن فهمه. كل رسالة تطلب ممن وجهت إليه فهمها وهذا حق مرسِلها وحقها هي أيضا.

فهم القرآن حق على من يؤمن بالله بشكل خاص وعلى البشرية جمعاء بشكل عام. وفهم القرآن هو كذلك حق على جميع المؤمنين الذين يعتبرونه دليل هدى لهم. إن الذين يعتقدون أنهم لن يتمكنوا من فهم القرآن يعتدون على حق الله وحق القرآن، أما الذين يجتهدون لفهمه فيراعون حق الله وحق القرآن.

القرآن يفرض على من يؤمن به فهمه وما وصف القرآن في مواضع عدة بالمبين سوى رسالة لمن يخاطبه مفادها «إنني كتاب واضح ومفهوم». بيد أن من لا يعتبر نفسه مخاطبا مباشرا للقرآن الكريم قد يقول الآتي: «لقد قرأ العلماء القرآن وفهموه وفسروه ورمَّزوه وهذا حسبنا».

إن منطقا كهذا يزعم أن فهم القرآن منحصر بفئة معينة فقط من المؤمنين، بيد أن الإسلام ليس فيه "فئة الأحبار" كاليهودية ولا "فئة الرهبان" كالمسيحية. إن تصنيف الناس إلى عوام وخواص ومن ثم خواص الخواص واعتبار الذات بناء على هذا نظرة الفوقية والتصنيف الاستعلائي ذاتا مختارة ووهمها

بأنها تتمتع بمزايا الفئة العليا التي تنتمي إليها هو أمر ينبع من تكبر فئة لا يرضى عنها الله. وأساسا فإن اشتراط أي شكل من أشكال القبول أو شعائر المساررة من أجل الوصول إلى الحقيقة والحكمة أمر يتناقض وروح القرآن. وهذا التصور تصور مرضي انتقل إلى المسلمين من الثقافات الأخرى ففي الإسلام كل مؤمن هو رجل دين.

أول سؤال يطرح على من يفكر بالطريقة التي أسلفناها أعلاه هو: لو أن من تقولوا عنهم علماء قالوا مثل قولكم هذا إلام كانت ستأول إليه الأمور؟ وماذا كنتم ستقولون حينها؟

قد تكون الإجابة على هذا السؤال كالتالي: "لكنهم لم يقولوا ذلك وها هو إرث إسلامي علمي ضخم ماثل أمامنا".

وهذه المرة سيُسألون: «هم أيضا مخاطبو القرآن مثلكم وهم أدوا مسؤولياتهم في أزمنتهم وأمكنتهم على قدر عزمهم. ولكن هل تأديتهم مسؤولياتهم يعفيكم من المسؤولية الملقاة على عاتقكم؟ وهل الإرث الذي تركوه لنا يغير حقيقة كونكم مخاطبي القرآن؟ إن هذا التصرف بالذات هو الذي سيدفع النبي عليه الصلاة والسلام إلى شكاية أمته إلى الله يوم القيامة.وهنا يرجى الانتباه فمن سيشتكيهم الرسول صلى الله عليه وسلم ليسوا العلماء من أمته ولا الخواص ولا خواص الخواص. إن التصرف الذي سيشتكيه هو هجر القرآن. وهجر شيء ما لا يعني تركه بل يعني تعطيله وعدم إقامة صلات فعالة ومعاصرة معه فالـ «هجر» هو الإعراض عن الشيء.

القرآن لم يكتف بأن طلب من مخاطبيه قراءته بل هو يطلب منهم أكثر من ذلك، يطلب تدبره.

إن تصور المنطق السقيم الأمر على هذا النحو يعني قوله ضمنا باستنفاذ الأوائل معاني القرآن الكريم وهذا بهتان كبير بحق كتاب الله.

من لا يلتقي بمعنى القرآن لا يعتبر التقى به بل يكون ـ وبأحسن الأحوال ـ قد التقى بالمصحف. القرآن نزل خطابا فاعلا يبني مخاطبه بيد أننا نزعنا عنه تلك الصفة وحولناه إلى مفعول به وتجلت هذه العملية في مجالات ثلاثة:

1. من القرآن إلى المصحف.
2. من الترتيل إلى التجويد.
3. من المعنى إلى اللفظ.

من أجل الالتقاء بمعنى القرآن يجب عكس العملية التي ولدت النتائج الثلاث الواردة أعلاه أي يجب ومن جديد وضع القرآن أمام المصحف، والقراءة ترتيلا التي أمر بها القرآن أمام القراءة تجويدا، ومعنى القرآن الكريم أمام لفظه. يجب أن يكون القرآن إمام المصحف، والترتيل إمام التجويد والمعنى إمام اللفظ يجب عدم قلب المواضع بين الإمام ومن يؤمهم.

الغرض من القراءة هو الفهم

القرآن خطاب إلهي تنزل لفظه مرة واحدة أما معناه فيتنزل إلى ما لانهاية.

القرآن وكما يدل عليه اسمه وكل المعاني التي تحملها هذه الكلمة يعني «المقروء دوما». وقراءة القرآن لا تعني «الترنم به كلازمة غنائية» فالله الذي استهل وحي القرآن بأمر اقرأ حاشى له أن يكون قد أمرنا بقراءة تفتقر إلى الفهم، فحينها كان سيغدو أمر «اقرأ» بلا معنى. إن أمر «اقرأ» ليس أمرا بلا معنى بل هو يحمل معناه في داخله. أي أن قراءة تعتمد منطق «اقرأ ولا بأس إن لم تفهم» ليست القراءة التي يتحدث عنها القرآن. فلا يقال لمن يؤمر بالقراءة «افهم» لأن أمر القراءة ينضوي في حد ذاته على أمر "الفهم".

إن القراءة دون فهم هي فعل لا يشارك فيه قلب يعقل ولا يمكن أن يطلق على فعل كهذا قراءة. فالقرآن يطلب من مخاطبه إشراك عقله في هذا العمل وهو يسأل "أَفَلَا يَعْقِلُونَ؟" ويعتب "وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ" ويتساءل "أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ" و"وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ" (القمر 17/54). وهو يطرح هذا السؤال ست مرات في سورة واحدة فقط (سورة القمر). وينادي أن "واعتبروا يا أولي الألباب". ويقول "كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ" (يونس 24/10). إن القرآن الكريم يشير في نحو 800 موضع من أوله إلى آخره إلى التفكير ومترادفاته وليس ثمة صفة إنسانية أخرى يشير إليها القرآن إلى هذا الحد كهذه الصفة.

يجيب القرآن الكريم إجابة بليغة لا تخطر على بال أحد منا على سؤال "من هو شر الدواب؟" ألا وهي: "إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ

عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ" (الأنفال 22/8).

لهذا السبب يقول العارف الكبير الحارث بن أسد المحاسبي في كتابه الخالد "العقل وفهم القرآن" هذه العبارة الرائعة: "العقل هو القرآن، والقرآن هو العقل". كي يكون العقل قرآنا والقرآن عقلا ينبغي أن يكون ذلك العقل عقلا بُني بالقرآن. وعقول بُنيت بالقرآن هي عقول تستحق التحول إلى قرآن. إن حمل القرآن لا يعني حفظه بل يعني أن يتحول عقل حامله إلى قرآن ليصبح في نهاية المطاف قرآنا يمشي على قدمين.

تعني القراءة إشراك قلب يعقل في هذا الفعل. وقراءة لم يشترك فيها قلب يعقل ليست قراءة بل مجرد تلاوة على أحسن تقدير. هدف القراءة هو الفهم أما التلاوة فهي قراءة بهدف النقل والإسماع. وجود مصحف أمر كاف للتلاوة أما القراءة فشرطها القرآن. لهذا السبب يمكن للأجهزة المسموعة والمرئية تلاوة القرآن لكن لا يسعها قراءته فالأقراص المدمجة تستطيع تلاوة القرآن بشكل مثالي ومستمر لكن ليس بمقدور أي قرص مدمج قراءة القرآن.

إن فهم المراد الإلهي فرض بل وحتى فرض الفروض. فأي من الفروض لا يمكن الإيفاء به إلا بفهم المراد الإلهي.

إن قراءة القرآن لا تعني الترنم به بل تدبره فالقرآن لم يكتف بأن طلب من مخاطبيه قراءته بل هو يطلب منهم أكثر من ذلك، يطلب تدبره:

« أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ» (النساء 82/4).

«أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا» (محمد 24/47).

كلمة تدبر مشتقة من كلمة دبر التي تعني «خلف، ظهر، جانب غير مرئي». والآية تطلب منا الانطلاق من سطور القرآن إلى ما بين السطور ومن هناك إلى ما خلفها. التدبر أعمق بكثير من الفهم وإذا كان القرآن يطلب من مخاطبه التدبر فإنه وبالتأكيد يطلب منه الفهم لأن التدبر أعمق بكثير من القراءة ويمكننا وصفه بـ «قراءة متعمقة». إن القراءة تعني فهم ما يقوله القرآن أما التدبر فيعني فهم ما يرمي إلى قوله القرآن.

التذكر، التدبر، التعقل، التفقه، التفكر

أن يطلب القرآن الكريم من مخاطبه التدبر يعني أنه يطلب منه إعطاءه عقله. ولا يطلب القرآن من مخاطبه مجرد التدبر فقط بل يطلب منه أمورا أخرى أيضا ترد جميعها في قالب «تَفَعَّل». من المفيد هنا التوقف عند كل من الكلمات الخمس المختلفة المستخدمة لفعالية الفهم التي يطلبها القرآن من مخاطبه:

التذكر: تفكير عميق نحو الوراء. استقامته الماضي ومحوره التذكر. وهو يشير إلى وجود معلومة أو تجربة منسية أو غير مستعملة بصورة فعالة أو حالية. والذكر اسم من أسماء الوحي وكل ما نزل من وحي ذكر بهذه الصفة لأنه يذكر الإنسان بفطرته وبالحقائق التي نسيها وبالقيم الإنسانية التي لا تتغير.

التدبر: تفكير عميق نحو المستقبل. استقامته المستقبل ومحوره الأخذ بالتدابير. وأساسا فإن كلمتي تدبير وتدبر مشتقتان من الجذر ذاته ومن يتدبر بوسعه اتخاذ التدابير. كما أن هناك علاقة حتمية بين التدبر وبين الفراسة والبصيرة. فمن يتدبر تزاد فراسته وبصيرته، ومن يتمتع بالفراسة والبصيرة يتدبر. المؤمن لا يرجم الغيب ولا يتحرق لمعرفته بل يكتفي فقط بالتدبر. وبالتدابير التي يتخذها بتدبره يسد ثغرة الجهل الناجمة عن عدم معرفته الغيب.

التعقل: هو تفكير يؤسس علاقة عميقة بين الأسباب والنتائج، العلل والحكم، الآثار والمؤثر، الفاعل والفعل، الفن والفنان، الخالق والمخلوق، الرسل والرسالة، الشعور والتفكير، الجزء والكل، الجوهر والمظهر. وخلاصة القول تطلق كلمة تعقل على كل تفكير يقيم صلة بين كل شيء وكل شيء، بين كل شيء والشيء. ويقال للعقل عقل لأنه يعقل (أي يربط ويقيم الصلة) والعقل الذي لا يعقل لا يستحق أن يطلق عليه اسم عقل. من بين فعاليات التفكير الأخرى تستخدم مقدرة التعقل لإقامة صلة بين التذكر الذي هو تفكير نحو الماضي، والتدبر الذي هو تفكير نحو المستقبل.

التفقه: هو تفكير مبني على فهم عميق لما حصل ونقل هذا المفهوم إلى الحاضر وإلى هنا. وهو «حال» يمثل الهُنَا واستقامته الحاضر. علم الحال هو علم يتم تحصيله بالتفقه ولهذا السبب أطلق على علم الفقه ـ الذي هو علم معرفة حال الإنسان ـ

اسم «الفقه». إن ما أمرنا به ليس تحصيل الفقه بل التفقه. ففقه دون تفقه يجلب المتاعب لصاحبه وللآخرين والتاريخ مليء بأمثلة لا حصر لها من هذا القبيل.

التفكر: هو فعالية فكرية شمولية تحوي جميع الفعاليات الفكرية التي تتضمن هذه العملية الرباعية برمتها والمؤلفة من التذكر والتدبر والتعقل والتفقه. التفكر والتفكير ضدان والقرآن الكريم يحض على التفكر لكنه يذم التفكير. فهذه الكلمة المستخدمة في موضعين اثنين فقط توصف بأنها تفكير ضحل مبني على أحكام مسبقة في حيت يوصف التفكر بالتفكير العميق غير المبني على أحكام مسبقة. إن ورود الكلمات الخمس في ذات الصيغة (تَفَعُّل) ليس من محض الصدفة فهذه الصيغة تستخدم عموما بمعنى الحث على بذل الجهد والتكلف في الشيء. أي أن «تكلف العناء» شرط لا غنى عنه لهذه الأنواع الخمسة من الفعاليات الفكرية ولا يمكن ممارسة فعالية التفكر دون تكلف العقل العناء. كما أنه لا يمكن ممارسة التفكر دون دفع الثمن، وإجهاد العقل، وتحمل العناء وإعطاء التفكر حقه.

غرض الفهم عيش ما يُفهم

يطوي القرآن الكريم بين جنحيه مراد الله. وهذا المراد لا يتجلى فقط في الأوامر والنواهي القرآنية بل يتجلى كذلك في القصص القرآنية، وأخبار الأمم الماضية، والأمثال القرآنية التي تعتبر من أجمل أساليب الصور الدرامية، وفي أخبار الغيب عن الآخرة، وفي العبارات التي تصف الصالح والسيء، الحق والباطل، الظالم والمظلوم.

إن فهم المراد الإلهي بعد وضع مراد الله كوحي بين يدي الناس لهو فرض بل وحتى فرض الفروض. فأي من الفروض لا يمكن الإيفاء به إلا بفهم المراد الإلهي. ومقصد كل الفروض يتحقق عند فهم المراد الإلهي وإذا لم يتم ذلك يكون الذين يؤدون فروضهم قد أدوها فقط دون الوفاء للمراد الإلهي الكامن وراءها.

المراد من قراءة القرآن الكريم هو الفهم، أما المراد من الفهم فهو عيش ما يُفهم. الفهم غاية القراءة، وعيش ما يُفهم غاية الفهم. لا يمكن عيش شيء دون فهمه، وبدون عيش ما يُفهم لا يمكن أن تكون هناك حياة ولا يمكن وهب حياة. القرآن كتاب الحياة وهو بمثابة روح نُفخت لتهب البشريَّ حياة وتجعله إنسانا. بل إن الوحي هو الروح ذاتها وهذا ما يقوله الوحي نفسه. فكلمة روح الواردة في الآيتين الثانية من سورة النحل والرابعة من سورة القدر إنما تعني «الوحي». الوحي هو روح الروح، وروح الإنسان الذي بات دون الوحي هي روح باتت دون روح. ومن أصبحت روحه بلا روح لهو أشبه ما يكون بجنازة حية بات جسده فيها تابوتا لروحه.

القرآن منهج الله الذي بيده مدرسة الحياة. ومن لا يتعلم من القرآن لا يتعلم من الله. إن الوحي يهدي نفسه «لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ» والدروس يأخذها من يرغب بتوجيه حياته بالوحي. يقول عمر رضي الله عنه: «لا يغرنكم من قرأ القرآن إنما هو كلام نتكلم به ولكن انظروا من يعمل به».

ويقول الفضيل بن عياض الذي كانت الآية 16 من سورة الحديد سببا في هدايته: «إنما أنزل القرآن ليُعمل به فاتخذ الناس قراءته عملا».

ويقول رسولنا الكريم «أشراف أمتي حملة القرآن». ولكن يرجى الانتباه فحمل القرآن هنا لا يعني مجرد حفظه لأن هذا النوع من «الحمل» هو تماما «الحمل» المقصود في الآية الكريمة التالية: «مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا (دون أن يدرك قيمة الأحمال التي يحملها على ظهره)». (سورة الجمعة 5/62). إن الكلمة الواردة في الآية الكريمة وفي الحديث الشريف هي كلمة حَمْل. وأن يكون المرء حاملا للقرآن لا يعني أن يكون حمَّاله بل أن يكون عاملا به.

يقول جلال الدين الرومي «كان الصحابة يأكلون القرآن». والحقيقة التي تخبر عنها هذه العبارة الرائعة هي التالية: كما يتحول الطعام عند من يهمضه إلى البصر في عينيه، والسمع في أذنيه، والتفكر في عقله، والحب في قلبه، والسير في قدميه، والقبض في يديه، فإن القرآن أيضا ـ وبالمثل ـ يتحول عند من يأكله ويهضمه إلى حياة به ينظر، وبه يسمع، وبه يفكر...

خلاصة القول: إن الالتقاء بمعنى القرآن هو التقاء بالله.

هيا بنا إذا لنعش خيرا ومتعة لا شبع منهما، خير ومتعة الالتقاء بالمعنى!..

SİYER YAYINLARI

Büyüklerin ayak izleri...

Muhammed Emin YILDIRIM'ın tüm kitapları

YAYINEVİMİZDE...

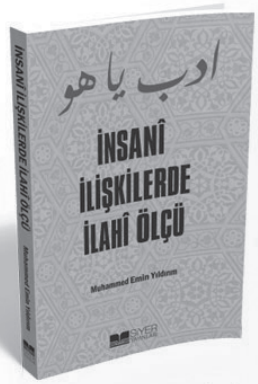

İNSANİ İLİŞKİLERDE İLAHİ ÖLÇÜ
13,5*21 ROMAN BOY 225 sayfa

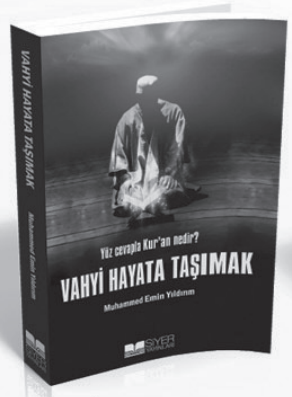

VAHYİ HAYATA TAŞIMAK
13,5*21 ROMAN BOY 400 SAYFA

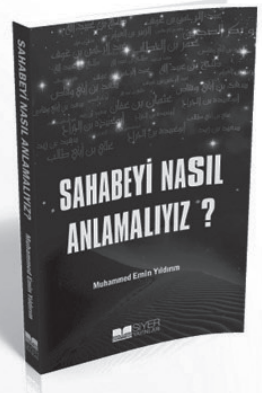

SAHABEYI NASIL ANLAMALIYIZ?
13,5*21 ROMAN BOY 226 SAYFA

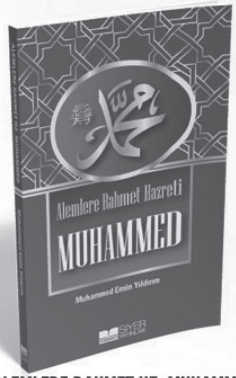

ALEMLERE RAHMET HZ. MUHAMMED
13,5*21 ROMAN BOY 135 SAYFA

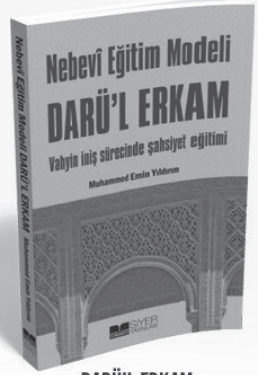

DARÜ'L ERKAM
13,5*21 ROMAN BOY 225 SAYFA

İBADETİN BEYNİ DUA
13,5*21 ROMAN BOY 182 SAYFA

SİYER YAYINLARI

NİŞANCA MH. ZEKAİ DEDE SK. NO: 22 EYÜP İSTANBUL
TELEFON: 0 212 544 76 96 FAKS: 0212 544 58 46 MOBİL: 0 533 332 38 86
WEB: www.siyeryayinlari.com e-satış:www.kitapkasetcd.com

Kur'an'ın İfade Özellikleri ve Esaslarını Muhataplarına Kabul Ettirmekte Kullandığı Umumî Prensipler

AHMET COŞKUN

KUR'AN BAZEN MUARIZLARININ TEZLERİNİ FARAZİ OLARAK KABUL EDER GİBİ GÖRÜNÜR, FAKAT GETİRDİĞİ KUVVETLİ DELİLLER İLE ONLARIN DAVALARINI İPTAL EDER.

Prof.Dr., Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi emekli öğretim üyesi

Ana kitabımız Kur'an-ı Kerim, Allah'tan vahiy yoluyla Peygamberimiz'e (s) gelen hayat kitabıdır. Dolayısıyla insanla ilişkili olan her şeyden bahseder. Maddî, manevî, hissî, sosyal, iktisadî vb. konuların ve insanın sonsuz hayatına ışık tutan hususların Kura'n-ı Kerim'in bütünlüğü içinde görülmesi bundan dolayıdır. Kur'an-ı Kerim bunlardan bahsederken kendine has bir üslubu vardır ki, muhatapları Kur'an'ın ifade özellikleri ve üslubundan da hisseler çıkarabilirler. Bu sebepten biz makalemizde, Kur'an-ı Kerim'i tanıtmaya çalışırken bu yönlerine dikkat çekmek istiyoruz.

Kur'an'ın ifade özelliklerini ve esaslarını muhataplarına kabul ettirmede kullandığı umumî prensipleri beş madde halinde mütalaa edeceğiz:

a) Sevgi ve ikna,
b) Maksadı çekici ifadelerle anlatma,
c) Akla hitap etme,
d) Esaslarını uzun aralıklarla tekrarlama,
e) Gerektiğince münakaşa.

Sevgi ve İkna Metodu

Kur'an-ı Kerim'in ilk âyeti "Yaratan Rabbinin adıyla oku" (Alâk, 96/1) şeklindedir. Cenab-ı Hak, kendisini bize ilk defa "Rab" sıfatıyla tanıtıyor, bundan sonra nazil olan 4 sûrenin başında da Allah, Rabb sıfatıyla kendisini ifade ediyor (Kalem, 68/2; Müzzemmil, 73/8; Müddessir, 74/3; Fâtiha, 1/1).

Rab, büyütmek, yetiştirmek, terbiye etmek manalarına gelir. Kur'an'da sıfat olarak kulla-

nıldığına göre, mürebbî kelimesinin karşılığı sayılır. Mürebbî kelimesi de; öğretmeyi, doğru göstermeyi ve bunları yaparken merhametli olmayı ihtiva eder. İlah ve Allah ism-i şeriflerinde de sevgi manası vardır. Sûrelerin evvelinde okuduğumuz "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla" manasına gelen Besmele-i Şerif'te de aynı sevgi ve şefkat ifadesini görmekteyiz. Kur'an'da sık sık geçen *Ğafûr* (affeden), *Rahîm* (bağışlayan, acıyan) sıfatları da yine Allah'ın kullarına olan sevgisinin delilidir. İşte bütün bunlardan Cenab-ı Hakk'ın, emirlerini kullarına sevgi ile anlattığını görürüz. Bu konuda şu âyeti misal gösterebiliriz: "De ki: 'Ey nefislerine karşı günah işleyip haddi aşan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü Allah, bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir. Onun için ümidi kesmeyin de başınıza azap gelmeden önce tevbe ile Rabbinize yönelin ve O'na teslim olun, sonra yardım edilmezsiniz. Haberiniz olmayarak ansızın başınıza azap gelmeden önce (halis Müslüman olun da) Rabbinizden size indirilenin en güzelini takip ve tatbik edin (Zümer, 39/53-55).

"NETİCEDE HEPİMİZ KUR'AN'IN İLAHÎ BİR KİTAP OLDUĞUNU KAYITSIZ ŞARTSIZ KABUL ETMEK DURUMUNDAYIZ." (R.V. BODLEY)

Dinimiz İslam'ı tebliğe memur olan Peygamberimiz Hz. Muhammed (s), bu vazifesini yaparken takip edeceği hareket tarzı şu âyetle tayin buyrulmuştur: "Ey Muhammed! Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde/metotla mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin kendi yolundan sapanları en iyi bilendir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilendir." (Nahl, 16/125)

Kur'an'da azap âyetleri de çoktur. Ancak azap, Allah'ın sayısız lütuflarına ve nimetlerine karşı nankörlükte ısrar edenler hakkında söz konusudur. Buna misal âyetler:

"Nankörlük ettikleri için onları böyle cezalandırdık. Biz nankörden başkasını cezalandırır mıyız?" (Sebe', 34/17).

"Eğer şükreder ve iman ederseniz Allah size niçin azap etsin? Allah, şükredenlerin mükâfatını veren ve her şeyi bilendir." (Nisa, 4/147).

Ayrıca emir ve yasaklardaki hikmetler belirtilir, muhatabın bunlara uyması halinde neler kazanacağı ve aksi halde neler kaybedeceği kesin bir dille anlatılır ve onun kendisi için iyi/faydalı olanı tercih etmesi istenir. İçkinin ve kumarın haram kılınmasındaki sebebi beyan eden şu âyet bu açıdan çok mühimdir.

"Şeytan, içki ve kumarla sizin aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?" (Mâide, 5/91).

Maksadını Muhatablarına Çekici İfadelerle Anlatma Metodu

Kur'an-ı Kerim'in çekici bir üslubu vardır. Seçtiği kelimeler en güzel, kulağa en hoş gelen, anlam yoğunluğu olan, kolay söylenebilen ve söylenişlerinde bir musikî zevki bulunan kelimelerdir. Bu da Kur'an-ı Kerim'in belâgat ve fesahatinin en belirgin özelliklerinden biridir. Kelimelerin cümle içindeki yerleri de hem musikî parçası gibi tatlı, hem de kastedilen manayı en iyi ve en açık şekliyle ifade etmektedir. Bu özelliği ve güzelliğinden dolayı bazı Avrupalı filologlar/dilbilimcileri ona şiir demişlerdi. Fransız müzisyen Gilbert Kur'an'ın musikisine âşık olarak Müslüman olmuştur.

İngiliz subayı Ronald Victor Bodley "Hz. Muhammed" (s) isimli eserinde şöyle der: "Kur'an, hayrete şayan bir kitaptır. Âyetleri, insanın içine ürperti verecek ihtişam taşır. İnsanın, Kur'an'ın sûrelerine şiir deyip dememesi tamamıyla bir kanaat meselesidir. Sûreler birer şiir değildir. Fakat çok büyük bir heyecan taşırlar. Şiire mahsus hususları

taşıması yanında, Kur'an'ı bir kanun, nizam, örf ve âdet, ahlak, ibadet kitabı ve tarihî hadiselerin toplanmış olduğu bir kitap olmaktan men etmiyor. Kur'an'ın Müslümanlar üzerinde şaşılacak derecede büyük tesir yapan bir havası vardır. Neticede hepimiz Kur'an'ın ilahî bir kitap olduğunu kayıtsız şartsız kabul etmek durumundayız."

Dr. Johnson da şöyle diyor: "Kur'an şiir midir? Değildir. Fakat onun şiir olup olmadığını ayırmak müşkildir. Kur'an şiirden daha yüksek bir şeydir."

Aslında Kur'an, eski ve yeni edebî türlerden hiçbirine asla benzemez. Zira Kur'an, Allah kelamıdır; eşi benzeri yoktur, Allah katındandır. Mısır'ın meşhur âlimlerinden Prof.Dr. Taha Hüseyin der ki: "Kur'an ne şiirdir, ne de nesirdir. O, Kur'an'dır."

Burada da görüldüğü gibi Kur'an'ın üslubu, nevi şahsına münhasır bir özellik taşımaktadır.

Başlangıçta Mekkeli putperestler Kur'an'a şiir demişlerdi. Fakat onlar, bunu tezyif (alay etme) için söylüyorlardı. Çünkü putperestlere göre şairler, putların içinde bulunan cinlerin verdiği ilhamla şiir söyleyebiliyorlardı. Onlar, Kur'an'a şiir demekle Hz. Muhammed'in (s) cinlerden ilham aldığını da kastetmiş oluyorlardı. Cenab-ı Hakk, Kur'an'a şiirlik isnadını reddederek şöyle buyurmuştur: "Biz o Peygamber'e (s) şiir öğretmedik. Bu, ona yakışmaz da. O, sadece bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır." (Yâsîn, 36/69).

Bütün dillerde okuyucu ve dinleyicinin dikkatini çekmek için kullanılan ifade tarzları, taklidi yapılamayacak şekilde Kur'an'da da görülür. Buna bazı misaller verelim: Ünlemli cümleler duygularımızı pek canlı olarak ifade der ve muhataplarımızın dikkatini çeker. Kur'an'daki "*Ya eyyühennâs*/ Ey insanlar" ve "*Ya eyyühellezine amenû*/ Ey iman edenler" nidaları da muhatabın ilgisini çekmek için zikrolunur. Nida, Mekke'de nazil olan âyetlerde "*Ya eyyühennâs*", Medine'de nazil olan âyetlerde "*Ya eyyühellezine amenû*" tarzındadır.

Misal: "Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın vaadi gerçektir. Sakın dünya hayatı sizi aldatmasın. Allah'ın affına güvendirerek şeytan sizi ayartmasın. Şüphesiz şeytan sizin için apaçık bir düşmandır. Öyle ise siz de şeytanı düşman tanıyın. O, kendi taraftarlarını ancak alevli ateşe girecek kimselerden olmaya çağırır." (Fâtır, 35/5-6).

Bazen dokunaklı soru ile muhatabın dikkati çekilir. Hani, bizde gayemizi muhatabımıza daha canlı bir şekilde ifade etmek için cevabını beklemediğimiz sorular sorarız. Bir kimsenin hürmetsiz evladına, ben senin baban değil miyim? demesi gibi. Misal:

"Allah kuluna yetmez mi? Seni O'ndan/Allah'tan başkalarıyla korkutmaya çalışıyorlar." (Zümer, 39/36).

Bazen cevabı hiç kimse tarafından verilemeyecek sorular sorularak, muhatabın dikkati çekilir. Sonra Allah tarafından cevap verilir. Misal:

"Gürültü koparacak kıyamet! Nedir o gürültü koparacak olan? O gürültü koparacak olanın ne olduğunu Sana ne bildirebilir? O gün insanlar ateş etrafında çırpınıp dökülen pervaneye dönecekler. Dağlar, atılmış renkli yüne benzeyecekler." (Kâri'a, 101/1-5).

Geçmiş hadiseler Peygamberimize (s) hikâye edilirken çok kere "görmedin mi" şeklinde soru ile başlar. Misal:

"Ey Muhammed! Rabbinin, (Hûd'un kavmi) Ad'e, şehirler içinde benzeri kurulmamış olan, sütunlarla dolu İrem'e, vadide kayaları oyan (Salih'in kavmi) Semûd'a, kazıklar sahibi Firavun'a ne yaptığını görmedin mi?" (Fecr, 89/6-7).

> İNSAN, KUR'AN-I KERİM'İN NERESİNİ AÇARSA AÇSIN VE NERESİNİ OKURSA OKUSUN, MUTLAKA ORADA ANA FİKİRLERE RASTLAYACAKTIR.

Kur'an'ın Akla Hitabı

Kur'an, esaslarını kabul ettirmede aklı hakem kabul eder ve ona bir prensip olarak başvurur. Eğer insanlar, akıl yürütüp düşünseler Kur'an'ın ileri sürdüğü fikirleri kabul ederler. Kur'an, buna inanıyor ve akıl ile arasında bir düşmanlık olmadığını ortaya koyuyor. Bu hususta şu âyetler tefekkür edilmeli ve tefsirlerine bakılmalıdır:

"Sana Rabbinden indirilenin gerçek olduğunu bilen kimse, (onu bilemeyen) kör gibi olur mu? Fakat bunu ancak akıl sahipleri anlar." (Ra'd, 13/19).

"Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri boş yere yaratmadık. Bu yaratılanların boş yere yaratıldığı iddiası inkâr edenlerin zannıdır. Vay o inkâr edenlerin ateşteki haline! Yoksa Biz iman edip salih ameller işleyenleri, yeryüzünde fesat çıkaranlar gibi mi tutacağız? Yoksa Allah'a karşı gelmekten sakınanları (takva sahiplerini) yoldan çıkan arsızlar gibi mi tutacağız? Bu Kur'an, âyetlerini düşünsünler ve akıl sahipleri öğüt alsınlar diye Sana indirdiğimiz mübarek bir kitaptır." (Sâd, 38/27-29).

"Gece vakitlerinde, secde halinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi? De ki: 'Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?' Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar." (Zümer, 39/9).

Bundan dolayı Kur'an, insanları düşündürebilmek için akıllarıyla hareket etmeyenleri haklı olarak tenkit etmiştir. Akla başvurmayan putperestler hakkında şöyle buyrulur: "Onlardan Seni dinleyenler vardır. Fakat sağırlara -üstelik akılları da ermiyorsa- Sen mi duyuracaksın?" (Yunus, 10/42).

Tekrarlar

Kur'an'ın bir metodu da, ilke ve esaslarını uzun aralıklarla tekrar etmektir. Fakat Kur'an, öğretmek istediği bir şeyi tekrar ederken insanın ilgisini çekme, usanç ve bıkkınlık vermeme yoluna gitmiş, bunu sağlamak için gerekli dil özelliklerini kullanmış; mesajlarını değişik ifadelerle tekrarlamıştır. Kur'an-ı Kerim'de çok kere aynı olay, müteaddit sûrelerde tekrar edilir. Fakat aynı olmakla beraber değişik ifadelerle anlatılır ve fikir itibariyle de her biri diğerinden başka neticeler verir. Bu hususta Yunus Peygamber'e (as) ait bir olayın tekrarlarını misal verelim: Sâffât, 37/139-148; Enbiyâ, 21/87-88; Kalem, 68/48-50.

Kur'an-ı Kerim'in, bu tekrar metodunun psikolojik bakımdan da önemi büyüktür. Eğer, Kur'an, konulara ayrılmış olsaydı her mesele kendi konusunda zikredilecek, böylece bir konuyu okuyan bir meseleyi öğrenmiş bulunacaktı. Fakat ikinci konuya geçince yorulmuş olacağından okumaya devam edemeyecek veya dikkati kaybolarak okuduğunun farkında olmayacaktı. Kur'an, ilk fırsatta ana prensiplerini insanlara sunabilmek için onları her sûreye dağıtmıştır. İnsan, Kur'an-ı Kerim'in neresini açarsa açsın ve neresini okursa okusun, mutlaka orada ana fikirlere rastlayacaktır. Bundan dolayı bazı sûreler ve âyetler hakkında "bundan başka bir sûre, bundan başka bir âyet gelmeseydi bu bile yeterdi" denilmiştir.

> KUR'AN, EN KISA YOLDAN NETİCEYE ULAŞMAK MAKSADIYLA MÜNAKAŞAYI KABUL EDER, MUARIZLARINI FİKİRLERİNİ İSPAT İÇİN BURHAN GETİRMEYE DAVET EDER.

Münakaşa Metodu

Kur'an-ı Kerim, en kısa yoldan neticeye ulaşmak maksadıyla münakaşayı kabul eder. Buna bir misal:

"Allah, kendisine hükümdarlık verdi diye, şımarıp azarak Rabbi hakkında İbrahim'le tartışan Nemrut'u görmedin mi? Hani İbrahim, ona: 'Benim Rabbim o dur ki, hem diriltir, hem öldürür' dediği zaman: 'Ben de diriltir ve öldürürüm.' demişti. İbrahim: 'Allah gü-

neşi doğudan getiriyor, haydi sen onu batıdan getir!' deyince, o inkâr eden kişi şaşırıp kaldı. Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez." (Bakara, 2/258).

Bazen Kur'an-ı Kerim, muarızlarının fikirlerini ispat için burhan getirmeye davet eder. Bir misal:

"Dediler ki, 'Yahudi ve Hıristiyanlardan başkası asla cennete giremeyecek.' Bu onların kendi kuruntularıdır. Sen de onlara de ki, Eğer doğru söyleyenlerdenseniz haydi bakalım getirin burhanınızı/delilinizi." (Bakara, 2/111).

Bazen de muarızlarının tezlerini farazi olarak kabul eder gibi görünür, fakat getirdiği kuvvetli deliller ile onların davalarını iptal eder. Misal:

"Yoksa onlar yeryüzünde, ölüleri diriltebilecek birtakım ilâhlar mı edindiler de ölüleri onlarla mı diriltecekler? Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu. Arş'ın Rabbi Allah, onların nitelemelerinden uzaktır, yücedir." (Enbiyâ, 21-22)

Eğer muarız büsbütün anlayışsız olursa, onun dedikodusunu kendi konusuna karıştırmaya imkân vermeden sözü keser.

Misal: "Eğer seninle mücadele ederlerse, de ki: Allah yapmakta olduğunuzu çok iyi bilendir." (Hac, 22/68).

Yine bu cümleden olarak, putperestlerin Allah'ın mahiyeti hakkındaki sorularına Kur'an-ı Kerim, hükmünü çarpıcı ve net olarak ortaya koymuştur. Allah'ın ilahlık vasfını ihtiva eden İhlâs Sûresi (112) bunun en güzel misalidir:

"De ki, O Allah birdir ve tektir. Allah eksiksiz, Samed'dir (bütün varlıklar O'na muhtaç, fakat O, hiç bir şeye muhtaç değildir. O Allah, doğurmadı ve (başkası tarafından) doğurulmadı. Hiçbir şey O'na bir denk değildir."

Kur'an'ın, yerine göre oldukça etkileyici ve canlı tasvirleri de vardır: Misal:

"Rablerini inkâr edenlerin durumu şudur: Onların amelleri fırtınalı bir günde rüzgârın, şiddetle savurduğu küle benzer. Onlar, kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. İşte Hakk'tan uzak, iyiden iyiye sapıtma budur." (İbrahim, 14/18).

Bu hususta bakmamız gereken diğer âyetler şunlardır: Bakara, 2/264-265; Furkân, 25/23; Nur, 24/39.

Ahirete Ait Vakaları Anlatan Âyetlerin İfade Tarzı

Umumiyetle bu nevi âyetler, geleceğe ait vakaları geçmiş zaman fiili ile ifade eder. Bundaki hikmet, ahirette vuku bulacak olayların muhakkak ve şüphe götürmez olduğunu anlatmaktır. Tefsirlerde buna "tahakkuku vukuuna binaen" tabiri kullanılır. Mesela, cennete giren kulların orada neler söyleyecekleri anlatılırken şöyle buyrulur: "Onlar (cennet ehli) Cennette şöyle derler: Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu Rabbimiz, çok bağışlayan, çok nimet verendir." (Fâtır, 35/34).

Bu esasların Peygamberimiz (s) tarafından hayata nasıl geçirildiğini daha geniş bir şekilde öğrenmek için, Prof.Dr. Yaşar Kandemir'in *İslam Ahlakı* isimli kitabındaki "Peygamberimizin Tebliğ Metodu" kısmına bakılabilir.

Netice itibariyle söylemek gerekir ise: Bir hidayet rehberi olan Kur'an-ı Kerim, muhataplarını Hakk'a davet edip ikna etmede belli metotları ve prensipleri ölçü alır ki, bundaki asıl gaye insanları en güzel şekilde "Evrensel Mesaja" davet edip insanların dünya ve ahirette kurtuluşunu ve huzurunu sağlamaktır. ■

Mariz bir asrın,
hasta bir unsurun,
alil bir uzvun reçetesi
ittiba'-ı Kur'ân'dır. ***(Said Nursi)***

İNCELEME

Okumak Anlamaktır

MURAT SÜLÜN

KUR'AN; DİNİN TEMEL METNİ OLDUĞU GİBİ, TOPLUMSAL MEKANİZMANIN İŞLEYİŞ ESASLARINI BELİRLEYEN DÜNYEVÎ BİR REHBERDİR DE. CANLI BİR TOPLUMU, ELBETTE BUNLARI EN İYİ BİLEN KİŞİ YÖNETECEKTİR.

Doç.Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Öğretim Üyesi

Yüzüne "anlamadan okuma" da Allah'la kurulan ciddi bir irtibat biçimi olmakla birlikte, Kur'an'ın *"âyetleri üzerinde derin derin düşünülüp dersler çıkarılsın; gereği yapılsın"*[1] diye inzal edildiği aşikârdır. *Tefekkür, tedebbür, nazar* gibi kavramlarla ifade edilen bu amacın gerçekleşmesi, her şeyden önce metinle sıcak ilişkiler geliştirmeye bağlıdır, yani okuyucu; metnin Allah kelâmı olduğu, insanları ebedi mutluluğa götüreceği vs. hususlarında tam bir güven ve itminana sahip olmalı ve metni bu halis düşüncelerle okumalıdır. Ancak bir 'okuma' ediminin gerçekleşebilmesi için okunan metin anlaşılmalıdır. Kişi; "ben falan yazarın makalesini ya da falanca metni okudum" dediğinde, bu, otomatikman "anlayarak okudum; söylediklerini anladım" demektir. Kur'an'ı anlamdan okuma ya da dinleme hiç de hoş olmayan temsillere konu olmuştur[2].

"Allah'a yönelerek, taşkın kimselere kulluk etmekten uzak duranlara ise müjde var. Sen, bu söze kulak verip de sözün en güzeline tâbi olan kullarımı müjdele! Allah'ın doğruya ilettikleri böyleleridir. Akıl ve gönül birliğini sağlamış olanlar da böyleleridir." (Zümer 39/17)

Hiç, anlamadan sözlerin en güzeline tâbi olunabilir mi?

1 Sâd 38/29.

2 Örneği: Bakara 2/171 *("Nankörce inkâr edenler(le Bizim elçimiz)in durumu; bağırıp çağırmadan başka bir şey duymayan (bir davar)a haykıran (çoban)ın durumuna benzer. Sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler; akledemezler.")* Okunan metni, can u gönülden ve anlamaya çalışarak değil, salt bağırıp çağırma olarak, kaval dinler gibi dinlemek…

Anlama (fehm/fıkh), araştırma-inceleme (dirâse), yorumlama (te'vîl/tefsir) vb. kelimeler de 'okuma' eyleminin anlam sahasında yer alabilirse de Kur'an ve okuma kelimeleri bir arada geçtiğinde, daha çok, *tilâvet, kırâet* ve *tertîl* kelimeleri akla gelmektedir.

*Kırâet*te; herhangi bir metne bakmaksızın ezbere okuma, hatta Peygamber'e ilk vahiy bağlamında söyleyecek olursak "duyurma/iletme" anlamı söz konusudur. Peygamber'in Kur'an okuyuşundan bahsedilen âyetlerde genelde *kırâet* kökünden gelen kelimeler kullanılırken, "mevcut bir metnin okunmakla kalmayıp aynı zamanda izlenmesi, hayata geçirilmesi" söz konusu edildiğinde *tilâvet* kökünden kelimeler kullanılır; "anlamadan okuma"nın *tilâvet* olarak nitelendirilmesi doğru değildir. الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ âyeti[3], "Kitap verdiklerimiz, onu hakkıyla okurlar" değil; *"Kitap verdiklerimiz, onu hakkıyla okuyup izlerler..."* şeklinde anlaşılmalıdır.

> KUR'AN'DAN ANLAM DEVŞİRMEDE KELAMCI VE FAKİHLER DE EN AZ SUFİLER KADAR İLERİDEDİR.

"Okuma" anlamında birleşen *tilâvet* ve *kırâet*, Türkçede başka manalar kazanmış olup aralarında şöyle bir fark gözetilmiştir: Sözgelimi Emin Işık'a göre; kırâet, genel olarak "zihnî bir yaklaşımla âyetlerin neler söylediğini anlamaya yönelik bir okuma tarzı" iken, tilâvette; edâ, sadâ, tecvîd, tavır gibi kendine mahsus şartlar aranır. Şarkı-türkü vb. hiçbir forma benzememesi gereken Kur'an tilâvetinde, mananın gönülde hissedilmesi, ruhta yaşatılması söz konusudur. Nitekim Peygambere Kur'an'ı tertîl üzere okuması emredilmiştir ki, *tertîl*; harfleri birbirine karıştırmadan, harflere ve harekelere hakkını vererek açık-seçik, acele etmeksizin ve anlamını düşünerek okumak demektir.

Peki,

"Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğretenlerdir."[4]

"Benim ümmetimin en hayırlıları Kur'an'ı gerektiği gibi taşıyabilenlerdir."

"Güzel Kur'an okuyabilen kişi, o 'şerefli/erdemli dürüst yazıcılar' ile birliktedir."[5]

buyuran Hz. Peygamber 'Kur'an' ve 'okuma' kelimeleri ile neyi kastediyordu? Hz. Peygamber'in bu 'okuyuş'tan, Kur'an'ı anlamadan salt güzel ses, sada, tavır vs. ile telâffuz etmeyi anladığı söylenebilir mi? Kur'an'ın ilk muhatapları Araplar olduğuna göre; Kur'an okumaya yönelik nebevî teşvikler de öncelikle Arap kültür havzasındaki insanları muhatap aldığına göre, bu teşvikler Kur'an'ın anlaşılarak okunmasını kast ediyor, demektir; bir 'okuma' eyleminin gerçekleşebilmesi 'anlama'ya bağlıdır. Hz. Peygamber, kalabalık bir grubu sefere gönderirken, içlerinden en genç olanını Bakara Sûresi'ni okuyabildiği için başlarına komutan tayin etmiştir.[6] Müslümanlara elbette Kur'an'ı en iyi okuyan kişi rehberlik edecektir. Çünkü Kur'an; dinin temel metni olduğu gibi, aynı zamanda mevcut siyasî yapının yürürlükteki yasalarıdır; toplumsal mekanizmanın işleyiş esaslarının belirlendiği dünyevî bir rehberdir. Canlı bir toplumu, elbette bunları en iyi bilen kişi yönetecektir.

MEAL; KUR'AN'I ANLAMANIN EN KOLAY YOLU…

Kur'an-ı Mübîn kendisinin açık-seçik olduğunu vurgulamakta ve derin derin düşünülüp anlaşılmak istemektedir. Bu Araplarla ve Arapça bilenlerle sınırlıysa, Kur'an'ın ko-

3 Bakara 2/121.

4 *Buhârî*, Fezâilü'l-Kur'ân 21; *Tirmizî*, Sevâbü'l-Kur'ân 15.

5 *Buhârî*, Tevhid 52; *Müslim*, Müsâfirîn 244.

6 İbn Kesîr, *Tefsîr*, I, 35 (Tirmizî'den naklediyor; Tirmizî bunun sahîh olduğu kanaatinde).

lay ve anlaşılır oluşu sadece onlar açısından söz konusu olacak, başkaları açısından ise Kur'an 'anlaşılmaz' bir metin olarak kalacaktır. Yukarıdaki emir, sadece Arapları değil, onlar aracılığı ile Kur'an'ın ulaşabildiği herkesi ilgilendiriyorsa, Kur'an mesajının diğer milletlerin açık-seçik anlayabileceği bir şekle getirilmesi gerekecektir. İşin uzmanları bir yana, bütün bir beşeriyete Arapça öğretmek imkânsız olduğuna göre, Kur'an tercüme edilerek bütün insanlığın idrakine sunulacak demektir. Nitekim bizzat tebliğcisinin başlattığı "Kur'an'ı gayr-ı Arap milletlerin idrakine sunma" faaliyeti sonucu bugün Kur'an 150'ye yakın dünya diline çevrilmiş bulunmaktadır. Buna rağmen, Türkler arasında Kur'an'ın tercüme edilmesi fikri genelde olumlu bir mâkes bulamamıştır. XX. yüzyıla kadar devam eden bu soğukluk, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki çeşitli uygulamalar yüzünden, Kur'an'ın namazlarda da Türkçe okutulacağı endişesi ortaya çıkınca büsbütün güçlenmiştir.[7]

BİZZAT TEBLİĞCİSİNİN BAŞLATTIĞI "KUR'AN'I GAYR-I ARAP MİLLETLERİN İDRAKİNE SUNMA" FAALİYETİ SONUCU BUGÜN KUR'AN 150'YE YAKIN DÜNYA DİLİNE ÇEVRİLMİŞ BULUNMAKTADIR.

Tartışmanın, "Kur'an mesajının kitlelere iletilme gerekliliği" çerçevesinde değil de "Mealin Kur'an yerine geçip geçmeyeceği" çerçevesinde yürütülmüş olması Kur'an'ın Türklerce anlaşılması adına büyük şanssızlık olmuştur. Meallerin Kur'an'ın yerini tutmayacağı ne kadar açıksa, son ilahî mesajı (*zikr*) ana hatları ile kesin ve doğru bir şekilde aktardığı da o kadar açıktır. Kur'an-ı Kerim'in *'mübîn', 'muhkem', 'mufassal'* olan mana yönü, mealler tarafından pekâla yansıtılmaktadır. Kur'an'ın mesajı, Arapça orijinalinde bakir bir halde öylece duruyor değildir.

Kur'an'ı Allah'la özdeşleştirerek, 'Arap'ça lâfızlarını da 'Rab'ça sayıp, bu lâfızlara olağanüstü sıfatlar yükleme yarışına girmek, sonra da "Biz bu kutsal metni asla çeviremeyiz!" diyerek bu özelliklerin altında ezilmek hiç de akıl kârı değildir!.. Kur'an âyetlerinin tamamı elbette *muhkem* değildir; diğer kutsal kitaplar gibi Kur'an'da da *müteşâbih* âyetler de bulunmaktadır.[8] Ancak Kur'an'ı Allah'la özdeşleştiren bu tip bir yaklaşım Kur'an'ı bir bilmeceye dönüştüreceği gibi, biraz da onu manen örselemek demektir. Onun değerini, ona büsbütün esrarlı bir nitelik vererek yüceltmeye çalışmak, yüceliği tanrısallığından belli olan âyetlerin gerçek değerlerini azaltır, etkilerini zayıflatır ve anlamadan körükörüne inanmaya mecbur kılar -ki bu, imana aykırıdır- yahut da anlaşılması olanaksız sayılan kutsal kitaba ilgisizliği körükler.[9] Çünkü Kur'an âyetleri genelde; sağa sola sapmadan, hiç tutulmadan akıp giden gür ırmaklara benzer. Onlarda dolambaçlı, parantezli cümleler yoktur. Bu akıp gidiş Kur'an okuruna büyük bir iç güven verir. Bu açıklık ve kesinlik Kur'an'ın kolayca anlaşılmasını sağlayan temel bir özelliğidir. Bu netlik dinin temel kitabının kolayca anlaşılmasını, **akılla kavranıp gönülle sezilmesini, ruhlarda yerleşmesini** sağlamaktadır.

ANLAMA USULÜ

Bugün ülkemizde yaklaşık 190 meal kütüphane raflarını süslemekte; türlü türlü mealler hazırlanmakta; meal sempozyumları yapılmakta; Kur'an okuyucusuna Kur'an'dan azami faydayı nasıl sağlayabileceği yönünde

7 Bkz. Murat Sülün -Ömer Çelik, *Türkiye Kur'an Makaleleri Bibliyografyası*, İstanbul: İFAV, 1999, "Kur'an Tercümesi".

8 Bkz. Âl-i İmran 3/7.

9 Cemil Sena Ongun, *Hz. Muhammed'in Felsefesi*, Remzi Yayınevi, İstanbul 1993, s.180.

çeşitli usuller önerilmektedir. Buna göre; Kur'an-ı Kerim her tür lâübâlîlikten uzak, tarihsel kültür ve gelenek bir tarafa atılıp insanların kınamalarına kulak asmaksızın, zihnî meşgalelerden mümkün mertebe uzaklaşarak ve âyetlerin manası üzerinde yoğunlaşarak okunmalı; anlaşılmasında güçlük çekilen pasajlar Kur'an'ın bütünlüğü içinde değerlendirilmelidir. Ayrıca **amaç,** salt teorik bilgiler elde etmek değil, uygulamak olmalıdır. Kur'an'ın sadece 'diri'leri uyarabileceği, sadece *mânen diri* olanlara fayda verebileceği bildirilirken[10] buna dikkat çekilmektedir. Kur'an'ın aynı âyetleri, müminlerin zihnî ve hissî hastalıklarına şifâ verdiği halde, kâfir ve münafıkların sadece hüsranını artırmakta; müminlerin imanına iman kattığı halde kâfirlerin inkârına inkâr katarak zihinlerindeki şüphe ve düşmanlığı pekiştirmektedir.[11] **O halde,** maddi-manevî kirlerden uzaklaşmak adına abdest alarak, temiz bir yerde, temiz giysilerle, oturur vaziyette kıbleye dönerek, çıkar amacı gütmeksizin, şeytanî düşüncelerden, art niyetlerden sıyrılarak, bedenin dinç, ruhun zinde olduğu bir sırada; özellikle seher vaktinde, okuduğu metnin anlamı üzerinde yoğunlaşarak, ihlâs ve huşû ile ne okuduğunu kulakları duyacak kadar yüksek, ciddî ve içli bir sesle, yüzünden ve düzenli Kur'an okunursa ve öğrenilenler tatbik edilirse okurdan kaynaklanacak problemler büyük ölçüde önlenecektir.

Okuyucuya verilen bu gibi taktikler -bir ölçüye kadar işe yarayabilirse de- yeterli değildir. Çünkü bir İmam-hatip lisesi hatta sıradan bir İlâhiyat fakültesi öğrencisinin bile bilmediği bu gibi şeyleri halktan ve sıradan aydından beklemek fazla iyimserlik olacağı gibi, Kur'an metninden kaynaklanan birtakım zorlukların üstesinden gelebilmek, meal sınırlarını aşmaktadır.

Fertlerin idrak ve bilgi seviyeleri Kur'an'dan yararlanma oranları arasında farklılık meydana getirmekte; herkes Kur'an'dan aynı seviyede yararlanamamaktadır. İnsan kendi dilinden bir meal ya da tefsir okuduğu halde, Kur'an'ın söylediklerini anlamayabilmektedir. Âyetleri teker teker anlasa bile, *Kur'an bütünlüğü* içinde kavrayamayabilmektedir. Çünkü Kur'an'dan yeterince istifade edememenin sorumlusu sadece mealler değildir. **Kur'an'a yanlış yaklaşma** başlığı altında özetlenebilecek birtakım eksikliklere, yani *usulsüz okuyuş*lara dikkat edilmelidir. Mezhebî, ideolojik, zümrevî, siyasî, millî her tür önyargı ve çıkar endişesi, kişinin okuduğu bir metni algılamasını etkiler. Bu meal, tartışmasız mükemmel bir meal de olsa fark etmez. Türkçe mealler bir tarafa, Kur'an'ın bizzat Arapça orijinalinde yüzlerce farklı okuyuş/anlayış yok mudur? Ayrıca, her anlama anlamak olarak değerlendirilemez; iyi Arapça bilen ya da iyi bir meale sahip bir oryantalist Kur'an'ı pekâla anlamaktadır; fakat bu anlayış kendisine ilmî faydanın ötesinde bir yarar sağlamıyor; iman etmesine vesile olmuyorsa, buna hâla anlamak denilebilir mi?

> MEALLERİN KUR'AN'IN YERİNİ TUTMAYACAĞI NE KADAR AÇIKSA, SON İLAHÎ MESAJI ANA HATLARI İLE KESİN VE DOĞRU BİR ŞEKİLDE AKTARDIĞI DA O KADAR AÇIKTIR.

Demek ki her 'anlayarak okuma' istenen manada gerçek bir anlama olmayabilmektedir. O halde, Kur'an gibi kamu içine, gönül kulağına söyleyen bir Tanrı buyruğunu kavrayacak olan akıl; soyut akıl değil, sağduyu, içgüdü, gönül, sezgi soyundan canlı bir akıl olmalıdır. Kur'an'ın ölmez gerçekleri,

10 Yâsîn 36/70; Fâtır 35/22.

11 İsrâ 17/82. Ayrıca Maide 5/64, 68 (İkisi de aynı kalıpla; وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا.

kuru akılla değil, canlı yani 'artistik ve filozofik akıl'la kavranabilir. Bunun metodu da Kur'an'ın o aklı şaşırtan Tanrı işi doğasındaki sembollerin gerçek anlamlarını araştırmak; her belgeyi her buyruğu Kur'an'ın bütünlüğü içinde görüp anlamaya çabalamaktır. Şayet Kur'an'da 'duygu mantığı' yerine, pozitif bilimlerde kullanılan kartezyen mantık kullanılacak olursa, Tanrı buyruğu, gözümüze anlaşılmaz, akıl erilmez bir karşıtlar, karışıklıklar yığını olarak görünür.[12] Bunun metodu da Kur'an'ın o aklı şaşırtan *Tanrı işi doğas*ındaki sembollerin gerçek anlamlarını araştırmak; her belgeyi her buyruğu Kur'an'ın bütünlüğü içinde görüp anlamaya çabalamaktır. Çünkü onun yüce Allah'la nüzul devri Arap toplumu arasındaki bir *dia*logue olarak, nâzil olduğu ortamdan etkilendiği aşikârdır. Kur'an vahiyleri bir **elmasın köşeleri**ne benzer; tek bir köşe elmasın tamamını yansıtmaz. Elmasın bütün köşeleriyle bir bütün olarak görülmesi gerekir. Böylece, konular Kur'an bütünlüğü içinde değerlendirilebilecektir.

Herhangi bir Kur'an âyetinin Kur'an bütünlüğü içinde değerlendirilebilmesi ciddi bir merak ve uzmanlık istemektedir. Kur'an, elbette sadece uzmanlara inzal edilmiş değildir. Kur'an'ın kılavuzluğu herkese açık olmakla birlikte, belli bir olgunluk; idrak, kabiliyet, bilgi ve birikim isteyen âyetler de mevcuttur. Kur'an'ın *mübîn* ve *mufassal* ana ilkelerini anlamakta herkes eşitse de çeşitli bilim dallarını ilgilendiren âyetlerin anlaşılıp yorumlanması o bilimlere aşina olmayı gerektirir. Genel tabakanın, Kur'an'ı *müfessir* ya da *fakîh* gibi anlayamayacağı aşikârdır.

Bir metnin esas anlamının yanında elbette yan anlamları ve çağrışımları vardır. Hatta ifadenin sahibi, bazı mesajlarını satır aralarına gizleyebilir. Ancak bir metnin herkesçe kabul edilmesi gereken (objektif) tek bir anlamı mı vardır yoksa anlam herkesin idrak seviyesine göre değişen sübjektif bir şey midir? Bu soruya doyurucu bir cevap verilmediği takdirde, günümüzde iyice yaygınlaşan "Kur'an'ı anlayarak okuma"ya yönelik teşvik ve teşebbüsler iyi niyetli birer iddia olmaktan ileri gidemeyecektir.

> MEZHEBÎ, İDEOLOJİK, ZÜMREVÎ, SİYASÎ, MİLLÎ HER TÜR ÖNYARGI VE ÇIKAR ENDİŞESİ, KİŞİNİN OKUDUĞU BİR METNİ ALGILAMASINI ETKİLER.

Öncelikle şunu belirtelim ki; Kur'an'ın 'kitap' formatından ziyade bir tür 'nutuk' olması; noktadan, virgülden, tırnaktan, paragraftan âri olması, ifadelerin bağlamlarının Kur'an metninde belirtilmemiş olması, Kur'an ifadelerinin net/doğru bir şekilde anlaşılmasını engelleyebilmektedir. Bu tür işaretlerin metinlerin anlaşılmasında muazzam rolü vardır. *Secavend* işaretleri bu sorunu bir yere kadar giderebilmekte ise de yeterli değildir.

İkinci olarak; "her âyetin *zâhir, bâtın, had* ve *matla'* olmak üzere dört anlam katmanı bulunduğu" şeklinde yaygın bir kanaat bulunmakta; bu katmanlar daha da artırılmaktadır. Kur'an'ın her bir âyetinin altıbin anlam içerdiği görüşünde olanlardan söz eden el-Bûnî, Kur'an'ın yetmişyedi bin [dörtyüz elli] ilim

12 Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu, "Kur'an Çevirmeleri Neden Yanlışlarla Doludur?" *Yeni Adam*, 1957, 758, 1 (Ercan Şen'e yaptırdığımız YL tezinde, Baltacıoğlu mealinde de çok sayıda maddi hata tespit edildi. Bu sebeple, Kur'an gönüllülerinin, mealleri kritize eden aşağıdaki (vb.) çalışmaları okumalarında fayda mülahaza edilmektedir:

Kur'an Mealleri Sempozyumu; *Eleştiriler ve Öneriler,* DEÜİF-DİB, İzmir, 23-24 Nisan 2003, Ankara 2007.

M. Yaşar Soyalan, *Kur'an Meali Okuma Kılavuzu,* İstanbul 2008.

Akdemir, Salih. *Cumhuriyet Dönemi Kur'an Tercemeleri -Eleştirel Bir Yaklaşım-*, Ankara 1989.

Cündioğlu, Dücane, *Anlamın Buharlaşması ve Kur'an*, İstanbul, 2005.

içerdiğini[13] söyler[14]. Bu, daha ziyade sufi-meşrep kişilerin yaklaşımıdır. Kur'an'dan anlam devşirmede Kelamcı ve Fakihler de en az sufiler kadar ileridedir. *Satır aralarını okuma hatta niyet okuma* olarak nitelendirilebilecek bu tür (sübjektif/indî) okumalar, o metinden elde ediliyormuş gibi gözükmekle birlikte, bunlara aslında çeşitli önyargı ve önbilgilerle ulaşıldığı anlaşılmaktadır. **Bunların dışında**, metinden direkt olarak anlaşılmayan, fakat metnin kişiye yaptırdığı birtakım çağrışımlar mevcuttur (Örneği: Bir zafer âyetinden Hz. Peygamber'in vefat tarihinin yaklaştığının çıkarılması). İddia sahipleri, bu gibi anlam ve şifreleri, işaret ve sırları kendi sübjektif zihin sahaları çerçevesinde yakalamakta, bir başkası aynı metinde böyle bir anlam görememektedir. Nitekim Kur'an-ı Kerim, insan idraki ile buluştuğu günden bu yana *lügavî, kelamî, fıkhî, işarî, içtimaî, fennî, mevzuî, felsefî, ilhadî, oryantalist…* çeşitli okumalara tâbi tutulmuştur. Herkes kendi mezhebi, meşrebi, hatta imanı doğrultusunda, çapıyla ve kabiliyetiyle de orantılı olarak aynı âyetlerden farklı mânalar çıkaragelmiştir. Âyetler anlaşılırken **farklı görüşler**e ulaşılması bir dereceye kadar hoş karşılanabilir. –Çünkü nüzul devresinden itibaren, ilk neslin, gerek âyetlerin inişine sebep olan olayları bizzat yaşamaları gerek Hz. Peygamberin rahle-i tedrîsinde öğrenim görmeleri gerekse hassas dil ve belagat özellikleri sayesinde âşina oldukları sahih Kur'an anlayışı zamanla farklılaşabilir. İnsanlar şahsî idrak seviyelerine, yaşadıkları dönemlerin farklı maarif derecelerine ve mezhebî/meşrebî önyargılarına göre aynı ifadelerden farklı anlamlar çıkarabilmişlerdir. Yine, 'Bilim'in gelişmesine paralel olarak birtakım 'yeni' mânalar ortaya çıkmıştır. Kaldı ki, nüzul çağı Arap toplumu Kur'an'ı anlamakla birlikte, aslında bu anlayış, kendi yaşadıkları dönemin olaylarıyla ve *makâsıd* itibariyle genel bir anlamadır; kevnî bilimlerle ve tarihî olaylarla ilgili detayları anladıkları anlamına gelmemektedir. İlk muhataplar, Kur'an âyetlerinin lâfzî/literal anlamları ve gayeleri açısından pek bir sorun yaşmamakta idiyseler de âyetleri ilgilendiren tafsilâtta pekâlâ sorunlar yaşamışlardır. **Ama** bu okuma ve anlamalar Kur'an'ı Kur'an olmaktan çıkaracak noktaya gelmemelidir. Bunların, Kur'an'ın 'söyledikleri' olarak değil de 'çağrıştırdıkları' olarak düşünülmesi, işi belki biraz makulleştirebilir; fakat bunlara yine de Kur'an'ın kendisi gözüyle bakılamaz. Kur'an tefsirinde söz sahibi olanların dikkatsiz davrandıkları hususların başında, bu realitenin farkında olmamak gelmektedir.

> KUR'AN'IN MÜBÎN VE MUFASSAL ANA İLKELERİNİ ANLAMAKTA HERKES EŞİTSE DE ÇEŞİTLİ BİLİM DALLARINI İLGİLENDİREN ÂYETLERİN ANLAŞILIP YORUMLANMASI O BİLİMLERE AŞİNA OLMAYI GEREKTİRİR.

İkinci yanlış ise nüzul sonrası dönemlerin ürünü olan Kelâm, Tasavvuf ve Fıkıh gibi ilim dallarının 'terim'leştirdiği Kur'an kelimelerini, yorumcuların, bu bilimlerin etkisi altında anlamalarıdır. Oysa iyi bir okuyucu; inzâl sonrası dönemde terimleşerek anlamı daralan ya da genişleyen lâfız ve ifadeleri, ilgili âyetin inzâl edildiği tabiî ortam (bağlam) çerçevesinde anlayan kişidir. Çünkü Kur'an'ın gerçek anlamı, Hz. Muhammed ve toplumunun –yani belli beşerî şartların çevrelediği ilk muhatapların– idrâkine indirilen-

13 Bu görüş, Ebu Bekr b. el-'Arabî'ye ait olup bütün Kur'an kelimelerinin 4'le çarpımı sonucu elde edilmiş bir rakamdır. 4'le çarpılmasının hikmeti de her Kur'an lâfzının zahrı, batnı, haddi ve matla'ı bulunduğu inancıdır. *Kur'an ilimleri* tâbiri için bkz. Ömer Çelik, "Hicrî V-XI. asırlarda Kur'an ilimleri", *Kur'an ve Tefsir Araştırmaları-III,* İslamî İlimler Araştırma Vakfı (İSAV), İst. Ensar 2002, s. 48-53.

14 el-Bûnî, *Şemsü'l-Ma'ârifi'l-Kübrâ,* II, 54.

dir. Yukarıda belirttiğimiz üzere, Kur'an vahiyleri salt lâfız ya da salt mâna olarak değil, 'lafız+mana' olarak inzâl edilmiştir; Kur'an'ın sadece kalıp ve lâfızları değil, içerik ve anlamları da vahye dayanmaktadır. Lâfızlar anlamların giysi ve kalıplarıdır; anlam lâfızdan soyutlanamayacağı gibi, lâfız da anlamdan soyutlanamaz. Arapça bir lâfız ya da kalıp, doldurulan her anlamı taşıyabiliyormuş gibi gözükebilir; ancak 'ilkin vahyedilen aslî anlam'ın dışında kalan anlamlar ne kadar yüksek, işarî, fennî vs. olursa olsun Kur'an olmaktan çıkacaktır. Onlar artık Kur'an değil, kişinin kendi anladıklarıdır; vahyedilen lâfız aynı ise de onunla birlikte vahyedilen ilahî anlam değiştirilmiştir (Bâtınî-işarî tefsirler bunun örnekleriyle doludur).

Son olarak; 'anlamada *mâsîkaleh*in önemi'ne dikkat çekmek isteriz. Kur'an'da tarihî bir tema işlenirken, acaba ısrarla onun öyle gerçekleştiği mi vurgulanmak istenmektedir; sözgelimi Âdem-İblis, Nuh, Hz. Yusuf, Ashâb-ı Sebt, Ashâb-ı Uhdûd ve benzerlerini konu alan kıssalar, tarihin belli dönemlerinde yaşanmış; hiç kimsenin bilmediği olaylara ışık tutmak için mi sevk edilmektedir, yoksa o şekilde gerçekleştiği kabul edilen vak'alar üzerinden insanlığa birtakım mesajlar mı verilmek istenmektedir? Bu soruyu doğru cevaplamak, pek çok anlama ihtilâfını giderebileceği için, son derece önemlidir. Zira bir "ilahî muradı genel olarak anlamak" vardır bir de "o âyette söylenen ara bilgileri anlamak" vardır. Bütünlük ilkesinden uzak lâfzî okumalar nasıl Kur'an'ın gayelerini anlamayı engelliyorsa, bu 'ara bilgi'ler üzerinde yoğunlaşmak da asıl mesajı unutturabilmekte; detaylarda boğulma denilen olgu gerçekleşebilmektedir. "Nuh'un 1000 küsur yıl yaşaması" ve "Ashâb-ı Sebt'in maymunlaşması" gibi konulara değinen âyetleri sanki bu konuları özenle ve bilhassa iddia ediyormuş gibi anlamak gerekmediği gibi, bu tür konularda kılı kırk yarmaya gerek yoktur; tıpkı Ashab'ınki gibi *mâsîkaleh*i esas alan genel bir anlama yeterlidir. Buna bağlı olarak, ilgili ara bilgiler gerçekle bağdaşmadıkları gerekçesi ile hâşa! düzeltilmekte; evrilip çevrilmektedir ki bu çerçevede, "yeni Kur'an/lar oluşturma" teşebbüsü olarak nitelendirilebilecek yaklaşımlar sergilenebilmektedir. **İkinci olarak;** Tefsirdeki kargaşa, biraz da açıklama ve yorumların **resmî mercîler**de reel bir yansımasının olmamasından kaynaklanmaktadır; tefsirler hukukî ve kelamî açıdan resmî hükme medâr olmadığı için, "Öyle anlaşılsa da olur, böyle anlaşılsa da… Nasılsa hiç kimseyi bağlamıyor!" mantığıyla hareket edilmekte, rahatlıkla birbiri ile çelişen yorumlar yapılabilmektedir. Hem de Allah kelâmı adına… –Bugünkü meal kargaşasının altında yatan da budur.– Tabiî, bu çerçevede *tefsir tekeli* ya da *bağlayıcı tefsir* sorunu ortaya çıkmaktadır. Kur'an'ın nasıl yorumlanacağı meselesini de bir başka yazıya bırakalım…

SONUÇ

Okuma eyleminde, anlama esastır; anlamak "uygulamak" mıdır, "anlayan uygular; değil mi ki uygulamıyor, demek ki anlamamış" denilebilir mi; ayrıca tartışılabilir.

Her anlama doğru anlama olmayabilir; doğru anlam metnin reel bağlamında taşıdığı anlamdır; yani Kur'an'ın gerçek anlamı Hz. Peygamber ve çağdaşlarının anladıklarıdır. ■

Vahiy: Kurtuluş Reçetesi

ÖMER NOYAN

KUR'AN'DA SÖYLENEN HER SÖZ TAM OKUDUĞUNUZ ANDA SİZİ İLGİLENDİRİR VE ARAMAYA BAŞLADIĞINIZ YERDEN İTİBAREN ARADIKLARINIZI BULUR HALE GELİRSİNİZ.

omerfaruknoyan@hotmail.com

"Kur'an'ı anlamak, bir milyarı aşan bir kitlenin neden hâlâ her bakımdan sömürge durumunda olduğunu anlamaktır." (Mevdûdi, Kur'an'ı Nasıl Anlayalım?, s.9).

Anlamalı insan ki; anlayamıyor insan!

Günümüzün insanı, süre giden hayatını başka standartlara göre değil, Kur'an standartlarına göre tanzim etmeli. Bizlerin O'nu anlamaya her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Bizler, O'nun yöntemleriyle çözüm bulacak bir hayatla ancak mutlu yaşayabilir ve kutlu insanlık yürüyüşünün yolunu yine O'nun ışığıyla aydınlatabiliriz. Kur'an varlığıyla her dem şu hakikati beyan etmektedir insanoğluna; *"Ey parçayı gören, parça parça yaşayan ve paramparça olan insan! Bütünü göremiyorsun, bir adım sonra başına neyin geleceğini bilemiyorsun, itiraf et! Bari gören ve bilen Allah'a inan ve O'na teslim ol! (M. İslâmoğlu, Hayat Kitabı Kur'an s.815).* Ancak öyle nefes bulursun derinlerine daldığın bu büyük okyanusta, ancak öyle yol alabilirsin inişi, çıkışı, engebesi, taşı, çakılı çok olan bu uzun yolda…

İnsanlığın, bin bir çeşit tuzaklar ve dayatmalarla öldürülmeye çalışıldığı bir dönemde, varlığın ruhunu çekip alıp, onun yerine sadece cisminin konulduğu zamanlarda ve bu entrikalara birkaç kişinin değil de yığınların aldandığı günümüzde insanoğlu; huzuru, mutmain olmayı ve gerçek mutlulukla gülümsemeyi kaybetmektedir. Vahyi yol kılavuzu olarak hayatının dışına terk edenler

aslında kendilerini yoldan çıkarmış oluyorlar ve kılavuza ihtiyaç duymadıklarını bir felaket, bir afet gibi yaşadıkları hayatlarıyla belli ediyorlar. Unutulmamalıdır ki; yol yolcusuz kalmaz, yolcu yolsuz kalır.

Kur'an'da söylenen her söz tam okuduğunuz anda sizi ilgilendirir ve aramaya başladığınız yerden itibaren aradıklarınızı bulur hale gelirsiniz. Bu vahyin eşsiz özelliği ve büyük mucizesi, yıkılmaya başlamış hayatın her alanını öyle tamir eder ki; kulu; kula kulluktan kurtarır. Yürekten acizliği, tembelliği, beşere, ölümlüye köleliği silip atar. İnsanı eşref-i mahlûkat makamına yaklaştırır. İnsanoğlu ancak vahiyle hayatını bir bir didikleyip neyin yararlı ve neyin yararsız olduğunu ayırt eder ve mümeyyiz aklı inşa eder. Sonra da kutlu insanlık yürüyüşünde hakkı ve sabrı önce kendine sonra yolun yolcularına sunar.

KUR'AN HAYATIN YIKILMAYA BAŞLAMIŞ HER ALANINI ÖYLE TAMİR EDER Kİ; KULU; KULA KULLUKTAN KURTARIR. YÜREKTEN ACİZLİĞİ, TEMBELLİĞİ, ÖLÜMLÜYE KÖLELİĞİ SİLİP ATAR.

Kur'an'ı anlama sorunu

"*Kur'an'ı nasıl anlayabilecekleri hakkında bir fikre sahip olmayanlardan, Kur'an'ın kendilerine ne dediğinin farkında olmalarını beklemek, gereğinden fazla iyimser davranmak demektir. O halde, varoluşu, varoluşumuzu anlamlı kılan bu mübarek kelamın sesine kulak verelim, onun nasıl anlaşılacağını bildiğimizde, onun ne dediğini de anlayabileceğimize inanalım! (Dücane Cundioğlu, Kur'an'ı Anlamanın Anlamı, s.113)*

Kur'an ellerinizde alışılagelmiş diğer kitaplar gibiyse, aylık çıkan bir dergi gibi inceliyor ya da keskin manşetli bir gazeteyi okur gibi okuyorsanız kesinlikle onun konusunu, hedefini, insanlığı ulaştırmak istediği yeri göremezsiniz. Bakışı düzgün olmayan baktığını hiçbir zaman düzgün geremez, eğri yolda doğru, doğru yolda da eğri yürünmediği gibi… Gerçekten O'nu anlamak isteniyorsa önce kafalarda yer eden bütün önyargıları yok etmeli, hepsi zihinden bir bir kovulmalı ve o düşüncelerin yerine önbilgi edinilmeli. *Aksi takdirde büyük bir kentin sokaklarında nereye gideceğini bilmeden dolaşan, yolunu kaybetmiş bir yabancıdan farksızdır kişi…* O vakit ayetlerin niçin indiği ve bizlerin O'nu anlamaya neden muhtaç olduğu anlaşılacaktır. Ayetler sürekli iniyor çünkü; *"Davayı yüreklerin içine yerleştirmekten, çeşitli teorilerle akıl melekelerine seslenmeye kadar; duyguları kamçılamaktan, karşı koyanların gücünü kırmaya kadar; bağlananları eğitip ıslah etmekten, onların ruhuna kahramanlık coşkusunu yerleştirmeye kadar; düşmanları vefakâr dostlar haline döndürmeye, inkârcıları ikrara getirmeye, direnenlerin dayanak noktalarını yıkıp edebi nüfuz imkânlarını tamamen ortadan kaldırmaya kadar, bir dava önderinin, bir hareket liderinin yapması gereken bütün çalışmaları en mükemmel biçimde yerine getirip en uygun şekilde gerçekleştirmesi için… (Mevdûdi, Kur'an'ı Nasıl Anlayalım?, s.42).*

Vahyin Hayatı İnşası

Nasıl ki su biyolojik hayatın kaynağıysa, vahiy de mânevi hayatın kaynağıdır. Suyun seması gök, vahyin seması arştır. Suyun indiği kalp toprak, vahyin indiği toprak akleden kalptir. İkisi de "indirilmiş" bir nimettir. Âlemlerin Rabbinin indirdiği su ile hayat bulup da O'nun indirdiği vahye sırt dönmek, nankörlüğün daniskasıdır (M. İslâmoğlu, Hayat Kitabı Kur'an, s.499).

Hayatını vahye inşa ettiren o kimseler, büyük ve yüce bir inşa sürecinden geçmektedirler. İçi boşalan her kavram yeniden diriltilir tasavvurlar yeniden inşa edilir. Sağlıklı düşünemeyen ve fikir üretmeyen zihinler hakikatin nuruyla aydınlanır. Hayatla en derinden alakalı örneklerle ve olaylarla huzurlu ve selim bir hayat inşa edilir. ■

Kur'an'la İletişim ve İletişim Engelleri

ADİL BOR

YORUMLARI DEĞİŞMEYEN NASSLAR GİBİ KABUL EDİP KUR'AN'I O YÖNDE TEVİL ETMEKTE AŞIRI GİTMEK KABUL EDİLEBİLİR DEĞİLDİR.

Arabistan yarımadasında Mekke'de beşeri bir formda yansıyan ilâhî irade Kur'an, aşkın varlık Allah'ın insanlarla bir kez daha iletişim kurmasını ifade etmektedir. Bu iletişimde kaynak Allah'tır. Kanal, Hz.Muhammed'dir. Muhataplar bütün insanlardır. Mesaj ise Kur'an'dır. Yani Allah-insan iletişimde normal bir iletişimde bulunması gereken bütün iletişim unsurları mevcuttur. Söz konusu iletişimde kullanılan dil, nüzul ortamında bulunan Arapların kullandıkları dildir. Yani iletişim dili Arapçadır. İletişimde kullanılan harfler ve kelimeler o gün Arabistan yarımadasında kullanılan harf ve kelimelerdir. Kelimeler ve harfler aynıdır. Ancak Kur'an bu harf ve kelimelerle farklı şeyler bildirir. Çünkü Allah-insan iletişim dilinde kullanılan kelimelerin içeriği, insanları olgunlaştıran, özgürleştiren, kemale erdiren ve mutlu eden değer ve duygularla doldurulmuştur. Kelimelerin iç rengi ve desenleri değişmiştir. Mesela nüzul ortamındaki Araplar "salât" kelimesini günlük dilde kullanıyorlardı ve dua anlamını ifade ediyordu. Fakat vahiy dilinde aynı kelime "salât" belli bir disiplin içerisinde günlük olarak Allah'la iletişim kurmayı ifade etmektedir. Kelime ve harflerin aldıkları yeni renk ve taşıdıkları yeni duygular bütün Kur'ani kavramlar için düşünmek mümkündür.

Peygamberî vahiy formunda son Allah-insan iletişiminin gerçekleştiği yerde bulunan muhatapların bütün durumları dikkate alındı; Onların aşına oldukları üslup ve kavramlar kullanıldı. İçerdiği tasavvur ve değerler ise, herkesin kendini değerli hissettiği ve bir birey olarak gördüğü bir atmosfer meydana

getirdi. Bütün insani değerler inkişaf etti. İşte söz konusu iletişim, fıtrat realitesi üzerinden gerçekleşti ve içinde etkisi çok hızlı ve etkili oldu. Bu etki çok kısa bir süre içinde dalgalar halinde etrafa yayıldı. İnsanlık kendini yeniden keşfetti.

Allah tarafından insanlara rehber olarak gönderilen bu son ilâhî rehber, (Kur'an) insanların kendisiyle nasıl iletişim kuracaklarını da beyan etmişti. Çünkü Kur'an'la iletişim yolları beyan edilmeden insanları onunla iletişim kurmaya davet etmek ilâhî hikmetle bağdaşmamaktadır. Biz bu makalemizde Kur'an'la iletişim yollarını ve iletişim engellerini açıklamaya çalışacağız.

Kur'an'la Doğru İletişim Kurma İlkeleri

Kur'ani değerler, insanların yeryüzünde mutlu olmaları için yeryüzüne inzal edilmiştir. Kur'an'ın beyanına göre insanlar, ancak bu değerlerle mutlu olabileceklerdir. Bunun gerçekleşmesi için de bu değerlerin kaynağı olan Kur'an'la doğru bir iletişim kurmak gerekmektedir. Kur'ani değerlerle iletişim, ehil kişiler tarafından gerçekleşmesi gerekmektedir. Aksi takdirde söz konusu değerler, insanları mutlu etme yerine onları mutsuz da yapabilirler. Biz şimdi Kur'an'la doğru iletişim yollarını kısaca beyan etmeye çalışacağız.

1. Kur'an'ın İlâhî Kelam Olduğunu Bütün Benliğiyle Kabul Etmek

Kur'an, son ilâhî mesajdır. Daha önceki ilâhî mesajları tasdik edici ve hepsine hâkimdir. Bu açıdan Kur'an'la iletişim kurulduğunda bu birçok şeyi ifade eder. Çünkü bu bakış açısına göre Kur'an, bütün doğruların temel kaynağı ve tek ölçüsüdür. Mesela Kur'an, geçmiş kitapların Hz.Muhammed'ten bahis ettiğini beyan etmektedir. Şu andaki kitaplarda ise böyle bir şey olmasa dahi, Kur'an'ın söylediği doğrudur. Nahiv, Belagat ve diğer konularda Kur'an üslubu ve beyan ettiği kaideler bağlayıcıdır. Kur'an'daki bazı âyetlerin nahiv ve belagat kaidelerine uymadığı iddiası yanlış ve temelsizdir. Çünkü Arap dilinin mi'yarı ve mikyası Kur'an'dır. Kur'an, Rabbu'l-Âlemîn tarafından indirilmiştir (Şuara, 26/192). Onun hem lafızları hem de içerdiği mesajlar ilâhi kaynaklıdır.

2. Kur'an'ı Dinlemek ve Dinleme Esnasında Sükut Etmek

Kur'an ile iletişim kurma kanallarından biri de sükût ederek dinlemektir (Araf, 7/204). Âyette söz konusu edilen dinleme sıradan bir dinleme değildir. İçten ve anlamaya yönelik bir dinleme tarzıdır. Maddi dünyadan kopup, bütün benliğiyle Kur'an'a yönelip, idrak ve kalp gözeneklerini ona samimi bir şekilde açmaktır. Allah'ın söylediklerini anlamak için ona kulak vermektir. Çünkü Kur'an'la iletişim sıradan bir durum değildir. Kişinin Dünya ve ahrette mutlu olup olmama meselesidir. Bu nedenle Allah, insanlara Kur'an'la iletişim kurmayı tavsiye niteliğinde bir üslupla hitap etmemektedir. Emri ifade eden bir üslupla hitap etmektedir. İnsanlara merhamet edilmeyi de Kur'an'ı doğru dinlemeye bağlamıştır. Kur'an'ı dinlemeyi emrederken dinleme esnasında sukut etmeyi de emretmektedir. Yani, Kur'an'ı doğru dinlemek, dünya ile ilgili her şeyi terk ederek zihin, bilinçaltı (kalp) ve diğer bütün eşyayı idrak etme mekanizmalarını Kur'an'ı anlamaya yoğunlaştırmaktır. Aksi takdirde Kur'an'ı gerçek manada dinlemenin gerçekleşmesinden söz etmek mümkün değildir. Çünkü bilimsel anlamda da doğru ve etkili bir dinlemenin gerçekleşmesi için insan benliğinin bütün kanalları açık olması gerekmektedir. Dinlemenin öneminden olmalıdır ki, Kur'an, birçok âyette insanlardan kendisini dinlemeyi emretmiş ve Hz.Peygamber (s) de birçok hadis-i şeriflerinde Müslümanların Kur'an dinlemelerini tavsiye etmiş, kendisi de bizzat başkalarından Kur'an dinleyerek bu konuda da örnek teşkil etmiştir.

3. Kıraat, Tilavet, Tertil ve Tedebbur Etmek

Bu dört kavram Kur'an'la iletişim kurma kanallarındandır. Bir birlerinin eş anlamları değildirler. Her birisi Kur'an'la iletişim kurmanın bir şeklini ifade eder. Kıraat, Kur'an'ın kendilerinden meydana geldiği harfleri ve kelimeleri bir araya getirmektir. Tilavet, söz

konusu harf ve kelimeleri peş peşe okuyarak devem etmektir. Tertil, Kur'an'ın kelimeleri ve harfleri arasında mevcut olan üslup ve mana güzelliklerini ortaya koymaktır. Tedebbur ise Kur'an'ın bir bütün olarak ifade ettiği mesajları saf ve berrak haliyle ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Bu kavramların sözlük anlamları ile kavram anlamlarının birbiriyle ilişkileri söz konusudur. Kıraatin sözlük anlamı, cem etmek ve bir araya getirmektir. Yani Kur'an'ı bir bütün olarak düşünmektir. Tilavet, bir şeyi takip edip izini sürdürmektir. Tertil, Kur'an âyetleri arasında belli bir düzen içerisinde koordine sağlamaktır. Tedebbur ise Kur'an'la kurulan iletişim sonucunda elde edilen hulasa ve mesajlardır. Bu kavramların ifade ettikleri iletişim kurma tarzları ancak Kur'an bir bütün olarak ele alındığında bir anlam ifade ederler. Şayet her birisi kendi başına müstakil bir yöntem olarak düşünülürse Kur'an'la doğru bir iletişim kurmayı gerçekleştiremez ve ilâhî murat da doğru anlaşılmayacaktır. İslam dünyasındaki mevcut olan bu dağınık ve birbirlerin farklı zihin yapısının sebeplerin bir tanesi hatta en önemlisi Kur'an'ın beyan ettiği yollarla bir bütün içerisinde kendisiyle iletişim kurulmamasından kaynaklanmaktadır.

4. Kur'an, Hidayet, Furkan, Zikir ve Tebsire Kitabıdır

Kur'an, insanlar için rehberlik misyonu vardır (Bakara, 2/1). Bu nedenle insanlar için nelerin doğru ve nelerin yanlış olduğunu birbirlerinden ayırmıştır (Furkan). Aynı şekilde insanlara gerçekleri hatırlatan ve dünyada nelerin kendilerini ebedileştireceğini beyan etmektedir (Zikir), (Muddesir, 74/54). Kur'ani değerler bütün bu özellikleriyle insanlığın mutlu bir hayat yaşamaları için gerçeklere doğru zihin ve kalp gözeneklerini açarak kendilerine manevi görme istidadını (tabsire) bahşeder. İnsanlık her zaman doğru kaynaktan beslenen rehbere ihtiyaç duymuştur. İşte Kur'an hem doğru kaynaktan gelmekte hem de bütün insanların elini tutmaktadır. İnsanlar çıkarcı bir yapıya sahip oldukları için rehberlik konusunda her zaman taraflı davranabilirler. Aynı şekilde insan aklı da sınırlı olduğu için insanlar için faydalı olan düşünce ve bilgilileri üretebileceği gibi zararlı bilgi ve düşünceleri de üretebilir. Çünkü aklın sınırları bellidir. Çoğu zaman da zihinsel bazı hastalıklardan dolayı gerçeklere nüfuz da etmeyebilir. İşte bütün bunlardan dolayı insanlığın Kur'an'ın rehberliğine ihtiyacı vardır. Kur'an'la iletişim kurulurken onun rehberlik yönü her zaman hafızalarda canlı tutulmalıdır.

5. Akıl ve Nakil Aynı Kökün Dallarıdır. Birbirlerinden Ayrılamazlar

Akıl ve nakil veya diğer bir ifadeyle Kur'an ve akıl kardeştirler. Hiçbir şekilde birbirlerinden ayrılmayan dostlar gibidirler. Bunun aksini düşünmek gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Çünkü akıl olmadan Kur'an hiçbir surette anlaşılmaz. Akıl da Kur'an olmadan tek başına doğru bilgi ve değer üretemez. Öyle ise her ikisinin bir birlerine ihtiyaçları ruh ve cesedin bir birlerine olan ihtiyaçları gibidir. Birisi olmadan diğeri yaşayamaz. İkisinin de yüzde seksen veya yetmiş değil yüzde yüz birbirlerine ihtiyaçları vardır.

Kur'an, akla hitap etmiş ve onu esas almıştır. Akıl onunla iletişime geçmiş ve ondan bilgi öretmiştir. Şayet aklın nakilden (Kur'an) elde ettiği bilgiler olmasaydı naklin nüzulüne hiçbir şekilde ihtiyaç olmazdı. Öyle ise nakildeki hazineleri ortaya çıkaran akıldır. Akıl Kur'an'daki madenleri işleten adeta bir rafine gibidir. Rafine veya fabrika olmadan en değerli madenin hiçbir anlamı ve değeri olmaz. Bu nedenle akıl, naklin düşmanı değildir. Aksini düşünmek Kur'an ve akıl ilişkisini iyi kavranmadığının delidir.

İslam dünyasında aklı dışlayan insanlar yanında akıldan bahis edildiği zaman tiksinirler ve hemen Allah'a sığınırlar. Aklı gündeme getirenleri de hemen mutezile, bidatçi ve batı etkisinde kalanlar damgasını vururlar. Fakat şu çok iyi bilinmelidir ki akıl dinimizin özüdür. Akıl işlevsel bir hale getirilmezse dinin özü kayıp olmuş demektir. Bu nedenle akıl kavramı, Kur'an'da en çok tekrarlanan kavramların başında geldiğini görürüz. Bir âyette:"Allah, akli potansiyellerini işlevsel bir

hale getirmeyenlerin üzerine pislik koyar." İfade edilmektedir. Yani akıl nakille birleşişince bütün kemâlatın kaynağıdır. Akıl atıl hale getirilince de bütün alanlarda kalitesizlik kendini gösterir.

6. Kur'an ve İnsanlığın Ürettiği Bilgiler Birbiriyle İrtibatlıdır

İnsanlık bilgide ne kadar ilerlerse Kur'an'ı anlama çerçevesi de o oranda genişlemektedir. İnsanların ürettiği bilgi birikiminden istifade etmeden sadece sözlüklerdeki kelimelerin anlamlarından hareket ederek Kur'an'ı doğru anlamak mümkün değildir. Kur'an, bilgi üretimine bütün kapı ve pencerelerini açmıştır. Fakat üretilen doğru bilgiler içinde belli ölçüler koymuştur. Bu nedenle batının ürettiği bütün bilgiler doğrudur demek yanlış olduğu gibi hepsi yanlıştır demek de o derecede yanlıştır.

7. Kur'an Hikmet Kitabıdır

Kur'an, hikmet sahibi bir zat tarafından hikmet sahibi bir peygambere hikmet bilgisine sahip bir ümmeti inşa etmek için Allah tarafından yeryüzüne indirilmiştir. Kur'an, Hz.Muhammed'in görevlerinden bahis ederken onlardan birisinin insanlara hikmeti öğretmekti. Yani Kur'an'ı en güzel bir şekilde kavramayı Müslümanlara öğretmekti. Fakat daha sonra Kur'an'daki hikmet kavramı bazı âlimler tarafından sünnet olarak tefsir edildi. Söz konusu bu yorum daha sonra kesin ve kati bir yorum olarak kabul edildi. Ondan sonra gelenler hep böyle baktı ve söz konusu yorumu sorgulamadı. Kur'an'a bir bütünlük içinde bakıldığında hikmet kavramının manası ilahî hitabı en güzel şekilde anlama türü olduğunu anlarız. Mesela bir âyette: "Biz Davud'a hikmeti verdik" buyrulmaktadır. Acaba Davud'a sünnet mi verilmişti? Hikmet, ilahi hitabı doğru bir şekilde kavrama tarzıdır.

8. Hz.Muhammed'in Misyonunu İyi Anlamak

Kur'an, Hz.Muhammed'in misyonunu açık bir üslupla ifade etmektedir: "Onlara güzel olan şeyleri helal kılar. Çirkin olan şeyleri de haram kılar. Üzerlerinde olan ağır yükleri indirir ve beyinlerine vurulmuş prangaları da söker." Bu âyet genel anlamda Hz.Muhmmed'in görevini beyan etmektedir. Buna göre Hz.Muhammed bütün güzel şeylerin (düşünceler-yiyecekler) insanlara uygun görür. Bütün çirkin olan şeylerin de (düşünceler-yiyecekler) yasak olduğunu beyan etmektedir. İnsanların beyinlerine vurulmuş geleneksel ve doğru olmayan düşüncelerin prangalarını söküp atmaktadır. Yani insanların akli potansiyellerini kullanma önündeki bütün düşünce ve geleneklerin doğru olmadığını beyan etmekte ve insanların akli özgürlüklerini sağlamaya çalışmaktadır. Hz.Muhammed'in geldiği zaman diliminde insanların akıllarına adeta zincirler vurulmuştu. Mekke'de putlar etrafında oluşturulan tasavvurla diğer bölgeler de ise Hıristiyanlık ve Yahudilik etrafında oluşturulan yorumlarla insanların aklı âdete esir alınmıştı. Akılları birçok yorum ve inançla uyuşturulmuştu. Dolayısıyla insanlık kendi ruşdunu kayıp etmişti. Bu nedenle Hz.Muhammed'i iyi anlamadan Kur'an'la doğru bir iletişim kurmanın mümkün olmayacağını düşünmekteyiz.

Kur'an'la Doğru İletişimi Engelleyen Unsurlar

1. Kur'an'a Bütüncül Bir Yaklaşımla İletişim Kurmamak

Kur'an'ı anlamaya çalışırken, başka bir ifadeyle onunla iletişim kurmaya niyet ederken, Kur'an'ın bütün âyetlerin değerlendirilebileceği bütüncül bir bakış açısı çerçevesinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Yani Kur'an'ı bir bütün olarak anlamaya yardımcı olabilecek bir metodoloji ile Kur'an'la iletişim Kurmaya çalışmak lazımdır. Genel hatlarıyla Kur'an'ı anlamaya yönelik bir anlayış/metodoloji olmazsa âyetlerin içerdiği muradı ilahiyi ortaya koyma yerine tam tersine sonuçlara da varmak mümkündür. Mesele Zeyneb'in evliliği ile ilgili âyetler (Ahzab, 33/37) tefsir kitaplarında peygamberlik makamına hatta sıradan erdemli insanlara dahi yakışmayan tarzda yorumlar yer almaktadır. Hz.Muhammed (s) sıradan şehvetperest bir

insan gibi tasvir edilmektedir. Bu tarz yorumlamanın birçok nedeni olabilir. Kanaatimizce en önemli nedeni Kur'an'a bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmamaktır. Çünkü tefsirlere bakıldığında Kur'an'la parçacı bir yaklaşımla iletişim kurulmaktadır. Çünkü hali hazırda bütüncül bir bakış açısına sahip bir Kur'an'ı yorumlama metodolojisi mevcut değildir. Bu yönde her hangi ciddi bir gayretin de sarf edildiği görünmemektedir. Tefsir usulü adında yazılan kitaplarda Kur'an'la ilgili bilgilerden (ulumu'l-Kur'an) ibarettir. Kur'an'la kurulan bu parçacı anlayıştan olmalıdır ki Müslümanlar da kendi aralarında basit bazı farklı yorumlardan dolayı parçalanmışlardır.

2. Ön Yargılarla Kur'an'la İletişim Kurmaya Çalışmak

Bizler, farkında olmadan Kur'an'la iletişim kurmaya çalışırken daha önce sahip olduğumuz mezhebi, kelami, sufi vb. anlayışlarla âyetleri değerlendirmeye çalışıyoruz. Daha önceki bilgi ve tasavvurlarımızı Kur'an'ı anlamada hâkim duruma getirmekteyiz. Kur'an'ı daha önce sahip olduğumuz bilgi ve anlayışlara göre anlama ve yorumlamaya çalışıyoruz. Yani Kur'an'ı nesnelleştiriyoruz. Daha önceki bilgilerimizi ise özne haline getiriliyoruz. Dolayısıyla farkında olmadan Kur'an, insanların düşüncelerini şekillendirmede pasif bir konuma getirilmektedir. Kimi sufiler, Kur'an'ı kendi zihin yapılarına göre tefsir etmeye çalışmakta. Kimi mezhep mutassıpları âyetleri kendi mezhebi ilkelerine göre tevil etmeye çalışmakta, Kelamcılar da Kur'an'ı kendi kelamî anlayışlarına göre yorumlamaya uğraşmaktadırlar. Kur'an, tek yorumla yorumlansın şeklinde bir talebimiz yoktur. Tam tersine farklı yorumlar mutlaka olmalıdır ve farklı yorumları doğal kabul etmekteyiz. Bizim doğru bulmadığımız Kur'an'a yaklaşım tarzı, yorumları, değişmeyen nasslar gibi kabul edilip Kur'an'ı o yönde tevil etmekte aşırı gitmek ve söz konusu yorumları değişmeyen naslar gibi kabul etmektir.

Mesela "Kur'an'dan kolayınıza gelecek miktarı okuyunuz" âyeti bir Müslüman'ın günlük olarak Kur'an'la iletişim kurmasını emrederken âyet, namazda kıraatin farziyeti ispatı yönünde tevil edilmiştir. Diğer bazıları da bazı âyetlerden yola çıkarak insanların özgür iradelerinin olmadığını savunmaktadır. Bu nedenle doğru bir Kur'ani anlayışa sahip olmak için Kur'an'la iletişim kurarken zihin dünyamızı ona teslim edip onun istediği şekilde zihin dünyamızı şekillendirmesine müsaade etmeliyiz.

3. Kur'an'la İletişim Kurmada Başkalarını Taklit Etmek

Taklit, bir çaba sarf etmeden başkaların ürettikleri düşünceleri tüketmektir. Kur'an'ı kendisinin de anlayabileceğine inanmamaktır. Taklit, hazır bilgiyi tüketme üzerine bina edilmiştir. Bilinçaltlarına taklit anlayışı yerleşen insanlar, bilgi üretme ve bilgiye hâkim olma konularında kendilerini bir birey olarak görmemektedirler. Kendilerinin de diğerleri gibi âlim olup düşünce üretebileceklerine kendilerini layık görmemektedirler. Bütün ilmi kemalatı sadece ün yapmış bazı âlimlerde görürler.

Kur'an, taklidi birçok âyette zemm ederken Müslümanları taklit hastalığıyla malul olmamaları konusunda uyarmaktadır. Çünkü taklit hastalığına yakalanan bireyler, milletler ve toplumların yok olup gittiklerini Kur'an beyan etmektedir.

Bizler Kur'an'la iletişimde taklidi ret ederken eski âlimlerimizi kendimize rehber olarak görmekteyiz. Selef âlimlerimiz bu konuda bizim köşe taşlarımızdır. Fakat kendimizi bir birey kabul edip sahip olduğumuz akli potansiyelimizi kullanmak, insanlığımızın bir gereği olduğunu düşünmekteyiz. Kur'an da, bu yönümüzü inkişaf etmeye çalıştığını düşünmekteyiz.

4. Dünya Tarihini, İnsanlığın Ürettikleri Bilgiler ve İnsanlıkla İlgili Sosyolojik Bilgilerden Yoksun Olmak

Kur'an, insanlık tarihi ile ilgili birçok konuda çok önemli bilgiler vermektedir. Tarihte birçok toplumun yok olma nedenlerini çok açık bir üslupla beyan etmektedir. Toplumların sosyolojik ve psikolojik yönlerine birçok

açıdan ışık tutmaktadır. Kur'an'la iletişim kurup onun sunduğu mesajları anlamaya çalışan bir Müslüman/âlim söz konusu konularla ilgili bilgi sahibi olmazsa murad-ı ilâhiyi nasıl anlayabilir. Kur'an'la iletişim kuran bir âlim sadece alet ilimleri kavramakla ve belli bir oranda Arapça bilmekle Kur'an'ın işlediği tarih, sosyoloji, psikoloji ve antropoloji konularını nasıl anlayacaktır.

Kur'an'ın insanlık için neler ifade ettiğini iyi anlamak için hem söz konusu ilimlerin farkında olmak gerekmekte hem de insanlığın bu konularda ürettiği bilgilerden istifade edilmesi gerekmektedir. Yani Müslüman âlim, alet ve Arapça edebi ilimleri bilmekle beraber insanlığın ürettikleri bilgilerin farkında olması gerekmektedir. Kur'an'ı anlamada da onlardan istifade etmesi lazımdır. Artık günümüz insanlarını, Kur'an'ın kelime tahlilleri ve terkip çözümlemeleri tatmin etmemektedir. Eski toplumlarda belki bunlar yeterli olabilirdi; İnsanlar için bir şeyler ifade ediyordu. Fakat günümüz insanları için onlar pek bir şey ifade etmemektedir. Günümüz insanları, artık Kur'an'ın, evren, toplum, insan ve insanların bir birleri ile ilgili ilişki kurma şekilleri ve insanlara sundukları düşünceler ve değerler ile ilgilenmektedirler. Mesela milletler nasıl idare edilir. Bütün halkların hakları nelerdir. Dünyadaki ekonomik şartlar nelerden meydana gelmektedir. Dünya ekonomisi nasıl işliyor. Evrensel ve tabii hukuk nedir? Gibi konularda bir âlim Kur'an'ı nasıl anlayabilmektedir.. Bütün bu ilimlerde bir insanın uzman olma imkânı da olmadığı için Kur'an yorumu günümüzde artık kolektif bir akıl tarafından yapılması gerektiğine inanmaktayız. Günümüzde artık salt akıl ve kelime tahlilleriyle doğru bir Kur'an yorumu yapılmayacağını düşünmekteyiz.

Kur'an'la doğru bir şekilde iletişim kurmayı engelleyen diğer bazı unsurlar da şunlardır: Kur'an'ı anlamak için ciddi bir zihinsel çaba harcamamak, Kur'an'ın en güzel yorumu peşinde olmamak ve her hangi bir yorumla iktifa etmek, Âyetlerin içerdiği mesajları bazı örneklerle sınırlandırmak, Kur'an'ı dünya eksenli bir kitaptan çıkartıp ahiret eksenli bir kitap haline dönüştürmek, Kur'an'ı Kur'an ruhundan uzak bir şekilde yorumlamaya çalışmak.

Selef âlimlerin yorumlarını ve kendilerini takdis derecesinde yüceltmek de Kur'an'la doğru iletişimi engellediğini düşünmekteyim. Âlimleri takdis değil onları takdir etmeliyiz.

Sonuç

Bütün bu anlatılanlardan anlıyoruz ki Kur'an, dünyayı da eksenine alan bir kitaptır. Dünyada Kur'an'ın varlık nedeni, insanların mutlu ve izzetli yaşamaları için onlara rehberlik yapmaktır, dünyada Kur'ani değerleri doğru bir şekilde yaşayan insanların, ahirette güzel yerlerde güzel insanlarla beraber, elem ve kedersiz bir hayatı sürdüreceklerini onlara bildirmektir. Söz konusu mutlu hayatın gerçekleşmesi için insanların Kur'an'la doğru yöntemlerle samimi bir kalple iletişim kurmaya bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Kur'an ve sünneti, düşüncenin merkezine koymak gerekmektedir. Tarihsel süreçte Kur'an ve sünnet etrafında meydana gelen yorum medeniyetinden de istifa etmek gerekmektedir. Fakat bütün o yorumlar, Kur'an'ı görmemize dürbün mesabesinde olmalıdırlar. Aksi takdirde yorumlar aslın yerini alabilirler, Kur'ani değerlerin asıl desen ve renkleri de kayıp olabilir.

Kur'an'la iletişimi olumsuz yönde etkileyen faktörlerden de kaçınmak gerekmektedir. Kur'an'ı bir bütün olarak ele almamak, Kur'ani kavramların içeriğini hiçbir araştırma yapmadan toplumdan gelen irsi bilgilerle doldurmaya çalışmak Kur'an'ı doğru anlamayı engelleyebilir. Kur'an'ı anlamada tebaruz etmiş âlimler tarafından meydana gelen yorumları sorgulamamak ve onları Kur'an'ın nihai yorumunu kabul etmek de Kur'an'la doğru iletişim kurmayı engeller. Kur'an'la doğru bir iletişim kurmak için hem zihin dünyası hem de kalp Kur'an'a teslim edilmelidir. Onun şekillendirmesine müsaade edilmelidir. Kur'an, bütün insanlara rehberlik yapmak için gelmiştir. Kur'an, haksızlık edenler dışında bütün insanları kucaklayan bir kitap olduğunu düşünmekteyiz. ■

Kur'an'ı Kalbe Girmekten Alıkoyan Taklit Prangası

ABDULCELİL CANDAN

TAKLİT İNSANI O HÂLE GETİRİR Kİ BAĞLANDIĞI ŞAHSIN GÖRÜŞÜNDEN DOLAYI KUR'AN'IN HÜKMÜNÜ TERK EDER. 'BAĞLANDIĞIM ZATIN BİR BİLDİĞİ VARDIR, ONUN KADAR BİLEMEM' DER.

Yrd.Doç.Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Meslek Yüksek Okulu Öğretim Üyesi

Kur'an," Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri üzerinde prangalar/kilitler mi var?" (Muhammed, 47/24) âyetiyle vahyin kalbe nüfuz etmesine engel bazı kilitlerin bulunduğuna dikkat çekmektedir. "(Ey Muhammed) sana indirdiğimiz kutsal ilahi kelam (da her şeyi açıkladık ki) insanlar onun mesajı üzerinde iyice düşünsünler ve akıl/iz'an sahipleri ondan ders alsınlar." (Sa'd, 38/29) ayeti de Kur'an'ın aklı muhatap aldığını, Kur'an'ı düşünmeyen ve ondan ders almayanların da akıldan yoksun olduklarını belirtmektedir. Prangalar/kilitler sözcüğünün çoğul formuyla gelmesi, kalbi Kur'an'ı anlamaktan alıkoyan birçok engelin bulunduğunu göstermektedir. Bu kilitler, bazen taklit, bazen taassup, bazen hevaya uymak, bazen cehalet, bazen de kibir gibi manevi hastalıklardır. Kur'an'ı diri veya iyileşmeye özen gösteren kalpler anlar. Kur'an'dan yararlanmak için, kalp ve düşünce üzerindeki bu prangaların kaldırılması gerekir. Bu makalemizde söz konusu kilitlerden taklidi ele alacağız.

Taklidin Anlam Alanı

Taklit, başkasına ait söz veya hareketlerin doğruluk ve delilini araştırmadan, üzerinde düşünmeden kabul etmektir.[1] Taklit, başkaların beyin ve düşüncelerini kullanmak,

1 Tehânevi, **Keşşaf-ı Istılahât-ı Fünûn**, 1/187.

Allah'ın vermiş olduğu akıl nimetini kullanmamak ve başkalarının gözüyle görmeye çalışmaktır. Taklit, peygamberlere tanınmış olan ismet sıfatını insanlara tanımaktır. Taklit edene *mukallit* denir. Taklit, şahıs adına olduğu gibi, cemaat veya görüşlere bağlılıkta da olabilmektedir.

Akıl Tutulması Olarak Taklit

Bir irade ve düşünsel hastalık olan taklidin akl-ı selim tarafından kabul görmesi mümkün değildir. Taklitte önemli özellik, aklın kullanılmaması, hatada ısrar edilmesi, yanlış-doğru demeden birinin görüşünde ısrar edilmesidir. Mukallit, göz ve düşüncesine perde çekmiş, başkalarının düşüncesiyle meseleleri anlamakta ve onlara göre hüküm vermektedir. Bir bakıma, o gözlerini kapatmakta ve birilerinin değneği ile yürümeye çalışmaktadır. Mukallit, aklını kullanamadığı için bilgi ve hikmetten uzaktır. Mukallit her şeyden vazgeçebileceğini atalarının yolundan ise asla vazgeçmeyeceğini söyler. *Muhammed Hamdi Yazır*, taklit konusunda şunları kaydeder: "*Taklit,* bedaheten malum olmayan hususlarda delilsiz söz söylemek, o yolda hareket etmek, bilmediği bir şeyi Allah'a iftira olarak söylemek ve şeytana uyup cehalet ile hareket etmektir. Nitekim "***Allah'ın indirdiği Kur'an ve diğer delil ve hüccetlere tabi olun.***" denildiği zaman Arap müşrikleri taassup ile böyle yapmış ve böyle söylemişlerdi. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu."[2] "***Onlara Allah'ın indirdiğine uyun denildiği zaman onlar, hayır 'biz atalarımızı üzerinde bulduğumuz yola uyarız' dediler. Ya ataları bir şey anlamamış, doğruyu da bulmamış idiyseler.***" (Bakara, 2/170) âyeti, icmali ve tafsili gerçek bir delile dayanmayan bir taklidin İslam'da olmadığını göstermektedir. Cehalet ve dalalete dayalı taklit doğru görülmemektedir. Binaenaleyh taassup ve taklit müşrik ve kâfirlerin şiarıdır. (…)[3] Hayvanlar içinde taklit ile şöhret bulmuş maymunun durumu ile taklit arasında bir benzetme yaparak şöyle der: İnsan ile maymun arasında hakiki fark; kıl, kuyruk farkı değil, akıl, mantık ve ahlâk farkıdır. Maymunun bütün hüneri hissi taklittedir. İnsanın yaptıklarını gören maymun onu taklit eder ve bu taklit keyfiyeti birçoklarının nazarında maymunu insana adeta yaklaştırır. Hâlbuki maymunun önünde günlerce ateş yakınız soğuk günlerde karşısında ısınmayı öğretiniz sonra onu alıp bir kıra götürünüz yanına kibrit, çıra, kömür de koyunuz o da üşüdüğü zaman bunları bir yere getirip de ateş yakarak ısınmasını bile düşünemez. İşte maneviyatı meshe uğramış olan insanlar da böyledir. Onlar kör bir taklitten başka bir şey yapamaz. Bir bakıma insan gibi görünürler hakikatte ise öyle değillerdir.[4]

Taklit, aklı kullanmamaktır, akıl tutulmasıdır. Akıl dondurulur ya da tutulunca, insanın sapması ve dolayısıyla azabı hak etmesi kaçınılmaz olur. Ahmed b. Hanbel'in de dediği gibi, taklit basiret körlüğüdür.[5] Kur'an, cehennemliklerin durumunu şöyle tasvir eder. "***Ve dediler eğer biz (elçilerin sözlerini) dinleseydik, yahut düşünüp akıl etseydik o çılgın ateş halkı arasında bulunmazdık.***" (Mülk, 67/10) "***İşte böyle senden önce herhangi bir memlekete uyarıcı gönderdiysek onun varlıklıları biz babalarımızı bir din üzerinde bulduk, biz de izlerine uyarız dediler.***" (Zuhruf, 43/23) Taklit, sapmaya ve yanlışta kalma anlamına geldiğinden, ondan kurtulmak da hakkı bulma anlamındadır. "**Daha önce kâfirlere karşı zafer isterlerken kendilerine Allah katından ellerindeki (Tevrat'ı) doğrulayan bir kitap gelip de (Tevrat'tan) bilip öğrendikleri gerçekler karşılarına dikilince onu inkâr ettiler. İşte Allah'ın laneti böyle inkârcılaradır.**" (Bakara, 2/89) İbn Teymiye âyetin tefsiri bağlamında şunları der: Allah Teâlâ, âyette Yahudilerin önceden bir peygamberin geleceğini bildiklerini haber

2 Yazır, **Hak Dinî Kur'an Dili**, 1/586.

3 Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, 1/768.

4 Yazır, **Hak Dini Kur'an Dili**, 1/379.

5 Şa'rânî, **Mizân**, s.30

vermektedir. Beklenen peygamber gelince de taklit ve taassuptan dolayı ona karşı çıktılar ve onu inkar edip, hakkı mensup bulundukları taifeden başkasında görmediler. Bu düşünsel hastalığa, birçok fakih ve mutasavvıf olarak geçinen de yakalanmaktadır. Bazıları da kanılarınca büyük sayılan şahısları körü körüne taklit eder.[6]

Taklit insanı o hâle getirir ki bağlandığı şahsın görüşünden dolayı Kur'an'ın hükmünü terk eder. Kendi kendine şöyle der: Elbette benim bağlandığım zatın bir bildiği vardır, onun kadar bilemem. Bu âyetin, bilmediğimin dışında da anlamı olabilir. Hem benim için nesh kapısı da açıktır. Belki de âyet mensuh olmuştur. Taklidi dışlayan muhakkik ulema mezheplerine ters düşse bile nasslara göre hareket etmişlerdir. Söz gelimi İmam Kurtubî, ***"Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı, onlar sizin için birer elbise siz de onlar için birer elbisesiniz. Sizin kendinize kötülük ettiğinizi bildi ve tevbenizi kabul edip sizi bağışladı."*** (Bakara, 2/187) âyetinin tefsiri bağlamında, "*Kim oruçlu olduğunu bilmeden yer içerse, o Allah'ın kendisine gönderdiği rızkı yemiştir, binaenaleyh kaza etmesine gerek kalmaz."*[7] sahih hadisi de getirmek suretiyle, "Unutarak yiyen ve içenin orucu bozulur," diyen mezhep imamına muhalefet etmiş ve orucu kaza etmesini gerek olmadığını söylemiştir.[8] Keza İbnu'l-Arabî, yerin bitirdiği mahsulün zekât konusunu incelerken, Maliki olduğu hâlde her çıkan mahsulden zekâtı vacip kılan Hanefi mezhebini, Kitap ve Sünnet'e daha yakın olduğu için amel edilmeye daha uygun görmüştür.[9]

Taklidin Kur'an'ı Anlamanın Önüne Geçmesi

Kur'an'dan yararlanmanın önündeki en büyük engelin *taklit* olduğuna inanmaktayız. Nitekim *Gazalî* de Kur'an'ın önündeki engellerin başında taklidi sayar. Şöyle der: Mukallit, taklit yoluyla duyageldiği mezhebin görüşlerinde taassup edip kalmıştır. Böyle bir mukallidin basiret ve müşâhede gücü körelmiştir. Ruhunu kaplayan taklittir. Taklit ederek bağlandığı konular kendisini hareketsiz ve düşüncesiz bırakmıştır. Düşündüğü bir şey varsa o da sadece duyageldiği konulardır. Kalbine bağlandığı şeyler dışında bir mana doğarsa taklit şeytanı hemen müdahale eder ve ona şöyle demeye başlar: *Sen mukallitsin, nasıl olur da kalbine taklit ettiğin kişinin Kur'an'a verdiği mana dışında bir mana doğar*?[10] Taklit ve taassuba şiddetle karşı çıkan Râzî, **"Yahudiler Allah'ı bırakıp bilginlerini, Hıristiyanlar da rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i (İsa'yı) Rabbler edindiler. Hâlbuki onlara ancak tek ilaha kulluk etmeleri emrolundu. Ondan başka tanrı yoktur. O, bunların ortak koştukları şeylerden uzaktır."**[11] (Tevbe, 9/31) âyetinin tefsiri bağlamında şunları der: Âyette geçen 'Rabblar'dan kasıt, "yeryüzü ve gökyüzü tanrıları" değildir, bilakis öncülerin emir ve yasaklarına mutlak olarak uyanlardır. Hz. Peygamber Tevbe Süresi'ni okuyup yukarıdaki âyete gelince huzurunda bulunan ve önceden Hıristiyan olan Adiy b. Hatem kendisine şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasülü biz onlara ibadet etmiyorduk. Bunun üzerine Hz.Peygamber şöyle dedi: Onlara itaat adına, Allah'ın helâl kıldıklarını haram, haram kıldıklarını da helal kılmıyor muydunuz? Evet öyle idi, dedi. Hz.Peygamber, "*İşte onlara ibadet etmenin anlamı budur*," buyurdu. Rebi' anlatıyor, Ebu Aliye'ye, İsrailoğullarında "Rububiyetin" nasıl olduğunu sordum. Şöyle cevap verdi. Onlar kitaplarında (Tevrat'ta) açıkça ruhban ve rahiplerin görüşlerine aykırı şeyleri gördükleri hâlde, bile bile onların görüşlerini alıp Allah'ın Kitabına muhalefet ediyorlardı.[12]

6 İbn Teymiye, **Muhezzebu İktidâi Sirati'l-Müstekim Muhâlefetu Ashabi'l-Cehim**, Neşr: Abdurrahman Abdulcebbar, s.26.

7 Buhari, Yemin, 15.

8 Kurtubî, **Tefsir,** II/322.

9 İbnu'l-Arabi, **Tefsiru'l- Ahkâm**, 2/759.

10 Gazzalî, **İhya** (İthâf ile beraber) 5/102.

11 Tevbe, 9/31.

12 Razî, **Mefatihu'l-Ğayb** ,4/31.

Râzî aynı âyetin (Tevbe, 9/31) tefsiri bağlamında hocasından da şunları aktarır: "Birçok mukallide Kur'an'dan âyetler okudum, mezhepleriyle çeliştiği için âyetlerden yüz çevirdiler. Araştırmacı muhakkikler, bu öldürücü zehrin şimdi de dünya ehlinden birçoğunun damarlarında dolaştığını görmektedir."[13] Râzî, "***Kâfirlerin hâli, bağırıp çağırma dışında bir şey duymayıp yine de haykıran kimsenin haline benziyor. Onlar sağırlar, dilsizler ve körlerdir.***" (Bakara, 2/171) âyetinin tefsiri bağlamında ise şunu der: İnanmayanlar hakka kulaklarını tıkadıkları için hayvanlar konumuna düşmüşlerdir. Onların durumunu açıklamak üzere bu âyet nazil olmuştur. Âyet, taklide yeltenenleri kınamaktadır. Allah Teâlâ, insanları şeytana uymaktan menettikten hemen sonra, onları taklit etmekten de menetmiştir. Bu, şeytan, vesvese ve taklit arasında herhangi bir farkın bulunmadığını açıklamak için zikredilmiştir.[14]

Taklit ederek, anlamadan Kur'an okuyanın durumun sarhoşlara benzetilmiştir (bkz. Nisa, 4/43). Zira sarhoş ne dediğini bilmediği gibi, anlamadan okuyan mukallit de ne dediğini bilmemektedir. Kur'an'ı okumaktan gaye Allah ile iletişim sağlamaktır. Sarhoşun namaz kılması bu nedenle yasaklanmıştır. Kur'an'ı düşünmek, onu ezberlemekten daha faziletli olduğu gibi, Kur'an'ı düşünerek okuyan biri düşünmeden okuyan bir hafızdan daha hayırlıdır. Düşünmekten kasıt, Kur'an'ın bahsettiği konulara odaklanmak, kalp ve akılımızla, Allah'ın sıfatlarını ve azametini tasavvur edip muhatabımızı tanıyarak okumaktır.

Taklidin Kur'an'ı Anlamaya Engel Olduğunu Gösteren Okuma Örnekleri

• Celâleyn tefsirine şerh yapan Ahmed b. Muhammed es-Sâvi ilmi seviyesine rağmen "***Alllah'ın dilemesine bağlamadıkça (İnşaallah demedikçe) hiçbir şey için bunu yarın muhakkak yapacağım deme...***" (Kehf, 18/23-24) âyetinin tefsiri bağlamında tüyler ürperten şu ifadeleri kullanmıştır: Kur'ân ve sünnetin zahiriyle amel etmek, küfrün temelidir. Dört mezhebin görüşleri Kur'ân, sünnet ve sahabenin görüşlerine aykırı bile olsa onlara muhalefet asla caiz olmaz. Dört mezhebin dışına çıkan biri hem kendisi dalalette, hem de başkalarını dalalete düşürmektedir. Onun küfre düşmesinden korkulur.[15] Çağdaş müfessir Muhammed Emin Şinkitî, delilsiz ve sakıncalı bu görüşe tefsirinde 150 sayfalık ilmî bir reddiye yazmıştır.[16] Bu görüşün ilmî, naklî veya aklî bir dayanağını bulmak mümkün değildir. Kur'an ve Sünnet için söylenebilecek bir hükmü isabet ve hata etmeleri mümkün olan şahsiyetler için serdetmenin mantığını anlamak oldukça güçtür.

• "***…O gün Rabb'inin arşını bunların da üstünde sekiz melek yüklenir.***" (el-Hakka, 69/17). İsmail Hakkı Bursevî, âyette geçen sekiz melekten dördünün Ebu Hanife, İmam Malik, İmam Şafii ve Ahmed b. Hanbel olduğunu savunur.[17]

• Taklit, zaman zaman insanları, mezhep imamları arasında yersiz ve gereksiz kıyaslama ve değerlendirme yapmaya kadar götürmüştür. Maliki mezhebine mensup müfessir İbnu'l-Arabi, "**Haksızlık yapmaktan korkarsanız bir tane alın yahut da sahip olduğunuz (cariyelerle) yetininiz. Bu adaletten ayrılmamanız için en uygun olanıdır.**" (Nisâ, 4/3) âyetinin tefsiri bağlamında İmam Malik ile İmam Şafiî'yi karşılaştırırken şöyle demektedir: İmam Şafii'nin söylediği her şey İmam Malik'in ilminden alınmış bir cüzdür. Ondan nakledilen her konu onun ilim deryasından bir damladır. İmam Malik, İmam Şafii'den daha zeki ve ondan daha anlayışlıdır. Arapçada da ondan daha beliğ ve daha ediptir.[18]

13 Razî, **Tefsir**, 6/31.

14 Râzî, **Tefsir**, I/82.

15 Sâvî, **Hâşiye**, 3/10.

16 Bkz. Şinkitî, **Advau'l-Beyan**, 7/279.

17 Bursavî, **Ruhu'l-Kur'an**, 10/139.

18 İbn Arabi, **Ahkâmu'l-Kur'an**, 1/314.

• **"Allah'ım bizi dosdoğru yola ilet. Kendilerine nimet verdiklerinin yoluna."** (Fatiha, 1/6-7). Bir önceki örneğe benzeyen bu garip tefsir biçimi de son asır selefi müfessirlerden Muhammed Emin eş-Şinkitî'ye aittir. O şöyle der: Bu âyet, sıddıkları haber vermektedir. Ebubekir onlardan olduğu için hilafeti meşrudur.[19] Ebubekir (r) sahabenin seçim ve istişareleriyle başa geçmiş güzide bir halifedir. Cennetle müjdelenmiş ve tüm iyi hasletlere nail olabilmiş bir zattır. Ancak hilafetinin meşruluğunu Fatiha Sûresi'yle ispatlamaya çalışmak oldukça güçtür. Bu konuda hatıra şu gelir: Delil yalnız "sıddıklık" ise, diğer halifelerde bu özellik yok muydu?

• Ubey b. Ka'b, aşağıdaki âyeti parantezlerde gösterilen biçimiyle tefsir etmiştir: **"Muhammed Allah'ın elçisidir. Onunla birlikte olanlar kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. Onların rükû ve secde ederek, Allah'ın lütuf ve rızasını aradıklarını görürsün. Yüzlerinde secdelerin izinden nişanları vardır. Bu onların Tevrat'taki özellikleridir. Onların İncil'deki özellikleri ise şöyledir: Bir ekin gibidirler ki, filizini çıkardı (Ebu Bekir), onu kavi kıldı (Ömer), kalınlaştı (Osman), derken gövdesinin üzerine doğruldu (Ali)."** (Feth, 48/29). el-Vahidi en-Nisaburi (ö.468/1075) bunu "Esbabu'n-Nüzul" isimli kitabına almıştır. Sebebi şudur: Ubey, Hz.Peygamber'e Mekke'de inen Asr Sûresi'nin anlamını sorduğunda şu cevabı alır: "Asra yemin olsun ki insan ziyandadır. (Âyette kast edilen Ebu Cehil'dir). Ancak, iman edenler (Ebu Bekir), yararlı iş yapanlar (Ömer), doğruyu/gerçeği tavsiye edenler (Osman) ve sabrı/direnişi tavsiye edenler (Ali) müstesnadır.[20] Buna benzer bir tefsir de Leyl Sûresi tefsiri bağlamında yapılmıştır. Ehl-i Sünnet, sûrede övülen şahsın Hz.Ebu Bekir olduğunu ispata çalışır. Şia ise bu yorumu reddeder. Onlar, âyette övülen zatın Hz.Ali olduğunu ispata çalışmışlar.[21]

Netice, İnsanları Kur'an'dan alıkoyan engellerin başında kör taklit gelmektedir. İnsanlar, içinde yaşadıkları kültürün etkisinde kalmakta ve onu inanç ve ilmi çalışmalarına yansıtmaktadırlar. Onlar bazen atalarını, bazen öncülerini, bazen de ideolojileri taklit ederler. Mukallitler, her şeyden vazgeçebileceklerini, ancak geçmiş atalarının yolundan asla taviz veremeyeceklerini iddia ederler. Kur'an'dan yüz çevirenlerin çoğu, alışa geldikleri öncü ve atalarının yolunun en iyi model ve en sağlam yol olduğunu ve asla ondan ödün vermeyeceklerini söylerler. "Eskiler bize bir şey bırakmamışlardır, onlar kadar bilemeyiz, kültür mirasımızda ne varsa doğrudur." teorisi her zaman gerçeği yansıtmamaktadır.

Kur'an, taklit ve taassupla değil, kalp, akıl, düşünce ve vicdan üçlüsüyle okunur. Bunlardan hiç biri ihmal edilmez. Kur'an'dan yararlanmak için üçünün de teyakkuza geçmesi gerekir. Taklide gösterdiğimiz duyarlılığı, Kur'an'ı anlamanın önündeki engeller konusunda gösterebilseydik, okumamızda çok değişiklikler olacaktı. Ulema, anlayarak Kur'an'ı okumanın ve tefekkür etmenin her mükellefe farz olduğunu söylemişlerdir. Taklit ve taassupla Kur'an'ı anlamak mümkün değildir. ■

19 Şinkitî, **Tefsir,** 1/34.

20 Goldziher, İgnaz, **İslam Tefsir Ekolleri,** Çev. Mustafa İslamoğlu, Denge Yayınları, s.333 (el-Muhibbut-Taberî, **er-Riyadu'n-Nadra**, I/34 ile Razî, **Mefatihu'l-Ğayb**, VIII/592'den naklen).

21

Hangi Kur'an?

DR. ALİ ŞERİATİ

HANGİ KUR'AN? CEHALETİN ELİNDE TEBERRÜK EDİLİP KUTSANAN BİR NESNE OLAN KUR'AN MI? YOKSA DEVRİMCİ YAPISIYLA İNSANLIK TARİHİNDE YEPYENİ BİR MEDENİYET MEYDANA GETİREN BİR KİTAP OLARAK MI KUR'AN?

Üstadın "Anne Baba, Biz Suçluyuz" adlı eserinden iktibas edilmiştir.

Evet, sen Kur'an diyorsun, ama hangi Kur'an? Cehaletin elinde teberrük edilip kutsanan bir nesne olan Kur'an mı? Cinayetin mızraklarının ucundaki Kur'an mı? Yoksa çeyrek yüzyıldan daha az bir sürede, çölün dağınık ve düşman kabilelerini birleştirerek, dünyanın egemen güçlerini -Bizans, Sasani- çökerten, insanlığın kaderini ele geçiren, devrimci yapısıyla insanlık tarihinde yepyeni bir medeniyet ve kültür meydana getiren bir kitap olarak mı Kur'an?

Daha çok hayata, bilgiye, izzet, kemal ve cihada yönelik! Yaklaşık yetmiş suresinin adını insanı ilgilendiren konulardan alan bu kitap; yaklaşık otuz süresinin adını maddi fenomenlerden alırken, yalnızca iki süresinin adını ibadetlerden alan bir kitap!.

Bu kitap, "dostunun cehaleti" ve "düşmanının hilesiyle" yapraklarının açıldığı günden beri, yaprakları masraflı olmaya başladı. "Metni" terk edilip "cildi" revaç bulduğundan beri adı "okumak" anlamına gelen bu kitap, okunmaz oldu. Kutsama, teberrük ve mal kazanma işleri gördü. Toplumsal, ruhsal ve düşünsel mesele ve dertlerin cevabı bu kitapta aranmadığından beri, onda soğuk algınlığı, romatizma türünden bedensel hastalıkların şifası aranır oldu. Uyanıkken terkedip, yatarken başlarının üstüne asarak uyuduklarından beri, görüyorsun ki ölülerin hizmetine sunulmakta, ölüp gitmişlerin ruhlarına ithaf edilmekte ve sesi yalnızca mezarlıklardan duyulmaktadır.

Kur'an ve Sapma

Okumanın, düşünmenin, aydınlanmanın, kavramanın, bilinçlenmenin, yol bulmanın [hidayet], ayağa kalkmanın [kıyam], amel etmenin kitabı olan Kur'an; izleyicilerinin, yükümlülük, seçebilirlik [furkan] ve insani sorumluluğu adına önerdiği tek çözüm; "İstihare" olan, teberrük edilen bir kitap biçimine dönüştürüldü. İzleyicilerinin ona" karşı görevi: Kupkuru bir yüceltme, takdis, tazim, teberrük ve öpmek... Abdestsiz el sürmemek, bir kılıfa geçirerek aynanın kenarına veya duvarın yüksek yerine asmak... Kundağın yanına, yeni evin kapısına, misafirin başucuna... Bazı sûreleri/ âyetleri de cadıca işlevler, özel törenler, tılsım ve büyüler, cin ve romatizma kovup-gidermeler, büyük büyülerin düğümlerini atmalar... için kullanılır oldu.

> "METNİ" TERK EDİLİP "CİLDİ" REVAÇ BULDUĞUNDAN BERİ ADI "OKUMAK" ANLAMINA GELEN BU KİTAP, OKUNMAZ OLDU.

Bundan önce dindarlar, sömürgecilik ve emperyalizmin boyunduruğunda olmalarına rağmen; gündeme gelen dini amel; dini tavır onlar için şu anlama geliyordu: Bireysel günahlardan arınmak, ibadetle ahiret için sevap devşirmek, Rasul ve imamlar ile salihlerin şefaatini kazanmak... Peki ya emperyalizm ve sömürgecilik?!!

... Fakat Kur'an, kutsal rafından eğitim, öğreti ve düşünme saikiyle inince, onlara; Ahiret'teki kurtuluşun, bu dünyadaki kurtuluşa bağlı olduğunu, Cennetin yolunun, özgürlük, izzet, uyanıklık, bilgi ve bilinçten geçtiğini, bu dünyada zillet üzere ölenin orada zillet üzere kalkacağını, burada kör olanın orada kör olacağını öğretti.

... Bildiler ki; "zulme rıza gösteren zalimin ortağıdır". Müslümanın yaşamı "akide ve cihad ile sağlamdır". Peygamber ve izleyicilerinin sünneti; bireysel riyazetler, kulluk, telkin ve uyuşturucu ibadetler değildir, "cihad ve şehadettir." Kur'an'ın getirdiği ruhbanlık değildir. "Peygamber silahlıdır", Risaletin hedefi bilgi-bilinç ve adalettir.

... Kur'an halkı uyandırdı. İslam'ın en büyük görevi, her şeyden önce toplum ve düşüncedeki çöküş etkenlerini kökünden kazımaktır. Taharet ve necasette yeni bir bölüm keşfetme, ziyaret yoluyla şehid sevabını kazanma[!], kelam-fıkıh çekişmeleriyle uğraşma yerine, silahını kapıp Fransız sömürgeciliğini yok etmektir.

... Eğer Kur'an, kitap olsa, okunup anlaşılsa, gündemi İşgal etse; eğer mü'minlere, "O konuşuyor, hitabı sanadır, kulak vermeli, ne dediğini dinleyip kavramalısın" dense, kurtuluş bağışlar, izzete ulaştırır, uyandırıcı ve yapıcı olur. Kur'an bu gücü yalnızca geçmişte göstermiş değildir, bugün de böyledir. Salt geçmiş, Roma-Sasani emperyalizmine karşı değil, çağdaş/modern sömürgecilik ve emperyalizme karşı da bu gücü verir.

... Kur'an'ın tarihteki izleri araştırılmalı. Son yüzelli yıldır sömürgeciliğin Asya ve Afrika toplumlarındaki düşünsel, kültürel ve politik saldırılarına karşı koyuş yöntemlerini incelemeli. İşte bundan sonra tanır ve görürsün ki, bu kitap, düşünce, özgürlük ve adaletin kitabıdır.

Kur'an'ı Anlamak

Şimdi yine aynı kitap önümüzde bulunuyor; gerçi mesaj getirici değil; ama mesajı var. Bu mesaj bize sorumluluk yüklüyor. İşte bu yüzden ben tarih dersini bu aşamadan sonra Kur'an'dan alacağım. Bundan sonra bütün incelemelerimi Kur'an üzerinde yoğunlaştırmaya karar verdim. Bugüne kadar çeşitli konuları, çeşitli alanlarda ortaya koyduğumda dayanaklarımda ve şahit getirmelerimde Kur'an'dan fazla yararlanmadığımı görmeni-

zin iki sebebi vardı: Birincisi, esasen, her şeyden önce düşünmenin, bağımsız ve mantıklı düşünmenin, bir söze dayanmadan düşünmenin kendisi başlamalıdır.

Bir diğeri de daha çok şu sebeptendir. Ben sade bir araştırmacı, kitap ve inceleme ehli bir insan olarak, nazari ve ilmi bir mesele ortaya koyduğumda, kesinlikle benim gözüme çarpan, sonuç çıkardığım, delil getirdiğim şeyin bir yanılma payı vardır. Bundan dolayı benim veya benim gibi olanlar tarafından "şu ancak böyledir, başka türlü olamaz" şeklinde bir görüş öne sürülmemiştir, olamaz da. Bizim inandığımız ve emin olduğumuz şey, daima daha iyi ve doğru anlama çabasında olduğumuz, bu iş için herkesten yardım dilediğimiz, hatta düşman ve kötü adlı kimselerin bu yolda bize yardım edecekleri, ettikleri konusudur.

Bunun için, bir tez ve bir ilmi görüş çıkardığımda veya inandığım bir mektepten söz naklettiğimde; eğer Kur'an'ın uygun, büyükçe bir suresini, bir ayeti alıp, o konunun altına yazar, ona dayanırsam, bu, Kur'an'ı, kendi fikrimi ispatlamak yolunda kullanmam demektir. Kur'an daima böyle bir araştırma veya tebliğ yönteminin kurbanı olmuştur. Kur'an, daima buyruklarımızı -ne olursa olsun- ispatlamak için bir alet olmuştur. Hiç bir zaman hiç kimse, her şeyi, -mezhebi, ilmi, edebi- bütün zihniyetini ve bilgisini bir tarafa fırlatıp; önceki görüşlerinden arınmış bir zihinle Kur'an'a yönelmemiştir. Söylediğime uygun bir hadis vardır: "Her kim Kur'an'ı kendi görüşüyle tefsir ederse, yeri ateştedir,", Bu "görüş"e "akıl" dediler, yani her kim Kur'an'ı aklıyla tefsir ederse!... Öyleyse neyle tefsir etmek, doğru tanımak için akıldan başka bir yolumuz yok. Sonra hayır diyorlar, bizim maksadımız her ayetin altına imamdan bir rivayet getirmektir! Efendi! Yoksa bu rivayeti de akılla seçmek gerekmez mi? Yoksa, bu ayetin tefsiri olan rivayeti aklımızın seçmesi, anlaması gerekmez mi? Bunu ayetin altına getir, sonra da bu ayetin manasının bu olduğunu anla?!! Akılsız adamın başına istediğin kadar ayet, istediğin kadar rivayet döksen yine de fayda etmez. Sağırlara çağırını işittiremezsin, hele bu sağır ve dilsiz insan, o sesi çağrıyı anlamıyor, duymuyorsa. Bu adamın canı sıkılır, sinirlenir de, senden bezer, kaçar, sırtını döner. Artık peygamberin kendisi bile ona bir şey duyuramaz.

Öyleyse mesele Kur'an'ı "görüş"le tefsir etmemektir. "Görüş" ne demek? Yani daha önceki fikir ve inançlarımız. Önce filan ilmî, fiziki, kimyevi, fıkhi, mezhebi, görüşe inanıyor, ondan sonra gidip Kur'an'da, önceki görüş ve inancımızın ispatı peşinde dolaşıyoruz. İşte bu yüzden bakıyoruz ki Şia, Kur'an'ın ardından gidiyor, Şia çıkıyor; Sünni gidiyor, Sünni çıkıyor; Vehhabi gidiyor, Vehhabi çıkıyor; Cebri gidiyor, Cebri çıkıyor; Nasibi gidiyor, Nasibi çıkıyor; İhtiyari gidiyor, İhtiyari çıkıyor. İyi ama o halde Kur'an ne yapıyor? Bütün bunlar görüştür ve bütün bunlar görüşle yapılmış tefsirlerdir. Öyleyse nasıl olmalıyız? ■

Önceki bütün görüşlerden arınmış, veraset yoluyla veya zorla yüklenmiş bütün önceki inançlardan temizlenmiş bir akıl; idmanlı, uyanık bir zihin olarak; mantıki ve akli, kudretli, uyanık, mana çıkarıcı, ama daha önceki herhangi bir görüşü ispatlamaya taassubu ve taahhüdü olmayan bir görüşle, Kur'an'a gitmeli ve Kur'an'ın içinden neyin ne olduğunu görmeli ve çıkarmalıdır...

Kur'an Hatırlatıcı ve Öğüttür

HÜSEYİN K. ECE

EN BÜYÜK 'ZİKİR' KUR'AN'DIR VE O'NU OKUMAK, O'NUNLA MEŞGUL OLMAK, O'NUN İLKELERİNİ HAYATA UYGULAMAK, O'NUN ÇİZDİĞİ SINIRLARI KORUMAK, O'NUN HÜKMÜNE UYMAKTIR ASIL 'ZİKİR'.

Vahyin kitabı Kur'an'ı en iyi kendisi ve vahyi tebliğ, beyan ve tatbik etmekten sorumlu olan Rasûl (s) tanıtabilir. Nitekim "Kur'an nasıl bir kitaptır?", "Kur'an ne değildir?", "Kur'an'ın kaynağı nedir?" gibi sorularının cevabını yine Kur'an'dan öğrenebiliriz. Bununla ilgili âyetler Kur'an'ın hem özelliklerini ortaya koymakta, hem de Kur'an hakkında yanlış düşünenlere yeterli cevabı vermektedir.

Kur'an, kendisine işlevine denk düşen muhtelif isimler vermekte ve yine kendini muhtelif sıfatlarla nitelemektedir. Biz Kur'an'ı kendi dilinden bu isim ve sıfatlarla öğreniyoruz.

"Beyan esastır" kuralına uygun olarak, Kur'an'ın kendisi hakkındaki beyanı onu tanımak açısından en önemli faktördür. Kur'an kendini nasıl takdim ediyorsa, o öyledir. Muhataplara düşen onu kendi beyanıyla tanımaya, anlamaya, onun ilkeleriyle, ölçüleriyle donanmaya çalışmaktır.

Vahyin kitaba dönüşmüş hali olan Kelâmullah'ın özel ismi "Kur'an" yanında daha pek çok isim ve sıfatı bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili İslâm dünyasında bazı araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan kimisine göre Kur'an'ın 99 isim ve sıfatı vardır. M. Çelik 87 tanesini teker teker ele alıyor ve açıklıyor (M. Çelik, Kur'an Kur'an'ı Tanımlıyor, s.21-22).

Bu isimlerinden biri de 'ez-Zikr' ve aynı kökten türeyen ez-Zikrâ ve el-Tezkira'dır. Yani hatırlatan, öğüt veren veya uyarandır.

Öyleyse 'zikir' nedir?

· Sözlükte zikir:

'Zikir' sözlükte; bir şeyi muhafaza etmek veya bir şeyin dile dökülmesi demektir (Lisanu'l-Arab, 6/36).

Zikir aynı zamanda; anmak, hatırlamak, bir şeyi zihinde hazır etmek, bir şeyi dile getirmek, hatırlatmak demektir. Şeref, yücelik, övme, dua, din hükümlerini açıklayan Kitap manasını da ifade den zikir, hem kalp hem de dil ile ilgili bir iştir (Müfredât, s.259).

Kişinin marifet (bilgi) olarak elde ettiği şeyi korumasını sağlayan bir faaliyettir ki, bu; zihne aittir.

Zikir; bir şeyin dilde veya kalpte hazır olması, o şeyin söz ile veya kalpte hatırlanmasıdır.

'Zikir' aslında kalbin, anılan kimseye dikkat kesilmesi ve ona karşı uyanık olmasıdır. Bunu dil ile ifade etmeye zikir denilmesinin sebebi, kalpteki zikre (hatırlamaya) işaret etmesindendir (H.K. Ece, İslâm'ın Temel Kavramları, s.789).

· Kur'an'da Zikr'in anlamları:

Kur'an başta Hz. Muhammed'e olmak üzere, çeşitli kesimlere ve inanç topluluklarına; 'hatırlat', 'hatırla', 'hatırlayın', 'aklınıza getirin', 'öğüt ver', hitap ettiği gibi zikir kelimesini fiil haliyle; hatırlamak/anmak, dile getirmek, akılda tutmak gibi manalarda kullanıyor.

Bununla birlikte zikir kelimesinin farklı bir kaç manada daha kullanıldığını görüyoruz:

- Şeref ve şan

Kur'an Hz. Muhammed ümmeti için, -eğer onlar ona tabi olurlarsa- bir şeref ve itibar kaynağı olur (43 Zuhruf /44).

"[EY İNSANLAR!] Gerçek şu ki, Biz size, akılda tutmanız gereken her şeyi kapsayan ilahî bir mesaj indirdik: hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?" (21 Enbiya/10).

"İlk ağızda "hatırlatıcı", "hatırlama/hatıra" ya da Râğıb'ın tanımlamasıyla, "[bir şeyin] zihinde tutulması" anlamını taşıyan zikr tabiri aynı zamanda "kişinin kendisiyle anıldığı, hatırlandığı -yani övüldüğü- şey"; bir başka deyişle: "şöhret/nam" ya da "ün"; ve bu doğrultuda, deyimsel olarak "onur", "şeref" yahut "itibar" anlamlarına da gelmektedir. Bu nedenle, yukarıdaki ibare, "hatırlatıcı" kavramının yanında, ayrıca, Kur'an'da vaz'edilen manevî ve toplumsal vecibelere uymakla insanın kazanacağı onur ve mutluluğa ilişkin dolaylı bir îma da taşımaktadır. *Zikrukum* ifadesini "akılda tutmanız gereken her şey" ifadesiyle aktarırken zikr teriminin bütün bu anlamlarını dile getirmeye çalıştık." (M. Esed, Meal, s.647).

- Şeriat hükümleri:

" Sâd. Zikir dolu Kur'an'a andolsun." (38 Sad /1-2).

> İMAN EDEN BİR KUL, ALLAH'IN KENDİSİNE YAKIN OLDUĞUNU VE KENDİSİNİ HER AN GÖZETTİĞİNİ KALBİNDE HİSSEDER.

Buradaki zikir; hatırlatan şeklinde anlaşıldığı gibi, şeriat ve hükümleri, va'ad ve vaid, geçmiş ümmetlerin kıssalarından alınacak ders ve ibretler şeklinde de anlaşılmıştır.

Yine buradaki zikir; dinde ihtiyaç olan şeyleri hatırlatan, şerefli değerleri öğreten, ibret dersi veren Kur'an olarak da anlaşılmıştır.

- İlim ve marifet:

"Biz senden önce kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başka (resûl) göndermedik. Eğer bilmiyorsanız, zikir ehline sorun." (16 Nahl /43).

* 'Zikir ehli', ilâhî kitaplardır. Çünkü onlar da peygamberleri ve vahyi hatırlatırlar.

* Kitap ehli kimselerdir. Çünkü onlar da peygamberleri ve görevlerini biliyorlar.

* Kendilerine tebliğ edildiği zaman daha önceden iman etmiş mü'minlerdir. Çünkü onlar 'zikr'i anlayan, ne olduğunu bilen kimselerdir (el-Keşşâf, 2/584, Muhtasaru İbn

Kesir, 2/332, Fi-Zilali'l-Kur'an, 4/2173).

- Unutmadan sonra hatırlama:

Daha önce bilinen bir şey unutulduktan sonra, hatırlanıyor ve bu hatırlama zikir ile ifade ediliyor (18 Kehf /63).

- Kalb ve dil ile Allah'ı anma:

"(Hacc) ibadetinizi bitirdiğinizde, artık (cahiliye döneminde) atalarınızı andığınız (zikrettiğiniz) gibi hatta daha kuvvetli bir anma ile Allah'ı anın (zikredin)…" (2 Bakara /200).

Buradaki zikir, hem kalb, hem de Hacc esnasında veya hacc bitiminde çeşitli dua ve zikir sözleri okuyup dil ile Allah'ı anmaktır (Ayrıca: 2 Bakara /198, 203, 239, 4 Nisa /103).

- Kur'an'ın bir adı olarak Zikir

Kur'an ellibeş yerde kendisine farklı ifadelerle **ez-Zikr** demektedir.

"Hiç şüphesiz Zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik biz; onun koruyucuları da gerçekten biziz." (15 Hicr/9 ve diğerleri).

Zikrullah/Allah'ın zikri formunda: (13 Ra'd/28)

Zikru'r-Rahman/Rahman'ın zikri formunda: (21 Enbiya/36)

Zikrî /Benim zikrim formunda: (17 İsra/101)

Zikrunâ/Bizim zikrimiz formunda: (52 Tûr/29)

Zikrâ/Yoğun hatırlama, hatırlatıcı formunda: (6 En'am/90, 11 Hûd/114, 29 Ankebût/51).

Tezkirâ/Hatırlatan formunda: (74 Müdessir/54, 20 Tâhâ/3, 69 Hâkka/48, 80 Abese/11).

- Kur'an'da zikrin türevleri:

- Mezkûr;

Zikredilen, anılan şey demektir.

"Gerçek şu ki, insanın üzerinden, daha kendisi anılmaya değer (mezkûr) bir şey değilken, uzun zamanlardan bir süre gelip- geçti." (76 İnsan /1).

- Tezekkür;

Bu da hatırlamak, düşünüp- öğüt almak, ibret almak demektir.

Kur'an bazı şeyleri hatırlattıktan sonra 'düşünmez misiniz, ibret almaz mısınız, hatırlayın' diye soruyor. 42 âyette fiil kalıbı olarak geçiyor (Mesela; 2 Bakara/221, 6 En'am/80, 152, 7 A'raf/3, 57, 11 Hûd /24, 30, 24 Nûr /1, 20 gibi).

Bilindiği gibi ilk insan, kelimeler öğrenmiş ve bunlarla Rabbini 'tezekkür' etmiş, unuttuğu ilâhî emri hatırlayabilmişti.

Kitabın indirilmesinin sebebi; insanlar belki düşünüp ibret alırlar diyedir. (38 Sa'd/29).

- Müzekkir;

Hatırlatan, öğüt veren demektir ki Hz.Peygamber'in bir sıfatı veya görevidir.

"İşte böyle, [ey Peygamber] onlara öğüt ver; senin görevin yalnız öğüt vermektir: " (88 Ğaşiye/21).

- Zâkir/zâkira;

Zikreden erkek ve zikreden kadın. Ya da öğüt alan, öğüt almaya hazır olan demektir. Bir âyette 'zikrâ' ile birlikte kullanılıyor.

"Gündüzün iki ucunda, gecenin de ilk saatlerinde namaz kıl. Çünkü iyilikler kötülükleri (günahları) giderir. Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır." (11 Hûd/114).

Kur'an Allah'ın çok çok zikreden Müslüman erkekleri ve Müslüman kadınları övüyor.

"Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlar, ... Allah'ı çok zikreden erkekler ve zikreden kadınlar var ya; işte Allah, bunlar için bir mağfiret ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır." (33 Ahzâb/35).

- ez-Zikrâ;

Çok zikir, yoğun zikir demektir ki bu, 'zikir' kavramından daha geniştir. Bunu yoğun hatırlatma, kesin bir uyarı, yabana atılmayacak öğüt şeklinde anlamak mümkün.

"Korkup-sakınanlar üzerinde onların (âyetlerle alay edenlerin) hesabından herhangi bir şey (sorumluluk) yoktur. Ancak (bu) bir yoğun hatırlatmadır (zikrâ'dır). Umulur ki korkup- sakınırlar." (6 En'am /69).

İnanmayanların hesabı elbette iman edenlerden sorulmayacak. Ancak insanlar belki korunurlar diye sürekli, yoğun bir şekilde hatırlatmak gerekir (6 En'am/9, bir benzeri 50 Kâf/8).

Şüphesiz hatırlatma, öğüt verme, uyarma iman edenlere fayda verir (51 Zariyât/55).

ez-Zikrâ aynı zamanda Kur'an'ın bir ismidir.

"(Bu), kendisiyle insanları uyarman, inananlara öğüt vermen için sana indirilen bir kitaptır. Artık bu hususta kalbinde bir şüphe olmasın." (7 A'raf/2).

Hz. Musa'ya indirlen kitap da, akl-ı selim sahipleri için bir hidâyet rehberi ve öğüt kaynağıdır (40 Mü'min/53-54).

- Tezkira;

Hatırlatma, öğüt, hatırlatan şey demektir.

"Hayır; O (Kur'an) bir tezkirâ'dır (bir hatırlatma, bir öğüttür). Artık dileyen, onu düşünüp-öğüt alsın." (80 Abese/1-12, ayrıca bak. 20 Tâhâ/3. 57 Vakıa/73, 69 Hakka /12, 48, 74 Müdessir/49, 54).

- Mev'izâ

Konumuz açısından hatırlamamız gereken bir başka Kur'an kavramı da mev'izâ'dır.

'Va'az' kökünden türeyen 'mev'izâ'; nasihat etmek, kalbini yumuşatacak ve Allah'ın azabından korkutacak şeyleri hatırlatmak, öğüt vermek demektir. (Cürcânî, Tarifât, s.232).

Kelime fiil olarak Kur'an-ı Kerim'de, nasihat etmek, öğüt vermek, kalbi yumuşatıp hayırlı olan şeyleri hatırlatma anlamında kullanılmaktadır.

Peygamberler, kendilerine peygamber olarak gönderildikleri insanlara 'va'az' ederler, öğütte bulunurlar, yaptıkları yanlışlardan vaz geçmelerini söylerler (34 Sebe'/46).

KUR'AN KENDİNİ NASIL TAKDİM EDİYORSA, O ÖYLEDİR. MUHATAPLARA DÜŞEN ONU KENDİ BEYANIYLA TANIMAYA, ANLAMAYA, ONUN İLKELERİYLE, ÖLÇÜLERİYLE DONANMAYA ÇALIŞMAKTIR.

Allah (c) gönderdiği vahy aracılığı ile insanlara 'va'az'da bulunuyor, onlara öğüt veriyor, nimetlerini hatırlatıyor (2 Bakara/231, 4 Nisa/58, 24 Nur/17).

Eğer insanlar, Allah'ın kendilerine verdiği öğüdü, *va'az*ı yerine getirirseler, şüphesiz bu onlar hakkında daha hayırlı olur (4 Nisa/66).

Allah'tan gelen Kur'an, Tevrat gibi kitaplar, vahy ve diğer ilâhî ölçüler insanlar için bir öğüttür (mev'izadır).

"Bu, bütün insanlara açık bir ders ve Allah'a karşı sorumluluklarının bilincinde olanlar için bir rehber ve bir öğüt [olsun]." (3 Âl-i İmran/138).

Bazı müfessirlere göre âyette geçen 'bu beyan'dan maksat Kur'an'dır.

"Ve levhalara o'nun için her konuda öğüt ve her şey hakkında yeterli açıklamalar yazdık..." (7 A'raf/145).

"Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt (mev'iza), gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir." (10 Yunus/57).

"Bu ayette Kur'an'ın dört güzel özelliği anlatılmaktadır. Şöyle ki: Kur'an-ı Kerim'in bütün iyi ve kötü huyları bildirmesi ve insanları güzel ahlâka teşvik etmesi en güzel bir öğüttür; kalpleri manevi hastalıklar içinde bırakacak olan inkârcılık, şirk ve münafıklıktan insanları alıkoyması ve güzel inançlar ile ruhları tedavi etmesi de bir şifadır; mutluluk yollarını insanlığa göstermesi ve onları bu yola iletmesi de hidâyettir; nihayet insanları iman nuruna kavuşturması ve onlara ebedi mutluluğu kazandırması da sırf rahmettir." (TDV Meâli, s.214).

Cumartesi gününe ve dolaysıyla Allah'ın emrine saygısızlık eden İsrail oğullarının cezalandırılması da hem onlar için, hem de onlardan sonra gelecek olanlar için öğüt verici bir ceza, bir 'mev'iza' olarak isimlendirilmektedir (2 Bakara/66).

'Mev'iza', tek başına bir öğüt verme işi değildir, o aynı zamanda Allah'tan gelen vahy'dir, emirdir, ölçüdür. O kullarına sürekli 'va'az' ediyor, onlara Kur'an'ıyla öğüt veriyor (H.K. Ece, İslam'ın Temel Kavramları, s.401).

· ZİKİR/ZİKRÂ ve TEZKİRA olarak Kur'an

Kur'an baştanbaşa bir öğüttür, hatırlatmadır, uyarıdır, Müslümanlar için bir şeref ve şan kaynağıdır, bir ilâhî bildiridir.

Levh-i Mahfuz'dan 'zikr' olarak indirilen Kur'an âyetleri, insanlara Allah'ı hatırlatan ilâhî belgedir. Öyleyse en büyük 'zikir' Kur'an'dır ve O'nu okumak, O'nunla meşgul olmak, O'nun ilkelerini hayata uygulamak, O'nun çizdiği sınırları korumak, O'nun hükmüne uymaktır asıl 'zikir'.

O, aynı zamanda sürekli Allah'ı hatırlatan âyetlerden meydana gelmektedir.

"Bu, bizim O'na indirdiğimiz mübarek bir 'Zikir'dir. Şu halde onu inkâr edecek olanlar siz misiniz?" (21 Enbiya /50).

Kur'an bir hatırlatandır. Dileyen onu düşünüp öğüt alır.

Kur'an; okunan, tekrarlanan bir uyarı, bir nasihat ve bir hatırlatma kitabıdır (50 Kâf/45).

'Zikir'; mademki kalbin, bir kimseye dikkat kesilmesi ve ona karşı uyanık olmasıdır, Kur'an'ın ismi olarak ez-Zikir, insanların haber verilen şeylere dikkat kesilmelerini isteyen, Allah'a karşı dikkatli olmaya davet eden, Allah'a karşı alacağı tavrı sürekli hatırlatan bir hatırlatıcıdır.

Kur'an zikirdir; çünkü insanlar, onunla Rabbini, ahiretini hatırlar. Gaflet gösterdikleri her hususta onları uyarır.

İnsan yapısı gereği unutkandır. Niçin yaratıldığını, dünyadaki görevlerini, kulluk yaptığı zaman neler kazanacağını, isyan ederse neler kaybedeceğini, Allah'ın rızasının nerede olduğunu, iyiyi ve kötülüğü unutur.

Dünya hayatına dalar öleceğini unutur.

Dünya zevkini tadar, sonsuz mutluluk aklına gelmez.

Günahları sevimli ve zevkli bulur ahiret cezasını unutur.

Gençliğine ve kuvvetine aldanır, ihtiyarlığı ve zayıf düşmeyi unutur.

Peşin kârlar gözünü boyar, ebedî kazançları unutur.

Nereden gelip nereye gideceğini unutur.

Hayata öylesine dalar ki insanlık görevlerini unutur.

Maddiyata aldanır, ğayb olan şeyleri unutur.

Ömrüne aldanıp imtihan için yaratıldığını unutur.

Yeryüzünün bütün nimetlerini kullanır ama yerin ve göklerin sahibini ve O'na teşekkür etmeyi unutur.

Yakınlarını kendi eliyle defneder, ölümü unutur.

Hayatının çeşitli safhalarında birilerine hesap verir, ancak en son Hesabı unutur.

Dünyalık lezzetler onu öylesine sarhoş eder, öylesine şaşırtır ki ebedî lezzetleri unutur.

Kur'an ise sürekli bunları hatırlatır. İnsanı uyarır, nasihat eder, aklını başına almasını ister. Kısacık hayatı iyi değerlendirmesini önerir. Şeytana ve nefsine aldanıp imtihanı kaybetmemesini söyler. İnsanın yaratılışını, niçin yaratıldığını, sorumluluğunu, gücünü ve sınırını, hayatı ve ölümü, insanın geldiği yeri ve gideceği yeri, geçmiş kavimleri, onları hidayete davet eden elçileri, şeytanı ve faaliyetlerini, insanın zaaflarını ve açmazlarını, iyilikleri ve kötülükleri, iyilik yapanların elde edecekleri kârları, kötülük yapanların düşecekleri zararları, hayatın faniliğini, kıyameti, hesabı ve ondan ötesini...

Daha pek çok şeyi hatırlatır, uyarır, öğüt verir. Uygun bir dille, anlaşılır bir üslupla ve etkileyici bir tarzda...

"İşte bu (anlatılanlar âyetler), şüphesiz bir öğüttür (tezkirâ'dır). Artık kim dilerse Rabbine (varan) bir yol tutar." (73 Müzemmil/19).

"Asla (düşündükleri gibi değil)! Bilsinler ki bu, gerçekten bir ikazdır (tezkirâ'dır)! Dileyen ondan (düşünüp) öğüt alır." (74 Müdessir/54-55, ayrıca bak. 21 Enbiya/84).

· Kur'an kimler için hatırlatıcı ve öğüttür?

Kur'an'ın ez-Zikir, ez-Zikrâ, el-Tezkira ve el-Mev'izâ isimlerini birlikte düşünerek, onun kimler için hatırlatıcı olduğuna bakalım:

- Kur'an, bütün insanlar için öğüttür

Kur'an öncelikle bütün insanlar için bir hatırlatıcı, bir uyarıcı, bir öğüttür.

"Ey insanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, müminler için bir hidayet ve rahmet gelmiştir." (10 Yunus/57, ayrıca bak. 39 Zümer/27, 14 İbrahim/52, Müdessir/31).

- Kur'an âlemler için öğüttür

"İşte o peygamberler Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy. De ki: Ben buna (peygamberlik görevime) karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Bu (Kur'an) âlemler için ancak bir öğüttür." (6 En'am/90, ayrıca bak. 12 Yusuf/103-104, 38 Sâd/86-87).

- Kur'an mü'minler için öğüttür

Kur'an mü'minler için hem öğüt, hem hatırlatıcı, hem de şeref ve şandır. Onlara izzet kazandıracak bir kaynaktır.

"(Bu), kendisiyle insanları uyarman, inananlara öğüt vermen için sana indirilen bir kitaptır. Artık bu hususta kalbinde bir şüphe olmasın." (7 A'raf/2, ayrıca bak. 51 Zariyât/55, 2 Bakara/221, 231, 3 Âl-i İmran/118-120, Hûd/120, 56 Vakıa/73).

"Hayret! Bu ilahî kelâmı, kendilerine iletmen için sana göndermiş olmamız onlara yetmez mi? Kuşkusuz onda rahmet[imizin tezahürü] ve iman edecek kimseler için bir uyarı (zikrâ) vardır." (29 Ankebût/51).

- Kur'an muttakiler için öğüttür

İttika edene; yani takva sahibi olana, Allah'a karşı sorumluluk bilinciyle hareket eden mü'mine 'müttaki' denir.

Müttekiler, öncelikli olarak 'Takva kelimesine' (48 Fetih/26) yani Tevhid'e bağlanırlar. Nefislerinin gösterdiği 'fücur-günah'a dalmazlar. Kendilerini hataya ve isyana götürecek bütün tehlikelere, saptırmalara, şeytanın aldatmalarına karşı Allah'ın korumasını isterler.

"Gerçek şu ki bu [Kur'an], Allah'a karşı sorumluluk bilinci duyan herkes için bir öğüt ve uyarıdır." (69 Hâkka/48).

"Andolsun ki biz size (gerekeni) açık açık bildiren ayetler, sizden önce yaşayıp gitmiş olanlardan örnekler ve takvaya ulaşmış kimseler için öğütler indirdik." (24 Nûr/34. ayrıca bak. 3 Âli İmran/138-139. 51 Kâf/45. Hâkka/48).

- Kur'an diri olanlar için öğüttür

Kur'an ölülere değil dirilere hitap eder. Hatta iki ayaklı leşlere de değil; aklı başında olan,

sağduyu sahibi, Rabbine karşı kulluk bilinciyle hareket eden, haddini bilen, manen ve maddeten canlı kimselere hitap eder.

Kur'an böyleleri için hem hatırlatıcı, hem öğüt, hem de bir ikazdır.

"Biz ona (Peygamber'e) şiir öğretmedik. Zaten ona yaraşmazdı da. Onun söyledikleri, ancak Allah'tan gelmiş bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır.

Diri olanları uyarsın ve kafirler cezayı hak etsinler diye." (36 Yâsîn/69-70, ayrıca bak. 6 En'am/155-157, 36 Yâsîn/5-6).

- Kitap ehli için öğüttür

Kur'an fetret dönemlerinde ilâhî mesajı unutan veya yanlış algılayan herkes için özellikle ehl-i kitap için hatırlatma ve ikazdır.

Zira onlar Allah'tan gelen vahyi ve onunla birlikte inen kitapları kendi zihniyetlerine uydurdular. Allah'ı O'na yakışmayacak sıfatlarla tanımladılar. Allah'tan gelen ölçüleri ya terk ettiler, ya da başka bir biçime soktular. Bunlara rağmen de "bizler Allah'ın oğullarıyız" diye övündüler (5 Maide/18).

Kur'an onlar için hem öğüttür hem esaslı bir uyarıdır. "Bu iş sizin kurutularınızla değil, Allah'ın hükmüyle belli olur" diyerek (4 Nisâ/123).

- *Zâkirîn* (Allah'ı zikredenler) için öğüttür

Zâkir, Allah'ın zikreden anlamına geldiği gibi, öğüt alan, hatırlatılan şeyleri almaya yatkın, uyarının mahiyetini kavramaya hazır manalarına da gelir.

"Ve gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde salâtta devamlı ol; çünkü muhakkak ki iyi eylemler kötü eylemleri giderir; [Allah'ı] hatırında tutanlar için bir öğüt, bir hatırlatmadır bu." (11 Hûd/114).

Buna göre âyetin son cümlesini; "... Bu, öğüt almak isteyenlere bir hatırlatmadır." şeklinde anlamak da mümkün. Nitekim pek çok Türkçe meâl de onu bu anlamda çevirmiş.

- Allah'tan haşyet duyanlar için öğüttür

İnsan idrakinin ötesinde olan Allah'tan tazimle korkma Kur'an'da 'haşyet' terimiyle anlatılıyor. Haşyet, korkulan şeyi bilerek saygı ile birlikte, içi titreyerek korkma demektir.

İman eden bir kul, Allah'ın kendisine yakın olduğunu ve kendisini her an gözettiğini kalbinde hisseder. O bunu bilerek Rabbinden haşyet eder, korkar.

Haşyet; sürekli Allah'ın (c) huzurunda olmanın bilincidir.

"Bu Kur'an'ı sana, zorluk çekip mutsuz olasın diye indirmedik; Yalnızca Allah'tan korkan kimselere bir uyarı/öğüt olsun için indirdik." (Tâhâ/2-3). ■

Kur'aniHayat
HAYATIN İNŞASI İÇİN

e-dergi abonesi olalım!

Yeni sayıyı çıktığı ilk günden itibaren PDF ve WORD dosyası olarak bilgisayarınıza indirebileceğiniz gibi eski sayıları da bilgisayarınıza yükleyebilirsiniz.

E-dergi aboneliği: 10-TL, 7-$, 5-€

0212 531 30 30 | www.kuranihayat.com

Hayat Kitabımız Kur'an-ı Kerim'in Özellikleri

MEHMET DERİ

Hükümleri, esasları kıyamete kadar geçerli olan Kur'an'ın, asrımız insanına söyleyeceği çok şeyler vardır.

Yüce Allah'ın kıyamete kadar insanlara doğru yolu göstermek üzere gönderdiği hidayet rehberi Kur'an, "kara'e" kökünden türemiş olup "okumak" anlamına gelmektedir.

İslam terminolojisinde ise Kur'an, "Yüce Allah tarafından Hz.Muhammed'e (s) Arapça olarak indirilmiş, bize kadar tevatür yoluyla nakledilmiş, mushaflarda yazılı, Fatihâ Sûresi ile başlayıp Nas Sûresi ile sona eren Allah'ın kelâmıdır." (Abdülhamit Birışık, "Kur'an, Tarifi ve İsimleri", DİA., c.26, TDV Yayınlanları, Ankara 2002, s.383; İsmail Karagöz, İslam'ın Ana Kaynakları Kur'an ve Sünnet, DİB Yayınları, 2.baskı, Ankara 2010, s.67; Nurettin Turgay, Arap Dili ve Belâgatı ve Kur'an, Kitap Neşriyat, Ankara 2009, s.38).

Kur'an'a göre Kur'an'ın özellikleri ise şöyledir:[1]

- **Kur'an, Arapça olarak** (Yusuf, 12/2; Ra'd, 13/37; Nahl, 16/103; Şuarâ, 26/195 vd.), **âlemlerin Rabbi Allah tarafından** (Tâhâ, 20/4; Şuarâ, 26/192; Secde, 32/2; Vâkıa, 56/80; Hakka, 69/43 vd.), **vahiy yoluyla** (Nisâ, 4/163; Yunus, 10/15; Kehf, 18/27; Necm, 53/4), **kolaylık olsun ve iyi anlaşılıp tatbik edilsin diye kısım kısım, aşamalı ve**

1 Konuyla ilgili âyetler geniş yer tutuğu için daha geniş bilgi için bakınız: Nevzat Yüksel, Kur'an-ı Kerim Fihristi, 7. basım, Bayrak Yayınları, İstanbul 2000; Ömer Özsoy - İlhami Güler, Konularına Göre Kur'an Fihristi, Fecr Yayınları, Ankara 2006; Recep Aykan, Kur'an Fihristi, Pınar Yayınları, İstanbul 2002; Abdülvehhap Öztürk, Kur'an-ı Kerim Fihristi, Timaş Yayınları, İstanbul 1998.

peyderpey olarak (İsrâ, 17/106; Tâhâ, 20/4; Furkân, 25/32; İnsan, 76/23 vd.), **Cebrail (as) vasıtasıyla** (Bakara, 2/97; Nahl, 16/102; Şuarâ, 26/193-194; Hâkka, 69/40; Tekvîr, 81/19-20), **Ramazan ayında** (Bakara, 2/185), **Kadir gecesinde** (Duhân, 44/2-3; Kadir, 97/1), **Hz.Muhammed'e (s) indirilmiştir** (Bakara, 2/99, 119, 151; Nisâ, 4/136; Hicr, 15/87; Nahl, 16/44; Kehf, 18/1-4 vd.).

- **Kur'an, Allah katındandır, Allah'ın sözüdür/kelâmıdır** (Bakara, 2/2; Âl-i İmrân, 3/7; Nisâ, 4/82, 166; Yunus, 10/37 vd.), **Hz.Muhammed'in (s) sözü değildir, onun tarafından uydurulmamıştır** (Yunus, 10/38; Hûd, 11/13; Furkân, 25/4; Tûr, 52/33-34; Hâkka, 69/44-47; Müddessir, 74/24-25), **Hz.Muhammed'e (s) başkası tarafından öğretilmiş de değildir** (Nahl, 16/103), **kâhin sözü değildir** (Hâkka, 69/42), **şiir değildir** (Yâsîn, 36/69; Hâkka, 69/41), **şair sözü değildir** (Hâkka, 69/41), **"esâtîru'l-evvelin" yani önceki milletlerin uydurdukları masallar, hikâyeler asla değildir** (En'âm, 6/25; Enfâl, 8/ 31; Nahl, 16/24; Mü'minûn, 23/83; Furkân, 25/5).

- **Bütün insanlar ve cinler bir araya gelip toplansa Kur'an'ın bir benzerini, bir âyetini dahi meydana getiremezler** (Bakara, 2/23; Yunus, 10/38; Hûd, 11/13; İsrâ, 17/ 88; Kasas, 28/48-50; Tûr, 52/33-34).

- **Kur'an, bütün insanlığa apaçık bir tebliğdir** (İbrahim, 14/52), **"ahsenü'l-hadis"tir, sözlerin en güzelidir** (Zümer, 39/23), **sözlerinde bir bozukluk/yanlışlık yoktur** (Kehf, 18/1; Zümer, 39/28), **çelişki ve tutarsızlık da yoktur** (Nisâ, 4/82; Kehf, 18/1), **önünden ve arkasından ona bir batıl gelip karışmamıştır** (Fussilet, 41/42).

- **Kur'an, "kayyim", dosdoğru** (Kehf, 18/1), **aziz** (Fussilet, 41/41), **kerim** (Vâkıa, 56/77), **"hakîm", çok hikmetli** (Yâsîn, 36/2), **"mecîd", çok şerefli** (Kâf, 50/1; Bürûc, 85/21-22; Abese, 80/13-14), **mübarek** (Enbiyâ, 21/50; Sâd, 38/29), **"mübîn", apaçık** (Mâide, 5/15; Yusuf, 12/1; Hicr, 15/1; Şuarâ, 26/1; Neml, 27/1; Kasas, 28/2; Yâsîn, 36/69; Zuhruf, 43/2; Duhân, 44/2), **Allah'tan gelen Hak bir kitaptır** (Bakara, 2/252, Nisâ, 4/ 105; İsrâ, 17/105; Fâtır, 35/31; Zümer, 39/2, 41).

- **Kur'an, "basâir", gönül gözlerini açan** (A'râf, 7/203), **apaçık bir nur** (Nisâ, 4/174; Şûrâ, 42/52; Teğabün, 64/ 8), **"burhan", kesin delil** (Bakara, 2/185; Nisâ, 4/174; A'râf, 7/203; Enbiyâ, 21/24), **"furkân", hakkı batıldan ayırandır** (Bakara, 2/53, 185; Âl-i İmrân, 3/4; Nahl, 16/64; Furkân, 25/1).

- **Kur'an, şifadır** (Yunus, 10/57; İsrâ, 17/82; Fussilet, 41/44), **rahmettir** (A'râf, 7/203; Yunus, 10/57-58; Yusuf, 12/111 vd.), **zikirdir** (Hicr, 15/9; Tâhâ, 20/99; Enbiyâ, 21/50), **nurdur** (Nisâ, 4/174; Mâide, 5/15; A'râf, 7/157; Şûrâ, 42/52; Teğabün, 64/8), **öğüttür** (Bakara, 2/231; Âl-i İmrân, 3/138; En'âm, 6/90 vd.), **beyan edici, açıklayıcı** (Bakara, 2/118; 221; Âl-i İmrân, 3/138; En'âm, 6/ 97-98 vd.), **hikmet doludur** (Bakara, 2/231; Âl-i İmrân, 3/ 58; Yunus, 10/ 1 vd.), **ilâhî bir duyurudur, çağrıdır** (Âl-i İmrân, 3/138).

- **Kur'an, yol gösterici, en doğruya götürücüdür** (Bakara, 2/ 186; Âl-i İmrân, 3/138; İsrâ, 17/ 9 vd.) **hidayet kaynağıdır** (Bakara, 2/ 2, 185; Âl-i İmrân, 3/138; A'râf, 7/ 52, 203 vd.), **insanları karanlıktan aydınlığa çıkarır** (İbrahim, 14/1; Hadîd, 57/9), **ilâhî kanundur** (Nisâ, 4/105; Mâide, 5/48; En'âm, 6/ 115; A'râf, 7/3), **feyiz kaynağıdır** (En'âm, 6/155; Enbiyâ, 6/ 21/50; Sâd, 38/29), **müjdeleyicidir** (Nahl, 16/89; Kehf, 18/ 2-3; Meryem, 19/97; Neml, 27/2 vd.) **inzar edici, uyarıcıdır** (En'âm, 6/51; Kehf, 18/2, 4; Meryem, 19/ 97 vd.), **ümmet-i Muhammed'e mirastır** (Fâtır, 35/32), **Allah'ın sapasağlam bir ipidir, kulpudur, sımsıkı tutunanlar asla şaşırmaz/sapıtmaz** (Bakara, 2/256; Âl-i İmrân, 3/103), **öğüt almak isteyenler için kolaylaştırılmıştır** (Meryem, 19/97; Kamer, 54/ 17, 22, 32, 40).

- **Kur'an âyetleri; anlayanlar, bilenler, aklını kullananlar, düşünenler, ibret/ders alanlar, öğüt alanlar için genişçe tafsil edilip açıklanmıştır** (En'âm, 6/55, 97-98; A'râf, 7/132; Tevbe, 9/11 vd.), **kıssalarında akıl sahipleri için ibretler vardır** (Yusuf, 12/111), **âyetlerindeki tekrarların amacı; insanları eğitme, Allah'ın hükümlerini hatırlatma, Allah'a karşı gelmekten ve günah işlemekten sakındırma, korkutma, uyarma, düşünüp ibret almayı sağlamaktır** (Tâhâ, 20/ 113; Kasas, 28/51), **insanlar için daha iyi anlaşılsın ve ibret alınsın diye her türlü misal/örnek vardır** (İsrâ, 17/89; Kehf, 18/ 54; Rum, 30/58), **kendisinden önceki kitapları tasdik edici, doğrulayıcıdır** (Âl-i İmrân, 3/3; Nisâ, 4/47; Mâide, 5/48 vd.), **Kur'an'ın gönderileceği daha önceki ilâhî kitaplarda bildirilmiştir** (Şuarâ, 26/196-197; Ahkaf, 46/10).

- **Kur'an'ın kendisi ve hükümleri korunmuştur, kıyamete kadar geçerlidir, değişmez** (En'âm, 6/115; Yunus, 10/15-17; Hicr, 15/9 vd.), **icaz, sağlamlık ve güzellikte birbirine benzeme bakımından âyetlerinin tamamı muhkem** (Hûd, 11/1), **mufassal** (En'âm, 6/ 114; A'râf, 7/133) **ve müteşâbih** (Zümer, 39/ 23), **bilinme ve hüküm ifade etme, uygulama itibariyle bir kısmı muhkem, bir kısmı müteşâbihtir** (Âl-i İmrân, 3/7).

Sonuç itibariyle söyleyecek olursak, biz müminler için hayat nizamı, rahmet, nur, şifâ ve hidayet rehberi olan Kur'an-ı Kerim'i iyi ve doğru anlayıp/algılayıp Mehmet Akif'in de dediği gibi "Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı/ Asrın idrakine söyletmeliyiz İslâm'ı."

Hükümleri, esasları kıyamete kadar geçerli olan Kur'an'ın, asrımız insanına söyleyeceği çok şeyler vardır. Bediüzzaman Said Nursi'nin de söylediği gibi, "zaman ihtiyarladıkça, Kur'an gençleşiyor." ■

HUZUR

Huzur Psikolojik
Danışmanlık Merkezi

Psikolog ve Gıda Mühendisi
Hatice Dilek ÖZTÜRK

"HUZURA GİDEN YOLDA BİRLİKTE YÜRÜYELİM"

- Bireysel danışmanlık
- Panik atak
- Depresyon
- Korku ve fobiler
- Aile danışmanlığı
- Evliliğe hazırlık için danışmanlık
- Boşanmış çiftlere danışmanlık
- Boşanmış aile çocuklarına danışmanlık
- Ergenlik sorunları
- Okul ve sınav stresi
- Motivasyon ve meslek seçiminde yönlendirme
- Kanser vb. türde ağır seyreden hastalara danışmanlık
- Dikkat eksikliği ve hiperaktivite
- Kilo vermek isteyenlere danışmanlık
- Tikler
- Alt ıslatma
- Uyku problemleri
- Sigara, alkol bağımlılarında danışmanlık

Bayındır 2 Sokak 38/4 Kızılay / Ankara
Tel: 0312 433 03 19
Gsm: 0505 490 51 81 - 0535 581 06 32
e-mail: hdilek.1971@gmail.com

Kur'an'ı Okur Konuşur, Okur Yazar, Okur Yaşar Olmak

ADNAN İNANÇ

Okur yaşar olanın, daha sonra yazar ve konuşur olması özlenen bir durum olup toplumların ıslahı bu dengeyi yakalamış öncülerle gerçekleşir.

Okumaya dair

Okuma, anlamlar dünyasını keşfe çıkmaktır. Parça-bütün ilişkisini anlama yolculuğudur. Kendisi ve içinde yaşadığı toplum için pratikler üretme, hayat modelleri çıkarma girişimidir. Varlık dünyası içerisinde gizemli ilişkiler ağını, her bir varlık ile diğeri arasındaki ilişkiyi fark ediş eylemidir. Görünen varlığın ötesine uzanabilme ve anlama yolculuğudur.

Okuma, hayata ve varlık dünyasına derinlemesine bir bakış, hikmet ve ibretle nazar ediştir.

Okuma, aklı atıl kalmaktan çıkarma, faal kılma girişimi, işlevsel aklın kaçınılmaz gereğine inanış ve akleden kalbe davettir. Aklı atıl bırakmanın habis tarafına inanış, farkediştir.

Vahyi okuma, ya da vahyin rehberliğinde okuma, insanlık ailesi ve muhtelif varlık kategorilerinde hayat bulan, her an "oluş/varoluş" sürecini anlama faaliyetidir. Varlık dünyasını, bizzat yaratanın diliyle düşünme eylemidir. Şehadet âleminin ötesine uzanabilme, görünen varlıkta, görülemeyeni bilis ve seziştir. Belki de en önemlisi, Kur'an, okuyanının aklını inşa ederek, rasyonalizmin kuru ve dondurucu koridorlarındaki şaşkınlığına, yaratanın rahmet ve merhamet tecellisi olarak rehberlik etmesidir; silm, emniyet, güven ve huzur iklimine doğru bir yön bildirimi ve işaret taşıdır.

Hiç şüphesiz okuma faaliyetinin en önemli aracı düşünmedir. Okuma, aklı işletmek ve

işlevsel kılmaktır. Düşünme ise, insana özgü bir değer olan aklın eylemidir. Tefekkür faaliyeti aklın işlevselliği ile sürdürülebilir. Her nimetin şükrü kendi cinsinden olmalıdır. Bu çerçevede yanılma riskine rağmen düşünme faaliyeti önemini korumaktadır. Düşünmenin pek tabii olarak hangi düşünce evreninde sürdüğü, aşkın ile olan ilişkisi, o düşüncenin rengini belirleyecek ve ona göre "değer" kazanacaktır.

Cebel-i Hira'da ümmi olan Allah Rasulü'ne, (s) elde herhangi bir metin olmadığı halde "oku" denmişti. İlk emrin "Oku" olması, neyi ve nasıl bir okuma sorusunu akla getirmektedir? Burada, yukarıda "okumaya" yüklenen anlamlar hatırlanmalıdır.

Okuma eyleminin gerçekleşmesi için bir metnin somut varlığı gerekmese de, metnin, anlamdan bir "iz"in sonraya aktarılması, kayıt altına alınması açısından önemlidir. Kur'an, varlık çeşnisinden bir iz ve işarettir ve tüm simgeleri, insanın algı düzeyine taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında, bir metin üzerinden okuma yapılması önem kazanmaktadır; çünkü mevcudu okumanın imkânlarını sunmakta ve bu birikimi kayıt altına almakta ve geleceğe taşımaktadır. Ayrıca bir metni okumak, en bilinen ve en yaygın okuma biçimidir. Çünkü yazı/metin, farklı okumaların da şifrelerini verir; daha derin ve kalıcı anlamlar taşır. Eğer bu metin Allah kelâmı olan vahiy ise, dünü, bugünü ve yarını da içereceğinden, insanlığın tüm zamanlarda vazettiği ilkeler sembol ve imgelerle, hiçbir metin yarışamaz. Dağların, denizlerin, güneşin, yıldızların, hallaç pamuğu gibi savrulduğu, evrende her şeyin, fırtınadaki kum gibi savrulduğu, kıyamet gününü kitaptan daha etkili ne anlatabilir?

Ne var ki, bir metni okuma da yalnız başına masum değildir ve kendi içerisinde birçok sapma, tehdit ve tehlikeleri içermektedir. Eğer öyle olmasa, Kur'an'ı her eline alan, yahut okuyan, ya da dokunanın en doğruya ulaşması ve hidayetle buluşması kaçınılmaz olacaktı. Bu duruma atıfta bulunan "….. *takva sahipleri için bir hidayet rehberidir bu kitâb…"* (Bakara 2/2) âyetindeki hidayetin illeti, üzerinde derin düşünmeyi gerekli kılan bir hususdur.

Güçlü ve derin adımlar içinde düşünmenin "mayası" hiç şüphesiz okumadır; "okunan"ların anası ise *el-Kitâb*'dır. Ve şairin: *"Kâinat, Allah'ın serpilmiş Kur'an'ı, Kur'an, Allah'ın dürülmüş kâinatı…"* ifadesinde espirisini bulduğu gibi.

> VAHYİN REHBERLİĞİNDE OKUMA, İNSANLIK AİLESİ VE MUHTELİF VARLIK KATEGORİLERİNDE HAYAT BULAN, HER AN "OLUŞ/VAROLUŞ" SÜRECİNİ ANLAMA FAALİYETİDİR.

Kur'an metni ise söz konusu olan, onu okumak demek, anlamak ve içerdiği mesajlar üzerinde düşünmek, inanarak teslim olmak anlamına gelmektedir. Ve "*okunan*" anlamına gelen Kur'an, varlık dünyasını İslam aklı ile en üst düzeyde anlamanın biricik imkânıdır.

Kur'an'la ilişkimize sembolik bir parantez

Kur'an'a ibret ve hikmetle yaklaşan insanın, zihin, amel ve ruh dünyasında büyük değişimlere, harikulade açılımlara vesile olacağı muhakkaktır. Derin bir sorumluluk duygusu ile okuma, bireysel ve toplumsal bilinci inşa edecektir. Doğru okuyabilme ve anlama hususunda da Kur'an'ın bizzat kendisi rehberlik etmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere, Kur'an'ı okuma, bilme ve ilgilenmenin, masum görünümlü bazı tehdit ve tehlikeler içerdiği hususu da vardır ki bu husus, makalemizin ana temasını oluşturmaktadır. Daha gizli ve sofistike bir tehdit olan bu sözünü edeceğimiz yaklaşım biçimini, farklı okuma biçimleri ile birlikte düşünmeyi deneyelim:

Kur'an'ı

Okur yazar olmak

Okur konuşur olmak

Okur yaşar olmak

İlahi maksada en uygun olan, bizzat insanın kendisine ve hayatın özüne yönelik emir ve nehiylerin hayata taşınması ve günlük yaşamda tezahürlerinin görülmesidir. Bütün bir hayatı inşa etmek, hayatı ilmek ilmek dokumak için gönderilen vahyin, sadece yazı ve anlatım malzemesi olarak kullanılması, ona yapılabilecek en büyük ihanettir; Kur'an'ın kendi ifadesi ile "mehcur" bırakmadır.

Evet, Kur'an'ı okumak; ama yaşamak için

Konuşmak ve yazmak için okumak, gizli bir sapma ve fark edilmesi güç bir tehlikeyi taşır. Bu "…neden yapamayacağınızı şeyleri söylüyorsunuz..." (Saff 61/2) ya da "…insanlara iyiliği/sahici eylemleri anlatıyorken kendinizi unutuyor musunuz?..." (Bakara 2/44) gibi ilahi uyarıları, hatırlatır. Bu çelişik durum ferdi ve toplumsal travmaya da zemin hazırlamaktadır.

Kur'an metninin yaşamak amaçlı okunması, önemli bir örneklik oluşturur. Kur'an bir hayat kitabıdır ve hitabı, hayatın bizzat özüne yöneliktir.

Kur'an'ı, konuşmak ve anlatmak için okumaya odaklanan, bu yoğunlaşma da bizzat kendisini, durum ve tutumunu göremez. Zira kendisi öncelikli olmaktan çıkmış, yazacağı ve anlatacağı muhatap kitle önemli ve öncelikli konuma yükselmiştir.

Konuşma ve yazma amaçlı okumada kendisi için "amel" boyutu önemini kaybedeceğinden "bereket", kalıcı etki ve tesir de kaybolacak, edebi bir metne indirgenmiş olacaktır. Hâlbuki Kur'an, bir edebi metin değil, bütün bir hayatı kuşatan özgün bir *hayat kitabı*dır.

Başkaları için okuduğunda, metnin satırları arasında gezinirken kendine ait bir mesaj bulamayacaktır; çünkü o başkalarına verilen mesajları aramaktadır; gözleri metni tararken, dikkatleri aktaracağı/anlatacağı ilgili konular üzerinde yoğunlaşacaktır. Bu öyle bir hal alır ki, zamanla anlattıkları ile hayatı arasındaki çelişkileri fark etmez olur; bu açı büyür ve bu durum tabii bir hâl olarak algılanır. Vahyin insanın kendisine, bizzat özüne yönelik derin tahlil ve analizler, manevi hastalıklara yönelik tesbit, teşhis ve tedaviler, hep ikinci şahıslar üzerinden düşünülecektir. Okuyanın bireysel dünyası ile vahyin ilgili mesajları arasında anlamlı ilişkiler ise atlanmış olacaktır.

> DÜŞÜNMENİN HANGİ DÜŞÜNCE EVRENİNDE SÜRDÜĞÜ, AŞKIN İLE OLAN İLİŞKİSİ, O DÜŞÜNCENİN RENGİNİ BELİRLEYECEK VE ONA GÖRE "DEĞER" KAZANACAKTIR.

Yaygın anlatım konumunda bulunan profesyonel hatipler için fazlası ile geçerli olan bu durum, dün olduğu gibi bugünde mümince duruş, anlama ve duyuş için tehdit olma özelliğini korumaktadır. Gizli bir tehdit ve tehlike olarak varlığını sürdürmektedir. Kadim birikimin içinden bu güne akan, hurafe, terğip ve terhip amaçlı uydurma hadislerin icadında ve yaygınlaşmasında söz konusu profesyonel hatipliğin payı büyüktür. Konuşmalardaki abartıya kaçma eğilimi de, muhatap için okuma ve konuşma biçimlerinin yaygın tezahürlerindendir.

Aslında hiç de kötü niyetli olmayan bu okuma ve yaklaşım biçimi, *"şeytanın sağ taraftan yanaşması"* dır ve masum görünümlü olsa da, önemli bir sapmanın nedenini oluşturmaktadır. Biliyoruz ki toplumları mayalayan, ikna ve ıslah eden bilen ve pek tabii olarak bildiğini anlatan kesimdir. Toplumların ihtiyacı olan, ilim, bilim, bilgi ve birikimin üretim ve aktarımı âlim ve münevver hatiplerin öncülüğüyle gerçekleşmiştir ve hala bu seçkin kesimin üs-

tün çabaları ile devam etmektedir. Âlimlerin ilim halkaları bugünde yer yer devam etmektedir. Kanaat önderlerinin toplumsal bilinci inşa amaçlı çabalarını da unutmamak gerekir. Ne var ki her alanda olduğu gibi Kur'an'ın anlaşılma ve anlatılmasında da sapmalar mümkündür ve olabilmektedir. Mevcut durumumuz incelendiğinde bir yerde bir şeylerin yolunda gitmediği fark ediliyor. Hastalıklı bir din tasavvuru, duyuş ve bilincimizi yaralıyor; yürekleri acıtıyor. Az bir çaba eksikliği fark etmeye yetiyor. Aklıselim ve kalbi emin olmak, vahyi hayata taşımayı gerekli kılıyor. Bunun eksikliği derinden derine hissediliyor.

Ulema ve aydınlardan oluşan hatipler, İslam'ı özüne bağlı kalarak anlatma çabası içerisinde bulunma işlevini yerine getirirken, bazen beraberinde *"gösterişçi dindarlık"* ve dini *"başkası üzerinden"* düşünme eğilimini de beslemiş bulunuyor. Hatta daha ötesi, kimi entelektüel, akademisyen ve kanat önderinin Kur'an'a yaklaşımı, müsteşriklerin tutumunu hatırlatmaktadır; zira Kur'an, hayattan kopuk ve tamamen teorik bir zeminde ele alınmaktadır.

> KUR'AN, VARLIK ÇEŞNİSİNDEN BİR İZ VE İŞARETTİR VE TÜM SİMGELERİ, İNSANIN ALGI DÜZEYİNE TAŞIMAKTADIR.

Aslında bu sorun daha yaygın olarak bugünlerin, modern dönemlerin bir sorunu olarak dikkat çekmektedir. Zira içinde bulunulan çağın elinde bulunan imkanlar, iletişim araçları ve bilişim alanındaki yeni gelişmeler, bu süreci hızlandırmakta, hız, haz ve imajı öne çıkarmaktadır. İmaj ve nicelik kaygısı din hatipliğinde de etkisini göstermektedir. Dini metinleri hatta Kur'an'ı okuyanlarında bu sürece dahil olmaları, -hatta bunu meslek edinmeleri- insanın kendine, kendi imkanlarına, iç dünyasına, ilişkilerine yansımakta ve olumsuz yönde etkisini sürdürmektedir.

İlahi mesaj ve ilk muhatab

İnsan neden iç dünyasının keçeleşen sarmalına çözüm aramaz da, başkaları için çözüm üretmekten geri durmaz. İnsanın, kendinde yol alması, kendini okuması önemli kuşkusuz. Ancak birçok hususta olduğu gibi insanın kendisini keşfi de "*iyi bilen*"in rehberliğiyle mümkündür. İnsanın ufku kendi sınırları ile kayıtlı ise, bu insanın tenzili anlamına gelir. İnsan, söze ve kelimelere sığmaz. *"Şüphesiz biz insanı en güzel bir biçimde yarattık"* (Tin 95/4) beyanında olduğu gibi "*en güzel biçimde*" olanın, kelimelerin sığ dünyasına sığması mümkün değildir. Varlık dünyası içerisinde, *"Dünyanın tüm ağaçları kalem olsa denizleri de mürekkep olsa…"* (Lokman 31/27) yine de anlatılamayacaklardan biri de *insan* olmalı. "*Eşref*" olmanın kaçınılmaz gereği de bu şüphesiz. Ama yinede *"nefsini/kendisini bilen, rabbini bilir"* meşhur sözünün de hatırlattığı gibi, Allah'ı bilme ve tanımanın (marifet) imkânı da kişinin kendisinde, sırlarla dolu dünyasını keşfinde saklıdır. Tabiatıyla insanın çıkış noktası kendisi olmalı ve kendinden başlamalı, kendi içinde yolculuğa çıkmalıdır. Çünkü ilahi mesajın ilk muhatabı kişinin bizzat kendisidir.

İnsanın kedini aşması, bambaşka ufuklara doğru yol alması, içindeki cevheri keşfe çıkması ile mümkün demiştik. Böylece kendi çapı ve derinliğinin farkına da varmış olacaktır. Özetle hazır yazılı metinden öteye de bir yol vardır. Bu, insanın, metnin içindeki tefekkür yolculuğudur ki, eldeki metni tekrar etme yerine, kendisini o metinde okuma, metnin diliyle kendisini okuma yolculuğudur. Metinde en başta kendinden bir parça, bulması, kendisine dönük tarafa yoğunlaşmasıdır. Böylece vahiyden beslenen zihin önce kendisini daha sonrada başkasını inşa edecektir. Kendisini ilk önce metinde okumalı, metinde kendisini bulmalıdır. Sonra yol, başkalarına varır ve isabetli bir sürece koyulur.

Hülasa okunan vahiy, hayatı düzenliyor, üzerinde düşünülüyor ve okuyanın söz/metinde kendine dair bir iz ve işaret buluyorsa oku-

nuyor demektir. Eğer okunan metin bu sonucu doğurmuyorsa, bu okumanın sorunlu ve sorumlu bir okuma olduğu söylenmelidir.

Şüphesiz Kur'an ve önceki vahiyler, fertten başlayarak toplumları: Tevhid, Ahlak ve Adalet üzere inşa etmek için gönderilmişlerdir. Bu ilahi amaca matuf her tür okuma biçimi anlamlı ve değerlidir. Ne var ki sadece ikinci şahısları esas alan okuma biçimleri hastalıklı bir yaklaşımdır. Aliya İzzetbegoviç'in pek yerinde yaklaşımıyla, "*Kur'an, edebiyat değil hayattır*."[1] *Yani "Hayat Kitâbı"*dır ve hayatın içerisinde anlamlıdır.

Son söz

Özetle, başkaları üzerinden okumalarda bulunan kişi, görünürde başkalarını düzeltmeye çalışırken, kendisini ihmal etmesi bir yönüyle de heba etmesidir. Bu yanlış algılamanın sonucu olarak, başkaları ve onları etkilemenin yolları aranacağından kendisi önemsiz olacaktır. Başkaları dikkate alındığından onların eksiklikleri, ilgi ve heyecanları kontrol edilmeye çalışılacaktır. Başkaları için, hoşa gidecek cümleler, tesbit ve imgeler, ilgi arttırıcı ifadeler aranacak, kendisi için olanlar önemini kaybedecektir. Bütün meseleleri başkalarına yakıştırarak düşünmek, tabiatıyla söz ve öz arasındaki uyumsuzluğu da kaçınılmaz kılacaktır. Tıpkı gömleğin ilk düğmesinin yanlış iliklenmesi, diğer düğmelerinde yanlış iliklenmesini beraberinde getireceği gibi, yanlışlar silsilesi birbirini kovalayacaktır.

Allah (c) vahyini, hiç kuşkusuz bütün insanlık için göndermiştir. Ama unutmamak gerekir ki, iman da hesap da bireyseldir. İnsanın etrafında yüzler, hatta yüzbinlerce insan olabilir. Büyük ilgi ve saygı da görebilir. Yine unutmamalı ki, insan kabre yalnız konacak, "*… insan sadece kendi çabasının/amelinin karşılığını görecek* ve *…"* (Necm 53/39) hesabını da yalnız başına verecektir. Dikkatli bir bakış, peygamberlerin de bu çerçevede işlev gördüğünü fark edecektir. Onlar hiç şüphesiz öncelikli olarak uyulması gereken olarak, "*Hitâb*"ı değil, "*Kitâb'ı*" ve "*söz*"den önce "*öz*"ü tercih etmişlerdi.

Sözün özü, İslam yürek coğrafyamızda, hayatımızın özünde hâkim olmadan, düşünce ve amel dünyamıza inzal olmadan dil çarşafında sönük, yazı halinde ise bereketsizdir. Yazı ve konuşma gücünü, yaşanan hayatın özünden alır. Tabiatıyla okumak yaşamak içindir ve her şeyden önce *okur yaşar* olmak gerekir. Konuşmak ve yazmak ise, ondan sonra anlam kazanacaktır. Okur yaşar olanın, daha sonra yazar ve konuşur olması çok özlenen bir durumdur ve toplumların ıslahı bu dengeyi yakalamış öncülerle gerçekleşir. Zira ancak o zaman hikmet çeşmesi kişinin kalbinden diline ve kalemine dökülür; beklenen etki ve tesir de o zaman görülür.

İnsan muhatabını, *nazarla, kelamla ve özle*; yani *gözle, sözle* ve *özle* mayalar. Toplumsal zihnin mayalanması da bu yolla mümkün olabilmektedir. Öz, sözün ete kemiğe bürünmesi, örneklik olarak sunulmasıdır. Göz, samimiyetin ilk iletim yoludur. Hayatın, yaşama biçiminin, özünü yansıtır ve samimiyet değeri taşır. Bunun içindir ki konuşanın muhataba bakması önerilir. Söz ise etkisini yaşanan hayattan, gözden akan samimiyetten alır. Hayatı vahyin anlam yüklü merceğinden okumanın icabı da budur. Hülasa gözler, sözden önce özü, özde olanı arar.

Değilse eğer, Kur'an'ın bu kadar okunduğu, ezberlendiği ve anlatıldığı halde, içinde bulunduğumuz toplumun (ve özellikle de bilenlerimizin) bu kadar hakikatsiz, bereketsiz, istikametsiz ve kararlarında isabetsiz olmasını neyle izah edebiliriz? ■

1 Aliya İzzetbegoviç, Doğu ve Batı Arasında İslam, Nehir Yay., s.22.

Kur'an'ın Anlaşılmasında Hz. Peygamber'in Önemi

MAHMUT ÇINAR

İlahiyatçı

Hz. Peygamber-Kur'an ilişkisini "Sen yüce bir ahlâk üzeresin" âyeti ile Hz. Âişe'nin "onun ahlakı Kur'an'dı" şeklindeki cevabı açık bir şekilde ortaya koyar.

Allah ile kulları arasındaki ilişki rahmet merkezlidir. Rahmet acıma duygusunu içerdiği gibi muhabbeti de içermektedir. Kelimenin kökeninde sevgi anlamı vardır. Kur'an'daki sûrelerin başında yer alan besmele bu anlamda önemli mesajlar vermektedir.[1] Allah'ın güzel isimleri çok olmasına rağmen besmelede özellikle ikisi (er-Rahmân ve er-Rahîm) yer almaktadır. Bu her iki isim de Allah'ın kullarına olan rahmetine, merhametine, şefkatine, sevgisine işaret etmektedir. Ayrıca besmelenin sadece Kur'an okumaya başlamakla sınırlı tutulmaması ve hadiste[2] ifade edildiği gibi dinî, dünyevî meşru her türlü işe besmele ile başlanmasının tavsiye edilmesi, Allah ile kul arasındaki merhamet eksenli ilişkinin kulun bilincinde sürekli taze kalmasını sağlamayı amaçlayan bir tedbir olarak değerlendirmemiz mümkündür. Bununla -zımnen- Cenab-ı Hakk'ın hakkımızda verdiği tüm kararların bizim için hayırlı olduğu, menfaatimizi celbettiği ve bizim bu peşin yargı ile o kararlara yaklaşmamız, değerlendirmemizi bu çerçevede yapmamız gerektiği anlatılmak istenmektedir.

Kulları üzerinde yaptığı tüm tasarruflarda

1 Kur'an'ın 114 sûresinden 113'ünün başında besmele bulunmaktadır. Sadece et-Tevbe Sûresi'nin başında bulunmamaktadır. Bunun müfessirler tarafından yapılmış bir çok açıklaması bulunmakla beraber; sûrenin ilk âyetleri bir bakıma müşriklere ültimatom ve tehdit içerdiklerinden merhameti konu edinen besmele ile aralarında mana açısından tenasüp bulunmamasına dayandırılan gerekçe daha isabetli görülmektedir. Yukarıda çerçevesi çizilen konsept açısından da bu yorum daha makul görülmektedir.

2 "Kıymet ifade eden bir işe besmele ile başlanmasa o işte bereket olmaz". Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 359.

merhameti esas alan Yüce Allah bu merhametin bir gereği olarak, kullarının hidayetine yardımcı olacak kitaplar göndermiştir. Söz konusu kitaplar vasıtasıyla kullar, Rablerinin haklarındaki muradını daha açık kavrayabilecek ve aralarında çıkması muhtemel olan ihtilafları bu sayede çözüme kavuşturacaklardır. Hz.Âdem'e gönderilen sahifelerden itibaren insanlara gelen bütün vahiyler bu amacı gerçekleştirmek için nazil olmuşlardır. Allah'ın insanlara son mesajı olan Kur'an-ı Kerim de bu vahiyler zincirinin son halkasını teşkil etmektedir. "Bu Kur'an insanları yolların en doğrusuna iletecek"[3], "Allah'tan korkup sakınanlara yol gösterecek"[4], "Hak ile batılı birbirinden ayırmalarına"[5] yardımcı olacak ve kendisine uydukları takdirde onları erdemli fertlerden oluşan erdemli bir topluluk haline getirecektir/getirmiştir. Kur'an'a uymanın bireysel sonucu olarak gerçekleşen şahsiyet Hz.Peygamber, toplumsal sonucu ise sahabe neslidir. Birey olarak Hz.Peygamber, toplum olarak da sahabe Allah'ın rahmetinin bir neticesi olarak inen Kur'an'ı yaşayanların nerelere gelebileceklerinin canlı tanıklarıdır.

İNSANLARA GELEN BÜTÜN VAHİYLER, ALLAH'IN MURADINI DAHA AÇIK KAVRAYABİLMEK VE MUHTEMEL İHTİLAFLARI BU SAYEDE ÇÖZÜME KAVUŞTURMAK İÇİN NAZİL OLMUŞTUR.

Kur'an Hz.Peygamber'in insanlara nispetle ne anlam ifade ettiğini ve onun konumunu açık ifadelerle ortaya koymaktadır. Bu yaklaşımı birkaç husus üzerinden tespit etmemiz mümkündür. Öncelikle Kur'an'ı insanlara gönderen Cenab-ı Hak, onun tam olarak anlaşılabilmesi için, insanlar arasından birini[6] seçerek onu insanlara tebliğ etmekle görevlendirmiştir. Söz konusu bu görevlendirme dahi, Allah'ın merhametinin bir sonucu olarak Kur'an'ın doğru anlaşılması ve amele yönelik beyanlarının nasıl hayata geçirileceğinin müşahhas olarak gösterilmesi içindir. Kur'an'da Hz.Peygamber'in "âlemlere rahmet olarak gönderildiğinin"[7] belirtilmesi, Kur'an ile Hz.Peygamber'in aynı amaca hizmet ettiklerinin açık ifadesidir. Buna göre Kur'an ve Hz.Peygamber'in sünnetinin her ikisi rahmet kaynağıdır ve ikisi birbirinden bağımsız olarak düşünülemezler. Biri olmadan diğerinin doğru bir şekilde kavranılması düşünülemez. Hz.Peygamber'in ne anlam ifade ettiğini anlamanın yollarından biri de hiç kuşkusuz Kur'an'ın bu hususta ki âyetlerini okumaktan ibarettir.

Kur'an'da Hz.Peygamber'in Ön Plana Çıkan Özellikleri

Kur'an her şeyden evvel Hz.Peygamber'i "bizden biri"[8] olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama Hz.Peygamber'in biyolojik varlığının bizden farklı olmadığına ve bizimle aynı fizyolojik özelliklere sahip olduğuna işaret etmektedir. Buna göre bizi en iyi ve en doğru bir şekilde anlayabilecek merci, bizimle aynı ihtiyaçları, aynı zaafları paylaşan Hz.Peygamber'dir. Dolayısıyla onun Kur'an'ın gölgesinde yaşadığı bir hayatı anlamak ve onu taklit etmek bir insan için çok da zor olmayacaktır. O da tıpkı diğer insanlar gibi bebeklik, çocukluk gençlik gibi hayatın çeşitli aşamalarından geçti. O da zaman zaman hastalandı, zaman zaman üzüldü, zaman zaman sevindi, zaman zaman acıktı, güldü, ağladı, yoruldu, dinlendi vs. Bütün bu bir araya getiren, bütünleştiren avantajlardan dolayı Yüce Allah, kullarına mesajını, aralarında seçtiği bir peygamber vasıtasıyla iletmektedir. Bu tarz bir ifadenin ümmetin Hz.Peygamber'le bütün-

3 el-İsra 17/9.
4 el-Bakara 2/2.
5 el-Bakara 2/185.
6 Bu anlama gelen âyetlere örnek olarak bk. el-Bakara 2/151.
7 el-Enbiyâ 21/107.
8 Bu anlama gelen âyetlere örnek olarak bk. el-Bakara 2/151.

leşmesi açısından da icra edeceği önemli bir psikolojik işlevi olduğunu belirtmek gerekmektedir. Başka bir âyette "Siz insanlar için çıkarılmış hayırlı bir ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülüklerden nehyedersiniz, Allah'a iman etmektesiniz"[9] şeklinde peygamberin ifa ettiği vazifeyi yerine getirecek bir topluluğun ümmetin içerisinde çıkması gerektiğine işaret edilmiş olması, Hz.Peygamber'i örnek alarak onun misyonunu sürdürecek bir topluluğun ümmetin bağrında bulunması/bulunabileceği realitesi açısından manidardır. Bu misyon belirli bir kesimle sınırlı tutulsa bile Hz.Peygamber'le bütünleşerek onun görevini yerine getirecek bir topluluğun fiilen imkanı anlamına gelmektedir. Demek ki Hz.Peygamber bu kadar bizden biri, bu kadar bizden, bu kadar bize yakın…

Anılan yakınlığı ifade eden başka bir âyet ise; "İşte sizi bu şekilde dengeli bir ümmet kıldık ki böylece siz insanlık için canlı şahid olasınız, Rasûl de sizin için canlı şahit olsun"[10] âyetidir. Bu âyette geçen "şehid/şühedâ" tabirinin "canlı şahit" olarak tercüme edilmesinin gerekçesi, hem Kur'an'ın bütünlüğü içerisinde, hem de bu âyetin akışı içerisinde, tabirin bu anlaşılması gerektiğindendir. Ayrıca tarih boyunca birçok müfessir âyete bu anlamı vermiştir. Buna göre Hz.Peygamber kendi etrafındaki ümmetine örnek olacak, onlara hayatın tüm vecheleriyle nasıl yaşanılacağını, üstün ahlakın nasıl kazanılacağını gösterecek; ümmeti de (başta ashabı olmak üzere) aynı değerleri yaşayarak bütün insanlığa taşımaya çalışacaktır. Kur'an'ın bu değerlendirmesi, Hz.Peygamber'in getirdiği ilkelerin tümüyle insanî ve tümüyle fiilen herkes tarafından yaşanılabilir olduğunu göstermesi açısından da manidardır. Bu anlamda onun örnek olduğu/örnek alınması gerektiğini ifade eden başka bir âyet ise "Allah'tan ve ahiret gününden ümit kesmeyen sizler için Allah'ın Rasûlü'nde güzel bir örnek vardır"[11] âyetidir. Bu âyette Rasûlullah'ın hayatından hayatımıza izdüşümlerini alabileceğimiz birçok hususun bulunduğuna işaret edilmektedir. Böylelikle ibadet, muamelât, ahlak gibi her alanda dinî ve insanî bir hayatın nasıl olması gerektiği onun şahsında müşahhas bir şekilde önümüze konularak kolaylaştırılmıştır. Eğer salt teorik olarak bildirilip Hz.Peygamber gibi bizden biri tarafından pratize edilmemiş olsaydı, üzerinde birçok ihtilaf çıkar ve felsefî/afakî bir takım telkinlerden öteye geçmezdi.

KUR'AN'IN PEYGAMBER ARACILIĞIYLA GÖNDERİLMESİ, ONUN DOĞRU ANLAŞILMASI VE AMELE YÖNELİK BEYANLARIN NASIL HAYATA GEÇİRİLECEĞİNİN MÜŞAHHAS OLARAK GÖSTERİLMESİ İÇİNDİR.

Kur'an'a Göre Hz.Peygamber-Kur'an İlişkisi

Kur'an-ı Kerimde Hz.Peygamber'e hitaben "Sana, kendilerine indirileni insanlara açıklaman için zikri (Kur'an'ı) indirdik"[12] buyrularak Kur'an'ın ona, insanlara açıklaması için nazil olduğu ifade edilmektedir. "Açıklama" olarak tercüme edilen tabirin orijinali "beyân/litübeyyine"dir. Beyan salt okumaktan ibaret olmayıp, okunan ifadeden ne kastedildiği, nasıl anlamak gerektiğinin de açıklanması anlamına gelmektedir. Buna göre Hz.Peygamber'in görevi sadece Kur'an'ı insanlara okuyup tebliğ etmek değil, aynı zamanda onu açıklamak, nasıl anlaşılması gerektiğini bildirmek de onun görevleri arasındadır. Kur'an'ın onun diliyle nazil olması bu hedefi kolaylaştırmak içindir. Zira başka bir dilde nazil olsaydı, Hz.Peygamber'in o dile hâkimiyeti kendi dili kadar olamayabilirdi. Bu nedenle Yüce Allah indirilen Kur'an'ın tam olarak doğru bir şe-

9 Âl-i İmrân 3/110.
10 el-Bakara 2/143.
11 el-Ahzâb 33/21.
12 en-Nahl 16/44.

kilde anlaşılması için onu Hz.Peygamber'in diliyle indirerek kolaylaştırmıştır.[13]

Hz.Peygamber-Kur'an ilişkisini açık bir şekilde ortaya koyan en önemli husus "Sen yüce bir ahlâk üzeresin"[14] âyetinde ifade edilen ve Hz.Âişe'ye bu "yüce ahlak" ın olduğu sorulduğunda; "siz hiç Kur'an okumaz mısınız, onun ahlakı Kur'an'dı"[15] şeklinde verdiği cevaptır. Bu durum Hz.Peygamber-Kur'an ilişkisinin doğrudan olduğu ve Kur'an'ın Hz.Peygamber olmaksızın, Hz.Peygamber'in de Kur'an olmaksızın düşünülemeyeceğinin açık ifadesidir. Buna göre Kur'an bir bütün olarak yaşanıldığı zaman Hz.Peygamber ortaya çıkmaktadır; Hz.Peygamber'in hayatı teoriye döküldüğü zaman Kur'an meydana gelmektedir.

Hz.Peygamber-Kur'an ilişkisi; her ikisinin de mükemmel olan dini temsil etmeleri açısından da önemlidir. Bilindiği gibi Yüce Allah Kur'an'la ilgili olarak; "Bu Kur'an insanları yolların en doğrusuna iletir"[16] ve "bugün sizin dininizi kemale erdirdim"[17] buyurarak Kur'an'ın en doğru en mükemmel ve aynı zamanda son din olduğunu ifade etmektedir. Aynı şekilde Bu dinin peygamberi olan Hz.Muhammed'in de "son peygamber"[18] olduğu bildirilerek her ikisinin aynı hedefe hizmet ettiklerini ve bu hedefin gerçekleşmesinde birbirlerini tamamladıklarını ifade etmektedir. Ayrıca bu ifadelerden insanların kurtulması için başka bir seçeneğin bulunmadığı sonucu da ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Doğuştan İslam fıtratı üzere yaratılan insanların bir kısmı, bu dünyaya geldikten sonra fıtratlarının gereği olan bir hayatı yaşamaya çalışırken, kimisi de arzu ve isteklerinin doğrultusunda hareket ederek fıtrat yolundan çıkabilmektedir. Aslında Allah'ın fıtraten insanı doğru ile yanlışı birbirinden ayırt edebilecek bir yetenekte yaratması en büyük lütuftur. Gerçekten konu üzerinde yapılan bütün değerlendirmeler, kirlenmeden önce insan vicdanının hep doğrudan yana olduğu ve insana doğru kararlar vermeyi telkin ettiği doğrultusundadır. Yüce Allah, insanı bu fıtrî özelliğinden yola çıkarak sorumlu tutabildiği halde, vicdanlarının (fıtratlarının) gereği olan kararları verip yaşamalarında yardımcı olmaları için zaman zaman peygamberler göndermiştir. Yine Bu peygamberlerin Allah tarafından görevlendirildiklerinin en önemli delili olarak onlara vahiy göndermiştir. İşte Hz.Peygamber söz konusu peygamberler zincirinin son halkası, Kur'an da sözü edilen vahiy (kitaplar) zincirinin son halkasını teşkil etmektedir. Her ikisi de Allah'ın kullarına olan lütuf ve merhametinin bir sonucu olarak, kullarının dinî ve dünyevî hayatlarında mutlu olmaları, sağlıklı, ahlaklı bir hayat yaşamalarına yardımcı olacak muhtevaya sahiptirler.

Bu kadar iç içe ve bu kadar birbirini tamamlayan iki unsurun birbirinden ayrılamayacağı, biri olmadan diğerinin amaçlanan hedefe vardırmayacağı açıktır. İbadetlerin yapılış şekilleri başta olmak üzere dinin nesillere intikali, yazıdan daha çok tatbikatla olmuştur. Bu tatbikat Rasûlullah'tan ashabına, onlardan tabiîne, onlardan da nesilden nesile olmak kaydıyla günümüze kadar gelmiştir. Bu tatbikatın göz ardı edilmesi, dinî alanın alabildiğine kaygan ve manipülasyona açık hale getirilmesi demektir. Objektif ve müşahhas bir kriter olması açısından Rasûlullah'ın Kur'an'ı nasıl anladığı, nasıl yaşadığı ve nasıl anlattığı vazgeçilemez öneme sahiptir. Buna karşı kayıtsız kalmak dine kayıtsız kalmaktır. Dinin kendisinden öğrenildiği ve o olmaksızın dine ulaşmanın imkânsız olması anlamında Hz.Peygamber dindir. Onu görmezlikten gelmek dini görmezlikten gelmektir. ■

13 ed-Duhân 44/58.
14 el-Kalem 68/4.
15 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 188.
16 el-İsra 17/9.
17 el-Mâide 5/3.
18 el-Ahzâb 33/40.

M. Emin Özafşar ile "Kur'an Yılı" üzerine...

FETHİ GÜNGÖR

Diyanet İşleri Başkanlığı ile Diyanet Vakfı, 2010 yılını Kur'an Yılı ilan etti. Kur'an Yılı'nda Kur'an-ı Kerim'in daha çok okunması, dinlenmesi, anlaşılması ve bir hayat kitabı olarak yaşanması için bir dizi etkinlik planladı. Kur'an Yılı etkinlikleri hakkında www.tumzamanlarakuran.org sitesinden detaylı bilgi alabilirsiniz.

Yrd.Doç.Dr. Fethi Güngör, projeden sorumlu Başkan Yardımcısı Prof.Dr. Mehmet Emin ÖZAFŞAR ile makamında bir söyleşi gerçekleştirdi. İlgiyle okuyacağınızı ümit ediyoruz.

"Kur'an'ın Nüzulünün 1400. Yılı: Okumak-Anlamak-Yaşamak" başlıklı etkinliğiniz gerçekten takdire şayan, çok memnun kaldık. Bu tebrik ve takdir duygularımızın bir ifadesi olarak Kur'ani Hayat Dergimizin Eylül sayısında söyleşinizin yer almasını arzu ettik. Öncelikle bu fikir nasıl doğdu? Neden büyük bir proje olarak gündeme geldi bu fikir?

Konuya ilgi duyduğunuz için ben de çok teşekkür ederim. Kur'an, tüm insanlığa hitap eden son ilahî kelam... Her an taze, her an yeni; her an tazeleyen ve her an yenileyen bir hayat kaynağı... Dolayısıyla aslına bakarsanız Kur'an'a bir yılı tahsis etmek, bir ayı tahsis etmek, bir süreyi tahsis etmek bir anlamda Kur'an'a haksızlık sayılabilir. Ancak modernitenin önümüze koyduğu problemler karşısında hayatın yoğun akışı içerisinde insanımızın zaman zaman Kur'an'dan uzaklaştığını, uzaklaşabildiğini varsayarak bir yeniden hatırlama, bir yeniden fark etme vesilesi olsun diye Diyanet İşleri Başkanlığımız 2010 yılını **Kur'an Yılı** olarak ilan etmeyi planlamıştır ve projelerini de peyderpey hayata geçirmektedir.

Kur'an'ın manasını anlamak esastır.

Bu fikir nasıl ortaya çıkmıştır?

Bunun çok farklı süreçlerde olgunlaştığını söyleyebilirim. İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olması fikri aynı zamanda bu yıla mahsus farklı etkinlikleri de çağrıştırdığını ve ülkemizin yetiştirdiği seçkin bir takım düşünürlerin, bilim insanlarının müzakereleri esnasında ortaya çıkan tabii bir fikir olarak gelişmiştir ve bu fikir başkanlığımız tarafından Diyanet ile uzun yıllardır işbirliği yapan, Diyanetle çalışan Diyanet Vakfı tarafından organize edilmiştir. Diyanet Vakfı'nda Bilim, Sanat ve Yayın Kurulu vardır. Bu kurul 1400. yıl Kur'an Yılı etkinliklerini projelendirmiştir. Proje Mütevelli Heyeti tarafından uygun görülmüştür, başkanlık da bu projeyi hayata geçirmek için gerekli hazırlıkları yapmaya başlamıştır.

3 Mart 2010 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş yıl dönümünde görkemli bir açılışla bu yılın faaliyetleri başlatılmıştır ve 14 Nisan kutlu doğum haftasında da yine Haliç Kongre Merkezi'nde çok katılımlı görkemli bir başlangıç yapıldı.

Bu yılın Kur'an Yılı olarak kutlanmasında TRT başta olmak üzere diğer kurumlarla proje ortaklığı yapıldı mı/yapılıyor mu?

Diyanet İşleri Başkalığımız bu fikri kamu ile bir konsept içerisinde paylaştığında –bu bir konsepttir, yani burada projenin ana fikri, çerçevesi, projenin simgeleri, sembolleri, - Kur'an Yılı etkinliklerinin farklı proje ayakları vardır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkezde yürüttüğü çalışmalar yanında başka taşra teşkilatının yürüttüğü faaliyetler vardır. Aynı zamanda diğer resmi kurumların ilgisi söz konusudur. Sadece TRT ile değil bütün basın yayın kuruluşlarıyla bu projemizi paylaştık. Hazırladığımız cd'lerimizi, materyallerimizi kendilerine gönderdik ve bu kurumlar da bunları zaman zaman yayınlıyorlar. Siz de denk gelmişsinizdir. Ayrıca Ramazan içerisindeki programlarda Kur'an eksenli temaların işlenmesi hususunda mutabakata varılmıştır. Sivil toplum kuruluşları ilgi göstermektedir.

MÜFESSİRLER AYETLERİ TEFSİR EDİYOR. AMA BİR HAKİKAT VAR Kİ; KUR'AN BİZİ TEFSİR EDER, YANİ BİZİ AÇAR.

Kur'an Yılı etkinliklerinin çok geniş bir yelpazesi olduğu için herkesi kapsayacak şekilde Kur'an'a ilgi duyan, Kur'an'dan beslenen, Kur'an'ı hayat kaynağı olarak kabul eden, Kur'an'ı hayat biçimine şekil veren ilkeler bütünü, hayat manzumesi olarak gören, Kur'an'ı insanlığın ilahi sözü olarak kabul eden herkes projenin bir tarafından tutuyor. Dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanlığı burada bir rehberlik vazifesi yapmıştır. **"Kur'an'ı okumak, anlamak, yaşamak"** üst sloganını belirlemiştir. Ve yine topluma rehberlik yapmak üzere bir logo belirlemiştir.

Biliyorsunuz bu yılın logosu Vav harfi olarak belirlenmiştir. İnsanlar bunun farklı enstrümanlarını üretiyorlar. Vav'ın da simgesel bir anlamı var. Birliği, beraberliği, toplumsal bütünleşmeyi, sevgiyi, kaynaşmayı, tevazuu ifade eden, yeniden doğuşu, yeniden başlangıcı ifade eden bir sembol, bir simge olarak topluma sunulmuştur. Dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanlığı sivil toplum kuruluşları ve kamu kuruluşlarıyla bu faaliyeti yürütmektedir.

Sevgili hocam; ben logonun nasıl ortaya çıktığını soracaktım, siz öne geçtiniz. Son derece estetik bir vav harfi ve ucunda da bir lale. Bu neyi remzediyor diye soracaktım. Logo ve amblem çalışması, bir de

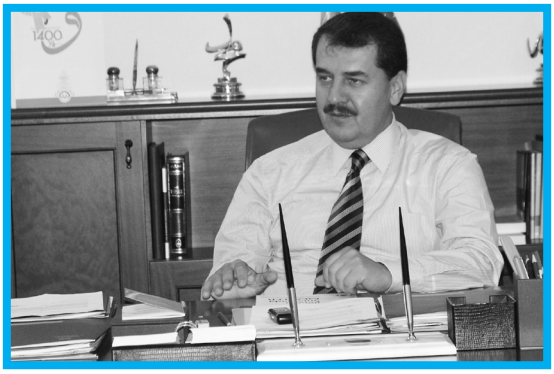

KUR'AN-I KERİM İNSANLIĞIN KİTABIDIR. TOPLUMUN ORTAK PAYDASIDIR. BİRLİĞİMİZİN, DİRLİĞİMİZİN KAYNAĞIDIR.

afişler. Camiler başta birçok mekânda gördüğümüz âyet-i kerime mealleri son derece estetik afişler halinde basıldı. Bu teknik kısımla ilgili neler söylersiniz?

Oluşturduğumuz çerçeve programda 30'a yakın kalem var. Bunların içerisinde bilimsel toplantılar, konferanslar, Kur'an ziyafetleri, televizyon programları, tartışmalı toplantılar, sergiler var. Kur'an müzesi açılması için çalışmalar var. Hatta bu yönde çalışmaları şimdiden başkanlığımızca başlattık. Tüm İslam ülkelerinden basılı Kur'an-ı Kerim'ler, Kur'an numuneleri talep edildi. Bunların sergilenmesi söz konusu. Yine aynı zamanda fuarlarda Kur'an reyonlarının açılması söz konusu. Kısa ve uzun metrajlı filmlerin hazırlatılması söz konusu. Tabii bu çerçevede afişlerimiz de var, bilbordlara asılabilecek bir takım materyallerimiz mevcut. Burada basılan ayet-i kerimeler, hadis-i şerifler özenle seçilmiştir. Din İşleri Yüksek Kurulumuz özenle üzerinde çalışmıştır. Ve bunların da tabii estetik bir görüntüyle topluma sunulması da önemsenmiştir.

Kur'an denilince toplumda herkes kendi kültür düzeyine göre bir şey anlıyor, ama Kur'an bizim için ölçünün, ahengin, dengenin, estetiğin, hakikatin ve hikmetin kaynağı. Dolayısıyla Kur'an aynı zamanda bize estetik bir duygu, estetik bir bakış açısı veriyor. Varlıkla bizi bütünleştiriyor. Kur'an'ın bu estetik mesajını topluma yalın ve görünür bir şekilde ulaştırabilecek unsurların ön plana çıkması gerekiyor bu Kur'an yılında. Ve bu estetik perspektif olmadan Kur'an hakikatiyle, Kur'an'ın hikmetiyle, Kur'an'ın insanı kendi özüne çağıran temel mesajıyla buluşmak mümkün olmuyor. Evrende, tabiatta var olan doğal estetiği, ahengi, musikiyi öne çıkarmamız gerekiyor. Kur'an'ın seslenişi insana toplamda bir sesleniştir. Yani sadece sesle, sadece görsel olarak seslenmiyor. Aynı zamanda estetik unsurlar olarak sesleniyor. Ve bu estetik unsurlarla insanda keşke diyeceği, inkişaf edeceği içe ve dışa açılan yeteneği geliştiriyor. Onun için yaratıcı muhayyileyi harekete geçiriyor. O bakımdan Kur'an nazil olduktan sonraki tarihsel kesitle ondan önceki tarihsel kesite baktığınızda insanlık tarihinde dünya kadar fark olduğunu görürsünüz. Kur'an büyük bir inkişaf, büyük bir açılım getirmiştir insanlık ufkunda, insanlık aklında, bilim anlayışında, insanlığın varlığı keşfinde ve estetik anlayışında. Biz de bu seneki bütün ayet-i kerimelerin sunumunda olsun, hadis-i şeriflerin, programların sunumunda olsun yahut programın tanıtımında olsun estetik unsurları, bedii unsurları, güzellikleri öne çıkarmaya çalıştık. Tabii daha güzelin sınırı yoktur. O bakımdan ucunda bir laleyle vav harfinin seçilmiş olması tesadüfi bir şey değildir. Burada tamamen Kur'an'ın bu estetik unsurunu ortaya çıkaran ama Kur'an mesajını taşıyan bir obje olarak o öne çıkmıştır.

Hocam, nedir vav'ı bu kadar önemli kılan?

Hakikaten İslam sanatında, İslam kültüründe, hat sanatında vav'ın müstesna bir yeri vardır. **Vav** üzerine pek çok güzellemeler yapılmıştır. Hat sanatıyla ilgilenenler bunu bilirler. Özellikle tasavvufla iştigal edenlerin, tasavvuf alanında derinleşenlerin yakinen bildikleri hususlar vardır. Tekke edebiyatında müstesna bir

yeri vardır. Hatta vav'ın farklı levhaları, farklı figürleri, kombinasyonları yapılmış ve tekkelerimizin duvarlarını süslemiştir. Orada adeta batı medeniyetindeki yani Grek medeniyetinin temsil ettiği *alfa*nın varlık felsefesindeki yeri neyse bir anlamda *vav*'a İslam medeniyetinde, İslam düşüncesinde, İslam geleneğinde ve İslam tasavvufunda bir varlık felsefesini temsil eder. İslam'ın taşıdığı varlık anlamını ortaya koyar. Varoluşu ifade eder, Aynı zamanda İslam'la kristalleşen insaniyet anlayışını, İslam hümanizmasını temsil eder. Aynı zamanda İslam'ın insanlığa getirdiği ve sunduğu düşünceleri kristalleştiren ahlaki ilkeleri bünyesinde taşır. Burada hurufiliğe girmenin anlamı yok ama '*vav*' denildiği zaman toplamda İslam medeniyetinin kültüründe bütün bu söylediğim hususlar mündemiçtir. O bakımdan bu sembolün seçilmesi tabii ki yerinde olmuştur.

Lale'nin de İslam sanatında ve edebiyatında Lafza-ı Celâl'e tekabül ettiğini herkes bilir. Böylece görüntüsüyle anne karnında duran bir bebeği, bir anlamda Arap gramerindeki *hâl*, *vâv-ı hâl* dediğimiz insanların gönül dünyalarını birbirlerine açtıkları, hemhal oldukları, birlikte olabilme ve musahabeyi, dostluğu, kardeşliği ifade eden, aynı zamanda burada bir ahdi ifade eden *vâv-ı kasem* dediğimiz manaları da içerisinde taşıyan çok derin, bir vav kitabı yazacak kadar derin manası olan bir sembolü burada topluma sunmuş oluyoruz.

Tabii biz bir kamu kuruluşuyuz. Yapabileceklerimiz de bir kamu kuruluşunun yapabilecekleriyle sınırlıdır. Kur'an-ı Kerim bir kamu kurumunun inhisarında olan bir kitap değildir. Kur'an-ı Kerim insanlığın kitabıdır. Toplumun ortak paydasıdır. Birliğimizin, dirliğimizin kaynağıdır. O bakımdan şimdi Kur'an yılını toplumumuza layık bir şekilde idrak etmek, onu hayata geçirmek toplumun becerisiyle doğru orantılıdır. Yani Kur'an'a insanlar ne kadar sahip çıkarlarsa bu program o kadar başarılı olacaktır.

Tabii ki Kur'an'ın farklı dillerdeki çevirilerinin topluma sunulması da bir faaliyettir. Bu sene içerisinde bir milyonu aşkın Kur'an-ı Kerim'i toplumla buluşturma çalışmamız var. Yine çok farklı düşünceler var tabii. Ben detaylarına giremiyorum. Dolayısıyla Kur'an'la buluşma, Kur'an'la hayatı tazelemek, yenilemek anlamını taşıyor. Biz bu mesajı taşımayı arzu ettik. Bu yıl, önümüzdeki kalan süre içerisinde de bu etkinlikler devam edecek. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın hem ulusal düzeyde, hem bölgesel düzeyde etkinlikleri devam edecek. Çok daha güzel objeleri de topluma tanıtma imkânımız olacak. Ama doğrusu şunu da istemiyoruz: Hayat bir bütün. Bir etkinlik yapalım. Oraya yoğunlaşalım, bütün gece bütün gün ondan bahsedelim. Arkasından bırakalım orada kalsın düşüncesinde değiliz. Bu bir süreçtir. Sürekliliği söz konusudur. 2010 yılı Kur'an'ın nüzulünün 1400'üncü yılıdır. 1401. yılda da bu devam eder. Ama hayatın ekseninde Kur'an yer alsın. İnsanlar Kur'an'ın merceğinden hayata, tabiata, kendilerine bakabilsin. Yeniden kendileriyle buluşabilsin. Bu fikri taşımak önemlidir. Kur'an'ı bu anlamda okumak, anlamak ve yaşamak önemlidir. O bakımdan önümüzdeki günlerde Kur'an ziyafetleri çoğalacak. Zaten şu anda yapılıyor muhtelif şehirlerde. Ama daha yoğun yapılacak.

> KUR'AN YILI DÜŞÜNCEMİZDEN DOLAYI İSLAM ÜLKELERİNDE TÜRKİYE'YE KARŞI ZATEN VAR OLAN SAYGI BİRAZ DAHA BÜYÜMÜŞ GÖZÜKÜYOR.

Yine yayın kategorisinde hatırlatmam lazım; Diyanet İşleri Başkanlığı'nın İlmi Dergi'si var. İlmi Dergi bu seneye mahsus olarak Kur'an özel sayısı çıkartıyor. 4 fasikülden oluşacak bu dergilerin iki fasikülü çıkmış durumda. Geri kalanı da çıkacak ve yılsonunda bu bir bütün olarak neşredilmiş olacak. Kur'an Yılı çerçevesinde halka yönelik etkinliklerimiz var. Cep

Tefsiri mesela. Ayetlerle Hikmetler başlıklı bir seri hazırlıyor Dini Yayınlar Daire Başkanlığımız. Çok ilgi çekeceğini umuyorum. Bu yıl yetişmese bile önümüzdeki yıl devam edecek Ayetlerle Hikmetler cep tefsirleri. Bir solukta okuyabileceğimiz ayetlerin bizi tefsir ettiği tefsirler olacak bunlar. Bizlerin ayetleri tefsir ettiği tefsirler var zaten. İnsanlar, müfessirler ayetleri tefsir ediyor. Ama bir hakikat var ki; Kur'an bizi tefsir eder, yani bizi açar. Bu vesileyle Kur'an'ın bizi açmasına izin verecek insanlar.

Kur'an'ın sesli kayıtlarını çok önemsiyorum. Türkiye'nin yetiştirdiği büyük hafızların zaman içerisinde okudukları sadaları, hâlâ gökkubbede çınlayan namelerini duyduğumuzda gözlerimizin yaşardığı hocaefendilerin Kur'an tilavetlerini bir araya getirecek cd'ler olacak. Belgeseller hazırlanacak. Alan araştırmaları yapılacak. Bu yıl bunlar başlayacak ama devam edecek. Sinevizyonlar mesela. **Kerim Kitap** isimli açılış sinevizyonumuz bir klasik haline gelmiştir bu günlerde. Hem metniyle, hem görselliğiyle, hem sinevizyon tekniğiyle son derece başarılı bir çalışma olmuştur. Örnek oluşturmuştur. Bazı televizyonlarda görüyorum. Zaman zaman bu sinevizyonu koyuyorlar.

> BİR KADİR GECESİ İNEN İLAHİ HİTAP TARİHİN RUTİN AKIŞINA MÜDAHALE ETMİŞ VE İNSANLIĞIN HAYATINDA OLUŞAN TORTULARI TEMİZLEMİŞ, YENİ BİR UFUK AÇMIŞTIR.

Yine Kur'an ve sanatla ilgili farklı çalışmalar var. Hayatını Kur'an'a adayan Kur'an hadimlerine ödüller söz konusu. Şimdi tabii bütün dünyada Kur'an yılı etkinliklerine ilgi var. Çeşitli İslam ülkelerinden gelen kültür müsteşarları var. Onlar Türkiye'ye bu sene özel bir yer veriyorlar Ramazan etkinliklerinde. Diyanet bunların bir kısmana iştirak ediyor, bir kısmına iştirak edemiyor. Ama Kur'an yılı düşüncesinden dolayı Türkiye'ye karşı zaten var olan saygıları biraz daha büyümüş gözüküyor. Dünyanın farklı yerlerinden 'bu etkinliği biz de kutlayalım' diyen sivil toplum kuruluşlarından talepler geliyor. Bu Ramazan içerisinde İstanbul'da bir sivil toplum kuruluşumuz büyük bir etkinliği gerçekleştirmiş olacak. Dolayısıyla ulusal ve uluslararası arenada Kur'an'ı tekrar hatırlatan bir etkinliğe Diyanet İşleri Başkanlığı vesile olmuş oluyor. Siz de mülakatınızda okuyucularınıza bu faaliyeti duyurmaya vesile oluyorsunuz. Bundan dolayı da ayrıca ben size teşekkür ediyorum.

Hocam, o bahsettiğiniz programı IRCICA Kadir Gecesi'nde gerçekleştirecek sanırım. İRSİKA (İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi) Kadir Gecesi'nde 40 ülkeden 80 kadar bakan, kurum başkanı, topluluk temsilcisi ve uzmanlar ile İslam ülkelerinin ülkemizdeki diplomatlarının katılacağı büyük bir konferans planladı. Keza Ahmet Şişman'ın başkanlığında İstanbul'da Kur'an Yılı Gönüllüleri Platformu kuruldu, büyük bir program hazırlığı içindeler.

Evet, inşallah büyük faaliyetler olacak.

Sayın hocam, Kur'ani Hayat Dergimiz ve Akabe Vakfı da Kur'an Yılı münasebetiyle ortak bir çalışma yaptı. 4 Haziran'da 3 oturumda 12 ilim adamının sunumlarını yaptığı Meal Sempozyumu'nu gerçekleştirdik. Malumunuz İzmir'de başkanlığınızın 2003 yılında yaptığı sempozyum dışında hiç meal sempozyumu yapılmamıştı ülkemizde. Bunun gibi, sivil toplum kuruluşlarıyla da bazı çalışmalar düşünmüş, planlamış olmalısınız? Bunlara kısaca değinebilir misiniz?

Evet. Bu yönde bize gelen istekler var. Ayrıca sayın başkanımızın geçtiğimiz süre içerisinde bizzat katıldığı Kur'an konulu sempozyum çalışmaları var. Kur'an ziyafeti programları var. Sivil toplum kuruluşlarıyla bu çerçevede etkinliklerimiz devam ediyor. Bu önü açık bir süreç. Bundan sonra da devam edecektir. Biz başkanlık olarak sadece ya iştirak ediyoruz, temsilci gönderiyoruz yahut ilgili müftülüklerimiz kanalıyla sivil toplum kuruluşlarına destek sağlıyoruz. Yani bu konuda yapabileceğimiz şey budur. Kur'an-ı Kerim dağıtmak isteyenler, talep edenler olunca onlara da imkân sağlıyoruz. Bu şekilde bireysel girişimlerle Kur'an dağıtımı olmuştur. Mahalli sivil toplum kuruluşlarının hazırladıkları Kur'an paneli, Kur'an ziyafeti programlarına müftülüklerimizin katkısı olmuştur. Başkanlığımızın riyaset makamının bizzat katıldığı programlar olmuştur. Bundan sonra da bu devam edecektir. Maamafih bu Kadir gecesinde icra edilecek programı yürüten heyet de başkanlığımıza gelmiştir. Birlikte çalışma, birlikte faaliyet yapma teklifini getirmiştir. Başkanlığımız da kendi şartları içerisinde ona destek sağlayabileceğini, katkıda bulunabileceğini, temsilci bulundurabileceğini ifade etmiştir. Ve onlarla da istişare halinde bu çalışma yürütülmektedir.

Bizim Meal Sempozyumu'muza da İstanbul Müftüsü Prof.Dr. Mustafa Çağrıcı hocamız gelerek ilk oturuma başkanlık etmişti.
Son olarak hocam, "okumak, anlamak ve yaşamak" olarak koydunuz sloganı. Sizin Diyanet Dergisi'nin Nisan sayısındaki yazınız da bu "yaşamak" kısmına vurgu yapıyor. Yukarıda değindiniz ama son cümleler olarak bu üç önemli vurguyu açar mısınız? "Okumak, anlamak ve yaşamak" ne anlama geliyor? Zira, Kur'an dünyada en çok okunan bir kitap. Bunu herkes biliyor, fakat en çok anlaşılan ve yetirince yaşanan bir kitap olduğunu aynı rahatlıkla söyleyemiyoruz. Bu konudaki görüşlerinizi okuyucularımızla paylaşır mısınız?

ANLAMAK KUR'AN'LA KURULAN ZİHİNSEL BİR İLETİŞİMDİR. AMA KUR'AN-I KERİM FELSEFE VE TARİH KİTABI DEĞİL, BİR HAYAT KİTABIDIR.

Bütün kitaplar, semavi kitaplar okunmak içindir, ama bütün kitaplar bir kitabı anlamak içindir. Yani Müslümanlar bütün okuduklarından bir kitabı anlama yönünde kendi zihinsel kapasitelerini geliştirirler. Onun için okurlar. Tüm kitaplar Kur'an-ı Kerim'i iyi anlamaya matuftur. Kur'an-ı Kerim'i anlamak çok önemlidir. Anlamak Kur'an'la kurulan zihinsel bir iletişimdir. Ama Kur'an-ı Kerim salt felsefe kitabı değildir. Sadece bir teori kitabı, sadece bir bilimsel kitap, tarih kitabı değildir. Kur'an-ı Kerim bir ha-

yat kitabıdır. Kur'an-ı Kerim hayatın kendisini resmeder. Onun için Malik bin Nebi'nin ifadesi çok hoşuma gider benim. Garaudy de ona sık sık atıfta bulunur. Kur'an-ı Kerim hayat gibidir okuduğunuzda. Hayatı denetim altına almalısınız Kur'an'ın içine girdiğinizde. Bir bakarsınız insanın psikolojisinin en derinliklerine vurgu yapar. Bir bakarsınız ki toplumsalın en şeffaf yönlerine değinir. Bir bakarsınız ki felsefi bakımdan büyük açmazlar önünüze koyan soruları gündeminize getirir entelektüel olarak. Ama bir bakarsınız ki diğer taraftan ahlaki etik kuralları sizin önünüze getirir. Öbür tarafta bir normatif kuralla karşınıza çıkar. Hemen arkasından bir bakarsınız ki diğer taraftan bir kıssayla sizi tarihe götürür. Böylece hayat kadar dinamik, hayat kadar akışkan, hayat kadar çeşitliliği olan, hayatın kendisi gibi dinamik olan bir kitapla, gürül gürül bir kitapla karşı karşıyasınız. O bakımdan Kur'an-ı Kerim'i sadece anlamaya indirgemek, zihinsel anlamayla kayıtlı tutmak kanaatimce eksik olur. Kur'an'ı anlamak sadece zihinsel anlamayla sınırlı değildir.

Kur'an'ı psikolojik olarak anlamak, duygusal olarak anlamak da söz konusudur. Yani Kur'an-ı Kerim'i estetik olarak da anlamak söz konusudur. Biz Kur'an-ı Kerim'i okurken tabii ki onu dinlerken bir estetik duygu içerisinde oluyoruz. Ama çağımız bilgi çağı. Kur'an-ı Kerim'i zihinsel olarak da entelektüel olarak da ne kadar iyi anlayabilirsek, kavrayabilirsek, fark edebilirsek o kadar duygusal olarak derinleşebilir o kadar gündelik hayatımıza aksettirebiliriz. Yani kendisi hayat kadar dinamik olan Kur'an-ı Kerim bizim dinamik olan hayatımıza müdahale eder, hayata dokunur ve Kur'an'la şekillenen, Kur'an'la bezenen, Kur'an'la kıymet kazanan bir hayat haline gelir. Onun için Ramazan-ı şerif Kur'an ayı diyoruz.
Kur'an rutini bozan bir kitaptır. Rutini bozar. İnsan hayatına müdahale eder. Ramazan ayının özelliği de insan hayatının rutinini bozmasıdır. Dolayısıyla Kur'an Ramazan ayında inmiştir ve Kadir gecesi bunun için müstesna bir gecedir. Çünkü bu gecede inen ilahi hitap tarihin rutin akışına müdahale etmiş ve insanlığın düşüncelerinde, gönlünde, hayatında oluşan tortulara dokunmuştur. O tortuları temizlemiştir. Yeni bir ufuk açmıştır. Bu ufku yenilemek ve tazelemek için Kur'an'ın hayata dokunması gerekir. Teoride kalan bir kitap, ideler manzumesi değildir. Onun için seyr ü sülukte, yani insanların ikili ilişkilerinde, çalışmalarında, aile hayatlarında, sosyal hayatlarında, insani ilişkilerinde belirgin olan kitap ancak hayat kitabı olabilir. Öyle olmazsa o zaman bir teori kitabı olur. Kenarda, kıyıda, köşede kalır. Kur'an buna müsaade etmez. Kur'an ayetleri hayata dokunur bunu bir defa söyleyeyim.

> KUR'AN'I OKUYAN HERKES BELLİ BİR DÜZEYDE ANLAR. ARAPÇAYI BİLME SORUMLULUĞU YOKTUR. KUR'AN'I ANLAYAN KİŞİ ZAMANLA ONDA DERİNLEŞEBİLİR

Kur'an'ı okuyan herkes belli bir düzeyde anlar. Arapçayı bilme sorumluluğu yoktur. Kur'an'ı anlayan kişi zamanla onda derinleşebilir. Ama Kur'an'ın manasını anlamak esastır. Çünkü hedefi odur. Farkındalık oluşturmaktır. Manayı gerçekten anlayan kişi de Kur'an'ı yaşar. Eğer yaşamıyorsak anlamada sorun var demektir. Eğer anlamada derinleşmiyorsak vazifemizi yapmıyoruz demektir. Anlamak düzeyde, satıhta kalıyorsa Kur'an'ı okumuyoruz demektir. Okur gibi gözüküyoruz demektir. O bakımdan Kur'an'ı okumak, anlamak, yaşamak bizim bu yıl münasebetiyle tekrar fark edilmesini istediğimiz, arzu ettiğimiz bir üst ilke olarak sunulmuş oluyor. İnşaalah bu yıl etkinlikleri vesilesiyle Kur'an'la olan birlikteliğimiz daha da nitelik kazanır, derinleşir diyor, tekrar teşekkür ediyorum.

Hocam çok teşekkür ediyoruz. Allah kabul eylesin bu güzel amelinizi. Bu yoğun zaman diliminde bize de zaman ayırdığınız için asıl biz teşekkür ediyoruz.
Estağfirullah... ■

Mustafa İslamoğlu ile "Kur'an'ı Anlamak" üzerine...

F. OKUMUŞ, F. GÜNGÖR, M. AYDIN

Gerekçeli meal-tefsir "Hayat Kitabı Kur'an"ın müellifi Mustafa İslamoğlu Hocaefendi ile vahiy konulu sayımız için yaptığımız söyleşimizin bir devamı ve mütemmimi olmak üzere Kur'an'ı anlamak konulu söyleşiyi Kur'ani Hayat dergimizin 14ncü sayısında yayımlıyoruz. Vahyi anlama çabasında tefsir ve te'vil anahtar kavramlar. Biz de söyleşiye bu iki kavramla başlamak ve İslamoğlu Hoca'nın bu iki kavramı nasıl anladığını anlamakla başlamak istedik. Acaba Hayat Kitabı Kur'an, öncelikle tefsire muhtaç bir kitap mıdır; yoksa hayatı, insanı ve hadisatı tefsir eden bir hitap mıdır? Yüce Kitap, İlahi hitap tesirin nesnesi midir; yoksa öznesi mi? Şimdi kulak kesilme zamanı:

Kur'an'ı anlamaya çalışmakla, Kur'an'dan hüküm çıkarmaya çalışmak ayrı şeylerdir

Tefsir ve Tevil

Muhterem Hocam, Kur'an-ı Kerim müfessir midir, müfesser midir, tev'ilin ve tefsirin sizce tarifi nedir?

Hiç şüphesiz ki Kur'an her ikisidir de, ama öncelikle müfessirdir. Müfesserliği sonradan gelir. Fakat tefsir tarihimiz, müfesserliğini müfessirliğinin önüne almıştır. Aslında müfessirdir. Kendisi de bunu söyler zaten. *Haza beyanun linnas*... Beyan iki manaya birden gelir. Hem bildiri ileti manasına, hem de tefsir açıklama manasına... Dolayısıyla Kur'an insanlık için hem bir bildiridir hem de bir açıklamadır. Beyanın açıklama manası aslında Kur'an'ın müfessir oluşuna tekabül eder. Kur'an müfessirdir; öncelikle müfredatı bunu verir. 86 tane tekil âyet kelimesi geçer Kur'an'da. "*Ayatun min ayat*" formuyla gelen üçü hariç gerisinin hiçbirisi Kur'an'daki âyeti kastetmez. Hepsi de kâinattaki âyetlerdir. Varlık âyetlerini kasteder. Dolayısıyla burada

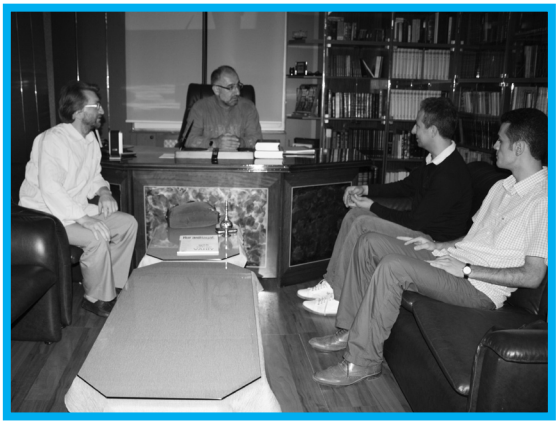

TEFSİR; "MANANIN KAYNAĞINDAN MUHATABINA TAŞINIRKEN YOLDA UĞRADIĞI ANLAM KAYMALARINI KAZALARINI TELAFİ ETME İŞLEMİDİR."

Kur'an'ın o âyetleri açıklayan bir tefsir olduğunu görüyoruz. Varlığı, kâinatı, hakikati açıklayan bir tefsir olduğunu görüyoruz. Varlığın ve hakikatin tefsiri yani... Hatta Kur'an sadece dışındaki varlığın müfessiri değil kendi içindeki âyetlerin de müfessiridir. Mesela medeni âyetler, Mekkî âyetlerin müfessiridir. Fürû' âyetleri usûl âyetlerinin müfessiridir. Dolayısıyla Kur'an önce müfessir olarak görülmelidir, yani tefsirin nesnesi değil –mef'ul değil- tefsirin öznesi yani failidir. Fail-i hakikisidir hatta... Bu manada Kur'an'ın ilahi kelam oluşunu da göz önünde tutarsak, aslında Rabb'imiz fiili âyetleri kitabı, kavlî kitap ile tefsir etmektedir. Yani müfessir aynı zamanda Halık-ı Hakiki'dir. Onun için Kur'an öncelikle müfessirdir.

Muhkem âyetler müteşabih âyetleri tefsir ediyor... Kur'an-ı mübin terkibine sizin mealde verdiğiniz çift yönlü mana da bunu destekliyor.

Ebane hem lazım hem müteaddi... Hem içinde, özünde açık, hem de açıklayıcı...

Hem temiz hem de temizleyici su gibi...

Eyvallah... Mübin oluşu tartışmasız... Mübinliği sadece muhkematta değil, müteşabiahta da mübindir. Peki müteşabihattaki ibare nedir? O da muhkematttır. Dolayısıyla Kur'an bir bütün olarak ele alındığında mübin olduğu anlaşılır. Parça parça mübin olduğu anlaşılmaz. Mübinlik iddiası Kur'an'ın tamamına yöneliktir, parçasına değil. Onun için Kur'an'ın tümünü bir âyet gibi okumak, bir âyeti de Kur'an'ın tümü gibi okumak... İstikra budur zaten. Bu manada tefsir nedir sualinin cevabı...

Tev'ilin ve tefsirin sizce tarifi...

Tefsirle ilgilenen kişi sayısınca tefsirin tanımı ortaya çıkıyor. Biraz da sizin tefsirden ne anladığınıza bağlı olarak tarif değişiyor. Gerçi Cemil Meriç "Her tarif bir tahriftir" demişse de bu da bir tahriftir aslında. Yani tarif olmadan yürüyemeyiz. Tarif olmadan irfan olmaz, marifet olmaz, ma'rif olmaz. Onun için tarif yapmak zorundayız. Bu fakire göre tefsir; "Mananın kaynağından muhatabına taşınırken yolda uğradığı anlam kaymalarını kazalarını telafi etme işlemidir." Bu fakir tefsiri böyle görüyor.

Tefsir; aslında çalkalayıp yağ çıkarma işlemi değildir, bu fakire göre. Çalkaladıkça çıkan yağ meselesi değildir onun için. Tefsir, kaynaktaki manayı kazanmak için yoldaki kazaların kaybını önlemektir. Onun için hedef kaynak, kaynağından çıkıp hedefine varırken yolda hangi kazaları geçirmiş? Mana, lafız hangi kazalara uğramış? Bunları tespit etmek, uğradığı bu kazalar sonucunda anlam nasıl kaymış? Şişerek mi kaymış, fazlalaşarak mı kaymış, azalarak mı kaymış?

Ama şimdi burada çalkalayıp yağ çıkarmaktan söz ederken sanki tefsir tarihine bir gönderme yapıyor gibisiniz.

Murad-ı ilahiyi anlamaktır tefsir. Tefsir sizin ona anlam idhal etmeniz, yani bir şey çıkar da ne çıkarırsan çıkar demeniz değil. Tefsir murad-ı ilahiyi anlamaktır. Murad-ı ilahiyi anlamak ise vahyi ilk indiği andaki ilk muhataplarının anlayışını göz önüne alarak vahyin nüzul ortamını asla gözden ırak tutmadan

anlamaktır. Bunun için de anam kayıplarını ve kaymalarını dikkate alarak tefsir yapmak esastır, odur tefsir, öteki tefsir olmaz.

Hocam tefsir ve tevil kelimeleri arasında nasıl bir ayrım yapıyorsunuz? İbn Abbas'ın ben onlardanım dediği *râsihûn* gibiler dışında Kur'an'da zaten var olan bir meseleyi herkes göremiyor.

Zaten *tefsir* ve *tev'il* kelimelerin kökünde bu var. Yani tefsir kelimesi *el-fesr*, bu ihtimal manasına gelir Arapçada... Yani deney... Yani laboratuara verdiğiniz, hekimlere gidince sizden alınan kan örneği bunu tahlil edilip size verilmesi. Fakat tevil öyle değil. Dolayısıyla tefsirin konusu muhkemat, tevilin konusu müteşabihattır (bunu da ilk kez siz söylettiniz bana). Çünkü o âyet-i kerimede vav ile atıf mı kastediliyor yoksa iptidaiye mi? Ben oraya noktalı virgül koymuşum, yani nokta da var virgül de var (gülüşmeler). Rusûh sahibi olanlar ise bu Rabb'imizdedir, biz O'na iman ettik derler. Yani bu daha evvel geliyor fakire. Ben onun için kelimelerin etimolojisinden de yola çıkarak bunu rahatlıkla söyleyebilirim. Tefsir muhkematla, tevil müteşabihatla... İçine mecaz girmişse tevil lazım, istiare girmişse tevil lazım, ama muhkemse tefsir lazım. Yani daha doğrusu tefsir bir yerde İslam'a, te'vil imana benziyor. Te'vil; mananın içine dalmak, tefsirse; mananın dışarıdan kavrandığı etkilenmeleri hesaba katarak tek manaya, asıl manaya ulaşmaktır. Yani mananın dış şartlara maruz kaldığı yerlerde tefsir, mananın yüreğine girip manayı orada üretmek ise tevildir.

Burada şöyle küçük bir soru daha çıkıyor; muhkematla müteşabihat çok kesin midir yoksa kişiye göre çapa göre değişmekte midir?

Şimdi avama göre müteşabih olan âlime göre, havasa göre muhkem olabilir. Âlime göre müteşabih olan, Rasulullah'a göre muhkem olabilir. Müteşabihat üç şeyden kaynaklanır; hatipten, hitaptan, muhataptan... Hatipten müteşabihlik olmaz, çünkü Allah ne söylediğini bilir, kastını bilir. Dolayısıyla geriye iki şık kaldı; ya hitaptan ya muhataptan kaynaklanan... Hitaptan kaynaklanan müteşabihat, bunu giderme tutma ile mümkündür. Lafzı, manayı, bediyi, beyanı, meaniyi, maksadı, nüzul ortamını vs. gerekli ilimleri bilmek lazımdır. Peki muhataptan kaynaklanan; onun aklı, akıl seviyesi, derecesi, ilmi, birikimi, ihlası, imanı, izanı, irfanı, ikanı ve tüm bunlar muhatabın anlamasını etkileyen sebeplerdir.

Bir âyete ihlâs ile yaklaştığınızda âyet size yüreğini açar, bir âyete ihlas ile yaklaşmadığınızda âyet size ancak ayağını açar. Yani bir âyete iman ile yaklaştığınızda o âyet size çok özel şeyler söyler, bir âyete iman ile yaklaşmadığınızda âyet size bazı şeyleri söylemez. Onun için yani müteşabihlik kala kala iki kaynağa indi; hitaptan ve muhataptan...

Modern çağda Kur'an-ı Kerim'i anlama problemleri

Hocam tarihselcilik de dâhil olmak yanlış anlama konusu yeni değil. Fakat günümüzde modern zihnin ürettiği yepyeni anlama problemleri yok mudur?

Kesinlikle var.

Örnekler verebilir miyiz?

Modern zihnin ürettiği yepyeni anlama problemlerinin olması da anlaşılabilir bir durum aslında. Çünkü adı üstünde modern zihin diyoruz. Modern zihin bir kopuşun eseridir. Gelenekten kopuşun. Aslında insanlık aklından modern aklı ayıran en bariz özellik kopuştur. Modern zihin onun için artık tecrübeyi değil bakınız imajı öncelemiştir. Modern zihin vizyoniktir. Modern zihin sima-ı değil görüntüyü esas almıştır. Modern zihin hayrı değil, hazzı öncelemiştir. Modern zihin şahsiyeti değil, bireyi öncelemiştir. Buna daha pek çok şeyi ilave edebilirim. Bu kadar farklı değişken varsa ortada modern zihnin modern anlama problemlerine duçar olması da gâyet anlaşılabilir bir şey. Onun için modern zihin eğer Kur'an'la inşa olmamış bir biçimde karşı karşıya geldiğinde bakıyorsunuz Kur'an'a İncil muamelesi yapıyor. Camiye kilise muamelesi yapıyor ve dolayısıyla da İslam'a da Hıristiyanlık muamelesi yapmaya kalkıyor modern zihin. Bakın bunun adı Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin, Süleyman da

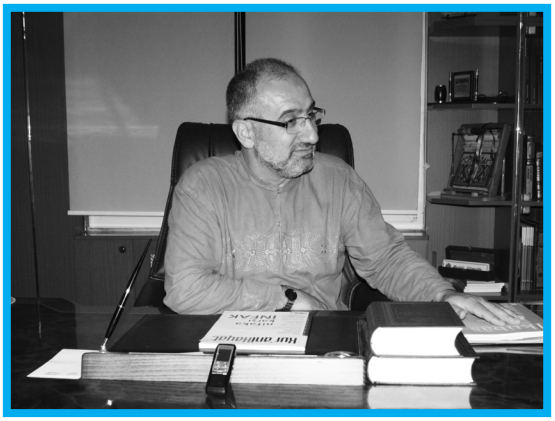

KUR'AN'IN HARİKA BİR MUHEYMİN SİSTEMİ VAR. KUR'AN MUHEYMİNDİR. KUR'AN ŞİMDİYE KADAR KENDİSİNE ATILMIŞ HİÇBİR ÇAMURU KABUL ETMEMİŞTİR

olabiliyor efendim. Demirel'ini söylemeyeyim. Bu nereden kaynaklanıyor. Modern zihinle yaklaşıyor. Onun için, Tıbî'den başlayıp ta Arkun'a kadar birçok örneğini verebiliriz bunun. İşte modern zihni veri olarak, çıkış noktası olarak alıp Kur'an'a yaklaşmaya çalıştıklarında, kalkıştıklarında bu problemle yüzyüze geliyorlar. O zaman kitaba uymak değil, kitabına uydurmak gibi bir problem çıkıyor ortaya. Fakat şunu da söyleyeyim, modern zihinle Kur'an'a yaklaşmak başka bir şey, kendi çağımızın insanı olarak, her çağın ürettiği modernlik vardır. Bundan bin yıl evvelinin de modernliği vardı. Allah Rasulü kendi çağının moderniydi. Çünkü atalar yolunu reddediyordu. Ve müşriklerde, onu reddedenler de 'sen atalarımızın yolunu reddettin' diye suçluyorlardı. Ve o akılları karanlıktan aydınlığa çağırıyordu. *Mine'z-zulumati ile'n-nûr*. Bu tırnak içinde aslında kendi modernliğini, kendi rasyonelliğini üretmesidir Kur'an'ın. Bunu unutmayalım. Bizim kendi şimdi ve buradamızdan Kur'an'ın, yani vahyin kaynağına bir yol açma çabamız bir modern çaba, modern zihin çabası değildir. Bir sorumluluktur. Bizden öncekilerin mükellef olduğu şeyle biz de mükellefiz. Bunu yapmamız modern zihnin bir eylemi olarak değil, mü'minin bir vazifesi, Kur'an'a karşı bir teşekkür borcu olarak algılanmalı.

Kur'an'a İncil muamelesi yapmak ne demektir hocam?

Kur'an'a İncil muamelesi yapmak şu demektir. İncil'i hermenötik bağlamında bir yapı çözümüne tabi kıldılar. Yapı çözümüne tabi kılınca İncil'i İncil'in sahibinden daha iyi anlama iddiasıyla ortaya çıkıp tabiri caizse anlam idhal ettiler bu sefer. Yani İncil bir metin olarak kaynağından hedefine bir anlam taşımıyor aslında, siz nasıl anlarsanız anlamı odur demeye getirdiler anlatabiliyor muyum? Bu durumda anlam kalmadı.

Yani murad-ı ilahi kalmadı. Metnin muradından söz edemez olduk.

İşte bu...

Tarihselleştirme ya da bilimselleştirme de bu problemlere örnek verilebilir mi? Modern bilimle açıklama. Uzay âyetleri gibi.

Eyvallah. Bunu böyle söyleyeceğim. Fakat burada bunu söylememin getireceği faydadan daha çok bu genellemeler yoluyla vereceğim zarardan korkuyorum. Çünkü bu genellemeler yapıldığında bir tefsirde veya bir mealde bir hadiseyle delalet bahsinde bakın biz delaleti kaça ayırıyoruz. Lafzın delaleti, mananın delaleti, delaletin delaleti, işaretin delaleti diye ayırıyoruz. Buna aslında maksadın delaleti diye ilave delaletlerde eklemek lazım. İşaretin delaletini dahi delalete dâhil etmişsek, bir işaret görsek, bir nevi bir benzerlik görse de bir müfessir, bir meal sahibi, orada bir bilimsel buluşla bir irtibat kursa hah gördüm, baktınız mı? Böyle tehlikeye düşmemek ve okuyucumuzu da düşürmemek için temkinli konuşmanın daha doğru olduğunu düşünüyorum.

Anlama problemi bağlamında kıraat farklılıklarını da sormak istiyorum?

Ubey hadisini kısaca söyleyeyim. Kıraat farklılıkları aslında hakikaten üzerinde durmamız gereken bir meseledir.

Mutevatir olduğu kabul edilmiş 7 ya da 10 kıraatin.

Aslında baktığınızda kıraat meselesi içinden çıkılmaz bir meseledir. Ama bir başka açıdan baktığınızda birçok sebebi olan, sebepleri de haklı olan bir mesele. Mesela Kur'an nazil olduğunda Arap dilinde hareke ve nakş yok. Noktalama da yok. Kaf'ın üstünde iki nokta yok. Be'nin altında tek nokta yok. Te'nin üstünde iki nokta yok. Se'nin üstünde üç nokta yok. Be, te, se, aynı yazılıyor. Ye'de aynı yazılıyor. Dört harf de aynı. Hadi ayırın. Daha başkaları da var. Yarım yarım ortada yazıldığında, başta yazıldığında hepsi öyle geliyor. Hadi içinden çıkın. Rakş' da yok. Hareke de yok. Bu bir. Mesela bu manada çok ilginç bir örnek verebilirim. Endülüslü büyük müfessir Ebu Hayyan el-Bahru'l-Muhit'te akademide talebelerime okuturken tahtaya yazdırmıştım. Atın çocuklar demiştim. Malik kaç kere okunur. Kaç çeşit okunur diye. Atacaksınız demiştim. Attılar, attılar ama yine tamamını atamadılar. Dolduramadılar. Maliku, malike, malike ref', nasb, cerr, onu hadi geçtik. Ancak dokuza kadar çıkabildiler. Ebu Hayyan'sa meşhur 14 okuyuş sayar. Anlatabiliyor muyum? Meşhur hem de. Bu nedir? Bunlara izin veriyor. Peki, bunlar vahyin manasını değiştirir mi? Hayır. Hakikaten değiştirmez. Hatta zenginlik katıyor gibi efendim. Yine Enbiya 4. Kufe okulu *kâle* okumuş. Âyetin başındaki. Ama Medine, Basra ve diğer okullar *kul* okumuşlar. Çünkü iki okumaya da o ilkel yazı müsait. Lehçeden dolayı da bazen olabiliyor. İki lehçe arasında fark oluyor. O fark bakıyorsunuz okumaya yansıyor, kıraate yansıyor. Bazen kolaylıktan dolayı oluyor. *Ke'l- 'ihni'l-menfuş*'u söyleyemiyor. Kessüfül menfüş diyor. Yani ıhn süf'tür diyor veyahut pamuktur. Öyle diyor. *İhdinassıratal müstekım*'e, en çok da *sıratelmüstekım* de olduğu gibi. Yani kıraat zannedilen tefsirlerde kıraat zannediliyor. *Hafizû alesselavati vessalatül vusta*'da *vesselatül arz* tefsiri ibaresi kıraat zannedilmiştir. Mesala Ahzab Sûresi'ndeki *ve ezvacühü ümmehetühüm ve hüve ekül lehüm* tefsiri cümlesi düşülmüş sahabe tarafından bunu kıraat zannedenler çıkmış. Şâz kıraatler var mesala burada ciddi bir problem olarak. *İnnema yahşallahe min ibadihil ülema*, *yahşellahü* yani "kulları içinde Allah'ın kendisinden haşyet duyduğu sadece âlimlerdir" şeklinde bir kıraat kıraat olmamalı. Olamaz. Bunun gibi şeyler. Mesela tenzih kaygısıyla yapılmış tasarruflar var. *Haza sıratun aleyye müstekım*. Hicr Sûresi'nin 41. âyetindeki *aleyye*. Allah'ın üzerine herhangi bir vücubiyet olamayacağı için *aleyye* pek yakışmadı, burada tenzih lazım *ileyye*. Bu gibi tasarruflar da olmamalı. Merdud tasarruflardır. Mezhebî kaygılarla yapılmış, reddedilmesi gereken şeyler. Mesela Yunus 26'da *Lillezine ahsenü-l hüsna ve ziyade* oradaki *ziyade* rü'yetullah olarak neredeyse eşitlenmiş. Oysaki tefsir tefsirdir. Mealde bile biz bunu görüyoruz. Mealin içine girmemeli bu. Bu bir tefsirdir. Şia'da da buna benzer kıraatler görüyoruz: *Veltekün minküm ümmetün* yerine *veltekün minküm eimmetün:* "içinizden biri olsun" yerine "içinizden imamlar olsun" şeklindeki okuyuşta olduğu gibi. Bunlar olmamalı. Tasavvufun mesela, meşreblerin kattığı şeyler var. Tasavvufdaki zikir ıstılahı daha sonra oluşmuş. Taha 124. âyette *vemen a'raze an zikri*'deki *an zikri* Kur'an'dır. Açıktır. Ama zikri tespihe çevirirsen o zaman *lehü maişeten danken*'deki maişeyi bugünkü maişet olarak anlarsan, dolayısıyla "kim tesbihten yüz çevirirse ona dar bir geçim yani fakirlik..." İyi de adamın zikirle hiç alakası yok, ama adam dünyanın en zengini. Nasıl açıklayacağız bunu? Maişeti dar bir hayat alanı, bakış açısı, tek dünyalı bir hayat alanı, çift dünyadan kopmuş tek dünyaya mahkûm olmuş olarak anlıyor. Dünyaya daracık bir yerden bakıyor. Sadece maddenin gözünden bakıyor. Böyle muhteşem bir anlam nasıl kaçıyor bakın. Dolayısıyla anlama probleminin bir boyutu aslında bu.

Hocam, kıraatlerin daha çok sorunlarına işaret ettiniz. Zenginleştiren yönüne değinecek olursak ne gibi örnekler verilebilir?

Başta vermiştim aslında. *Maliki yevmiddin*. Biraz öyle oldu da. Aslında olumlular problem olmadığı için problemleri konuştuk.

Bizzat tefsir ilminin sebep olduğu, yol açtığı anlama problemleri yok mu? İsrailiyat gibi.

Var. Var. Doğrusu tefsir ilminin yatağına yabancı maddeler karışmış. İbn Haldun çok güzel bir tespitte bulunur Mukaddime'nin tefsir bölümünde. "Arabistan'ın Hıristiyanları bu zümrenin bedevileriydiler" der. Çok güzel bir tespit olarak gelir bana. Müslüman olduklarında da kendi zümrelerinin bedevileri olarak Müslüman oldular. Ve Müslümanlar onlara kendi zümrelerinin en iyileri gibi muamele ettiler. Ama böyle muamele etmekle doğru yapmadılar.

Avrupa'daki göçmenler gibi.

Gibi, çok güzel. Avrupalı İslam'ı onlarda gördüğünde İslam bu zannederse doğru mu olur? Dolayısıyla onların getirdiği tüm rivâyetleri esah zannettiler, sahih zannettiler ve aldılar. İşte bu rivâyetlerle dolduğu için dün ve bugün problemleri yaşıyoruz manasına gelen bir tespitte bulunmuş İbn-i Haldun. Gerçekten doğru bir tespit. Yani anlama probleminin bir kısmı da zaman içerisinde ıstılahlaşan kelime.

Kelimeler üzerine anlama problemine...

Buna birkaç örnek verebilir miyim? Mesela Taha Sûresi'nin 124. âyetinde; *Vemen a'raze an zikri* ki biraz önce de verdik bu örneği. Zikir Kur'an'dır. Tasavvuf ıstılahına taşınınca âyet anlaşılmaz oldu. Mesela Ahzab Sûresi'nin 56. âyeti; *İnnellaha vemelaiketehü yüsallüne alennebiy*. Ordaki *yüsallüne, yakraune* veya *yetlûne's-salavete* şeklinde anlaşıldı. Hatta bazı meallerde bunu aynen gördüm. Salavat okurlar diyor. Oysaki bir fiildir. Fiili yapmaya davet ediliyor. O da destektir bizce. Çünkü kelimenin aslı odur. Mesela Tevbe Sûresi'nin 120. âyetinde. *Felevla nefera min külli fırkatin minküm taifetün li yetefakkahü fiddin.* Her fırka cumhur cemaat Medine'ye akmasaydı da içlerinden bir taife dinde derin anlayışa... *Liyetefekkahu*'yu fıkıh tahsil etmeleri için diye çevirmiş mealcimizin bir tanesi. Fıkıh oysaki hicri 3. yüzyıla kadar ıstılahlaşmamıştı o manada. Ve kullanıldığında da sahabe tarafından bu manada kullanılmıyordu. Kur'an'ın kullandığı derin anlayış derin anlama olarak kullanılıyordu. Bunun gibi Ma'ûn Sûresi'nin 4. âyeti mesela. *Feveylün lil müsallin*. Şimdi sûrenin başı dini yalanlayanlardan bahsediyor. Yani zaten âyetlerin, sûrenin iniş sebebi de bilindiğinde müşriklerden bahsediyor. Müşriklere namaz kıldırıyorsunuz. Eğer Kur'an'da gördüğünüz her *müsalli* her *salat*ı eşittir namaz diye başladığınızda işi kaybettiniz. Yani Kur'an'da gördüğünüz her salat namaz değildir. Salat'ın 18 anlamı var. Bu manada burada *feveylün lil müsallin*'de yazıklar olsun namaz kılanlar değil. Orda namazında içinde olduğu ibadetler. Eğer ibadetle hayatın arasını koparıyorsa, yetimi kahrediyor. Açı doyurmuyorsa, gözetmiyorsa. Yazıklar olsun böylesinin yaptığı ibadete. Müslüman da olsa yazılar olsun, hıristiyanda, Yahudi de olsa. Kendine ne ad verirse versin. Yani bu aslında. Ama bunun ibadet manasını göz ardı ettiğinizde anlamsızlaşıyor gibi.

Kur'an-ı Kerim'in şahsiyeti ve toplumu inşasında karşılaşılan en önemli sorunlar nelerdir?

Kur'an'ı Kerim'in şahsiyeti ve toplumu inşasında karşılaşılan en önemli problem aslında Kur'an'ı tasavvur biçimimiz. Kur'an tasavvurumuz, vahiy tasavvurumuz, vahye nasıl yaklaştığımız, nasıl baktığımız. Biraz önce nesneleşme dediğim şey de o işte. Kur'an şahsiyeti ve toplumu inşa ederken siz Kur'an'ın eline kendinizi ne kadar, nereye kadar teslim ediyorsunuz? Ve Kur'an inşa edermiş gibi yaparken aslında siz Kur'an'ı mı inşa ediyorsunuz? Kur'an'lar mı inşa ediyorsunuz? Yani kitaba mı uyuyorsunuz, kitabına mı uyduruyorsunuz, problem burada. Onun için şahsiyeti ve toplumu inşa ederken öncelikle ferdin Kur'an'a yaklaşmada bir vahiy tasavvuru olması lazım. Bu vahiy tasavvuru da Kur'an tarafından inşa edilmiş olması lazım. Vahiy ilahi bir inşa projesidir. Eğer böyle yaklaşmazsanız siz vahyi ölü kitaplar mezarlığına göndermiş olursunuz. Eğer siz vahye böyle yaklaşmazsanız inşa edici, hayat veren, -Kitab'ın kendisi böyle diyor: *lima yuhyikum,* Allah ile Rasulü'nün diriltici davetine icabet edin diyor, oradaki *lima yuhyikum* nedir? Bu vahiydir. Demek ki, vahiy diriltirmiş. O halde, vahye ölü metin muamelesi yapan vahyi bizzat öldüren demektir. Vahye karşı cinayet işlemektir bu. İşte bizim temel sorunlarımızdan biri budur.

İkincisi, Kur'an'ın şahsiyeti ve toplumu inşasında ikinci yaşadığımız problem bizim özellikle içinde yaşadığımız toplumların maalesef tarihsel süreç içerisinde geleneğin ağır baskısına maruz kalmış olması ve Kur'an'ın her an yenileyen her an tazeleyen her dem canlandıran o hayatına talip olmamış olması. Bu da İbn Haldun'un tıpkı siteyi, medineyi tarif ederken medeniliğin yani umranın giderek bir toplumu tefessühe sürüklediğini, yani umranın aynı zamanda bir toplumun ölümünü de kendi içinde getirdiğini söylemesine benziyor. Bu bir kısır döngü müdür, bir paradoks mudur, bir kader midir? Ne diyeceğimiz, nerden baktığımıza bağlı; ama ilginç olan da şu ki, Kur'an'la yola çıkıyorsunuz, Kur'an'la inşa oluyorsunuz, Kur'an'la büyüyorsunuz, Kur'an'la medeniyet kuruyorsunuz, Kur'an'la disiplinler geliştiriyorsunuz, Kur'an'la devlet oluyorsunuz, Kur'an'la fütuhat yapıyorsunuz fakat bütün bunları elde ettiğiniz Kur'an'ı bütün bunları elde ettikten sonra ihmal ediyorsunuz, arkaya atıyorsunuz. En basit ifadesiyle bu vefaya sığmaz.

Hocam şimdiye kadar problemlerden bahsettik. Son olarak da çözüm ve tekliflerinizden bahsetmek istiyoruz. Sizin icma'u ulumiddin konseptiniz var. Veya Kur'an tefsirinde lafız, mana, maksat dengesi var.

İcma'u-l ulûm. Eyvallah. Bilim dindir, din bilimdir. Bunun ikisinin ayrılmasını ben doğru bulmuyorum. Bilim dediğimiz şey eğer varlıkla ilgileniyorsa, varlık Allah'ın âyetidir.

Lafız-mana-maksat ilişkisinden bahsettiniz. Anacak, 'bu kadar problemlerden bahsetmişler de çözüm sunmamışlar' demesinler diye, ne dersiniz, çözüm ve tekliflerinizi nelerdir?

Taha Sûresi'nin 114. âyetinde maksada atıf yapar Kur'an. Onun vahyi tamamen sana ulaştırılmadan önce Kur'an hakkında tezcanlı davranarak sonuç çıkarma. Yani maksadını öğrenme, **önce maksadını anla**. Şimdi sonuç çıkarmaya kalkma. Hükmü şimdi verme, maksadı anla hükmü öyle ver. Dolayısıyla şimdi burada İbn-i Rüşt Faslu'l-Makal'de maksadı anlamanın merkezine yerleştirir. Hakikaten geleneğimizde iki damar var; illetçi damar, maksatçı damar. Bendeniz maksatçı damarın bir müntesibiyim, bu manada. Onun için de maksadı göz ardı edilince lafız da mana da aslında problem çıkardı. Lafız ve mana şahideyn idi. Maksat hakemine başvururlar, maksat hakemi bu iki şahidin şahadetine dayanarak nassın hükmünü söylerdi. Eğer bu üçünü birbirinden ayırdığımızda işte o zaman mana da kayboluyor, maksat da kayboluyor, lafız tek başına kalınca yükü taşıyamaz oluyordu. Yani içindeki şeyi taşıyamaz oluyordu. Efendimizin maksat eksenli bir tefsiri var biliyor musunuz? Tevbe Sûresi'nin 108. âyeti bunun en tipik örneği *vallahu yehuddu*... ; Allah tertemiz olanları, temiz değil, *muttahtirin* tertemiz olanları sever. İbn-i Huzeyne bir rivâyet naklediyor; Efendimiz Medinelileri çağırıyor, bu âyet sizin hakkınızda nazil oldu siz ne yapıyorsunuz diyor. Bakınız efendimizin anlamaya çalışmasını inceleyiniz. Ya Resulallah abdest alıyoruz, geçin onu, onu biz de yapıyoruz hepimiz yapıyoruz, ya Rasulallah guslediyoruz. Onu da geçin, onu biz de yapıyoruz. Sizin yapıp da bizim yapmadığımız ne var diyor? Ya Rasulallah, tuvaletten sonra istinca yapıyoruz/suyla temizleniyoruz. Hah! diyor Efendimiz. Buldum. Rabb'imiz bundan dolayı sizi övüyor ve mü'minlere sesleniyor: Bundan sonra hepiniz öyle yapın. Bu aslında bir tefsir değil mi? Ve maksattan yola çıkarak... Âyette madem övüyor ve tertemiz olanlar, tertemiz olma maksatlı... Tertemiz olma maksadına nasıl erdiniz? Bu maksadı nasıl gerçekleştirdiniz? Burada ilginç bir tefsir görüyoruz. Mesela efendimizin *la darara vela dırara*. Zarara zararla mukabele yoktur. Bu bir hadistir ama aynı zamanda kaide-i külliyedir. Belki daha önceki hukuklarda da vardır, bilmiyorum araştırmadım. Ama burada bir beis yok fakat efendimiz maksada metni olarak bu kaide-i külliye'ye varmış olmalı. Sahabe de maksadına mebni okumalar yapıyor. Hz. Aişe, Ebu Hureyre hadisine maksat ekseninde bir reddiyede bulunuyor. Mesela bu özellikle kaba eli daldırmadan önce yıkanması gerektiğine dair bir hadis naklediyor Ebu Hureyre, peki yalaktan su alırken nasıl olacak? Çünkü elini sokmadan su alamıyor yalaktan. Su alırken ne olacak, maksadından yola çıkarak

hadisi ele alıyor ve reddediyor. Maksada mebni okumak... İmamlarda da görüyoruz bunu. Bazı Hanefilerin *şât-ı musarrât* hadisini her nimet bir külfete karşılıktır diyerek -musarrât; hayvanın sütünü sağmayıp memede bırakmak- yani o süte karşılık bir bedel... Anlatabiliyor muyum? Bu maksada mebni olarak reddediyor bazı Hanefiler. Yani maksat, lafız, mana üçgeninde maksada mebni okumak yeni bir şey değil. Geleneğimizde olan bir şey. Onun için burada işte 'Arapça bilmek Kur'an'ı anlamakta şart mı?' gibi maksada mebni okumak gibi bir sual sorulabilir ki biraz önce Şatıbi'den bir şey naklettim. Delalet ikiye ayrılır, asli delalet, fer'i delalet... Aslî delalet mutlaktır, Arapça ile ilgili değildir. Fer'i delalet Arapça ile ilgilidir. Eğer asli delalet, yani anlama maksadından yola çıkarak anlamayı aslî delaletin bir unsuru olarak görmek zorundayız. Dilden yola çıkarak değil. Yani dilin niteliğinden Arapça oluşundan yola çıkarak değil. Eğer dile atfedersek fer'iyi aslînin önüne geçirmiş oluruz. Dolayısıyla bugün 'sen Arapça bilmiyorsun, sen Kur'an'ı anlayamazsın' demek delalette fer'i, aslın önüne geçirip, aslî delalet fer'i delaletin arkasına vagon etmek demektir. Doğru değildir.

Yani insanları 'ben Arapça bilmiyorum, anlayamam' diye baştan kapatmak gibi bir şeydir.
Evet, Eyvallah!

Çözüm teklifinde de şöyle bir problem akla geliyor; hani biri çıkıp da bence bunun maksadı budur. O zaman burada bunun bir zavabıtı yok mudur? Makasıdın sahih olduğunu nereden bileceğiz?
Nedense Kur'an'ı anlama konusunda insanların akıllarına güvenmekten daha çok bizim bu gibi endişelerin temelinde Kur'an'a zarar verirler endişesi var. Oysaki bu endişe yersizdir. Hiçbir yanlış anlamanın Kur'an'a zarar veremeyeceği ön kabulüne ve imanına ulaşırsak eğer... Kur'an'ın harika bir muheymin sistemi var. Kur'an muheymindir. Kur'an şimdiye kadar kendisine atılmış hiçbir çamuru kabul etmemiştir ve ayıklamıştır. Bırakın çamuru iyi niyetli olarak Kur'an'dan olmayan bir yorumu Kur'an'a diyelim ki atfettiniz. Bu tarihte olmuştur. Efendimizin itiraz ettiği bu değil miydi Adiy bin Hatem'e? Dolayısıyla bu yapılabilir. Ama Kur'an öyle bir iç bütünlüğe, öyle bir iç sisteme sahiptir ki, bir hologram gibi her parçanın kendi içinde bir sistemi vardır. Yani tıpkı hücre gibi. Bu benden değildir diye atıyor, ifşa ediyor.

Yani Hz. Ali'nin Haricilere 'onlara Kur'an'dan delil getirme; sünnetten delil getir...' buyurması...
Bu da imtihan sırrı değil mi? Buna engel olabilmek için Kur'an'ı o zaman herkes anlamaya çalışmasın(!) Böyle bir şey yürütülüyor bu sefer de... Bu sefer de Kur'an'ı bazıları anlasın. O zaman ne lazım? Burada çözüm nedir peki? Çözüm şudur: Kur'an'ı anlamanın bir usulü ve bir üslubu vardır. Bu usul ve üslup da muhkematı anlamadan müteşabihatı anlamaya kalkmamak... Önce muhkemi anlayacağız, sonra müteşabihatı. İkincisi, Kur'an'ı anlamaya çalışmakla Kur'an'dan hüküm çıkarmaya çalışmak ayrı şeylerdir. Kur'an'ı anlamaya çalışmayı Kur'an'dan hüküm çıkarmak olarak adlandırmak da yanlıştır. Ama kişinin Kur'an'ı anlama çabasını Kur'an'dan hüküm çıkarma çabasına dönüştürmesi de yanlıştır. Dolayısıyla iki yanlış da yapılmamalı. Onun için çözümler bunlar. Bu noktada bu usule riâyet edilirse Allah ona anlamadığı şeyi anlayacak bir kapasite bahşedecek, onun kapasitesini genişletecektir. Tıpkı Nahl Sûresi'nin 2. âyetinde müjde buyurulduğu gibi.

Hocam çok teşekkür ediyoruz, sizin ilave edeceğiniz bir mesele varsa...
Ben çok yoruldum (tebessüm), ilave edecek çok mesele olabilir ama... Ben çok teşekkür ediyorum.

O halde bir dua ile kapatalım.
Rabbim Kur'an'ı bize, bizi Kur'an'a açsın. Rabb'im anlayabildiklerimizi yaşayacak bir liyakat lutfetsin, anlayamadıklarımızı da anlayacak bir fehim, idrak ve akıl nasip etsin. Rabb'im bizi Kur'an'a kurban etsin. Âmin. ■

Tedebbüre Dayalı Bir Okuma: Abese Sûresi ve Ayrımcılık

BİLGİN ERDOĞAN

ABD Islahevlerinde Dini Eğitmen

Peygamberlerin şahsında zellelerin vahiyle ölümsüzleştirilmesi, böylesi hatalara düşmemeleri için insanlık ailesini uyarmak maksadına mebnidir.

"O, suratını astı ve uzaklaştı, çünkü kör bir adam ona yaklaşmıştı, nereden bilebilirsin belki de o arınacaktı yahut hakikat hatırlatılacak ve bu hatırlatma kendisine faydalı olacaktı. Amma her şeyi kendine yeterli görene gelince, sen bütün ilgiyi ona gösterdin. Hâlbuki onun arınmaktan geri kalmasının sorumlusu sen değilsin. Ama sana büyük istekle geleni sen görmezden geldin." (Abese Sûresi, 80/1—9).

Risaletin ilk dönemlerinde inmiş olan bu âyetler, gariplere ve engellilere öncelik verme gibi evrensel bir ahlâki değerin altını kalın çizgiyle çizerken, kadim bir suç olan sınıf ayrımcılığının ve maddiyata yönelik diskriminasyonun da üstünü çizmekte ve hak olanı gür bir sesle ifade etmektedir.

Sûrenin sebeb-i nüzulü şöyle: Allah Rasulü (s) Mekke'nin elit takımı ile konuşmakta ve onları Hakka davet etmektedir. Bu elitler arasında Velid bin Muğire, Umeyye bin Halef, Utbe bin Rebia ve Ebu Cehil gibi isimler vardı. İşte tam o sırada gariban ve engelli bir mü'min olan Abdullah bin Süreyh diğer adıyla İbn-i Ummi Mektum, Allah Rasulü'ne yaklaşır ve "Rabb'inin sana öğrettiklerinden bana da öğret ey Muhammed" der. Bunun üzerine, Allah Rasulü'nün meclisinde bulunan müşriklerden biri 'biz onunla aynı mecliste oturmayız' diyerek gariban ve engelli olan bu kişiyi aşağılayıcı bir üslupla tepkisini belli eder. Allah Rasulü (s) ise o esnada Mekke'nin ileri gelenlerini ikna etmeye çalıştığı için bu engelli ve gariban kişiyle değil Mekke'nin müşrik elitleriyle ilgilenmeye devam eder. Bunun üzerine Allah (c), nebisini uyarır

ve tefsir tarihine "tazir" âyetleri olarak geçen Abese Sûresi'ndeki ilgili âyetler nazil olur.

Bu yaşanmış vakıa, aslında uzun insanlık tarihinde mühim bir evrensel sorunun altını çizmekteydi. Bu âyetler, zengin - fakir, güçlü - güçsüz ayrımcılığı yaparak, sınıf farkı yaratmaya çalışan zihniyetin önüne set çekiyordu. Âlemlere rahmet olarak gönderilen bir insan, bu sürçmesinden dolayı yerlerin ve göklerin yaratıcısı Allah tarafından uyarılıyordu. Uyarılıyordu ki ona bağlı bir ümmet böyle bir hataya asla düşmesin. Rabb'in diriltici soluğu, daha o günden diskriminasyonu yasaklıyor engelli olan önceliklidir idrakini iman edenlerin tasavvuruna kazıyordu. Zira günümüz dünyası henüz anlamıştır ki ayrımcılık meydana getirmek bir tür insanlık suçudur. Tabii ki hâşâ Allah Rasulu (s) böyle bir diskriminasyon yapmamıştı ve yapamazdı da… Zira o belki de şu Mekke'nin ileri gelen takımını ikna edersem önün arkası gelir diye düşünüyordu. Böylece Mekke'de diğer insanlar da imana gelir ve İslam ile insan arasındaki engeller kalkmış olurdu. Ama ilahî plan öyle değildi. Âlemlerin yaratıcısı Allah, âlemlere rahmet olarak gönderilen nebisinin şahsında insanlığı uyaracaktı. Bir güzelin yüzündeki ufacık sivilce nasıl göze batarsa, âlemlerin en güzel ahlâklı Nebi'sine bu sürçmeyi elbette yakıştırmayacaktı Rabbimiz… Zira tasavvurdaki milimetrik sapmalar, düşüncede metreye ve amelde kilometrelere tekabül edebilirdi. Dünyanın en merhametli insanı bir garibe ilgisiz kalırsa, yeryüzündeki sınıfsal diskriminasyonun, faşizmin, ayrımcılığın ve ırkçılığın önü alınamazdı. Zira insanlık tarihi böylesi ayrımcılıkların en kötü örnekleriyle doluydu. Hayır, hayır bu sorun, ne Saint Simon'un sosyalizmi, ne de Proudhon'un anarşizmi, ne de başka bir beşeri ideolojinin reçete olabileceği bir şey değildi. Bu sorun ancak vahiyle çözülecekti.

Eskiler "el-hata'u-l-meşhur ahsenu mine's-savabi'l-mechul" yani "Meşhur olmuş bir hata, bilinmeyen doğrudan iyidir" derler. Bunun içindir ki peygamberlerin şahsında bu tür sürçmeler vahyin diliyle ölümsüzleştirilmiştir. Bu zelleler vahye konu olmuştur ki, insanlık böylesi hatalara düşmesin. Bunlar insanlık ailesini uyarmak içindir. Örneğin Hz.Âdem'in (a) yasak ağaçtan yediği meyve kıssası bize birçok konuda ışık tutar (Taha Sûresi, 20/121-122). Bu kıssa bize her insanın hata yapabileceğini ancak mühim olan şeyin tevbe etmek olduğunu ve şeytan ile Âdem'i ayıran temel farkın tevbe olduğunu önemle hatırlatır. Şayet Âdem (a) böyle bir şey yapmamış olsaydı, insanlık ailesinin kömür ruhlu Firavunları ile elmas yürekli Musaları nasıl ayırt edilecekti?

"ÖTEKİ" OLUŞTURARAK AYRIMCILIK YAPMAK VAHYİN ONAY VERMEDİĞİ BİR TUTUMDUR.

Nuh (a) örneği de bizim için ışıktır (Hud Sûresi, 11/46). Nuh (a), iman etmemiş aile üyelerinden Kenan'ın Sefine-i Nuh'ta olmasını murad eder. Oysaki o gemi ilahî bir emirle yapılmıştır ve sadece iman edenler ona binecektir. Bu anlamda insanlık ailesi yine aileye bağlı ayrımcılığa karşı Nuh (a) şahsında uyarılıyordu. Bugün dahi bu sorun her cemiyette görünen bir sorundur. İnsanlar hısım, akraba, hemşeri, amca veya dayı münasebetlerine göre hayatın çeşitli alanlarında kayırılmaktadırlar. Oysa vahiy insanlık ailesini böyle bir zaafa düşmemesi için Nuh (a) şahsında uyarır. Ey insanlık ailesi! Tevhid ve adalet senin ölçün olsun ve ona göre insanlara muamele et ve sakın akrabaya dayalı bir ayrımcılık yapma. Buna benzer örneği biz yine İbrahim (a) kıssasında görmekteyiz (Tevbe Sûresi, 9/114). Zira İbrahim de (a) aynı şeyi babası Azer için murad etmişti.

Musa (a) kıssası ise daha çarpıcı bir örnektir (Kasas Sûresi, 28/15-17). İki kişi kavga ederken Musa (a) şehre girer ve İsrailoğullarından biri onu yardıma çağırır. Musa (a) kimin haklı olduğuna bakmadan hemen olaya müdahale eder ve kendi ırkından ve inancından olmayıp Kıpti olan o zatın ölümüne sebebiyet verir. Hemen ardından anlar ki

meğer kendi ırkından olan hatta onunla aynı inancı taşıyan İsrailoğullarından olan diğer kişi haksızdır. Sonra tevbe eder ve o tevbeyi Rabbimiz kabul eder. İnsanlık ailesi bu sefer Hz.Musa'nın (a) şahsında uyarılmaktadır. Ey insanlık! Sakın kendi inancınızdan veya kendi milletinizdendir diye ideolojiye veya ırka dayalı bir ayrımcılığa teşebbüs etmeyin. Irkı, kavmi veya ideolojik insiyaka kapılarak haksızlık ve adaletsizlik yapmayın. Suçlu senin içinden de olabilir zira… Şimdi tersinden düşünelim. Bir Azeri ile bir Ermeni, bir Türk ile bir Yunanlı, bir Filistinli ile bir İsrailli tefrikaya düşse ve siz hiç suçlu kimdir diye bakmadan sırf ırksal veya ideolojik; mezhepsel veya örgütsel; sınıfsal veya düşünsel insiyaka kapılarak taraftarlık yaparsanız bu anlamda yanlış yapmış olacaksınız. Bunu daha sosyolojik bir kavramla anlatacak olursak "öteki" oluşturarak ayrımcılık yapmak vahyin onay vermediği bir tutumdur. Öyle ki Allah Rasulü (s) zamanında bir hırsızlık vak'ası yaşanmış ve olay bir Yahudi'nin üzerine bırakılmak istenince vahiy, gerçek suçlunun Tu'me bin Ubeyrik isimli Müslüman olduğunu açığa çıkarmış ve o kişi cezaya layık görülmüştür (Nisa Sûresi, 4/105). Tu'me bin Ubeyrik ise daha sonra dinden çıkarak mürted olmuştur.

Tüm bunlardan anlıyoruz ki, vahyin ayrımcılığa hiç tahammülü yok. Diskriminasyona neden olacak en basit bir vak'a dahi Allah'ın gazaplanmasına sebeb olabiliyor. Düşünün ki garip ve engelli bir zata ilgisizlik Allah'ın (c) en sevgili insanı olarak tarif ettiği Rasulü'nün dahi tazir edilmesine sebeb olabiliyor. İmdi kanımca tüm bunlardan yola çıkarak diyebiliriz ki Abese Sûresi'nde, insanlık ailesi Allah Rasulü'nün (s) şahsında uyarılmıştır. Kur'an adeta şunu demektedir: Ey Kur'an yolcusu! Sen de mahallende, yaşamış olduğun cemiyette, hayatını devam ettirdiğin topraklarda karşına İbn-i Ummi Mektumlar çıkarsa sakın onlardan yüz çevirme. Çağın Velid bin Muğirelerine, Ebu Cehillerine, Umeyye bin Haleflerine veya Rahip Bahiralarına ve hatta Necaşilerine vakit ayırdığın kadar ve onların hidayeti için gayret sarf ettiğin kadar, yetimhanelerdeki öksüz çocuklara, huzur evlerindeki kimsesiz kalmış yaşlılara, hapishanelerin soğuk köşelerinde Allah'ı tanımaya çalışan mahkûmlara ve hatta fuhuş mafyasının elinde fahişe erkelerin sermayesi haline getirilen kadınlara, evsizlere, yalnızlara ve gözü görmeyen âmâlara, eli tutmayan engellilere, kulağı işitmeyen sağırlara ve kısaca tüm insanlığa ulaştırılması gereken temel mesajın Kur'an mesajı olduğunu sakın unutma!

> HZ.MUSA ÖRNEĞİNDE İNSANLIĞA VERİLEN MESAJ ŞUDUR: SAKIN KENDİ İNANCINIZDAN VEYA KENDİ MİLLETİNİZDENDİR DİYE İDEOLOJİYE VEYA IRKA DAYALI BİR AYRIMCILIĞA TEŞEBBÜS ETMEYİN!

Şurası bir gerçek ki yapılan istatistiklere göre Amerika'da en fazla ihtida ıslahevlerinde gerçekleşiyor. Kuzey Amerika'da her dört kişiden biri Müslüman olarak geçiyor hapishane kayıtlarında. Kendi çalışmış olduğum hapishanede altı yüz kadar Müslüman var. Toplam nüfus iki bin yüz civarında… Bunların dört yüz elli kadarı Ramazan'da hapishanenin zor şartlarına rağmen oruç tutuyor. Bu mesleğe başladığımdan beri yetmiş beş kişinin şahadetine vesile olmak nasip oldu. En son bir beyaz Amerikalı mahkûm geçtiğimiz Cuma namazında herkesin önünde şahadet aldı ve "Allahu Ekber" çığlıklarıyla tebrik edildi. Hidayetin Allah'tan olduğuna dair kafamda zerre kadar şüphe yok… İkna eden ben olabilseydim kendi akrabalarım içinde dine uzak insanlar ikna olmuş olurdu. Ancak hayır, hidayet Allah'tan ve İslam mesajının kendisi de zaten oldukça cazip. Konumuz Abese Sûresi olduğu için yazıyorum bunları… Bunlar biliniyor olmasına rağmen niçin insanlar bu işe ehemmiyet vermiyor onu düşünüyorum… Bana sorulan sorular rahatsızlık verici. Bunların kaçı siyah veya kaçı beyaz, Müslüman olanlar hangi mezhebe geçiyorlar vs.

Pensilvanya'da halen birçok hapishanede Müslüman din görevlisi yok. Onların yardımını bekleyen binlerce imandaş mahkûm var duvarların ardında… 'Din adına yola çıktığını iddia edenler niçin bu kadar ilgisiz' sorusu vicdanımı rahatsız ediyor. Bu insanlar para veremezler ve garip oldukları için mi acaba diyor içimdeki şeytan… Yoksa bu umursamazlık bir dünyevileşmenin sonucu mu diye içimde bir fısıltı dolaşıp duruyor.

Din ihlâs ister. İhlâs, "halas" etmek demektir yani bir işin içinden yabancı unsurları temizleyerek özüne layık hale getirmek… Suyun içinden kaynatarak mikropları temizlemek gibidir. İnsanın da yine niyetinin derinliklerinden dünyevî beklentileri, riyayı ve süm'ayı temizlemektir. Şimdi bu insanların parası yok, imkânı yok, ailesi yok çevresi yok… Tek dostları duvarlar… Ama aralarında dini öğrenmeye çalışanlar var… Teheccüdü soranlar var… Rabbin sana öğrettiklerinden beni de haberdar et diyenler var. İbn-i Ummi Mektum'casına… Bana kalırsa bu umursamayış bizim de tazir edilmemize sebep olacaktır… Ama bu insanlar garip oldukları için onlardan yüz çeviriyorsak burada ihlâsımızı sorgulamamız gerekmektedir… Kim bilir belki de siz onlardan en büyük destek olan duayı alacaksınız… Ve o dua ile gökler ihtizaza gelecek ve her işiniz aşan olacak… Belki de o insanlardan biri arınacak ve model bir Müslüman olacak; tıpkı Malcolm X gibi… Ama bir umursamazlıktır gidiyor… Tüm bunlar elbette bilinçsizlikten ve Abese Sûresi'ni tefekkür ve tedebbür ederek okumamaktan kaynaklanıyor… Tabii birde eşyanın tabiatını doğru okuyamamış olmaktan kaynaklanıyor.

Oysa bilseydik; en şifalı ilaçlar beğenmediğimiz otların kimyasında gizli… En değerli cevherler beğenmediğimiz taşların bağrında gizli… Bir tahılın bağrında harman, bir çekirdeğin özünde orman ve ayaklar altındaki sürüngenin zehrinde derman gizli… Hatırlasaydık insanlığın bağrında on beş asırdır yankılanan ezeli nağmenin, bir yetimin dudaklarından döküldüğünü… Hatırlasaydık yeryüzünün en aziz ve merhametli cemaati olan ashab-ı kiramın bir zamanlar yeryüzünün en sefil ve merhametsiz bir cemadat olduğunu… Ve bilseydik eğer insanlığın efendisinin bir garipten yüz çevirdiği için tazir edildiğini? Ve hatırlasaydık; Allah Rasulü'nün 'bu din gariplerle geldi, gariplerle devam edecek ve ne mutlu o gariplere' dediğini…

Bunları niçin görmüyoruz ve hatırlamıyoruz suali mühim bir noktadır kanımca… Abese Sûresi'ndeki vakıayı hemen herkes bilir ama kimse mahallesindeki İbn-i Ummi Mektum'u aramaya çalışmaz. Bunun sebebi Kur'an'ı sahabenin okuduğu gibi okumuyor oluşumuzdur. Her zaman derim. Kur'an ancak tedebbür edilerek okunduğu zaman sadra şifa olur… Bu âyet bana ne diyor sorusunu sormadan ve cevabını bulmadan vahiy okunmuş olmaz. Şayet Tekvir Sûresi'ndeki "Bu kızlar hangi suçundan dolayı öldürüldü" âyetini biz hayatın bizzat içinde aramıyorsak, bu âyet camilerin soğuk köşelerinde, hafızların ezberinde ve tarihin tozlu sayfalarında tutuklu kalacaktır. Oysa bu âyet tedebbür edilirse, o dem bu âyet insan yüreğinde bir feryada dönüşecek ve bu haykırış organ mafyalarının içinde, mektep önlerindeki fuhuş mafyasında, Nataşa pazarlarında, kanlı kürtaj masalarında aranacak ve vahyin diriltici soluğu hayatın her sahasında şifa oluverecektir. O dem her hafız bir muhafız kesilecek ve belki de asr-ı saadet tekrar gelecektir…

Kanaatim odur ki, Abese Sûresi'ni okuduğumuz halde yaşadığımız cemiyette gariplerin mahzun kalması vahyi tedebbür ederek okumadığımızdandır. Bu misaller hep bizim içindir aslında… Öyle demiyor mu Kur'an "Biz bu misalleri insanlara veriyoruz; olur da tefekkür ederler." (Haşr Sûresi, 59/21). Evet, vahiy ancak tefekkür edildiği, yani anlaşılmaya çalışılarak okunduğu zaman sadırlara şifa olacaktır. ■

Kaynakça

Mustafa İslamoğlu, Hayat Kitabı Kur'an, Düşün Yayınları, İstanbul 2008.

İhsan Eliaçık, Yaşayan Kur'an, İnşa Yayınları, İstanbul 2007.

Mehmed Akif İle Kur'ân'ı Anlamak

HATİCE İSLAMOĞLU ERDEM

ÂKİF ERDEMLİ BİR MİLLETİ OLUŞTURMADAKİ EN BÜYÜK ETKENİN KUR'ÂN'IN AHLAKIYLA AHLAKLANMAK OLDUĞUNU TARİHİN YAŞAYAN TANIĞI OLARAK TECRÜBE ETMİŞTİR.

Biz, **Mehmet Akif Ersoy**'u 'iman şairi' olarak tanırız. Aslında o, aynı zamanda bir müfessir, iyi bir hatip, iyi bir gözlemci, seyyah, siyasetçi, bütün ömrünü, bütün varlığını vahye bağlamış bir halk adamı, bir Kur'ân sevdalısıdır. Mehmet Akif, hayatının hiçbir safhasında Kur'ân çizgisinden ayrılmamıştır. Kur'ân, onun hem semavi kitabı, hem ahlakı olmuştur.

Mehmet Akif'in hayatında yazdığı ve neşrettiği ilk şiir ***'Kur'ân'a Hitab'***dır. Bu hitap onun genç ruhundan semaya yükselen sonra bütün ömrünce onun ruhuna sağanak sağanak feyiz yağdıran bir rahmet olmuştur. O, şiirlerinde âyetlere yer verdiği gibi, insanları eğitmeğe, onlara birlik, beraberlik, sabır, azim ve irade ruhunu vermeye çalışmıştır.

Gençliğinde ve olgunluğunda ona daima Kur'ân rehber olmuştur. Her fırsatta Kur'ân'ı ve Kur'ân tefsirini okumakla meşgul olmuş, şiirlerinin çoğunun başında âyetlere yer vermiş ve şiirini ona göre yazmıştır.[1] Celaleyn'in tefsirini yanında sürekli bulundurur, soranlara onu birçok kez hatmettiğini söylermiş. Onun şiarı olan ***"Doğrudan doğruya Kur'ân'dan alıp ilhâmı/ Asrın idrâkine söyletmeliyiz İslâm'ı."*** (s.349) mısraları, Mehmet Akif'in dünya görüşünün kendi kaleminden çıkmış çok açık bir özetidir. O, erdemli bir milleti oluşturmadaki en büyük etkenin Kur'ân'ın ahlakıyla ahlaklanmak olduğunu tarihin yaşayan tanığı olarak tecrübe etmiştir.

Mısır'a çekildiği zaman bütün zevki Kur'ân'ı daha iyi yaşamak ve Kur'ân'ın bütününü hafızasında ve ruhunda canlandırmak olmuştur. Buna o derece muvaffak olmuştur ki, namazlarını hatimle kıldırmış, Kur'ân'ın o nurlu ipine sarılarak ilahi yolculuktaki miracı yaşamıştır.[2]

1925 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından Mehmet Akif Ersoy'a, Kur'ân'ın Türkçeye tercüme edilmesi görevi verilmiştir. O, yedi sene gibi uzun bir sürede bu görevle meşgul olmuş, bitirdiği halde bir türlü tam göremediği meal çalışması ile ilgili olarak şunları söylemiştir: "***Kur'ân tercümesini hakkıyla yapamadığıma kaniim. Bundan dolayı neşretmedim. Maamafih bu çalışma benim Allah ile pazarlığımda çok semereli oldu. Halimde büyük değişiklikler oldu. Kimseye bir şey vermedim. Fakat ben çok şeyler aldım. Duyduğum nevî feyz çok büyüktür."***[3]

> KUR'ÂN'I, "RABBİNİN MAHLÛKUNA GÖNDERDİĞİ BİR MEKTUP" BİLEN AKİF, ONU HZ. PEYGAMBER'DEN SONRA KENDİSİNE GÖNDERİLMİŞ GİBİ OKUDU.

Özetle söylemek gerekirse Kur'ân Akif'in gönlüne ve beynine taht kurduğu gibi, sözlerine ve yaşayışına da aksetmiştir. Onun his ve duygularını, fikir ve düşüncelerini Kur'ân şekillendirmiştir. Süleyman Nazif'in dediği gibi ***Akif, Hakk'a, Hz. Peygamber'e, selefin büyüklerine, cemiyete ve özellikle de insaniyete ilan-ı aşk etmiş kâmil bir mümindir.***[4]

Mehmed Akif'in Kur'ân Tasavvuru

Onun yaşadığı dönemde Kur'ân'ın hayat veren ruhundan ve buyruklarından uzaklaşılmıştı. Kur'ân'ın toplumu ıslah eden prensiplerini tatbik etmeyen Müslüman, onu mezarlık kitabı, muska veya mûsikî vasıtası haline getirmişti.

"İnmemiştir hele Kur'ân, şunu hakkıyla bilin: Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için!"[6]

Akif de: ***"Sen Ey içine kapanan kişi! Kalk ve insanları vahiyle uyar!"***[7] hitabından hissesini aldı. Kur'ân-ı Kerim'i bu halet içinde okuma, anlama çabası, Akif'in dünyasında derin çığırlar açtı. Dönemin türlü acılarının içinde yoğrulan üstad "Garbın afâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar…" nâralarıyla küfre, haksızlığa, zulme, şahsiyetsizliğe karşı insanlığı uyarmayı kendine vazife bilmiştir.

Mehmet Akif Allah Rasulü'nden; "Kur'ân, Allah'ın, insan üzerindeki bir hüccetidir, direktifidir ki ona uyanı kurtarır, mutlu eder, aykırı yol tutanı ise özürsüz hale getirir" şiarını öğrenmişti. Mehmet Akif, yine O'nun hadis-i şerifine tabi olarak Kur'ân'ı, "***Rabbinin mahlûkuna gönderdiği bir mektup***" bildi. Hz. Peygamber'den sonra onu sanki yeryüzünde yalnız kendisine gönderilmiş gibi okudu.

Âkif'e göre Kur'ân, toplumun yaşadığı problemlerin teşhisini yaptığı gibi, onlara çözüm önerilerini de göstermekteydi. Akif'e göre Müslümanların bölünmüşlüğü, gerilemesi ve zillet içerisinde kıvranması Kur'ân'ı doğru anlamamak ve onun gereklerini yerine getirmemekten kaynaklanmaktaydı. **Çözüm** ise Kur'ân'ı iniş gayesi doğrultusunda doğru bir şekilde anlamak ve onu hayat rehberi edinmekti.

Akif Döneminde Kur'ân'ı Anlamaya Duyulan İhtiyaç ve Meal Yazımı

Cumhuriyet döneminde toplum bir müddetten beri Kur'ân'ı gereği gibi ele almıyordu. Kur'ân'a büyük saygı duyan Türk milleti ile onun arasına adeta sisler girmiş, hatta duvarlar örülmüştü. Halkın ekserisi Kur'ân dili olan Arapçayı bilmiyordu. O zamana kadar Kur'ân'ı açıklamak için yazılmış olan tefsir kitapları genel olarak Arap dilinde idi ve geniş kitlenin istifadesinden ziyade, yüksek bir ilmi seviyeye ve seçkin bir ilim ehline hitab ediyordu. Bu tefsirlerin çoğu eski dönemde yazılmış olmak itibarıyla toplumun şimdiki ihtiyaçlarına cevap vermede sınırlı kalıyordu. Toplumun Kur'ân kaynağından beslenmesini sağ-

layacak kanallarda tıkanıklık baş göstermişti. Dolayısıyla eğitimsizlik, gaflet, "nasıl olsa biz Kur'ân'ı okuyor ve biliyoruz" şeklindeki kanıksama, bu rehberden layıkıyla faydalanmaya mani oluyordu. Onun deyimiyle; "***milletler topla, tüfekle, zırhla, ordularla, tayyarelerle yıkılmaz. Milletler ancak aralarındaki rabıtalar çözülerek herkes kendi başının derdine, kendi hevasına, kendi menfaatini temin etmek kaygısına düştüğü zaman yıkılır.***"[8]

Akif'in Kur'ân tercümesi hazırlama talebini kabul etmesi de, toplumumuzun Kur'ân-ı Kerim'in hidayetiyle içli dışlı olma ihtiyacına cevap vermek için olmuştur. Milletimizin Türk dilinde hazırlanacak yeni bir Kur'ân tefsirine ihtiyacı 1925 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmüş bu ihtiyacın karşılanması kararlaştırılmış ve bu görev Diyanet İşleri Başkanlığı'na verilmişti. Başkan Rifat Börekçi ile yardımcısı Ahmed Hamdi Akseki'nin ricalarıyla tefsir yazımı Elmalılı Muhammed Hamdi (Yazır)'ın uhdesine verilmişti. Mehmed Akif de ısrar ve ricalardan sonra, bu tefsir çalışması içinde yer almayı ve **"meal"** tarzında olması şartıyla Ku'ân'ı tercüme etmeyi kabul etmiş, Diyanet İşleri Başkanlığı ile sözleşme imzaladıktan kısa bir süre sonra Mısır'a gitmişti. Bu meal ile ilgili çok şey söylenip yazılmıştır. Fakat sonuç itibarıyla anlaşıldığına göre Mehmet Akif yaklaşık yedi yıl süren çalışma ile Meal-i Şerif'i dikkatle tamamlamıştır.

> AKİF'E GÖRE MÜSLÜMANLARIN BÖLÜNMÜŞLÜĞÜ, GERİLEMESİ VE ZİLLET İÇERİSİNDE KIVRANMASI KUR'ÂN'I DOĞRU ANLAMAMAK VE ONUN GEREKLERİNİ YERİNE GETİRMEMEKTEN KAYNAKLANMAKTAYDI.

17 Aralık 1929'da yazdığı mektupta: ***"Tercüme bitti ama tebyizi (temize çekilmesi) bitmedi. Bakalım o mu benden evvel bitecek, yoksa ben mi ondan evvel biteceğim?"*** ifadesinde ne kadar zorlandığını vurgulamıştır.[9]

Fakat Eşref Edip'e yazdığı 5 Ocak 1931 tarihli mektupta tercümeyi bitirdiğini fakat göndermekten vazgeçtiğini, Diyanet İşleri Başkanlığı ile yaptığı sözleşmeyi de fesh etmek istediğini söylemiştir. Bunun üzerine meal, Hamdi Efendi tarafından yazılmıştır. Mehmet Akif, Meal'ini göndermemesinin sebebini belirtmiyor. Fakat bunun kuvvetle muhtemel sebebinin, o sıralarda camilerde Kur'ân tercümesiyle namaz kıldırma teşebbüsleri olup hazırladığı mealin bu yanlış uygulamaya alet edilebileceği olduğu kanaati yaygındır. Tamamlanan Kur'ân tercümesi, şairin çeşitli endişelere dayanan vasiyeti gereği, vefatından sonra yakılmıştır.

Yakılan Tercüme

"O bir eserdi ki yangın denilse layıktı

Eğer kalaydı, yakar kül ederdi imanı.

O bir ateşti ki sönmezdi etmeden ihrâk,

Yakıldı, sönmesi kurtardı nass-ı Kur'ân'ı."[10]

Akif hassasiyetini, *Sebîlürreşâd Dergisi*'nin tefsir kısmının kendisine verilmesi istenince; "Bu benim işim değil, bunun usûl ve kaidesi var ki benim onlarla fazla ilgim yok." diye itiraz ederek göstermiştir.

Mehmed Akif'in Kur'ân ile Bağlarını Güçlendiren Etkenler

Mehmet Akif'in Kur'ân-ı Kerîm ile olan ilişkisini güçlendiren en önemli etken, güçlü Arapça bilgisidir. Yine çocukluk yıllarında babasından aldığı derslerle başlayan Arap lisanıyla ilgili eğitimi veya birikimi, zaman içinde birçok eser tercüme edecek kadar güçlenmiştir. Ayrıca Kur'ân ve Arapça'nın dışındaki tefsir, hadis, kelam gibi temel İslâmî ilimlerdeki bilgi birikimidir.

Mehmet Âkif'in Kur'ân-ı Kerîm, Arapça ve İslâmî ilimler sahalarındaki söz konusu bilgi ve birikimi, gerek Balkan Harbi, Birinci Dünya Harbi ve Millî Mücadele yıllarında cami kürsüleri veya minberlerinde hutbe okuma ve vaaz verme görevlerinde, gerekse çeşitli dergilerdeki yazıları ve tercümelerinde çok daha somut biçimde karşımıza çıkar.

Mehmet Âkif'in şiirlerinde Kur'ân'ın birin-

ci sırada bir kaynak oluşu, şairin hayatında Kur'ân ile olan yakın ilişkisi ve bu ilişkinin tabii sonucu olan inançları, düşünceleri ve dünya görüşü ile yakından alâkalıdır. Mehmet Âkif, Osmanlı-Türk toplumunun uzun süren çöküş ve çözülüş süreci esnasında Kur'ân-ı Kerîm'i, imanı ve inançları kadar, dünya görüşü ve toplumsal projesinin de merkezine yerleştirmiştir.

Âkif, Kur'ân hakkında konuşma ve yazmanın sorumluluk gerektiren bir iş olduğunun farkında idi. Bu yüzden, ilmî ve resmî çevrelerce Kur'ân mealini yazmakla görevlendirilmek istendiğinde, bu görevi almakta tereddüt göstermiştir. O, Kur'ân üzerinde yazıp söylemenin bu ağır sorumluluğu altında ezilmemek için, *Allah Kelâmı hakkında yanlış bir şey söylerim yahut Kur'ân benim meâlimle yanlış işlere alet edilir* endişesiyle yedi yıllık göz nuru emeğinin yakılmasını istemişti. Buna rağmen o, Kur'ân üzerindeki bu çalışması ile kendisi pek çok şey kazanmış, ilim, irfan ve imanını artırmıştır.[11]

Sonuç

Allah'ın Kelâmı Kur'ân, eşsiz lafız ve sonsuz manalarıyla kıyamete kadar insanlığın yolunu aydınlatmaya, insanları gerçeklere çağırmaya devam edecektir. Kur'ân, müminlerin iman ve fikir kaynağı, onların dünya ve ahretteki sadık dostudur.

Pek çok şiir ve nesir yazıları, bu çalışmalarında serdettiği fikirleri, farklı ve çarpıcı bakış açıları, en önemlisi de inandığı gibi yaşama azmi, âyetleri günümüze taşıma kaygısı ve bu doğrultudaki macera dolu duruşu, aktif iyi olma yolundaki direnişi ile inceleme ve araştırılmaya değer olan Kur'ân Hafızı, Kur'ân Muhafızı, Kur'ân Uzmanı ve Kur'ân Şairi olan Âkif günümüze de ışık tutmaya devam etmektedir.[12]

Neden bugün Akif'lerin sayısı az diyorsak, Kur'ân ile olan ilişkimizin ölçüsüne bakmalıyız. Her bireyin asli görevi Akif'in bıraktığı o kutlu mirası omuzlayıp, vahyin nurlu ışığından azami ölçüde faydalanmaktır. Bugün Akif'in bize bırakmak istediği âyet dolu sayfalar değil içinde ki mesajıdır. Evet, onun meali elimizde değildir, fakat Akif'in misyonu omuzlarımızda ağır bir yüktür. Süleyman Nazif'in dediği gibi ***"Eğer Allah Kur'ân'ı Türkçe inzal etseydi Akif'in lisanîyle inzal buyururdu."***[13]

Üstad Akif, Meal'ini yaktırarak kimilerine göre yanlış kimilerine göre doğru olduğu tartışılır tutumuyla bize hangi mesajı bıraktı? Değerler elden çıkınca kıymete binmeye mahkûmdur hep. Meal'i bugün elimizde olsaydı Akif'ten ne eksilirdi? Akif'in kaleminden çıkan Meal yok oldu, fakat o kaleme ilham veren Kur'an bugün hala Akif'ler çıkarmaya aday. Akif'in ahlakına talip olanlar, onun kalemine inen o yüce ilhama da talip olurlar. Fakat Akif'ce bir ahlak var ya, yine gelir mi bilinmez bu topraklara.

"Şiir için gözyaşı derler; onu bilmem, yalnız,

Aczimin giryesidir bence bütün âsârım!

Ağlarım, ağlatamam; hissederim, söyleyemem

Dili yok kalbimin, ondan ne kadar bîzarım!"

■

Kaynakça

1, 5, 9. Suat Yıldırım, *'Mehmed Âkif'in Kur'ân Anlayışı'*, A.Ü.İ.F.D., Sayı: VIII, Erzurum, 1988.

2. Ömer Rıza Doğrul, *Kur'ân'dan Âyetler ve Nesirler,* Önsöz, s.3-4, İstanbul 1944.

3, 8, 12. Eşref Edip, Mehmed Akif: Hayatı Eserleri ve Yetmiş Muharririn Yazıları.

4. Hasan Basri Çantay, *Âkifnâme,* s.26.

6. Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*.

7. Mustafa İslamoğlu, *Hayat Kitabı Kur'an: Gerekçeli Meal-Tefsir,* Müddesir Sûresi, 1-2.

10. İbrahim Sabri Bey'in meal yapraklarını bir bir yakarken telif ettiği dörtlük.

11, 12. Ali Akpınar, *Mehmed Akif'in Kur'ân Tasavvuru.*

13. Süleyman Nazif, *İki Secde,* Servet-i Fünun.

İNCELEME

Vahiy Dilinde Bir Hitap Biçimi Olarak Soru

İDRİS ŞAHİN

Kur'an'daki soruların özelliği her farklı deneyime, ortak hitap edebilecek şekilde sağlıklı bir genelleme yapabiliyor olmasıdır.

Doç.Dr., Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi

Dünyayı ve hayatı algılarken kendimizle ve başkalarıyla iletişim kurmada kullandığımız en önemli araç, dil ve sembollerdir. Dil bize, kendimizi, hayatı ve çevremizi anlamada kolaylık sağlar. Düşünmemiz dil sayesinde gerçekleşir. Kullandığımız dil olayları algılamamızın derecesini gösterirken, aynı zamanda bizlerin düşünsel şemasını ortaya koyar. **Kelimeler notalara benzer; doğru kullanıldığında, ustanın ağzında bir şahesere dönüşür.**

Varlığı kelâm ile başlatan, insanın serüvenini de kelâm ile başlattı. Hak ve sorumluluk verdiği insana, hak ve sorumluluklarını nasıl kullanacağını vahiyle öğretti. Tarihin eksenine kelâmı yerleştirdi. İnsana vahiyle yol gösterdi. Hayatı inşa etsin diye insanı dünyanın "kalfası" (halife) yaptı. Bu kalfa işini iyi yapsın diye insanı vahiyle eğitti.

Bütünsel bir okuma sonucu ulaşılacak maksat ve ruhuyla bütün bir hayatı inşa eden son vahiy Kur'an-ı Kerim'de muhataplara mesajı ulaştırmak ve hayata dönüşümünü sağlamak için iletişimin tüm incelikleri kullanılmıştır. Kur'an'da bir yazılı metnin hatta sözlü bir iletişimin bütün incelikleri yanında; soru sorma yöntemi de muhatabın bilinç üstünü ikna ederek daha sonra bilinçaltını inşada sıklıkla kullanılan yöntemlerden birisidir. Bu yazının amacı Kur'an'da bir hitap ve inşa biçimi olarak soru sorma tekniğinin incelenmesi olacaktır.

İnsanoğlu olarak aslında sadece tek bir zihne sahibiz ancak zihin, birbirinden farklı iki ayrı özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Zihnimizin bu iki işlevi yapı olarak birbirine benzer. Her ikisinin de çeşitli güçleri vardır. Sözü edilen bu iki işlev, genellikle şu terimlerle ifade edilir; nesnel ve öznel zihin, **bilinç ve bilinçaltı**, uyanık ve uyuyan zihin, yüzeydeki ben ve derindeki ben, istemli zihin ve istemsiz zihin vs. Bilinçli zihnimizle düşünürüz ama düşünce alışkanlıklarımız bilinçaltımızda oluşur. Bilinçli zihninizle bir şeyin doğru olduğunu tahmin ediyorsanız, bu şey yanlış bile olsa, bilinçaltınız bunu doğru bir düşünce olarak içeri alacak ve kaçınılmaz bir biçimde bunu izleyen deneyimleri yaşamanız için zemin hazırlayacaktır. Bilinçaltınız duygularınızın depolandığı bölgedir ve yaratıcı zihin de burasıdır. Eğer iyi şeyler düşünürseniz iyi şeylerle karşılaşırsınız; kötü düşünürseniz arkasından da kötü şeyler gelir. Bu şekilde bakıldığında bilinçaltı bizi amaçlarımıza yönlendiren büyük bir enerji kaynağıdır. Bir anlamda bilinçaltı, dünya ve kendimiz hakkındaki inançlarımızın toplamıdır.

KUR'AN'DA SORULAR ELEMEK İÇİN DEĞİL; MUHATABA MESAJI DAHA ETKİN VEREBİLMEK VE ONUN HEM BİLİNÇ ÜSTÜNÜ HEM DE BİLİNÇALTINI ETKİLEMEK İÇİN SORULMAKTADIR.

Kur'an soruları bilinçli zihnimize bazı önermeler gönderir ve güçlü anlam kurgusu ile beynimizi kabule zorlar. Kabul edilen ve bilinçaltına geçen bu önermeler, sizinle tartışmaya giremez. Bu nedenle, bilinçaltımıza etkili olan Kur'an soruları, yapıcı ve uyumlu düşünceleri bilinçaltımıza kabul ettirmek ve böylece yeni ve sağlıklı bir hayat ve düşünme alışkanlığı inşa etmektedir. **Kur'an ile bilinçli zihnimizde oluşturduğumuz düşünce önermeleri bilinçaltımızı uyararak tüm hayatımızın inşasında etkili olacaklardır.** Kur'an'da **81 sûrede** toplam **694 soru** cümlesi kullanılmıştır. Bu soruların geneline bakıldığında sorular modern dünyada kullanılanın aksine elemek için değil; muhataba mesajı daha etkin verebilmek ve muhatabın hem bilinç üstü hem de bilinçaltının mesajdan etkilenmesini amaçlamıştır. **Şefkatli sorulardır ve muhatabına güven verir.** Vahiyde cevapsız bir soru yoktur. Muhatap vahyin soruları ile hayatındaki sorunların çözümüne kolayca ulaşabilmektedir. Vahiyde, muhatabın hayatın içindeki sorunları soruya çevrilerek, çözmesine yardım etmek amaçlanmıştır. Kur'an soruları en çok "**kim** (56)", "**ne** (46), "**nasıl** (33), "**hangi**(30)", **ne yani** (40)", "**yoksa** (41)", "**hala** (24)", " **nedir**(19)", "**neden** (15)", "**niçin** (11)" gibi sorulan soruya anlam gücü katan ve muhatabın konuyu sorgulamasını sağlayan edatlarla birlikte sorulmuştur. Kur'an soruları muhatabı ile interaktif iletişimi sağlayan bir iletişim biçimidir. Kur'an soruları ile muhatap olan kişi sürekli sorulan sorulara cevap vererek vahiyle iki taraflı iletişime girmektedir. Allah-kul ilişkisinde, kullar "taakkul" ederek soruların cevaplarını buldukça, vahyin bu metaforik gelgiti sayesinde insan zihninin kıyılarına çok değerli ve hayata anlam katan inciler vurmaktadır. Soruların dili zihinde yeni düşüncelere, onlar da yeni eylemlere yol açacaktır. Muhatabın hayatı yeniden inşa sürecine girecektir.

Vahyin soruları **insan zihnine sondajlar yaparak**, bilgi edinmek ve gerçekleri tespit etmek, muhatabın inanç ve hedeflerini araştırmak, muhatabın nasıl düşündüğünü, ne istediğini, bunu neden istediğini ve bunu elde etmesini neyin kısıtlayabileceğini ortaya çıkarmaya çalışır.

Soruların tuhaf bir özelliği vardır; **bir soruya cevap vermezlik edemezsiniz**. Sizi deneyiminiz üzerinde düşünmeye zorlar. 'Bilmi-

yorum!' diye cevap verseniz bile, yine de soruyu düşünmek ve o cevabı bulmak için deneyiminizi gözden geçirmek zorunda kalmışsınızdır.

Deneyimler, doğduğumuz günden beri yaşadığımız ve anlamlandırdığımız şeylerdir. Her insanın deneyimi farklıdır. O halde her insanın algılaması da farklıdır. Deneyimleri farklı olan insanlar, kendilerine sorulan sorulara cevap verirken elbette aynı nörolojik yolu izlemeyeceklerdir. İşte Kur'an'daki soruların özelliği **her farklı deneyime, ortak hitap edebilecek şekilde sağlıklı bir genelleme yapabiliyor olmasıdır.** Mesela Rahman sûresindeki pek çok farklı nimetten bahsedip, *"O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?"* sorusunun 30 kere tekrarlanması; farklı hayat deneyimleri olan muhataplara ulaşabilmek ve muhatabın onayını pekiştirmek için iyi bir örnektir. Her muhatabın hayatına ait farklı bazı deneyimleri âyetlerde anılan nimetlerden bazıları ile eşleşecektir.

Sorular sahne ışıkları gibidir, karanlık yerleri aydınlatır. Yerinde bir soru yeni alanları aydınlatacaktır. Bir muhataba güçlü bir soru sorduğunuzda, ona deneyimlerini ve imkânlarını farklı bir şekilde süzgeçten geçirme, bilmediklerini sandıkları cevapları bulma fırsatı verirsiniz. Muhataplar, soruların cevaplarını genellikle aşina oldukları yerlerde aramaktadırlar, hâlbuki cevaplar oralarda değildir, yoksa zaten bulurlardı. Kur'an soruları cevabı bulmayı kolaylaştıran bir rehber gibidir. Aslında çoğu kez vahiyde sorular cevabın ta kendisidir.

Sorular aynı zamanda bir kulun kendi kendine getirdiği kısıtlamaları sorgulamak ve önüne seçenekler koymak için de sevk edilebilir. Bu amaçla vahye muhatap olan insanların, kelimelerin arkasında dolaylı olarak anlatılan düşüncenin dip akıntısına kulak vermesi gerekir. **Kur'an soruları muhatabının zihnini kısıtlamaz** ve dolayısıyla ona geniş bir eylem alternatifi sunar.

Soru sormak hele de doğru soru sormak bir sanattır. Allah'ın vahiyde bir hitap biçimi olarak kullandığı soru tekniğini kullanıldığı âyetlere genel olarak bakıldığında dikkatimizi çeken **ana başlıklar** şöyle özetlenebilir:

1. Kur'an soruları güçlü sorulardır.

2. Kur'an soruları genellikle seçenekler sunar ve hangisinin iyi olduğunu açık seçik sorar, ancak muhatabını seçimleri konusunda serbest bırakır. Sorumluluğu da muhatabına yükler.

KUR'AN'DA 81 SÛREDE TOPLAM 694 SORU CÜMLESİ KULLANILMIŞTIR.

3. Kur'an soruları Karşı konulamaz düşünme davetleridir.

4. Kur'an sorularının muhatabına kabul ettirdiği ön kabulleri vardır ve bilinçaltı önermeler içerir.

5. Kur'an soruları bilinçli zihnimizce kabul edilen ve bilinçaltına geçen; sağlıklı bir hayat ve düşünme alışkanlığı oluşturmaktadır.

6. Her bir sorunun bir amacı vardır ve muhatabı eyleme götürür

7. Probleme değil, hedefe yönelik sorulardır.

8. Geçmişe değil, hale ve geleceğe odaklanır

9. Güçlendirici varsayımlar içerir.

10. Tanımlı bir maksadı vardır.

11. Bir Sahne ışığı gibi muhatabın deneyimini aydınlatır. Deneyim ve imkânları süzgeçten geçirme imkânı sağlar.

12. Muhatabının deneyimlerinin bazı alanlarına ışık tutar, bazılarını ise gölgede bırakır.

13. Kur'an soruları muhatabından dürüst bir cevap ister.

14. Sorulan sorularda zamanlama mükemmeldir.

15. Kur'an soruları muhatapla sağlıklı ilişkiler kurar ve bu ilişkileri devam ettirir. Karşılıklı anlayış ve zımni bir anlaşma üzerine kurgulanmıştır.

16. Muhatabının duygusal durumlarını ortaya çıkarır. Vahiyle muhatap olan kişinin duygusal durumunu değiştirmeyi amaçlar.

17. Muhatapla tek taraflı değil, interaktif bir iletişimi yeğler. Muhatabıyla sürekli konuşur ve anında onay bekleyen sorulardır.

18. Muhatabın düşünce ve davranışlarını tartışmaya açan sorulardır.

Yukarıda bahsedilen ana başlıkları tek tek ele alalım:

1. Kur'an soruları güçlü sorulardır.

Güçlü soruların **kesin ve tam olması** gereklidir. Güçlü sorularda beş anahtar özellik vardır:

a. Genellikle 'ne' kelimesiyle sorulur. Güçlü sorularda genel sıralama şöyledir:

Ne (hedefler ve değerler)

Nasıl (başarmanın araçları)

Ne zaman (zaman)

Bu '**ne**'li sorular son derece güçlüdür. Kur'an'da "ne (46 adet), "nasıl (33 adet), ne yani (40 adet)", "nedir (19 adet)", "ne zaman(10 adet)" kelimeleri, toplam **133 soruda** kullanılmıştır.

Örnek olarak;

"Sahi sen Hesap Günü nedir, bilir misin?" (İnfitar 17)

"Evet sen, sahiden de Hesap Günü nedir bilir misin?" (İnfitar 18)

"O, hiçbir insanın bir başka insana asla fayda sağlamayacağı bir gündür; zira o gün talimat vermek tamamen Allah'a mahsustur" (İnfitar 19)

SORULAR SAHNE IŞIKLARI GİBİDİR, KARANLIK YERLERİ AYDINLATIR.

Yukarda örnek olarak verilen âyetlerde, Allah muhataplarına güçlü bir vurgu ile hesap gününün ne olduğunu sormaktadır. Her ne kadar soruda hesap gününün ne olduğu sorulsa da; soruyu okuyan muhatap, hesap gününün olduğunu ön kabul olarak onaylamış olur. Muhataba hesap gününün kesinlikle olduğu, hesap gününün yaratıcısı ve tüm bilgisinin Allah'a ait olduğu zımnen onaylatılmakta ve son âyette muhatabına bu sorunun sorulmasının asıl nedeni olan cevap; yani kimsenin bir başka kimseye fayda sağlayamayacağı, kaçışın olmadığı, rütbenin ve makamın işe yaramadığı bir hesap günü olduğu mesajı soru tekniği ile verilmektedir. Birçok Kur'an sorusunda olduğu gibi, **soru cevabın ta kendisidir.**

'**Niçin**' (26 kere) ile sorular genellikle değerleri soruşturur. Bu tip sorular, muhatabın niçin belli bir hareket tarzını takip ettiği konusundaki mantıksal sebeplerini sıralayarak, yaptığı eylemin zihnindeki algoritmasını bulmasına yardım edecektir. Örnek olarak;

"Hani o babasına "Ey babacığım!" demişti, "Niçin işitmeyen, görmeyen ve senden hiçbir bir zararı def edemeyen şeylere kulluk ediyorsun?" (Meryem 42)

Yukarıdaki soruda, İbrahim peygamber putların güçsüzlüğünü temsilen kullandığı "işitmeyen, görmeyen ve zararı def edemeyen" putlara kulluk etmenin mantıksız olduğunu babasına güçlü bir soruyla sorarak babasının zihninde ciddi bir uyarı oluşturmuştur. Niçin soruları, muhatabı analitik düşünceye zorlar, kişinin yaptığı uygulamanın gerekçelerini sorgulamasını ister. Soruda muhataba söylenen asıl şey, aslında kulluk edilmesi gereken varlığın güçlü olması gerektiği, putların bu özelliğinin olmadığı ve Allahın kulluk yapılmak için gerekli olan tüm özelliklere sahip olduğu kişinin bilincine güçlü bir soru ile

önerilir. Bilinç tarafından onaylanan bu soru kişinin bilinçaltını değiştirerek, tüm inanç sistemini değiştirmesini sağlayacaktır.

Diğer bir örnek;*"Hem ben, beni yaratana, dahası hepinizin huzuruna varacağı O zata niçin kulluk etmeyecekmişim?"* (Yasin 22).

Bu soruda, soruyu soran kişi önce Allah'ın yaratıcı olduğu ve herkesin onun huzuruna varacağı ön kabulünden sonra muhataplarına Allah'a kulluk etmemesinin gerekçesini sorar; ancak soruda muhatapların bilincine, "Allah güçlüdür ve kulluk sadece ona layıktır" mesajı verilir. Bu soruya muhatap olan kişi, soruya ne cevap verirse versin sonuçta bu ön kabulleri kabullenmiş demektir.

'**Nasıl**' (33 kere) ile sorulan sorular ikincil öneme sahip sorulardır. 'Nasıl' soruları muhatabın kullanacağı araçları araştırır. Öncelikle eylem planı ile ilgilidirler, ama ilk önce hedefler ve değerler olmadan bir eylem planı ortaya koyamazsınız.

> KUR'AN SORULARI CEVABI BULMAYI KOLAYLAŞTIRAN BİR REHBER GİBİDİR. ASLINDA ÇOĞU KEZ SORULAR CEVABIN TA KENDİSİDİR.

"Gözünde canlandırabilir misin Rabbinin Fil Ordusu'na **nasıl** muamele ettiğini?" (Fil 1). Bu âyette, Allah'ın fil ordusuna nasıl muamele ettiği sorulurken aynı zamanda sorunun cevabı da verilmiştir. Sorunun arka planında fil ordusunun gazaba uğradığı, Allah'a karşı konulamayacağı, en güçlünün Allah olduğu, her kötülüğün karşılığını bulacağı, Allah'ın her olaya müdahil olduğu, olaylarda Allah'ın en önemli faktör olduğu, mazlumlara Allah'ın her zaman yardım göndereceği gibi önermeler sorunun sorulduğu kişiye ön kabul olarak verilmektedir. Vahiy, muhatabını düşünmeye sevk ederek bu cevapları bulmasını ister.

'Ne zaman' (10 kere) ile sorulan sorular da 'ne zamana' karar vermeden önce 'ne' ve 'nasıl'ı bilmeniz gerekir. Bu tip sorular Kur'an'da genellikle muhatabın "**ne**" olduğunu ve "**nasıl**" olduğunu bilmediği kıyametin ne zaman olacağını sormasının **çelişkisine** vurgu için kullanılmıştır. Örnek olarak;

"Bir de derler ki: *"Eğer sözünüze sadıksanız söyleyin bakalım şu vaat ettiğiniz son saat ne zaman gerçekleşecek?"* (Yasin 48).

Benzer bir soru âyetinde; *"Sana soruyorlar: "Son Saat ne zaman gelip çatacak?" diye. Cevap ver"Onun bilgisi yalnızca Rabbimin katındadır;"* (Araf 187)

b. Güçlü sorular eyleme geçirir.

Güçlü sorular çözüme yöneliktir. Zihinsel anlama, bir problemi çözmeye ya da bir hedefe ulaşmaya yetmez. O konuda bir şeyler yapmanız gerekir.

Örnek; *"şimdi (söyle ey insan): "Allah en iyi hükmeden değil de nedir?"* (Tin sûresi 8)

Âyette, Allah'tan başka kimsenin iyi hükmedemeyeceği, bunun çok açık bir bilgi olduğu ve kişinin onun hükmüne girmesinin kaçınılmaz bir doğru olduğu vurgulanmaktadır. Bu soruda muhatabın beyni en iyi hükmeden Allah'tır hükmünü onaylamaya davet edilmektedir. Bilinçaltı bu ön kabule dayanarak eyleme geçer ve tüm hayatını onun hükümlerine göre değiştirir.

c. Güçlü sorular problemlerden ziyade hedeflere yöneliktir.

Vahiy; geçmişten çok, hâle ve geleceğe odaklanır. Vahiy soruları, problemin üzerinde durmaktansa muhatabı farklı ve daha iyi bir geleceğe taşımayı amaçlar.

Örnek *"ve onlardan başkaca da yararlansınlar ve içecek (süt) sağlasınlar. Hâlâ şükretmeyecekler mi?"* (Yasin 73).

Âyette tabiatı okuyamayan ve Allahın verdiği

değerlere teşekkür etmeyen ve gereğini yapmayan bir muhatap ön kabulüyle muhataba bir nimet örnek verilerek teşekkür etmeye davet ediliyor. Soruda kişinin hayatı okumayı ve verilen nimetlere teşekkür etmeyi öğrenmesi hedeflenmektedir. Soru muhatabın bilincine "artık şükredeceğim" cevabını onaylatmaktadır. Onaylanan bu soru muhatabı, nimetlere şükredebilen ve hayatın değerlerinin anlamlarını okuyabilen bir dönüşüme sokacaktır.

d. Güçlü sorular geçmişte açıklamalar aramak yerine muhatabı geleceğe taşır.

Güçlü sorular ileriyi işaret eder. Çözmek için bir durumun tam olarak nasıl ortaya çıktığını bilmek gerekli değildir. Eğer karanlıktaysanız, elektrik düğmesini açmak için elektrik teorisinden anlamanız gerekmez.

> NİÇİN SORULARI, MUHATABI ANALİTİK DÜŞÜNCEYE ZORLAR, KİŞİNİN YAPTIĞI UYGULAMANIN GEREKÇELERİNİ SORGULAMASINI İSTER.

Hani bir zamanlar Rabbin Musa'ya şöyle nida etmişti: "şu zalimler gürûhuna git; (şuara 10), Firavun'un kavmine!.. (Ve sor onlara): Hâlâ Bana karşı sorumlu davranmayacaklar mı?" (Şuara 11).

Muhatapların zalim olduğu ve tarihte birçok sorumsuzluk yaptıkları ön kabulü ile başlayan soru, muhatabından geçmişe ait açıklamalar istememekte, bilakis muhatabı geleceğe taşımaktadır ve artık sorumlu davranmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Muhataba "evet sorumlu davranacağız" cevabını telkin etmektedir.

e. Güçlü sorular muhatap için faydalı olan güçlü varsayımlar bulundurur.

Ve onlara "Allah'ın indirdiğine ve Peygamber'e gelin!" denildiğinde, "Atalarımızı üzerinde bulduğumuz inanç bize yeter!" diyorlar. Ya ataları hiçbir şey bilmeyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyse de mi? (Maide 104)

Âyette, doğru inanca davet edilen bir topluluğun, atalarının inancının kendilerine yettiğini söylemesi üzerine âyet çok güçlü bir varsayım ile *(Ya ataları hiçbir şey bilmeyen ve doğru yolda olmayan kimseler idiyse de mi?)* muhatabını köşeye sıkıştırır. Muhatap zorunlu olarak "hayır" cevabı verecektir.

2. Kur'an soruları genellikle seçenekler sunar ve hangisinin iyi olduğunu açık seçik sorar, ancak muhatabını seçimleri konusunda serbest bırakır. Sorumluluğu da muhatabına yükler.

Hem bakmazlar mı göklerin ve yerin mutlak otoritesine, Allah'ın yarattığı her bir şeyin niteliğine? (Düşünmezler mi) ecellerinin yaklaşmış olma ihtimalini? Bu (vahiy) de değilse, artık hangi habere inanacaklar?! (Araf 185)

Âyette muhatap aklını kullanarak gerçek otoritenin kim olduğunu düşünmeye davet ediliyor. Aynı zamanda ecellerinin yaklaşmış olabileceği ihtimali belirtilerek soru güçlendiriliyor. Muhatap dürüst bir cevaba davet edilerek, sorumluluğunu almak şartıyla, seçiminde serbest bırakılıyor.

3. Kur'an soruları karşı konulamaz düşünme davetleridir.

Kur'an'da birçok soruda gördüğümüz bu model, muhatabın inançlarını irdelemesi için insan zihnine yapılan derin sondajlardır. Örnek;

"(Allah) değilse kimdir yaratılışı ilk defa başlatan ve onu tekrar tekrar yenileyen? Dahası, kimdir sizi gökten ve yerden rızıklandıran? Allah'la beraber başka bir ilâh ha?" (Neml 64).

Âyette muhatap karşı konulamaz bir biçimde, öncelikle çok aşkın bir soruyla, evreni yaratan ve devamını sağlayan yaratıcıyı araştırmaya yönlendirilir ama soru aslında çok güçlü bir cevaptır. Devamında sorulan ikinci

soruda muhatabın kendinin de gözlemleri ile bulabileceği cevabı düşünmeye davet edilir ve düşünceye sondaj yapılır. Nihayetinde sorulan son soruda, muhatabın içindeki çelişki ele verilerek güçlü bir şekilde onaya zorlanır.

4. Kur'an sorularının muhatabına kabul ettirdiği ön kabulleri vardır ve bilinçaltı önermeler içerir.

Kur'an'da sıklıkla rastladığımız, güçlü sorular sorma sanatının bir parçası da sorulara en güçlü ön kabulleri dâhil etmektir. Vahyin sorularında karşılaştığımız en temel özelliklerden birisi birçok sorunun sorudan öte, ön kabuller içermesidir. Eğer soruya cevap verecekseniz, bu ön kabulleri ya kabul edeceksiniz ya da soruya soru ile cevap vereceksiniz.

Mesela, *"Kendi uydurduklarını Allah'a isnat eden ya da O'nun âyetlerini yalanlayandan daha zalim biri olabilir mi?"* (Araf 37). Bu soruda soruya nasıl cevap verirseniz verin, bahsi geçen kişilerin bazı bilgileri uydurdukları, Allaha isnat ettikleri ve zalim oldukları soruda ön kabul olarak muhataba verilmektedir.

5. Kur'an soruları bilinçli zihnimizce kabul edilen ve bilinçaltına geçen; sağlıklı bir hayat ve düşünme alışkanlığı oluşturmaktadır.

Kur'an sorularının ana amacı bilgi vermek değil, kişilerin hayatında bir dönüşümü sağlamaktır.

Örnek, *Onlara: "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?" diye sor ve "Allah'tır" cevabını ver! (şimdi de) de ki: "Ne yani, şimdi siz Allah'ı bırakıp da kendilerine bile bir yarar sağlayamayan ve muhtemel bir zararı önleyemeyen varlıkları yâr ve yardımcı mı atadınız?" İlave et: "Hiç görenle görmeyen bir olur mu? Ya da, karanlıklarla (bir ışık kaynağına sahip olan) aydınlık nasıl bir tutulabilir? Yoksa onlar Allah'a O'nun yarattığı gibi yaratan ortaklar tespit ettiler de, bu yaratığı kendilerine (Allah'ı n yaratışından) ayırt edilemeyecek kadar benzer mi göründü?"* (Rad 16)

Bu âyet bir insanın bilgiler arasında nasıl bağ kurması gerektiğini ve düşünmenin ana ilkesini vurgulayan ve öğreten çok güzel bir örnektir. Okuyanın zihninde ön kabulü şart olan ve itiraz kabul etmeyen bir soru(göklerin ve yerin Rabbi) ile başlayan âyette daha sonra; muhatap hiçbir gücü olmayan varlıklara güç addetmenin mantıksızlığını düşünmeye davet edilmektedir. Devamında sağlıklı bir bilincin algoritmasının ana şartının akletmek ve bilgiler arasında bağ kurmak olduğu muhataba önerilmekte ve âyet tekrar bir mantık kurgusu olan soruyla konuyu pekiştirmektedir.

6. Her bir sorunun bir amacı vardır ve muhatabı eyleme götürür.

Vahiyde soru, çözüme yönelik bir hitap biçimidir. Zihinsel anlama bir problemi çözmeye ya da bir hedefe ulaşmaya yetmez. Anlaşılan konunun bilinçaltında yer ederek çözüme yönlenmesi gerekir.

Vakıa 77-96 örnek olarak gösterilebilir.

"Şüphesiz o, muhatabına değer yükleyen bir hitaptır: "

"Korunmuş bir kitap içindedir."

"Ona ancak temizler dokunabilir:"

"Âlemlerin Rabbinden indirilmedir."

"Şimdi böyle bir haberi, ***siz mi kirleteceksiniz?"***

"Böylece siz yalanla beslenmeyi alışkanlık haline getireceksiniz."

"Peki ama, ya can boğaza gelince ***ne olacak?*** "

"Ve siz o zaman dehşetle bakakalacaksınız."

"Ve Biz ona sizden çok daha yakınızdır, fakat siz görmeyeceksiniz."

"Ve **eğe**r Bize borçlu olmadığınıza inanıyorsanız,"

"(Haydi) hayatı ona geri döndürün; tabi ki eğer (inancınızda) sadıksanız."

"**AMA** eğer Allah'a yakın olanlardan iseniz; "

"(yeriniz) tarifsiz bir huzur, bitimsiz bir rızık ve mutluluğun üretildiği cennetler (olur)."

"Yok, eğer bahtiyar kesimden biri olursanız:"

"Artık, (ey) sözünün eri olan bahtiyarlardan olan kişi: sana selam olsun!"

"Fakat eğer o, yalanlayıp da yoldan sapmışlardan biriyse:"

"artık onun hakkı yürek yakan bir (umutsuzluk) sofrasında ağırlanmak"

"ve çılgın bir ateşe atılmaktır."

"Hiç şüphe yok ki bu, işte budur kesin gerçek:"

"Öyleyse sen (ey insan), azamet sahibi **Rabbin adına hareket et**!"

Âyetlerde vahyi kirletmeye çalışan bir muhataptan bahsediliyor. "Şimdi böyle bir haberi, ***siz mi kirleteceksiniz?"***daha sonra gelen âyetlerle muhataplar vahyi değiştiremeyecekleri, bu çabalarının boş olduğuna ikna edildikten sonra tam zamanında" "Peki ama ya can boğaza gelince ***ne olacak? "****sorusu sorulup muhataba ahretten iki manzara gösterilmekte; ikna olduğu varsayımıyla muhatap* ***eyleme*** *(*Öyleyse sen (ey insan), azamet sahibi ***Rabbin adına hareket et***!) davet ediliyor.

7. Probleme değil, hedefe yönelik sorulardır.

Vahiy; geçmişten çok, hâle ve geleceğe odaklanır. Vahiy soruları, problemin üzerinde durmaktansa muhatabı farklı ve daha iyi bir geleceğe taşımayı amaçlar.

Beled sûresi,7-17. âyetler örnek olarak gösterilebilir;

"Yoksa o, kimsenin kendisini ***görmediğini mi zannediyor****?"*

"Ona iki göz vermedik mi?"

"Dahası bir dil ve bir çift dudak?"

"Ve ona (iyilik ve kötülüğün) açık seçik iki yolunu da göstermedik mi?"

"Bilir misin nedir o sarp yokuş?"

"Bir kişiyi daha zincirlerinden kurtarmaktır;"

"veya açlık gününde (muhtaçları)doyurmaktır;"

"(mesela) yakını olan bir yetimi,"

"ya da evsiz barksız, yurtsuz yuvasız bir düşkünü…"

"Daha sonra iman edenlerden olmak ve birbirine hakkı ve merhameti tavsiye etmektir."

Yukarıdaki âyetlerde, yapması gereken sorumlulukları görmezden gelen muhataba Allah'ın her şeyi gördüğü, kendisinin de yapması gerekenleri algılayabilecek duyulara sahip olduğu söylendikten sonra; "niye görmüyorsun" sorusuna yani probleme değil; **neyi** görmesi gerektiğine (bir kişiyi zincirinden kurtarmak, muhtaçları doyurmak, hakkı ve merhameti tavsiye etmek) yani **hedefe** odaklanıyor.

8. Geçmişe değil, hale ve geleceğe odaklanır.

Şuara sûresi 128-131. âyetlerde;

"Siz, abesle iştigal ederek her bir tepede yüksek bir anıt, bir yapı mı inşa ediyorsunuz?"

"Görkemli binalar kondurarak sürekli yaşayacağınızı mı umuyorsunuz?"

"Elinize her (fırsat) geçirdiğinizde, hukuka tecavüz edip zorbalık (mı) yapacaksınız? "

"Haydi, artık Allah'a karşı sorumlu davranın ve bana uyun! "

Âyetlerde peygamberin dilinden toplumun Allaha karşı büyüklük taslamalarının, ölümsüzlük arayışı ve hukuka tecavüz etmelerinin yanlış olduğu önkabulü ve bilinçaltı önermesinden sonra, peygamber soruda geçmiş sorunlara değil geleceğe odaklanır. *"Haydi, artık Allah'a karşı sorumlu davranın ve bana uyun!"*

9. Güçlendirici varsayımlar içerir.

Şuara sûresi 202-207 bu konuda güzel bir örnektir.

“ nihayet bu azap kendileri farkında değilken ansızın onları bulacaktır.”

“Bunun üzerine onlar “Bize (ilave) bir süre daha tanınamaz mı?” diyecekler.”

“Ne! Şimdi onlar azabımızın hemen gelmesini mi istiyorlar?“

“Düşünsene bir: onlara yıllarca safa sürmeleri için fırsat versek”

“sonra vaad edilen azap başlarına gelse”

“safa sürerek kaçırdıkları bu fırsatın kendilerine bir yararı dokunabilir mi?”

Âyetlerde azap gelmiş bir toplumun savunma mekanizması olarak ilave zaman isteğinin anlamsız ve faydasız olduğu bir varsayımla muhataba sorulmaktadır. Yıllarca süre verilmiş ve safa sürmüş birileri varsayımından yola çıkan âyetler; bu kadar uzun süre mühlet verilmesinin, vahye kulağını tıkayan insanlar için, vahyi anlamada ve hidayeti bulup kurtulmada hiçbir yararının olmayacağı mesajı öncelikle muhatabın mantığına onaylatılmaktadır. “vakit gelip çatmadan inanıp hayatınızı inşa etmeye başlayın” mesajı bilinçaltına dönüştürücü bir telkin olarak verilmektedir. Âyetlerde azap gelmiş bir toplumun ilave zaman isteğinin anlamsız ve faydasız olduğu bir varsayımla sorulmaktadır. Yıllarca süre verilmiş ve safa sürmüş birisi varsayım olarak sunulmakta; bu kadar uzun süre verilmesinin vahyi anlamada ve hidayeti bulup kurtulmada yararının olmayacağı mesajı muhatabın bilinç üstü ve bilinçaltına onaylatılmaktadır.

10. Tanımlı bir maksadı vardır.

“Ne yani, onlar sebepsiz mi yaratılmışlar? Yoksa kendilerini yaratan yine kendileri mi?” (Rad 35).

Âyette muhatabın, yaratılmasının bir nedeninin olduğu ve bu amacı araştırması gerektiği vurgulanmaktadır. Soruda kullanılan güçlü edatlarla muhatabın bilinçaltı, insanın sebepsiz yaratılmadığı kabulüne davet edilmiştir.

Başka bir örnek, *“Yahut (Allah) rızkınızı keserse, size rızık sağlayacak birileri mi varmış? Ama hayır, onlar küstahça bir kibir ve nefret içinde debelenmekteler.”* (Mülk 21).

Sorunun maksadı, muhatabının bilinç üstüne mantıklı bir varsayım sunarak, muhatabı Allahın tek ilah olduğuna, tüm mülkün ona ait olduğuna ikna etmektir.

11. Bir sahne ışığı gibi muhatabın deneyimini aydınlatır. Deneyim ve imkânları süzgeçten geçirme imkânı sağlar.

Örnek olarak, *“VE RABBİN, Âdemoğlunun sulbünden onların nesillerini çıkardığı her zaman, onları kendileri hakkında tanık kıldı: “Ben değil miyim sizin Rabbiniz?” Onlar da “Kesinlikle” dediler, “buna biz şahidiz!” (Bunu hatırlattık) ki, Kıyamet Günü bizim bu gerçekten haberimiz yoktu demeyesiniz,”* (Araf 172).

“ya da “Doğrusu bizden önce babalarımız şirk koşmuştu, bizse sadece

Onların peşinden giden bir kuklayız; dolayısıyla, bâtılı icat edenlerin yaptıkları yüzünden bizi mi helâk edeceksin?” gerekçesine sığınmayasınız.” (Araf 173)

Peş peşe gelen bu iki âyette birinci bölümde muhataba insanlığın ilk deneyiminden bir sahne çizilmekte ve kabule zorlayan bir soruyla (Ben değil miyim sizin Rabbiniz?) onay alınmaktadır. Daha sonraki soruda ise insanlığın son deneyiminden (ahiretten) bir insanlık tecrübesi anlatılarak, kişilerin atalarının üzerine sorumluluklarını atamayacağı ve bu gerekçeye sığınamayacağı onların dilinden bir soru ile reddedilmiştir. Bu iki tecrübe süzgeçten geçirilerek sonuç olarak, muhatapların sorumluluklarını üstlenmeleri amaçlanmıştır.

Diğer bir çarpıcı örnek ise;

“şimdi kalıntılarında dolaştıkları kendilerinden

önce yalanlamış uygarlıklardan nicelerini helâk etmiş olmamız onlar için yol gösterici olmadı mı? Kuşkusuz bunda da alınacak bir ders mutlaka vardır: hâlâ mı işitmeyecekler?" (Secde 26)

Bir önceki örneğe göre bu âyet, insanlığın daha net olarak gözlemlediği tarihi tecrübelere bir Sahne ışığı tutarak muhatabın deneyimini aydınlatır. Deneyim ve imkânları süzgeçten geçirme imkânı sağlar.

12. Muhatabının deneyimlerinin bazı alanlarına ışık tutar, bazılarını ise gölgede bırakır.

Kur'an Soruları güçlü bir el fenerine benzer. Sorular vurgulanan konulara ışık tutar, ama aynı şekilde başka alanları da karanlıkta bırakır. Başka bir ifadeyle, sorular içlerinde saklı bulunan ön kabuller sayesinde muhatabın dikkatini belli konulara yöneltir ve dolayısıyla başka konulardan uzaklaştırır. Bir ön kabul, soruyu düşünmeden önce doğru diye kabul edilmesi gereken bir varsayımdır. Bu konuya tipik bir örnek olarak;

O, insanı neden yarattı? (Abese 18), *"(Elbette) basit bir hayat tohumundan. Önce yarattı, ardından ona takdir yeteneği bahşetti"* (Abese 19)

Vahyin bu soruları önce insanın organik temeline vurgu yapar. İnsanın diğer tüm canlılar gibi hücrelerden yaratıldığını hatırlatır ancak asıl vurguyu öne çıkarmak için insanın diğer özelliklerini gölgeleyerek, insanın, diğer tüm organik canlılardan en temel farkı olan kavram oluşturma yeteneğini ön plana çıkarır.

13. Kur'an soruları muhatabından dürüst bir cevap ister.

Örnek olarak, Şerh sûresi 1-4 verilebilir;

"Göğsünü açıp seni ferahlatmadık mı"?
"Ve yükünü sırtından kaldırmadık mı?"
"Ki o yük belini iki büklüm etmişti!"
"Ve senin şanını yüceltmedik mi?"

Yukarda örnek olarak verilen âyetlerde; peygamberden ve daha sonra gelecek muhatablardan dürüst cevaplar ister. Sorular, muhatapları ile güven temelli bir ilişki içine girer. Muhatabın duygusal zeminini de kullanarak onun sorulara olumlu onay vermesini bekler.

14. Sorulan sorularda zamanlama mükemmeldir ve iyi bilgi toplar.

Zamanlama, tıpkı fıkra anlatmada olduğu gibi, soru sormada da kritik öneme sahiptir. Bir soru bir an boş bir bakışa sebep olabilir, ama beş dakika sonra sorulduğunda ise 'Hah tamam, buldum!' gibi bir bakış açısı uyandırabilir.

Kur'an soruları muhataba konunun en uygun zamanında taşı gediğine koyarak sorulmaktadır. Allah kullarının o andaki ihtiyacına göre en uygun soruyu sorar. Zira Allah kullarının o andaki ruh halini detayıyla bilendir.

Kıyamet sûresi 36-40 bu konuya örnek olarak verilebilir.

"NE YANİ, insanoğlu başıboş bırakılacağını mı sanıyor?

"O, bir zamanlar akıtılan bir damlacık sıvı değil miydi?

"Sonra bir parçacık pıhtı olmuş; bu safhada (Allah) onu yarattığı (gibi) şekil de vermişti;

"nihayet ondan erkek ve dişi cinsler var etmişti.

"şu halde aynı (Allah) ölüye hayat vermeye kadir değil midir?

İlk âyette, vahiy insanın başıboş bırakılmayacağını, bir anlamının olduğunu vurgulayan bir ön soru sorduktan sonra, iyi bir zamanlama ile insanın aşama aşama anlamsızdan anlamlıya geçişini gösteren embriyonik gelişimini anlatmış. Bu aşamaların hepsini kontrol eden yaratıcının, insanı tekrar diriltebileceğini öneren sorular, muhatabı sonunda tekrar en başa götürüyor ve lafı tam yerine koyar; insan başıboş değildir.

15. Kur'an soruları muhatapla iyi ilişkiler kurar ve bu ilişkileri sürdürür. Karşılıklı anlaşma ve anlayış üzerine kurgulanmıştır.

Sorularda önemli faktörlerden birisi de muhatabın, dürüst bir cevap verdiğini nereden

bileceksiniz? Ya size sadece duymayı istediğiniz şeyi söylüyorsa? Nasıl bileceksiniz? Allah muhatabına, sorulan bir soruya dürüst cevap vermediği takdirde kaybedenin kendisi olacağını, zira vahyin kendisinin yararına olduğunu sürekli hatırlatır. Bununla birlikte, kulları sorulara cevap vermeyi reddetme hakkına her zaman sahiptir. Kabul edilen ve onaylanan her soru kişinin imanını artırırken; muhatabın Kur'an'da onaylamayı red ettiği her soru onun inkarını artırır.

Kur'an soruları açık ve dürüst sorulardır. Allah muhatabı için bir dürüstlük modelidir. Kulları bunu görünce, sorulara dürüst cevaplar verecektir. Soru tekniğinde soruyu soran muhatabı ile iyi ilişkiler içinde olmalıdır. Aşağılayarak sorulan sorular kişinin bilinç üstünden onay alamaz ve dolayısıyla bilinçaltına geçmez ve kişinin hayatını inşa edici özelliği yoktur. Kur'an soruları muhatapları ile güven temelli iyi ilişkiler kurar, muhatabına hakaret etmez, aşağılamaz, bilmemesi için değil özellikle soruları bilmesi için sorar. Kişinin sorunları soru şeklinde kendisine yöneltilerek soruna ve çözüme dikkat çekilir. **Sorular, soru sorulan kişinin sorunlarının cevabıdır.**

Örnek olarak;

"Siz ey insanlar: Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın! Allah'tan başka sizi gökten ve yerden sürekli doyuracak bir yaratıcı mı var? O'ndan başka ilâh yoktur: şu halde, nasıl böylesine savruluyorsunuz?" (Fatır 3)

Âyette, muhataba Allahın insanın sevdiği, ona her türlü nimeti verdiği hatırlatıldıktan sonra muhatabın içinde bulunduğu durumun yanlışlığı ve kendi iyiliği için, hangi nedenlerle savrulduğunu sorgulaması isteniyor. Kur'an'da soru tekniği, karşılıklı anlaşma ve anlayışa dayalı ilişki kurmada sıklıkla kullanılmıştır. Kur'an'da meydan okuyan bir soru bile saygılı bir şekilde sorulabilir ve ilişkinin kopmasına gerek kalmaz.

16. Muhatabının duygusal durumlarını ortaya çıkarır. Vahiyle muhatap olan kişinin duygusal durumunu değiştirmeyi amaçlar.

İyi sorulmuş sorular, muhatabın duygusal durumunu değiştirebilir. Sorulara dahil edilebilecek kısıtlayıcı varsayımlarla sorular muhatabı çözüm bulamaz durumlara sokabilir. Hâlbuki Kur'an soruları, şüphesiz, muhatabı daha çare üretir bir hale getirir. Kimi zaman Allah, kişinin duygusal durumunu değiştirmek maksadıyla sorular sorar. Kulunun, sahip olduğu imkânları hatırlatarak, sevdiği insanları anarak ve yaşadığı olumlu deneyimlerden bahsederek olumlu bir duygu hali oluşturmaktadır.

Örnek olarak;

"Ve onlar orada şöyle feryat figan ederler: "Rabbimiz! Kurtar bizi! (Söz), daha önce yaptıklarımızdan daha farklı, daha iyi şeyler yapacağız!" (Şöyle cevap verilecek): "Size aklını başına almaya gönüllü birine yetecek kadar uzun bir ömür vermemiş miydik?" (Fatır 37).

Âyette muhatabın ahretteki pişmanlığını gösteren duygusal durumu ön plana çıkarılarak, şu anki halini değiştirme amaçlanmıştır.

17. Vahiy soruları tek taraflı değildir. Muhatabı ile karşılıklı interaktif iletişim içindedir. Muhatabıyla sürekli konuşur ve anında onay bekleyen sorulardır.

İsra 49-51 bu konuya güzel bir örnek olarak gösterilebilir;

"Bir de tutmuş diyorlar ki: "Ne yani, şimdi biz kemik yığınına dönüşüp oradan da toza toprağa karıştıktan sonra yepyeni bir yaratılışla tekrar diriltileceğiz, öyle mi?"

"De ki: "ister taşa dönüşün, ister demire;"

"ya da mahlûkat içerisinde aklınıza gelebilecek (hayata) en uzak (başka) bir

varlığa!.." Bundan sonra kalkıp da "Kimmiş bizi yeniden diriltecek olan?" diye soracak olurlarsa, "Sizi ilk defa yaratan Kimse!" diye cevapla. Bunun üzerine, kafalarını (kinayeli) sallayarak

"Peki, bu ne zaman gerçekleşecekmiş bakayım?" diye sana soracak olurlarsa, de ki: "Kim bilir (!) belki de çok yakında gerçekleşecektir."

Yukarıdaki âyetlerde vahiy muhatabının aklında olan soruları gündeme getirerek tek tek tüm mantık kurgularını kullanarak, soruları interaktif olarak cevaplamıştır. Onların itirazlarına tekrar cevap vermiştir. İnteraktif iletişim muhataplar arasında en sağlıklı ve öğrenmede en etkili iletişim yöntemidir. Kur'an'da birçok âyette Vahiy muhatabı ile soru sorup cevabını alarak, muhatabının bilincine sondajlar yapar.

18. Muhatabın düşünce ve davranışlarını tartışmaya açan sorulardır.

Bir şeyi yapamadığını bildiğiniz bir kişinin bu hareketinin doğruluğunu tartışmaya açmanın birçok yolu vardır. Muhatabınızın düzeltmek istediğiniz davranışlarını tartışmaya açmadan düzeltemezsiniz. Bunun da en iyi yöntemi onun ağzından sorulan sorulardır. Vahiy, muhatabının aklında olan sorulmamış hiçbir soru bırakmamıştır. Hatta onların sorularını ne kadar basit olsa bile vahye taşımıştır. **Allahın varlığı dâhil hiçbir konuyu dogma ilan etmemiştir**. Mesela,

"işte, kendilerine doğru yol bilgisi geldiği zaman insanları ona inanmaktan alıkoyan şey, sadece şöyle akıl yürütmeleriydi: "Ne yani, şimdi Allah fani bir insanı mı elçi olarak gönderdi? (isra 94)

"Bu onların, Bizim âyetlerimizi inkârda ısrar etmelerinin ve "Ne yani, şimdi biz

Kemiğe, toza-toprağa karıştıktan sonra yepyeni bir yaratılışla tekrar mı diriltileceğiz?" demelerinin bir karşılığı olacak." (İsra 98)

Gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, onları kendi suretleri üzere yeniden yaratacak güce sahip olduğunu, yine onlar için bir gün sona ereceğinde hiçbir kuşku bulunmayan sınırlı bir süre takdir etmiş bulunduğunu nasıl görmezler? (İsra 99)

Sonuç olarak; soru yöntemleri, etkin bir hitap biçimi olarak, vahiyde bütün zenginliği ile kullanmıştır. Kur'an soruları, güçlü, düşünmeye davet eden, düşünme alışkanlığı oluşturan, amacı olan, muhatabını eyleme götüren sorulardır. Kur'an soruları güçlü anlam kurgusu ile bilinçli zihnimize onaylattırdığı düşünceleri, bilinçaltımıza yönlendirerek yeni ve sağlıklı bir hayat ve düşünme alışkanlığı inşa etmektedir. Kur'an'ın maksadını anlamaya çalıştığımız bu günlerde, Ku'ran soruları daha iyi aklederek okunmalı ve insanları iyiliğe davet sürecinde bu sorular örneklenerek, bir hitabet biçimi olarak kullanılmalıdır. ■

Kaynakça

İSLAMOĞLU, Mustafa, Hayat Kitabı Kur'an, Gerekçeli Meal Tefsir, İstanbul, 2009.

TURGAY, Biçer, ETKİLİ DİL KALIPLARI "Doğru soru sormak", Uygulamalarla NLP, Sistem Yayıncılık, 1999.

TURGAY, Biçer, Nlp Kişisel Liderlik, Beyaz Yayınları.

DILTZ, Robert, Dil İllüzyonları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KNIGHT, Sue, Uygulamalarla NLP, Sistem Yayıncılık.

O'CONNOR, Joseph, LAGES Andrea, *NLP İle Koçluk*, Hayat Yayınları.

Bu Kapıdan Geri Dönme

MUSTAFA DEMİR

mdemir004@yahoo.com

Fatihanın miftahı tevhidi inançtır. Onun için şirkten kesinlikle uzak durmak gerekir. Bu nedenle Kur'an'ın ilk inen âyetlerinde 'Rab' kavramı çok sık geçer.

Bu makalede, Hz. Osman'ın iniş sıralamasına göre, ilk beş sûrenin birbirleri ile olan ilişki ve bağlantılarından hareketle; Fatiha eşiğinde kapıyı açıp yola Allah ile devam etme erdemi ya da kapıdan geri dönüp Allah'sız yürüme yanlışlığı üzerine bir çalışma yapılacaktır. Bu konuda birkaç ciltlik kitap yazılabilir, ancak burada bir deneme sınırları içinde kalarak düşüncelerimizi aktarmaya çalışacağız. Evet, Yol ikidir; Allah ile ve Allah'sız yürüme veya Kur'an'ın ifadesiyle: **Nimet verilenlerin ya da gazaba uğrayanların ve sapıtanların yolu.** (Fatiha 1/6-7).

İlk beş sûre sırasıyla; 1/96 Alâk, 2/68 Kalem, 3/73 Müzzemmil, 4/74 Müddessir ve 5/1 Fatiha Sûreleridir. Konumuzun nirengi noktasını Fatiha Sûresi oluşturacağından, önce Sûrenin mealini görelim; " **1) Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir. 2) O Rahmandır, Rahimdir. 3) Din gününün sahibidir. 4) (Rabbimiz!) Yalnız sana kulluk eder ve sadece senden yardım isteriz. 5) Bizi dosdoğru yola ilet. 6) Nimet verdiklerinin yoluna. 7) Gazaba uğrayanların ve sapıtanların yoluna değil.**"

Şimdi de ilk dört sûrede muhataplara, Fatiha eşiğindeki kapıya gelmeden önce verilen mesajların içeriğine bakalım:

Alâk Sûresi'nde;

Birinci bölüm (1-8. âyetler): Allah'ın Elçisi'ne ve O'nun elçiliğiyle bütün insanlara insanı alâktan yarattığı ve ihtiyacı olan her şeyi bolca verdiği, bilmediklerini kalem-

le öğrettiği, sonra da onların bunları okumasını ve başkalarına duyurmasını buyurduğu, buna karşılık insanın, kendi bildikleri ile sahip olduklarını kendisine yeterli görüp azgınlık edeceği ve kesinlikle tek yetkili danışma ve dönülecek makam sahibi Rabbin mesajlarını benimsemediği konusunda;

İkinci bölüm (9-14. âyetler): Allah'ın mesajlarını benimseyen, mesajlar doğrultusunda öğrendikleri ile yaşamaya çalışıp başkalarına da Allah'a karşı sorumluluk bilinci içinde olmalarını emreden insanların varlığı ile diğer tarafta, Allah'ın gördüğünü bilip durduğu halde, gerçeği yalanlayıp yüz çeviren ve Allah'ın öğrettiği doğru yol üzerinde gidenleri engelleyenlerin varlığı hakkında;

Üçüncü bölümde (15-19. âyetler): Yalan ve günah ile elde ettikleri güçlerine dayanarak, dosdoğru yol üzerinde olan insanları yollarından çevirmeye çalışan azgınlara Allah'ın darbesini indireceğini ve o zaman, Allah'ın güçlü görevlilerine karşı, çağırabilecekleri müttefiklerinin hiç bir yararı olmayacağını; böyle büyük bir çatışma sırasında Müslüman'ın, azgınlara boyun eğmeyerek Rabbinin emirlerine uyacağını ve yakınlığı sadece Rabbinden beklediğini anlatan;

Kalem Sûresi'nde;

Birinci bölümde (1-6. âyetler): Kalem ve yazdıklarına dikkat çekildikten sonra, Hz.Peygamber'e (s), fitnelenmiş bir mecnun olmadığı, aksine yüksek bir ahlaka sahip, Rabbinin nimetine ermiş, kesintisiz ecri hak etmiş olduğu ve bunun, sonunda açığa çıkacağına dair;

İkinci bölümde (7-16. âyetler): Allah'ın âyetleri için "eskilerin masalları" diyerek yalanlayan ve taviz isteyen; aşağılık, dedikoducu, kınayıcı; hayra engel olan, saldırgan günahkâr; kaba ve kötülükle damgalı kişilere mal ve oğullar sahibi olmuş diye itaat edilmemesi buyrulduktan sonra, yakında onların suçlu zalimler olduklarının damgalanıp açıklanacağı konusunda;

Üçüncü bölümde (17-33. âyetler): Zalim, kıskanç ve cimri Bahçe Sahiplerinin yaşadıkları ibretli olaylar anlatıldıktan sonra, topluluk içinde bulunan mutedil birinin onları uyarması ve tattıkları azap ile ahretteki azabın karşılaştırılması ve birinci sûredeki engelleyiciler gibi bahçe sahiplerinin de imtihanı kaybedeceklerine dair;

Dördüncü bölümde (34-41. âyetler): Muttakilerin ödüllendirilmesi; kitaplar, yeminler ve ortaklarla ilgili sorular ile yanlışlık içinde olan ve kötüye kimsenin kefil olmak istemeyeceği hakkında;

Beşinci bölümde (42-45. âyetler): Her şeyi zamanında yapmak gerektiği, zamanı ve imkânları doğru kullanmayanların bahane ve yalanlarının bir işe yaramayacağı, çünkü Allah'ın plânın sağlam olduğuna dair;

Altıncı bölümde (46-50. âyetler): Dinin tebliği karşılığında ücret istenmeyeceği ve kimsenin bu noktada borçlu olmayacağı ile sabır, nimet ve barış konularında;

Yedinci bölümde (51-52. âyetler): Bütün âlemlere uyarı olan Evrensel Mesajı tebliğ edene karşı inkârcıların öfke ve iftiraları ile ilgili;

Müzzemmil Sûresi'nde;

Birinci bölümde (1-7. âyetler): Büyük bir iş(sorumluluk) yüklenenlerin geceleri de bir plân dâhilinde belli bir süre çalışmaları ve düşünerek belli bir yöntemle Kur'an okumaları, hem gündüzleri yapılacak işler olduğundan hem geceleri okumak daha verimli olacağından, bir de gündüzleri yapılacak işlerin Kitaba uygun olması bakımından gecelerin bir bölümünün eğitime ayrılması gerektiği konusunda;

İkinci bölümde (8-14. âyetler): Doğunun ve Batının Rabbine yönelmek, onu vekil tutmak, sabır ve hicret ile yalanlayıcı, zevk ve refah sahipleri için ceza konuları hakkında;

Üçüncü bölümde (15-19. âyetler): Elçi ile elçiye karşı gelenler ve öğüt alıp doğru yolu tutanlar konusunda;

Dördüncü bölümde (20. âyet): Gecenin bir

kısmında kalkıp birlikte Kur'an okumanın, Kur'an eğitiminde kolaylaştırılmış programlar uygulamanın, gündüzleri çeşitli işlerin bulunduğunun hatırlatılması, salâtın ikame edilmesi, zekâtın verilmesi, Allah'tan dilemek ve onun vereceği ödül ile ilgili;

Müddessir Sûresi'nde;

Birinci bölümde (1-7. âyetler): Alınan mesajların duyurulması ve insanların uyarılması ve bu eylemler sürdürülürken dikkat edilecek hususlar ile tek büyük olarak Rabbin tanınması, donanımın temiz tutulması, kötülükten kaçınma, karşılıksız verme ve Allah için sabır konularında;

İkinci bölümde (8-10. âyetler): Kıyamet ve hesap gününün kâfirler için zor olacağı, çünkü o gün sadece adaletin borusunun öteceği konusunda;

Üçüncü bölümde (11-31. âyetler): Zenginlikle şımaran ve yanlış takdirde bulunanların cezalandırılacağı; yanlış takdirde bulunanların kibirlerinden ötürü gerçeği görmeyecekleri, Kur'an için sihirdir, insan sözüdür diyecekleri ve bundan dolayı Sekara sokulup cezalandırılacakları; Sekar ile Allah'ın cezalandıracağı ve ödüllendireceği kimseler hakkında;

Dördüncü bölümde (32-56. âyetler): Ay, gece ve sabah gibi doğadaki âyetlere dikkatin çekilmesi ve bunların ileri gitmek veya geri kalmak isteyenler için büyük bir uyarı olmasının hatırlatılması; herkesin kazandığına göre hesaba çekilecek; cennetliklerin suçlulara neden cezalandırıldıklarını sorması ve onların cevabının; "salât ikame etmezdik, yoksulu doyurmazdık, boş ve yararsız işlere dalardık, din gününü yalanlardık ve ölüm bizi bu halde yakaladı" demeleri; aracı torpilcilerin böylelerine hiçbir yararının olamayacağı; inatçı eşekler gibi öğüte karşı çıkmaları, kendileri için özel sayfalar istemeleri, ahrete inanmamaları ve cezadan korkmamaları; öğüt almak isteyenler ve istemeyenler ile isteyip layık olanlara öğüt verileceği konularında;

Mesajlar var…

İlk dört sûrede bu mesajları alan bir insan, bir sözleşme yapmanın eşiğine geldiğini anlar. Bu eşikte sözleşmenin kabul edilip edilmediği Fatiha Sûresi ile ortaya konur. Fatiha kelimesi sûrenin içinde geçmez, ancak çok isabetli olarak sûre bu kelime ile adlandırılmıştır.

'Fatiha', kökü Arapça "fe-te-he" den gelen bir kavramdır. **'el fethu'**, muğlâklığı, kapalılığı ve müşkilliği izale etmek, gidermek, *(açmak)* demektir. Buradaki 'açmak' eylemini iki şekilde anlamalıyız. Birincisi: kapı ve benzeri şeyleri; demir kilidi, sürgüyü, mandalı ve bu türden eşyaları açma. İkincisi: gamı, tasayı veya kederi (kişinin) üzerinden kaldırmak, izale etmek veya gidermek ve kapalı ilimleri veya bilgileri açmak; **'Fatiha'** da, her türlü şeyde, 'kendisiyle birlikte ve sonrasında gelenin açıldığı, (o şeyin) başlangıcı' demektir (İsfahani, Müfredat, çeviren ve notlandıran Yusuf Türker, Pınar Yayınları, 2007-İstanbul). Buradaki anlamlardan 'açarak başlatmak' söylem ve eylemini çıkarabiliriz.

Kendisinden önce gelen dört sûredeki mesajları özetle gördükten sonra, Fatiha Sûresi'nin anlamına tekrar bakalım: **"1) Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir. 2) O Rahmandır, Rahimdir. 3) Din gününün sahibidir. 4) (Rabbimiz!) Yalnız sana kulluk eder ve sadece senden yardım isteriz. 5) Bizi dosdoğru yola ilet. 6) Nimet verdiklerinin yoluna. 7) Gazaba uğrayanların ve sapıtanların yoluna değil."**

Fatiha Sûresi'nde Allah kendisini tanıttıktan sonra, âlemlerin Rabbine nasıl kulluk edileceğini açıklıyor. Bundan önceki dört sûrede anlatılanlardan sonra Fatiha Sûresi sanki bir kapı önüdür. Kapıyı açıp girenler olabileceği gibi, açmayıp geri dönenler de olabilir. İlk kez Kur'an ile muhatap olan bir insan için bir kavşak noktasıdır Fatiha Sûresi. Bir dönem başı ve sonudur adeta. Bir kısım insanlar Fatiha kapısına geldiklerinde eski dönemi sonlandırıp, yeni bir dönem başlatırlar yaşamlarında. Yani, kişi için hem bitiş, hem

başlangıç çizgisidir yedi âyetlik bu mübarek sûre… **Rabb** (c) kendisini tanıtırken, insanların da Rab' bleri karşısında ne ile yükümlü olduklarını, **Hamd** kavramıyla bildiriyor. Kur'an-ı Kerim'in insanların anlayabilmeleri için taşıdığı kolaylaştırıcı özelliklerin biri olan; '**kendi kendini açıklama**' yöntemi, bu sûrede de çok açık olarak ve çarpıcı bir biçimde inananların önündedir.

Âlemlerin Rabbi Allah; Rahman ve Rahimdir, hamd için lâyık olan sadece O'dur, din gününün sahibidir, kendisine kulluk edilecek ve yardım istenecek olandır, doğru yola iletendir, nimet veren ve sapıtanlara gazap edendir. "**Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir.**" dediğimizde; ne büyük bir güç ve kuvvet sahibi bir Rab için bu sözü söylediğimizi burada açıkça görebiliyoruz. Bu anlayış ve tutum içinde olan bir insan, kendisinin çok büyük bir güvenlik içinde olduğunu bilir ve bunun huzuru içinde yaşar.

"**Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir.**" mesajı vahiy ile Allah'ın Elçisi' ne, O'ndan da diğer insanlara bildirilen ve iman etmiş insanların söyleyeceği ve davranışlarına yansıtacağı bir sözdür. Yani, "**sûredeki bu âyetten sonraki âyetlerde, bu sûreden sonraki ve önceki sûrelerde tanıtılan Allah'ı, Rab kabul ediyorum, bundan sonraki hayatımı Rabb'imin istediği biçimde sürdüreceğim**" sözünü vermiş olacaktır. İnananlar tarafından bu âyetle soyut olarak verilen söz, yapılan anlaşma/sözleşme beşinci âyetle, "**sadece sana kulluk eder ve sadece senden yardım isteriz**" denilerek eylem haline getiriliyor…

İnanan insan, Kulluk kavramından, yaşamının her anında kendisinde meydana gelen düşünce ve davranışları anlar. Daha açık bir deyişle; "inandım" dedikten sonra hayatının her bir saniyesinden Rabbine karşı sorumlu olduğunun bilincindedir. Bu nedenle, derhal Rabb'inin inanalar için gösterdiği yolu/dini öğrenir. Bu öğrenmede Rabb'ini her an yanında hisseder ve sürekli O'nun yardımını ister ve sadece O'na güvenip, dayanır. Bir de sürekli Rabbine yalvarış ve yakarış içinde olması gerektiğini bilir. "**Bizi doğru yola ilet. Nimet verdiğin kimselerin yoluna, kendilerine gazap edilmişlerin ve sapıtmışların yoluna değil.**"

Şimdi şunu söyleyebiliriz: **Hamd,** sözle ifade edilen bir duygu, içten gelen bir memnuniyetin Allah için dışa vurumu. Ya da; çok samimi olarak kalp ve gönül derinliği ile Yüce Rabbimize sunulan bir övgü, Rabbin yüce huzurunda O'na kulluk edeceğine dair bir söz verme, fakat insanda davranış olarak ortaya çıkmaya dayalı bir söz verme.

Sadece Allah'a kulluk etmek, sürekli aynı inanç ve eylem içinde olabilmek, pek kolay bir iş değil. Cennet de o kadar güzel ve istenecek bir yer olarak anlatılıyor ki Kur'an'da, öyle bir takım taklidi, alışılmış ve çilesi olmayan kuralları yerine getirmekle orası kazanılamaz. Hem bu dünyada, hem ahrette Yüce Rabb'imizin sonsuz nimetlerinden yararlanabilmek için, O'nun rızasını kazanmak zorunluluğu vardır. Bunu dikkate almayanlar dalalette olup gazabı hak edenlerdir. "**Nimet verdiğin kimselerin yoluna, kendilerine gazap edilmişlerin ve sapıtmışların yoluna değil.**"

Vahyin gönderiliş amacı, Allah-İnsan ilişkisini en doğru şekilde bir esasa bağlamaktır. Her zaman ve mekânda insanda mutlaka bir Tanrı/İlah anlayışı olagelmiştir. Ama bu anlayış çoğu zaman eksik ve yanlıştır. "**Allah'ı gereği gibi hak ölçüye göre değerlendiremediler.**" (En'âm 6/91). Kur'an'da buna benzer pek çok âyet bulunmaktadır. Bu âyetler bize insanların Allah bilgilerinin olduğunu, fakat bu bilgilerinde çelişkiler bulunduğunu anlatıyor. Vahyin değiştirmek istediği işte bu anlayışlardır. Allah'ı şanına yaraşır bir şekilde tanımak ve O'na o şekilde inanmak esastır. İşte vahyin amacı budur. Allah (c) yarattığı insandan şunu istemektedir: Tanrı (ilah)/Rabb olarak sadece kendisinin tanınmasını ve kabul edilmesini… Burada geçen '**tanımak**' kavramı, hem hakkında bilgi edinmek, hem O'nu kabul etmek, olarak anlaşılmalıdır.

İnsanlar tarafından "Allah'ın gereği gibi tanınması" konusu gerçekten doğru anlaşılıp

değerlendirilirse, kişisel ve toplumsal hayat da ona göre düzenlenir. Sonuçta, toplumsal mutluluk ortaya çıkar; zulmün yerini adalet, şirkin yerini tevhid, esaretin yerini özgürlük, yaşam standartlarındaki uçurumun yerini eşitlik alır. Böyle kurulmuş bir toplumdaki insanlar için hem bu dünyada, hem de ahrette Allah'ın bol nimetleri vardır; cennet…

Mutlu yaşamın ilk adımları Alâk, Kalem, Müzzemmil ve Müddessir sûrelerindeki emirlerle atıldı. Buradaki emirler; yapılacak ve yapılmayacak olanların çoğunu kapsamaktadır. Yapılması emredilenler: okuma, öğrenme; özellikle gecenin belirli saatlerinde Kur'an eğitimi, salât, zekât, hicret, uyarma, duyurma ve bunlara benzer yararlı eylemler.

Yapılmaması emredilenler: Allah'ın dışında İlahlaşan/Rablık taslayan (yalancı, günahkâr, zorba, kaba, hayra engel olan, v.b.) insan ve sistemlere itaat etmek.

Fatihanın miftahı tevhidi inançtır. Onun için şirkten kesinlikle uzak durmak gerekir. Bu nedenle Kur'an'ın ilk inen âyetlerinde **'Rab'** kavramı çok sık geçer. Fatiha Sûresi'ndeki **"Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir."** âyeti şirki kökünden kazımak için en kuvvetli bir anahtardır. Bunu, **"Sadece sana kulluk eder ve sadece senden yardım isteriz."** âyeti ile de pekiştirmesi, şirk konusunun önemini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. "**Yaratan Rab'bin adı ile oku**" (Alâk 96/1), "**Sen ki, mecnun değil Rab'binin nimetine ermiş kimsesin**." (Kalem 68/3), "**Doğunun da, batının da Rab'bidir, O'nu vekil tut.**" (Müzzemmil 73/9) "**Rab'bini tekbir et.**" (Müddessir 74/3).

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın yanında başka rablere yer vermenin insanı nasıl şirke götürdüğünü diğer sûrelerdeki kimi âyetlerinde şöyle açıklamaktadır:

"**Allah'ın dışında bilginlerini ve din adamlarını rabler edindiler, Meryem oğlu Mesih'i de. Ama onlar, bir İlah'tan başkasına kulluk etmemekle emrolunmuşlardı. Ondan başka İlah yoktur. O şirk koştuklarından uzaktır.**" (Tevbe 9/31) İşte tam bu âyet söz konusu olduğunda, gerçek bir Müslüman Fatiha Sûresi'nden okuduğu ve söz verdiği âyetleri hatırlar: **"Hamd, âlemlerin Rabbi Allah içindir." "Sadece sana kulluk eder ve sadece senden yardım isteriz."**

"**Beni doğru yola Rab'bim ulaştırmıştır; müşriklerden olmayan hanif İbrahim'in dosdoğru dinine… De ki; 'salâtm, ibadetlerim, dirimim ve ölümüm âlemlerin Rab'bi Allah içindir.' Ortağı yoktur. Ben böyle emir olundum. Ben Müslümanların ilkiyim. De ki; 'Allah her şeyin Rab'bi iken başka rab mi arayayım?'**" (En'âm 6/161-164).

"**Artık durma, tesbih et Rab'bini hamd ile birlikte ve O'ndan mağfiret dile; zira O'dur tüm içten gelen tövbeleri kabul eden.**" (Nasr 110/3).

Sonuç olarak…

Nasr Sûresi iniş sırasına göre son sûredir, Fatiha Sûresi de bütün olarak inen ilk sûredir. ***'Hamd'*** kavramı Fatiha Sûresi'nin ilk âyetinde, Nasr Sûresi'nin de son âyetinde geçer. Bundan şunu anlayabiliriz: Müslüman'ım diyen herkese "Elhamdülillahi Rabbil Âlemin/ **Hamd, âlemlerin Rabb'i Allah içindir.**" Diyerek kapıdan girdin ya, artık bundan sonra, "Fe sebbih bi hamdi rabbike/Artık durma tesbih et Rabb'ini hamd ile (**Söz verdiğin gibi, Rabb'inin istediği biçimde davran)**" mesajı veriliyor…

Ey âlemlerin Rabb'i Allah'ım! Bizleri şirkten uzak duran, Fatiha kapısından dönmeyen muvahhit Müslümanlar olarak yaşat ve öldür. (Âmin)… ■

Kur'an-ı Kerim: Birilerine Göre…

MAHMUT CELAL ÖZMEN

usve1970@yahoo.com

Kur'an-ı Kerim: birilerine göre gizli ilimler hazinesi; harflerini toplar, çıkarır, çarpar bölersin, gelecekten haber verir ve bu haliyle kâhinlerin, medyumların sermayesidir.

Birilerine göre avadanlık, takım çantası, lazım oldukça içerisinde alet edevat aranır (bir cıvataya haddini bildirmek için).

Birilerine göre ölülere ninnidir, ya da azaptan azad olsunlar diye bir tür okus pokustur (hâşâ).

Birilerine göre bedava sermaye ve geçim kaynağıdır. Güya İslami düğünlerde, mevlitlerde yemeklerde terennüm edilir ve cep harçlığı çıkartılır.

Kimilerine göre ses ve avaz yarışmalarında, övünülecek işlerde hammaddedir, malzemedir, avaz avaz figan ile yedi vecih yetmez ise ondört vecih feryat ile dereceye girilir, ödül ve nâm elde edilir.

Birilerine göre, yangın söndürücü, ecza dolabı gibi duvar süsü, evin bekçisi, kullanma talimatını bile okumaya gerek olmayan, çünkü kullanılmayan, fakat nasılsa kazadan beladan koruyan emniyet aracıdır.

Birilerine göre Avrupalıların bugün için doğru zannederek ürettiği -yarın vazgeçebileceği- bilimsel teorileri ispatlamaya yarayan ilginç bir dokümantasyon.

Birilerine göre antikası iyi para eden define.

Peygamberin ahlakı olan Kur'an nerede, sizin evde mi?

İnsanlara hidayet rehberi olan Kur'an nerede, camilerde mi?

"Allah'ın hükmüyle hükmetmeyenler, kâfirler, fasıklar ve zalimlerdir" diyen Kur'an nerede, devlet erkânının çelik kasalarında mı?

Dirilere bir öğüt olsun diye indirilen Kur'an nerede, merasim ve tören için kabristanda ölülerin başında mı, yoksa taze hatim üfürülen balonların içinde mi?

Kıyamete kadar korunacak Kur'an nerede, okudukları ayetler köprücük kemiklerinden aşağıya inmeyen hocaların kursağında mı, hafızların midesinde mi?

İnsan denilen varlığın kullanma kılavuzu Kur'an nerede, el yazması, altın işlemeli, tarihi eserler müzesinde mi?

Yoksa en yüksek değerin ona iman etmek ve cenneti kazanmak olduğunu bilmeyip de el altından çok paraya onu satmak isteyen kaçakçılarda mı?

Bedava inen vahiylerin kıymetini bilmedi insanoğlu.

Öyle ya bir metelik saymadı ki, kırılana dökülene üzülsün.

Çiğnenen ahkâma üzülmek mi?

"Ahkâm nedir beybaba, ayıp mıdır çiğnersek" diyecek kadar cahil külhanbeyleri güya Kur'an milleti!

Ekmek ufağına basmaz, büyük günahtır! Hele bassa kazara, "tövbe tövbe tövbe Allah'ım, tövbe Ya Rabbim" der, öper alnına koyar.

Ya ekmeği veren el kesiverirse rızkını. Boğaz korkusu böyle adam eder de adamı. Allah korkusu, hesap korkusu, mizan korkusu aklının ucundan şöyle bir gelir geçer iğreti.

Dünyasını zora sokacak her şeyden korkan bu Kur'an milleti, "ahireti nasıl olsa hallederim" diye yazmış kafaya.

Rabbim, mesajını anlayarak okumak ve hayatımıza uygulamak için okuma bilinci bahşetsin. Amiin. ■

Kur'an'ın Mucizevî Yönlerinden Lafız, Mânâ ve Ses Uyumu

MEHMET SOYSALDI

Kur'an, kullandığı lafızlar ile ses tonları arasındaki uyumla bir bütünlük arz etmektedir.

Prof.Dr., Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
msoysaldi@hotmail.com

İ'câz kelimesi lügatte, "âciz bırakmak" anlamına gelir.[1] Bir şeyin benzerini yapmaktan âciz bırakan şeye de "*mu'cize*" denir.[2] Bu bakımdan Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber'in en büyük ve ebedî mu'cizesidir.

Bütün peygamberler ilâhî bir vazife ile Allah tarafından gönderilmiş olduklarını kavimlerine kabul ettirebilmek için mucizeler göstermek mecburiyetinde kalmışlardır. Bu hususu Hz.Peygamber (s) hadis-i şeriflerinde şöyle ifade etmektedir: "Hiç bir peygamber gönderilmemiştir ki, ona, insanları imana getirecek, bir âyet verilmemiş olsun. Bana verilen ise, Allah'ın gönderdiği vahiydir. Onun için kıyamet günü ümmetimin sayıca diğer peygamberlerin ümmetinden çok olmasını ümit ediyorum."[3]

Geçmiş peygamberlerin mucizeleri, sadece o devirde yaşayanlar ve orada hazır bulunanlar tarafından müşahede edilebilirdi. Kısaca ifade etmek gerekirse, onların mucizeleri sürekli değil, geçici ve hissî idi. Meselâ, sihrin revaçta olduğu ve ünlü sihirbazların yaşadıkları bir devirde, Hz. Musa'ya sihirli bir âsâ verilmiş, bununla sihirbazlar mağlup edilmiştir. Tıbbın ilerlediği bir zamanda gelen Hz. İsa'ya ise, bu alanda büyük mucizeler verilmiş ve anadan doğma kör, dilsiz ve sağır olan hastaları iyileştirmiş, ölüleri diriltmiştir.[4] Önceki peygamberlerin getirmiş oldukları hissi mucizeleri vefatlarından sonra kâinatın hadiseleriyle beraber yok olup varlık âleminden silinmişlerdir. Onların varlıkları

1 İbn Manzur, Ebu'l-Fadl Cemalüddin Muhammed b.Mükerrem, Lisanu'l-Arabi'l-Muhit, Dâru Sadır, 3.Baskı, Beyrut 1990, V, 369, 370; Rağıb el-İsfahanî, Ebu'l-Kasım Hüseyin b.Muhammed, Müfredatu Elfazı'l-Kur'an, ed-Dâru'ş-Şamiyye, Beyrut 1992, s. 547.
2 Farklı tarifler için bkz., Müslim, Mustafa, Mebahis Fi İ'cazi'l-Kur'an, Dâru'l-Kalem, Dımaşk 1999, s. 18.
3 Buhârî, Fedâilü'l-Kur'an, 1.
4 Sabunî, Muhammed Ali, et-Tıbyan fi Ulumi'l-Kur'an, Dersaadet, İstanbul ty, s. 134, 135.

ancak Kur'an-ı Kerim'in haber vermesiyle bilinmektedir.[5]

Son Peygamber Hz. Muhammed'in (s) mucizesi ise, sürekli ve aklîdir. Çünkü onun zamanında Arap dili ve belâgatı en yüksek dereceye ulaşmış, âdeta altın çağını yaşıyordu. İşte Arapların fesahat ve belâgat yönünden en yüksek mertebeye ulaştığı bir devirde, sunulan en büyük mucize, hiç şüphesiz ki, belâgat ve fesahatin en büyük timsali olan ve hiç kimse tarafından taklit edilemeyen Kur'an-ı Kerim'in, ümmî bir peygamber olan Hz. Muhammed (s)'e vahyedilmesi olmuştur. Kur'an, Yüce Allah'ın ezelî kelâmıdır. Onun bir benzerini getirmek mümkün değildir.

Bir Arap şairi şöyle diyerek ne güzel söylemiştir:

"**Önceki peygamberlerin getirdikleri mucizeleri yok olup gitti.**

Ey Muhammed! Senin getirdiğin kitap kıyamete kadar yok olmayacaktır.

Çünkü zaman uzadıkça onun âyet-i kerimeleri yenilenmektedir.

Eskilik asaleti onun âyetlerini süslemektedir." [6]

Peygamber Efendimiz tebliğ vazifesine başlayınca, Araplar ondan risalet ve nübüvvet görevi ile görevlendirilmiş bir kişi olduğuna dair deliller istediler. Peygamberimiz onlara Allah Teâlâ'nın şu âyetleriyle cevap verdi:

"*Ona Rabbinden mucizeler indirilmesi gerekmez miydi?" derler. De ki: "Mucizeler ancak Rabbimin katındadır. Doğrusu ben, sadece apaçık bir uyarıcıyım. Kendilerine okunan bir Kitab'ı sana indirmiş olmamız onlara yetmiyor mu? Bunda, inanan topluluk için rahmet ve ibret vardır.*"[7]

BİRÇOK MEAL OKUYUCUSUNUN EN TEMEL PROBLEMİ, ÂYETLER ARASINDAKİ BÜTÜNLÜĞÜ GÖREMEMESİ; MECAZ, İSTİARE, TEŞBİH GİBİ EDEBİ SANATLARDAN GAFİL OLMASIDIR.

Cenab-ı Hakk'ın, Resulünün peygamberliğinin doğruluğuna ve onun ancak bir mübelliğ olduğuna dair Kur'an'da bu âyetlerle vermiş olduğu teminata rağmen onlar, inatlarında ve inkârlarında ısrar ettiler ve ondan yüz çevirerek:

"*Âyetlerimiz onlara okunduğu zaman, "İşittik, işittik! İstesek biz de aynısını söyleyebiliriz; bu sadece eskilerin masallarıdır.*"[8] dediler. Onların bu inkârcı tutumları karşısında Yüce Allah, peygamberinin haklılığını ve Kitabının eşsizliğini ispat için onlara meydan okuyarak şöyle buyurdu: "*Doğru* (sözlü) *iseler haydi onun gibi bir söz getirsinler.*"[9] Onlara uzunca mühlet verdi, yapamadılar. Sonra, asılsız uydurma şeyler dahi olsa tesir ve belâgat bakımından on surenin benzerini yapmalarını onlardan istedi: "*Yoksa "O'nu uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Öyleyse siz de onun benzeri on uydurulmuş sûre getirin; eğer doğru* (sözlü) *iseniz Allah'tan başka, çağırabildiklerinizi de* (yardıma) *çağırın* (da bunu yapın)*!*"[10] Bunu da yapamayınca, bu defa Kur'an'ın benzeri kısa bir sure getirmelerini istedi[11]:

"*Yoksa "O'nu uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer doğru* (sözlü) *iseniz haydi onun benzeri bir sure getirin ve Allah'tan başka çağırabildiklerinizi de çağırın!*"[12] Bunu, daha sonra Bakara Sûresi, 23. âyetinde de tekrar etti. Bütün gayret ve çabalarına rağmen Kur'an'ın kısa bir suresinin dahi bir benzerini getiremediler. Bundan sonra da ortaya çıkan acziyetlerini Yüce Allah şöyle ilân etti:

"*De ki: "Andolsun, eğer insanlar ve cinler şu Kur'an'ın bir benzerini meydana getirmek üzere toplansalar, yine onun benzerini meydana*

5 Zerkanî, Muhammed Abdulazîm, Menahilü'l-Irfan Fi Ulumi'l-Kur'an, Kahire 1980, II, 336; Sabunî, et-Tıbyan, s.135.
6 Sabunî, et-Tıbyan, s.136, 137.
7 Ankebût, 29/50-51.
8 Enfal, 8/31.
9 Tur, 52/34.
10 Hûd, 11/13.
11 Draz, Muhammed Abdullah, en-Nebeü'l-Azîm, Dâru'l-Kalem, Beyrut 1970, s.84.
12 Yunus, 10/38.

getiremezler. Birbirlerine arka ol(up yardım et) *seler de* (bunu yapamazlar)."[13]

Kur'an'ın açıkça meydan okuyuşu karşısında onların kin ve nefretleri galeyana geldi ve Kur'an'ın bir benzerini yapmak için bir hayli uğraşıp didindiler. Çalışmalarının en ufak bir semeresini alamadıklarını görünce de şaşkına döndüler, Kur'an'ın -hâşâ- bir "sihir" veya "kehanet" veyahut da "şiir" olduğunu söylemeye kalkıştılar.[14] Kur'an'ın bir benzerini yapamayınca, artık Müslümanlarla alay etmeye, onlara hakaret etmeye başladılar. Müslümanlara eziyet etme yolunu da denedikten sonra kılıca sarıldılar ve neticede de Hz.Peygamber Efendimizi asıl vatanı Mekke'den hicret etmek zorunda bıraktılar.[15]

Kur'an pek çok yönden mucizdir.[16] Yani onun icazını sadece dili, üslubu ve fesahatinde aramak hatalıdır. Kur'an'ın te'lifi, ihtiva ettiği ilimler, geçmiş ve geleceğe dair gaybî haberler ve her asırda beşerin ihtiyacına cevap verebilecek bir durumda olması gibi çok çeşitli yönlerden i'cazı aranabilir.

Bazı İslam âlimleri Kur'an'ın mucizevî yönlerini iki yüze kadar çıkarmaktadır. İşte Kur'an'ın mucizevî yönlerinden biri de âyetlerdeki kullanılan lafız, mana ve ses arasındaki uyumdur. Yani Yüce Allah, âyetlerde kullandığı lafızları öyle mükemmel bir şekilde seçmiştir ki, bu lafızların anlattığı mana ile sesin bir uyum içinde olduğunu görmekteyiz.

Biz burada Kur'an'ın lafız, mana ve ses uyumu açısından mucize oluşunu beş örnek vererek açıklamak istiyoruz.

Örnek 1:

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

"*Allah, kimi doğru yola iletmek isterse onun göğsünü İslam'a açar; kimi de saptırmak isterse* ***onun göğsünü* (o kimse)** ***göğe çıkıyormuş gibi dar ve tıkanık yapar***. *Allah, inanmayanların üstüne işte böyle pislik çökertir.*"[17]

Bu âyette Yüce Allah, doğru yola iletmek istediği kimsenin gönlünü İslam'a açacağını, saptırmak istediğinin gönlünü de, göğe doğru çıkmak isteyen insanın göğsünün daralması gibi daraltıp sıkacağını bildirmektedir.

Bu âyette bir fizik yasasına işaret vardır. Yüce Allah: "*Allah, kimi saptırmak isterse, onun gönlünü göğe çıkıyormuş gibi dar ve tıkanık yapar.*" buyuruyor. Âyet, müminle kâfirin ruhsal durumunu belirtmek için verdiği örnekle göğe yükselen insanın göğsünün daralacağına, tıkanacağına, o adamın güçlük çekeceğine işaret etmiştir.

Bilindiği üzere yükseğe çıktıkça hava basıncı düşer[18], nefes almak güçleşir. Nefes alması güçleştikçe göğsü daralıp sıkılmaya başlayan insan, boğulacak gibi olur.[19] Her yüz metre yükseldikçe basınç bir derece azalır.[20] 15-16 bin metre yükselince özel cihazlar olmadığı takdirde insan nefes alamaz, havasızlıktan boğularak ölür.

İşte hava basıncını ölçen aletlerin bulunmadığı bir zamanda inen Kur'an, göğe yükselen insanın göğsünün daralıp tıkanacağını söylemekle bu fizik kanununa da işaret etmiş olmaktadır. Hiç kuşkusuz bu ifade, bir Kur'an mucizesidir. Ayrıca yükseldikçe göğsün daralıp tıkanacağını canlandırmak üzere "*yessa'adü* **يَصَّعَّدُ** " kelimesinin seçilmesi de fevkalade dikkat çekicidir. Bu kelimeyi telâffuz ederken âdeta boğaz tıkanmakta, nefes daralmaktadır. Seçilen kelime, aynı zamanda delalet ettiği anlamı yansıtmaktadır. İşte bu âyette 'yükseldikçe göğsün daralıp tıkanacağı' anlatılırken bu manayı ifade eden "yessa'adü **يَصَّعَّدُ** " kelimesini telâffuz ederken nefes daralmakta ve âdeta manayla bir uyum içerisinde olmaktadır. İşte

13 İsrâ, 17/88.
14 Bkz, Zuhruf, 43/30; Sâffât, 37/36.
15 Karaçam, İsmail, Sonsuz Mucize Kur'an, İstanbul 1990, s.116; Soysaldı, Mehmet, Kur'an'ı Anlama Metodolojisi, Fecr Yay., Ankara 2001, s. 285-286.
16 Kur'an'ın i'caz yönleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Bakıllânî, Kadı Ebu Bekir, İ'cazu'l-Kur'an, Beyrut trs., I, 72-75; Zerkeşî, Bedrüddin Muhammed b.Abdillah, el-Burhan Fi Ulumi'l-Kur'an, Mısır 1957, II, 175-176; Zerkanî, age., II, 332-413; Müslim, Mustafa, age., s.113-288.
17 Enam, 6/125.
18 Ganong, William F, Ganong Tıbbi Fizyoloji, (çev. Türk Fizyolojik Bilimler Derneği), Barış Kitabevi, Ankara 1996, II, 841; Peter Atkins-Loretta Jones, Temel Kimya, (çev. E. Kılıç, V. Ark), Bilim Yayıncılık, Ankara 1997, s.147; Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul 1986, III, 1354.
19 Komisyon, İnsan Fizyolojisi, Filiz Kitabevi, İstanbul 1986, II, 810.
20 Komisyon, İnsan Fizyolojisi, II, 809.

bu Kur'an'ın lafız, mana ve ses uyumu açısından mucizevî bir yönüdür.[21]

Örnek 2:

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1) مَلِكِ النَّاسِ (2) إِلَهِ النَّاسِ (3) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4) الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ (5) مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ (6)

"(Ey Muhammed!) *De ki: "İnsanlardan ve cinlerden ve insanların gönüllerine vesvese veren o sinsi vesvesecinin şerrinden, insanların tanrısı, insanların hükümranı ve insanların Rabbi olan Allah'a sığınırım."*[22]

Bu sûrede cinlerden ve insanlardan, gizlice insana sokulup fısıltı ile kötü düşünceler aşılayan kimselerin şerrinden Allah'a sığınılması emredilmektedir. Burada işlenen konu fısıltı ile kötü düşünceleri insanlara aşılamaktır. Sureyi tecvid kaidelerine göre düzgün bir tarzda okuduğumuzda; "Kul e'ûzü bi-rabbi'n-nâs meliki'n-nâsi ilâhi'n-nâsi min-şerri'l-vesvâsi'l-hannâsi elleziyü vesvisu fî suduri'n-nâsi mine'l-cinneti ve'n-nâs." kulağımıza bir fısıltı sesi gelmektedir. Yani "nas" kelimelerinin sonunda (s)lerden kulağa bir fısıltı yankılanmaktadır. İşte böylece Kur'an, kullandığı lafızlar ile ses tonları arasındaki uyumla bir bütünlük arz etmektedir.[23]

Örnek 3:

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَةِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ

"*İçlerinden biri: "Yusuf'u öldürmeyin, onu bir kuyunun deriliklerine bırakın. Böyle yaparsanız yolculardan onu bulup alan olur." dedi.*"[24]

Hz. Yusuf'u kıskançlık ve hasetlerinden dolayı kardeşleri öldürmek isterler. Böylelikle babalarının teveccühünü kendilerine çevirmek düşüncesindedirler. Yusuf'un kardeşleri onu öldürmeye karar verdiklerinde içlerinden biri, Yusuf'u öldürmeyin onu derin bir kuyunun dibine atın diye bir teklif getirmiştir. Bu teklifi kabul eden diğer kardeşleri onu kuyuya atmışlardı.[25] İşte bu âyette Hz. Yusuf'un derin kuyunun dibine atılmasını anlatırken "*ğayabeti'l-cubb* **غَيَابَةِ الْجُبِّ** " kelimesi kullanılmıştır. Bu lafız telaffuz edilirken "*cubb*" kelimesinin sonunda suya ağır bir şeyin atıldığında çıkan sesi andıran bir sesin çıktığını görmekteyiz.

Örnek 4:

Ölüm anında insanın yaşadığı dehşeti anlatan şu âyetlerde ifade edilmek istenen mana ile kullanılan lafızlar arasında büyük bir uyum vardır.

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ (26) وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ (27) وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ (28) وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ (29) إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ (30)

"*Dikkat edin; can boğaza gelip köprücük kemiklerine dayandığı zaman: "Çare bulan yok mudur?" denir. Artık ayrılık vaktinin geldiğini sanır. Bacaklar birbirine dolaşır. O gün sevk Rabbinin huzurunadır.*"[26] İnsanın eceli gelip de Azrail canını alacağı zaman, insanın canı boğaza kadar çekilip köprücük kemiğine dayanınca, o anda insanın çektiği ızdırap ve sıkıntı anlatılmaktadır.[27] İşte âyette bu manayı ifade eden lafızları okurken âdeta manzarayı insan yaşıyormuş gibi olmaktadır.

Âyet, bunu bize gözümüz önünde cereyan eder bir vaziyette, şu anda can boğazdan çıkıyormuşçasına, bu korku titreyiş halini canlandırıyor.

"*Dikkat edin; can boğaza gelip köprücük kemiklerine dayandığı zaman.*" Yani can boğaza çıkınca, son nefesini vermek üzere iken, işte bu anda herşey bitmiş gözler yuvalarından kaydıran büyük sıkıntı gelip çatmıştır. Etrafındakiler ise bu son anda bir şeyler yapabilmek, kurtarıcı çareler aramak üzere çırpınıp dururlar. "*Tedavi edecek kimse yok mudur?*" derler. Sanki bulacakları çare fayda verecek, son nefesini veren geriye dönecekmiş... derken "*Bacaklar birbirine dolaşır.*" Her çare boşa gitmiş, her doktor aciz kalmış, nihayet her canlının en sonunda

21 Ateş, Süleyman, Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1991, III, 233-234; Kılıç, Sadık, Kur'an Dildeki Sonsuz Mucize, Gelenek Yay., İstanbul 2003, s.41.

22 Nas, 114/1-6.

23 Ateş, age., XI, 210; Yıldırım, Suat, Kur'an-ı Kerim Kur'an İlimlerine Giriş, Ensar Neşriyat, İstanbul 1983, s. 134; Kılıç, age., s. 43, 44.

24 Yusuf, 12/10.

25 Zuhaylî, et-Tefsiru'l-Münir, XII, 214,215.

26 Kıyame, 75/26-30.

27 Zemahşerî, age., IV, 663; Zuhaylî, et-Tefsiru'l-Münir, XXIX, 272,273.

varacağı biricik yol ortaya çıkmıştır: "*O gün sevk Rabbinin huzurunadır.*"

Sahne hakikaten çok hareketli olup çok şeyler ifade etmektedir. Âdeta her âyet bir hareketi ortaya koymakta, her bölüm bir ışık tutmaktadır. Son nefes, bu acı ve katı, aynı zamanda karşı gelinmeyen ve geri çevrilemeyen hakikat karşısında, korkular, şaşkınlıklar ve feryatlar dile gelmektedir. Daha sonra kurtuluşu olmayan bir son gelip çatmaktadır.[28]

İşte yukarıdaki âyetleri okurken çıkarılan ses tonu, âdeta mana ile bir uyum içinde hadiseyi gözümüzün önünde canlandırmaktadır.

Örnek 5:

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ (1) مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (2) سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ (3) وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ (4) فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ (5)

"*Ebu Leheb'in elleri kurusun; kurudu da! Malı ve kazandığı kendisine fayda vermedi. Alevli bir ateşe girecektir. Karısı da, boynunda bir ip olduğu halde ona odun taşıyacaktır.*"[29]

Bu surede Ebu Leheb'in Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara olan düşmanlığı ve inkarı dolayısıyla yaptığı kötülüklerden dolayı onun helâkı için beddua edilmektedir. Yani surede Ebu Leheb ve karısına helâk temenni edilmektedir. Her ikisinin de alevli cehennem ateşine gireceği belirtilmektedir.[30]

Ebu Leheb'in asıl adı Abdu'l-Uzza'dır. Çok kızan, kızgınlığından dolayı köpüren bir kişi olmasından dolayı "alev babası" anlamına gelen "Ebu Leheb" lakabını almıştır. Hz.Peygamber ve Müslümanlara yaptığı eza ve cefadan dolayı cehenneme girip orada yanarken, ateşe odun gerekecektir. İşte boynunda burum burum bükülü altun gerdanlığı ile hanımı, o ateşin odunu olmaktadır. Ateş köpüren kocasına odun taşımakta, onun ateşini körüklemektedir. Zira o kadın, ateş köpüren kocasına dünyada iken Hz. Muhammed'e karşı kışkırtmakta, halk deyimiyle "ateşe körükle gitmekteydi."

Ateşe atılan odundan söz edilirken kelime sonlarındaki "b"ler, birbirine değen odunların çıkarttığı "tab, tab" seslerine benzer bir ses vermektedir. Sureyi tecvid kaidelerine uygun bir tarzda okuduğumuzda kelime sonlarındaki "b" harflerinden, "tab tab" diye bir ses, yani birbirine değen odun sesi duyulacaktır.[31] İşte bu örnek de Kur'an'ın lafızlarının anlattığı mana ile ses uyumunu bize çok güzel bir tarzda göstermektedir.

Nitekim Asr-ı Saadette İbnü'l-Mukaffâ' uzun bir süre Kur'an'a muaraza etmeye uğraşır, ama bu âyeti işitince âyette müşahede ettiği çarpıcı belagat karşısında, "*beşer onun bir benzerini getiremez.*" demiş ve muarazada bulunmayı terk ederek, o ana kadar uydurduğu şeyleri yırtmıştır.[32] İşte İbnü'l-Mukaffâ'yı bu derece etkileyen, Kur'an'ın lafız, mana ve ses uyumundaki mucizeliğidir.

Sonuç

Hz. Peygamber'e 23 yıl gibi uzun bir sürede peyder pey vahyedilmiş olan Kur'an, Hz. Muhammed'in (s) ebedî mucizesidir. Zira O, beşeri bir benzerini getirmekten aciz bırakan Allah'ın mu'ciz kelâmıdır. Kur'an i'cazının birçok yönü vardır. İ'caz yönlerinden biri de, Kur'an'da kullanılan lafızların mana ve ses uyumu açısından birbiriyle insicam içerisinde olmasıdır.

Bu makalede verdiğimiz örneklerde de açıkça görüldüğü gibi Kur'an âyetlerinde Yüce Allah, hakikatleri ifade ederken öyle bir üslup kullanmıştır ki, seçtiği lafızlarla anlatmak istediği mânâlar arasında çok güzel bir uyum görülmektedir. Bu da Kur'an'ın bir beşer kelâmı değil de ancak Allah kelâmı olduğunu bize göstermektedir. Çünkü beşer kelâmında bu kadar mükemmelliği bir arada bulmamız asla mümkün değildir. ■

28 Kutub, Fi Zılali'l-Kur'an, XV, 397.
29 Tebbet, 111/1-5.
30 Zuhaylî, et-Tefsiru'l-Münir, XXX, 456-458.
31 Ateş, age., XI, 167; Kılıç, age., s. 44.
32 Bkz., er-Râfi'î, Mustafa Sadık, İ'cazu'l-Kur'an ve'l-Belağatu'n-Nebeviyye, Dâru'l-Kuttabi'l-Arabî, Beyrut 1973, s.178; Kılıç, age., s. 113, 114.

Sanal Ortamda Kur'an ve Meal Çalışmaları

NURİYE ÇAKMAK

11 EYLÜL'DEN SONRA İNTERNET KULLANICILARININ %23'Ü İSLAM DİNİ HAKKINDA İNTERNET ÜZERİNDEN BİLGİ EDİNMİŞTİR.

Yeni yüzyılın en büyük iletişim ve reklam araçlarının başında gelen internet, bu hızını hiç yitirmeden dünyanın her yerinde yeni kullanıcılara ulaşmaya devam ediyor.

Elbette neredeyse 'sınırsız özgürlük' olarak algılanan bu sanal dünyanın yararları kadar zararları da var. Ancak şuna inanıyoruz ki, birçok şeyde olduğu gibi sonuçlar kullanıma bağlı gelişiyor ve amellere cismi niyetler giydiriyor. Ve böylece bu onu hayırlı veya şerli kılıyor. Ateşin doğru kullanıldığında nimet, dikkatsiz kullanıldığında şer olması gibi, nefis gibi, her şey gibi.. Ancak, dini bilgi edinmek için internet kullananların oranı da azımsanmayacak boyutta. Mesela, 11 Eylül'den sonra internet kullanıcılarının %23'ü İslam dini hakkında internet üzerinden bilgi edinmiştir. Milyonlarca insan dinleri hakkında bilgi edinmek, fıkhi sorularına cevap bulmak için interneti kullanmaktadır. Dolayısıyla hayat kitabımız olan Kur'an-ı Kerim'i konu edinen çok dilli web sitelerine olan ihtiyaç izahtan vabestedir. Bu bağlamda interneti hayırda kullanmanın mümkün olduğunu, hatta birçoklarının ayaklarının kaydığı bir zeminde, onun Kur'an'la buluşmayı kolaylaştıran bir nimet haline gelebildiğini gösteren bir çalışma yaptık Kur'ani Hayat dergisinin vahyin nüzûlünün 1400. yılı münasebetiyle hazırlayacağımız Kur'an sayısı için.

Elimizden geldiği ölçüde çeşitli dünya dillerinde yayın yapan Kur'ani siteleri araştırdık.*

* Bu çalışmada yardımlarını esirgemeyen Fethi Güngör beye, Şule Toyran ve Hümeyra Sarucan kardeşlerime teşekkür ediyor ve Kur'ani hayatın inşasında on binlerce kişiye ulaşıp hizmet eden tüm bu oluşumlara "hizmetiniz makbul, amel-i salihiniz daim olsun" duasında bulunmayı borç biliyorum.

KUR'AN-I KERİM'LE İLGİLİ TÜRÇE YAYIN YAPAN SİTELER

www.kuran.tv

Daha önceden kuran-ikerim.org ve sorular-laislamiyet.com siteleri altında hizmet veren Kur'an-ı Kerim sayfalarının bir araya getirilip, kullanım kolaylığı sağlanıp içeriğinin zenginleştirilmesi neticesinde oluşmuş bir site. Oku-anla-izle-dinle başlıkları altında zengin bir içerik ve kullanışlı bir menüye sahip. Ayrıca soru-cevap ve makaleler gibi bölümler bulunmakta. "Her gün iki sayfa okuyarak günde bir hatime ortak olabilirsiniz" başlığıyla öne çıkan bir yıllık hatim programı ve tecvid dersleriyle oldukça güçlü bir site.

www.kuran.gen.tr

Dünyanın en büyük Kur'an-ı Kerim portalı başlığıyla yola çıkan sitede Türkçe bölümü altında beş ayrı mealin yanı sıra Rusça, Almanca, Fransızca gibi 30'a yakın dilde meal çalışmasını bulmak mümkün. Bunun yanı sıra mealler içinde arama yapma imkânı da mevcut.

www.kuranimiz.net

Site Kur'an-ı Kerim içerikli akademik bilgilerin yanı sıra güçlü bir multimedya bölümüne sahip. Hasan Tahsin Feyizli'nin Feyzu'l-Furkan mealini ve mushaf sayfalarını çevirerek bir arada okumak mümkün ve menü oldukça kullanışlı. Bunun yanında "anlamak için oku" sloganı çerçevesinde özgün animasyon çalışmaları ve duyurular, ayrıca Kur'an'ın Anlamıyla Buluşmak (KAB) Platformu'nun desteklediği projeler de sitede yer almakta.

www.kuranikerim.com

Türkçe, Almanca, İngilizce, Boşnakça gibi dillerdeki meal çalışmalarının yanı sıra sesli Kur'an bölümü, site içinde arama yapma imkânı, Kütüb-i Sitte hadisleri, fıkıh, sözlük ve bilgisayarıma yükle gibi imkânları barındıran yararlı bir sayfa.

www.diyanet.gov.tr/kuran/default.asp

Diyanet İşleri Başkanlığı resmi sitesinin Kur'an sayfasında, iniş sırasına göre, alfabetik sıraya göre ve Kur'an-ı Kerim'deki sırasına göre sûreleri dinlemek, Arapça orijinal metinle beraber âyetlerin meallerine de ulaşmak mümkün. Ayrıca sayfa dâhilinde konu fihristi, meal yükleme ve arama yapma gibi bölümler de bulunmakta. Arzu edilirse meal word veya pdf formatında bilgisayara da indirilebiliyor.

www.muallim.biz

Adreste sûreleri tek tek dinlemek, aynı menüden sûre meallerine ulaşmak ve indirme yapmak gibi kolaylıklar sunuluyor. Ayrıca zekatmatik, takvim çevirici gibi programlar ve ilmihal çalışmalarını bilgisayarınıza yüklemeniz mümkün.

www.kurandan.com

Görsel açıdan ve menüleri bakımından farklı bir site. Allah (c), Muhammed (s) ve ilmihal gibi İslami kaynak ve farklı birçok içeriğin yanı sıra Kur'an-ı Kerim bölümünde seçilen sûrenin mealini okumak ve aynı anda meali sesli olarak dinlemek mümkün. Ayrıca konular ve âyetler, Kur'an fihristi ve sözlük bölümleriyle güçlü bir Kur'ani site.

www.kuranvakti.com

Çeşitli imam ve hafızlardan Kur'an kıraati dinlemek ve meal okumak mümkün. Ayrıca Kur'an'la ilgili âyet ve hadisler ile tavsiye kitaplar bölümlerinin yanı sıra oldukça güçlü bir e-kitap bölümü de sitede yer alıyor.

www.kuranmeali.com

Sitede 17 adet meal çalışmasına ulaşmak, karşılaştırma ve arama yapmak mümkün. Mealler arasında geçiş yapmak son derece kullanışlı hale getirilmiş. Türkçe meal konusunda en zengin içeriklerden birine sahip olan sitede, direk iletişim menüsü sayesinde istediğiniz sûrenin istediğiniz âyetine tek tek ulaşabilirsiniz. Meal ve Arapça metni birada okuyabildiğiniz gibi bu zengin içeriği bilgisayarınıza indirme imkânı da sağlanmış.

www.kuranfihristi.net

Konu ve kelime başlıklarıyla fihristte arama yapmak, 5 ayrı dilde meal okumak müm-

kün. Bunun yanı sıra sitenin "sözlük" bölümü de var.

www.kurandaara.com

Adı üzerinde bir arama sayfası. Türkçe ve diğer dünya dillerindeki meallerde hızlı arama yapma imkânı sağlıyor.

www.seslikuran.com

Sayıları 15'i bulan çeşitli dünya dillerine ait meali sesli olarak ziyaretçilerine sunan sitede online meal dinlemenin yanı sıra bu dosyaları cd kalitesinde bilgisayarınıza veya telefonunuza indirebilirsiniz. Sitenin bilgilendirici telif konusundaki hassasiyeti de gözden kaçmıyor. Ayrıca mealle yaşayanlar bölümünde, ziyaretçilerin konuyla ilgili paylaşımları ve hikâyeleri de yer alıyor.

kurandinle.org

Seçilen sûreyi çalma listesinden dinlerken sayfanın altı kısmında birebir orijinal sayfadan takip edebilme imkânı sunan bir site olup bir de e-grupları var.

kuranmektebi.com

Yayına yeni başlamış bir site. İlgi çeken yönü, sitede sûreleri işaretçiyle takip etme imkânının yanı sıra meal dinleme ve izleme şansı da bulunuyor, Ali Küçük tarafından yapılan tefsir de aynı şekilde dinlenebiliyor. Ayrıca Kur'an öğrenin, Namaz hocası, Hadis-i Şerif gibi içeriklere de ulaşmak mümkün.

www.mukabele.com

Farklı bir site. 5 ayrı hat üzerinden birebir görünüşüyle Kur'an-ı Kerim okuyabilir, 10'un üzerinde hafızdan aynı anda dinleyebilir, isterseniz 5 ayrı mealden birini seçerek sayfanın altından takip edebilirsiniz. Site hat çeşitliliğinin yanında 5 ayrı hat boyutu seçeneği sunmasıyla da dikkat çekici.

www.kuransitesi.com

İsmiyle müsemma bir site. Diğer sayfalarda olduğu gibi Arapça hattından Kur'an okumak ve 3 ayrı meale ulaşmak mümkün. Ancak siteyi farklı kılan ilgili içeriğin zenginliği. İlmihal bilgileri, Hadisler, makaleler gibi birçok menü içinde güzel çalışmalar bulmak mümkün.

www.biriz.biz/kuran/index.htm

Kur'an-ı Kerim Türkçe Meal ve Elmalı Tefsiri, Sesli Kur'an-ı Kerim ve Sesli Türkçe Meal bölümleri ile sade menülü bir site.

www.kuranmeali.org/kuran_meali.aspx

Zengin içerikli bir meal sitesi. 26 adet Türkçe Kur'an mealini âyetlerin Latin alfabesi ile Türkçe okunuş metinlerini ve âyetlerde yer alan kelimelerin Türkçe anlamlarını da vererek mealleri mukayese etmenizi sağlıyor.

www.hasenat.net/mealdwn.htm

Tesbit edebildiğimiz kadarıyla alanında bir ilk olarak sitede meal okumak ve dinlemenin ötesinde meal indirme bölümü var. İsterseniz sûreleri tek tek veya cüz olarak bilgisayarınıza kaydederek her istediğinizde kendi arşivinizden meale ulaşabilir ve dinleyebilirsiniz.

www.islamoglumeali.com

Mustafa İslamoğlu'nun kaleme aldığı Hayat Kitabı Kur'an: Gerekçeli Meal-Tefsir eserinin tanıtım sayfası. Sayfada eserle ilgili geniş bilgi, eserden örnekler ve açıklamalar bulunuyor. Ayrıca sayfa üzerinden eserin basılı nüshasını sipariş etmek de mümkün.

www.1hafta1ayet.com

Önce bir e-grup olarak başlayan çalışma site olarak hayatını sürdürüyor. Üye olduğunuz takdirde her hafta e-postanıza bir âyetin konu edildiği bir duvar kağıdı postalanıyor. Bunun yanı sıra aynı şekilde bir 1 hafta 1 hadis konusunda da çalışmalar sürdürülüyor. Kâbe'den canlı yayın izleme imkânı sunan sitenin bir de forumu var.

www.elifba.org

Son derece zevkli ve kullanışlı, özellikle çocuklara hitap eden bir Kur'an öğrenme sayfası. Kolay, renkli ve geniş bir menüsü bulunuyor.

www.kuranelifbasi.com

Multimedya desteği ile ders ders hazırlanmış başka bir Kur'an öğrenme sayfası. Videolar üzerinden dersleri takip etmenin kolaylığı yanında aşağıdaki sayfadan harflerin okunuşu vb. içerikleri ayrıca tek tek öğrenmeniz mümkün, deneme testleri de bulunan sayfa tam bir canlı elifba…

Tüm bu çalışmaların yanı sıra günlük, haftalık veya aylık okumaları bir araya getirerek hatim sevabına dâhil olmak isteyenler için ortak hatim programları düzenleyen birkaç site şöyle sıralanabilir;

www.hatim-online.com/tr/index.php

www.ortakhatim.com/mukabele/index.htm

www.nur.gen.tr/tr/Home/KuranHatmiHavuz.html

Birçok alanda faaliyet gösteren forum siteleri içinde birkaç Kur'ani forum sitesi de var;

www.kuranformu.com/forum

www.kurannesli.net/forum

www.kurankursumezunlari.com/forum/index.php

Kur'an içerikli paylaşımların yapıldığı birkaç e-grup sayfasını da aşağıdaki linklerden inceleyebilir, üye olarak katılabilirsiniz.

Kur'an Yolu grubu;

groups.yahoo.com/group/kuranyolu/?v=1&t=search&ch=web&pub=groups&sec=group&slk=4

Meal grubu;

groups.yahoo.com/group/meal/?v=1&t=search&ch=web&pub=groups&sec=group&slk=20

Kur'an Okuyalım grubu;

groups.yahoo.com/group/kuranokuyalim/?v=1&t=search&ch=web&pub=groups&sec=group&slk=3

Kur'an Tefsiri grubu;

groups.yahoo.com/group/kurantefsiri/?v=1&t=search&ch=web&pub=groups&sec=group&slk=69

Bakırköy İmam Hatip Lisesi Mezunları Tefsir grubu;

groups.yahoo.com/group/tefsirgrubu/?v=1&t=search&ch=web&pub=groups&sec=group&slk=49

Tüm bu internet alanlarının yanında nispeten yeni sayılabilecek bir sosyal paylaşım ağı olarak Facebook üzerinden de birçok Kur'ani çalışmaya ulaşmanın mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Ağ üzerinde şaşırtıcı sayıda üyeye sahip sayfalar açılmış durumda. Mesela Kur'an-ı Kerim sayfasının 563 binden fazla üyesi bulunuyor. Aynı isimli başka bir sayfada ise 112 bin kişi üye olmuş durumda. Ayrıca Kur'an Araştırmaları Platformu sayfası 214 bin üyeyle zengin bir içeriğe sahip. Bu sayfaları tek tek tanıtma gereği duymadık. Facebook üyesi olmayı tercih eden kişiler için arama bölümünde yapılacak ufak bir işlem yeterli olacaktır diye düşünüyoruz. 500'ün üzerinde sayfa ile karşılaşmak mümkün, isim benzerlikleri nedeniyle aramaya karışan ilgisiz sayfa veya kişi kayıtları hariç aktif sayfalar bulabilir ve üye olarak katılabilirsiniz.

Mustafa İslamoğlu hocanın 15 yıl devam eden tefsir derslerini canlı ve daha sonra arşivden yayınlamak için açılan **www.tefsirdersi.com** sitesi, Kur'ani Hayat dergisinin tüm sayı ve yazılarının yayınlandığı **www.kuranihayat.com** sitesi ve düzenlediği meal bilgi yarışmalarıyla adını duyuran **www.kuranianlamaplatformu.com** web sitesi gibi daha birçok siteyi tek tek tanıtamadan Türkçe Kur'an Siteleri bölümüne noktayı koymak durumundayız.

FRANSIZCA YAYIN YAPAN SİTELER

islamfrance.free.fr/coran.html

Kur'an-ı Kerim'le ilgili hem genel bir tanıtım, hem de "Bilim ve Kur'an", "On-line olarak

Kur'an okuyun ve dinleyin", "Kur'an'ı bilgisayarınıza indirin", "Kur'an ve faideleri", "Kur'an'ın nüzulü" gibi başlıklar altında sıralanan bir içerik internet kullanıcılarının hizmetine sunulmuş.

mosquee-de-paris.net

Birinci dünya savaşının hemen ardından inşa edilen Büyük Paris Camii'nin resmi web sitesinde, Kur'an-ı Kerim linkinin altında, Kur'an'ın tefsiri, tarihi, mesajı gibi konularda zengin bir içerik ile karşılaşılıyor. Ayrıca site üzerinden Kur'an-ı Kerim dinleme imkânı da mevcut.

www.quran-m.com/firas/france

Kur'an ve sünnette mucizeler ansiklopedisi başlığıyla yayın yapan adreste, Kur'an mesajı ve modern bilim çerçevesinde oluşturulmuş bir içerik mevcut…

www.wikilivres.info/wiki/Le_Coran

Muhammed Hamidullah'ın 1959 tarihli Fransızca Kur'an-ı Kerim çevirisine bu adresten kolayca ulaşma imkânı var.

www.harunyahya.fr/livres/foi/conscience/conscience.php

Harun Yahya'nın "Kur'an'da vicdanın önemi" isimli kitabının Fransızca çevirisine bu adresten ulaşılabiliyor.

Son olarak, Kur'an-ı Kerim'in Fransızca çevirilerine de birçok adresten, çeşitli formatlarda ulaşabilmek mümkün. Bu siteler arasında kullanım kolaylığı ve anahtar kelime ile arama yapabilme imkânı ile **oumma.com/**coran adresi öne çıkıyor.

İNGİLİZCE ve ARAPÇA YAYIN YAPAN SİTELER

www.freequran.com/html/aboutus.htm

freequran, Amerika'daki Müslümanların gönüllü bir şekilde bir araya gelerek insanlara İslam'ı ve Kur'an'ı anlatmak için oluşturduğu The Message International'a ait bir site. Site internetteki Kur'an konulu siteler içinde belki de en kapsamlısı denilebilir. Sitede tüm Kur'an sesli olarak mp3 formatında bulunuyor. Ayrıca Uygur dilinden İspanyolcaya kadar onlarca dilde Kur'an tercümesi de sitede mevcut. Siteden ayrıca Kur'an Explorer programına doğrudan giriş de yapabiliyorsunuz. Ancak bu siteyi diğer sitelerden ayıran çok önemli bir fark var. Diğer internet sitelerinin aksine bu site internet dışında çok yoğun bir faaliyet yürütüyor. Site kurucuları Kur'an'ın mesajını başta Amerikan halkı olmak üzere tüm dünyaya doğru bir şekilde iletmeyi amaç olarak edinmişler ve bu yönde ciddi bir çalışma yürütüyorlar. Bu doğrultuda sitenin en göze çarpan özelliği tüm dünya ülkelerinde yaşayan insanlara ücretsiz olarak Kur'an-ı Kerim gönderilmesi. Sitenin hazırladığı, Kur'an'a temiz ve saygılı bir şekilde yaklaşılması, istenmediği takdirde atmak yerine bir başkasına vermek veya siteye geri ulaştırılması gibi ön şartları kabul edenlere dünyanın neresinde olursa olsun Kur'an-ı Kerim ulaştırılıyor. Site elden veya internetten üzerinden aylık ortalama 6 bin Kur'an-ı Kerim dağıtıyor. Sitenin faaliyetleri bununla sınırlı değil. Her ay Peygamber Efendimiz'i (s) anlatan 10 bin adet kitap dağıtılması, çeşitli yerlerde kurulan stantlar aracılığıyla günlük 5 bin adet İslam'ı anlatan kitap dağıtımı, www.islamABC.com sitesi aracılığıyla yeni Müslüman olan kişilere ihtiyaç duydukları tüm bilgileri içeren kitap, cd vb. materyallerden oluşan paketlerin ulaştırılması, lokal merkezlerde sorulu-cevaplı toplantılarla İslam'ın anlatılması, konferanslar-seminerler düzenlenmesi hatta billboardlar ve tv-radyo reklamları kanalıyla İslam'ın Amerika'da doğru anlaşılmasını sağlamaya yönelik çalışmalar düzenlenmesi sitenin faaliyetleri arasında.

www.altafsir.com

ALTAFSIR.COM 2001 yılında Ürdün Kraliyet Enstitüsü İslami Düşünceler Bölümü tarafından İngilizce ve Arapça olarak hazırlanmış bir site. İçerisinde 110 adet Arapça kitap; tefsir kitapları, tecvit kuralları, hadis koleksiyonu

ve Kur'an'a dair çalışmaları içeriyor. Sitede 18 dilde açıklamalı Kur'an meali mevcut. Ayrıca bazı dillerde birden çok kişiye ait meal seçenekleri de bulunuyor. Site içerisinde bazıları daha önce başka hiçbir kitapta yayınlanmamış olan toplam bir milyon sayfadan fazla meal ve tefsir çalışması bulunuyor. Bu yönüyle site Kur'ani ilimlerde çalışma yapmak isteyenlere zengin bir kaynak oluşturuyor.

www.quranflash.com

İnternet üzerinden Kur'an okumak isterseniz ve farklı formatlarda hazırlanmış Kur'an yazılımları size Mushaf okurken aldığınız tadı vermiyor ise bu site tam size göre. Flash olarak hazırlanan sitede Arap basımı Kur'an tabir edilen matbu Kur'an-ı Kerim'i tam ekran görüntüsüyle sayfa sayfa farenizle çevirerek kâğıda basılı bir mushaf okur gibi okuyabiliyorsunuz.

quranexplorer.com/quran

Sitede sûre-cüz-hizb seçenekleri üzerinden Türkçe dâhil birçok dilde mealli bir şekilde Kur'an okumak mümkün. İngilizce meali ise sesli olarak da dinleyebiliyorsunuz. Ayrıca Kâbe imamları dâhil birçok imamın sesinden dinleyerek sesli ve görüntülü olarak hatim takibi de yapabilirsiniz. Sitenin ses ve görüntü kalitesi de oldukça iyi.

quranicaudio.com

quranicaudio sitesi tüm Kur'an'ı mp3 formatında ve ücretsiz olarak sunuyor. Onlarca imamın sesinden Kur'an dinlemek veya mp3 olarak bilgisayarına indirmek isteyenler için güzel bir adres. Sitede ayrıca hicri 1425-1428 tarihleri arasındaki ramazan aylarında Mekke ve Medine'de teravih namazında okunan hatimlerin tüm kayıtları da mevcut. Site son olarak İngilizce ve Urdu dilinde hazırlanmış birçok meal seçeneğini Arapça karşılığıyla aynı sayfada okuma ve hatta sesli olarak da takip edebilme imkânıyla birlikte sunuyor.

www.transliteration.org/quran/home.htm

Transliteration yani başka alfabeyle yazma. Adından da anlaşıldığı üzere site Arap alfabesini bilmeyen ve Kur'an'ı yeni öğrenenlere yardımcı olmak için hazırlanmış Kur'an harfleri Latin alfabesi üzerinde transkripsiyonlu bir şekilde ve sesli olarak yani okunuşuyla sunuluyor. Tüm Kur'an Boşnakça'dan Çekçe'ye kadar birçok dilde Kur'an meali, Arapça ve transkripsiyonlu yazılışıyla beraber sesli olarak da dinleyerek takip edilebiliyor. Site bu yönüyle Kur'an'ı yeni öğrenenler ve doğru okumak isteyenler için büyük kolaylık sağlıyor.

www.islamicmedicine.org/amazing.htm

Adından da anlaşılacağı üzere bu site diğer Kur'an sitelerinden biraz farklı. İngiltere'de yaşayan Suriyeli plastik cerrah Dr. Şerif Kaf el-Gazali tarafından oluşturulan sitede Kur'an, İslam ve tıp bilimine dair birçok doktor tarafından hazırlanmış geniş bir bilimsel makale arşivi mevcut.

www.listen2quran.com

Sadece Kur'an dinlemek istiyorsanız bu site tam size göre. Karmaşık site formatından uzak, görsel medya desteğiyle üç ayrı imamın sesinden yaklaşık 40 dilde görüntülü meal eşliğinde bu siteden kolaylıkla Kur'an-ı Kerim dinleyebilirsiniz.

tanzil.info

Orijinal Kur'an sayfası görüntüsüyle ister Arapça, ister birçok dilde mealinden Kur'an okumak ve aynı zamanda dünyaca meşhur imamların sesinden dinlemek isterseniz tanzil.info güzel bir seçenek. Âyetleri tek tek okutma ve 40 kadar dilde 75 kadar meali kolaylıkla inceleme imkânı sunan site ciddi bir yazılım desteği sağlıyor. Kur'an sayfalarının hattı ise bilgisayardan okumak için gayet net ve okunaklı. Ana sayfadaki FAQ sekmesinde ise telefonlarına veya bilgisayarlarına Kur'an yüklemek isteyenler için çeşitli adresler mevcut.

www.douralquran.com/portal/arabic/topics/current/index.php?cat_id=20

Arapça, tefsir, hadis, fıkıh gibi temel İslami ilimlerin eğitimine dair müfredat programlarının ve bu alanlardaki temel eserlerin

yayınlandığı sitede Kur'an-ı Kerim öğretimine ilişkin bol miktarda dokümana ulaşılabilmekte. Kuveyt Vakıflar Bakanlığı İslami Tedrisat İdaresi tarafından desteklenen İslam Kültür Merkezi'ne ait olup Arapça, İngilizce ve Fransızca yayıp yapan bu siteden el-Ferîd fi Fenni't-Tecvîd, Hidayetu'l-İhvân, Tarihu'l-Mushaf, Tarihu'l-Kurrâi'l-Aşera gibi onlarca kitabın tam sürümlerini word dosyası halinde kişisel bilgisayarınıza kolaylıkla indirmeniz mümkün.

ALMANCA YAYIN YAPAN SİTELER

www.muslim-markt.de/koran/index.htm

Kur'an-ı Kerim sûreleri âyet-âyet Arapça ve Almanca tercümesi ile veriliyor. Kur'an öğrenmeye başlayanlar için alfabe ve okunuşlarla ilgili bilgiler de sitede yer alıyor. Ayrıca Kur'an okuma ile ilgili olarak kullanıcılardan gelen sorular da cevaplanıyor.

islamische-datenbank.de/Quran-al-Kareem

Kur'an-ı Kerim'in orijinal haline ve mealine siteden ulaşmak mümkün. 20 bölüm eşliğinde Kur'an öğrenirken ve okurken karşılaşılabilecek konular açıklanıyor ve benzer harfler arasındaki okunuş farkları ve tilavet kuralları sesli olarak sitede anlatılıyor.

www.meinkoran.de

Bu sayfada Almanca dâhil birçok dildeki Kur'an-ı Kerim meallerinde arama yapmak mümkün.

www.alrahman.de

Bu sayfada ise Kur'an'ı anlamak için dikkat edilmesi gereken detaylar vurgulanıyor ve birçok güncel konuya yine Kur'an'ı referans göstererek açıklama getiren makaleler yer alıyor.

www.muslim-buch.de

Online olarak Kur'an-ı Kerim, meal ve tefsir satın alma imkânı sunuluyor.

www.umma.info

Bu sayfadan, sûre ve âyet arama imkânını kullanarak tefsir okumak için faydalanabilirsiniz.

www.diewahrereligion.de

Bu sayfada Kur'an-ı Kerim dinleyebilir ve bazı konulara getirilen Kur'ani açıklamaları ve tefsir derslerini içeren kaliteli videoları izleyebilirsiniz.

www.der-islam.com/Tefsir/Tefsir.htm

Bu link Almanca tefsirler içeriyor. Ayrıca bilgisayarınıza mp3 dosyası olarak indirebilirsiniz.

islam.de/13822.php

Bu sayfadan Kur'an-ı Kerim'in Almanca mealini bulmanın yanı sıra herhangi bir kelimeyi Kur'an mealinde aramak mümkün. Ayrıca tüm meali bilgisayarınıza indirebilirsiniz.

www.islam-guide.com.de

Bu sayfa ise tüm Kur'an-ı Kerim meali veya tefsiri bulundurmamakla birlikte, özellikle İslam'la yeni tanışan insanlar için, İslam ahlakı, inanç esasları, ibadetler ve Peygamber Efendimiz hakkında bilgiler veriyor. Ayrıca bilimsel gerçeklere işaret eden Kur'an âyetlerinin üzerinde duruyor.

www.eslam.de

Enzyklopädie des Islam adıyla yayın yapan bu site adından da anlaşıldığı gibi sürekli zenginleştirilen bir İslam Ansiklopedisi. Sitede ayrıca resim galerisi ve farklı ülkelerden sanatçılara ait şiirleri Almanca olarak okumak da mümkün…

KİRİL HARFLİ KUR'ANİ SİTELER

www.koran-valeria.narod.ru

Mühtediye Rus hanım İman Valeri Porohova'nın resmi meal sitesi. el-Furkan yayını hakkında detaylı bilgilerin yer aldığı site, Rusça meal için en çok başvurulan sitelerin başında yer alıyor.

www.quran.org.ua

Rusça bilenler için bu sitede Kur'an-ı Kerim'den her hangi bir kelimeyi veya konuyu kolayca arayıp bulmak mümkün. Sürekli yenilenen faydalı birçok bilginin yer aldığı bir site.

quran.al-hayat.ru

Rusça yanında Kur'an-ı Kerim'in çeşitli dillerde mealine de ulaşılabilen sitede Araça metin ve Arapça ses kaydı da yüklenmiş durumda.

www.quran.az

Rus ve Azeri dillerinde hazırlanan bu Kur'ani sitede, kolayca arama yapılabiliyor.

Bunların dışında **ru.quran.nu**, **www.ramadanway.com/**QURAN.htm gibi daha başka Rusça Kur'ani siteler de mevcuttur.

Mesela, Şeyh Abdurahman es-Saidi tarafından hazırlanan Rusça mealin tamamına **tafsir.narod.ru** ve **qurani-kerim.narod.ru/**sady.htm sitelerinden ulaşmak mümkün.

İslam ve Kur'an hakkında makale, kitap, tercümeler ile fetvalara yer veren Elmira Kuliyeva'nın resmi sitesine **www.waytoquran.net** adresinden ulaşabilirsiniz.

Sonuç

Özellikle ülkemizde hızla yayılan internet kullanımına bağlı olarak birçok internet sitesinin varlığını ve hızla artmakta olduğunu biliyoruz. Bu çalışmamızda gözden kaçan veya imkânlar dâhilinde olmadığı için yer veremediğimiz daha nice Kur'ani site çalışması olduğu tartışılmaz bir gerçek. Özellikle sadece birkaç dil üzerinden arama yapabildiğimiz düşünüldüğünde, belki binlerce böyle ehl-i hizmet sayfanın varlığından emin olabiliriz. Araştırmayı yaparken genelde alan adı direk Kur'an'a bakan veya ağırlığı bu yöne veren siteleri tercih ettik. Ancak sevinerek belirtmeliyiz ki, dini içerikli yayın yapan sayısız internet sayfasında da benzer menülere ulaşmak mümkün.

Yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'in yasaklandığı dönemler, devirler, yerler olduğunu biliyoruz. Hatta birçoğumuz bir Mushaf sahibi olmanın çok az insana nasib olduğu maddi manevi zor şartların hüküm sürdüğü zamanların varlığından bir şekilde haberdar olmuşuzdur. Bu açıdan bakılınca binlerce koldan, binlerce imkânla, elimizdeki tüm gelişmeleri seferber ederek böyle bir bereketle Kur'an'ın yayılmasından, gelişen her teknolojinin O'nun adıyla, O'nun kelâmı için seferber edilmesinden son derece memnuniyet duyuyoruz.

İnternet de bir nimettir ve her nimet gibi şükrünü ister. İsteriz ki, böyle güzel çalışmalar ve emekler varken, internet sadece başında boş boş harcanan saatlerle anılmasın. Tek bir tıkla, zamanınızı, çalışmanızı Kur'an'ın feyziyle sürdürebilir, ister dinleyerek, ister okuyarak, ister mealini takip ederek geçen zamana Kur'ani bir değer katabilirsiniz. Hayatı verenin adı ve kelâmıyla, hayatın her anında Kur'an'la buluşabilmek temennisiyle. ■

Kur'aniHayat
HAYATIN İNŞASI İÇİN

e-dergi abonesi olun!

Yeni sayıyı çıktığı ilk günden itibaren PDF ve WORD dosyası olarak bilgisayarınıza indirebileceğiniz gibi eski sayıları da bilgisayarınıza yükleyebilirsiniz.

E-dergi aboneliği: 10-TL, 7-$, 5-€

0212 531 30 30 | www.kuranihayat.com

Kur'an Size Ne Diyor?

AŞKIN TAŞTAN

KUR'AN HER OKUYANLA FARKLI LİSANDA KONUŞUR. O, HERKESİN ANLAYABİLECEĞİ DİLİ SEÇER KENDİNE. SOHBET ARKADAŞININ ONU ANLAMAYA ÇALIŞTIĞINI FARK EDERSE NE SOFRALAR AÇAR ONA...

Israrla çalan telefonun sesiyle açtı gözlerini. "Bu saatte kim ola ki, hayırdır inşallah" diyerek yerinden doğruldu. Telefondaki ses, Mehmet Hoca'nın vefat ettiğini bildiriyordu. "İnna lillah ve inna ileyhi raci'ûn" diyebildi, kendisinin bile zor duyabildiği bir sesle. Telefonu kapattıktan sonra, öylece, hareketsiz bekledi bir müddet. **Ölüm**; ne kadar soğuk, zamana ve mekâna nasıl meydan okuyan, ağızların tadını nasıl da bozan bir şeydi Ya Rab! Hakkıyla ölüme hazır olunabilir mi acaba? Kesinlikle hayır! O halde onun kapısından başka şefkat dilenilecek, mağfiret istenecek bir başka kapı yoktur.

Saatine baktı, sabah namazına daha çok vardı. Şimdi yola çıksa, namaz vaktinde Mehmet Hoca'nın yanında olabilirdi. Buğulanan gözlerini silerken bir yandan da giyinmeye çalışıyordu. Onu ilk gördüğü günü hatırladı. Bir arkadaşının yoğun ısrarıyla dersine katılmıştı. Daracık, sıkıcı bir mekândı burası. İlk başta sıkılmış erkenden kalkmak istemişti. Ama ders başlayıp ta, sanki billur bir çağlayan gibi konuşmaya başlayınca hoca, o darlık gitmiş bir genişlik gelmişti sanki sıkıntı gitmiş, ferahlık gelmişti sanki. İlk defa, günahlarından kurumuş ruhuna bir ümit pınarı serin sularını salıyordu. Ümitsizlik çukurundan, ümit yaylasına yolculuk başlamıştı yüreğinde. Hoca kalabalığa soruyordu "Kur'an size ne diyor?" Sonra kalabalığı ışıl ışıl gözleriyle süzüyor ve devam ediyordu "emin olunuz Kur'an her okuyanla farklı lisanda konuşur. O, herkesin anlayabileceği dili seçer kendine. Hele hele sohbet arkadaşının onu biraz anladığını veya anlamaya çalıştığını fark ederse, ne diller döker, ne

sofralar açar ona. Kur'an'ın sofrasından yiyen artık hiçbir sofradan tat almaz olur. Öyle ya, sofranın sahibi Allah olunca... Eğer imanımız varsa, hiçbir günahımız bu sofranın misafiri olmanıza engel değil. Şah damarımızdan daha yakın olan Allah, neden bize düşmanlık etsin? Şunu unutmayın, Allah hiçbir zaman "kulum bir günah işlese de onu cehenneme atıversem" demez. Günahkâr olan kulu için Allah üzülür ve türlü vesilelerle onu bu günahından çekip almaya sebepler halk eder. O azimüşşandır ki her zaman kulunun arkasındadır, hiçbir zaman kulunu yalnız ve savunmasız bırakmaz. Sırtınızı dayayacak dayınız yoksa Allah'ınız da mı yok? Eğer çıkılan hayat yolunda rehberiniz sağlamsa, yoldaki dikenlik, taşlık arazi sizin sevgiliye vuslatınızı engelleyemez. Siz Sevgili'yle aranızı iyi tutmaya bakın. Gerisi hep angarya."

Küçük bir tebessüm yerleşti dudaklarına, "Gerisi hep angarya" dedi kendi kendine. Taksi şoförü dikiz aynasından ona baktı. Arabasına aldığı kişinin sarhoş olup olmadığını anlamaya çalışıyordu. Yol uzundu, neredeyse İstanbul'un bir ucunda kendi, öteki ucunda Mehmet hocasının evi vardı.

O dersin ardından, 'Kur'an bana ne diyor?' demeye başlamıştı. Kur'an'ı okumaya çalışıyor, ama bir şey anlamıyordu. İçinde bir volkan alevlenmişti, ama Kur'an onunla konuşmayı sanki reddediyordu. O gün Mehmet hocayla tanışmaya kararlıydı. Dersin bitmesini büyük bir sabırsızlıkla bekledi. Kalabalık dağılmış ortalık nisbeten sakinlemişti. Tanışmak için bundan iyi bir zaman olamazdı. Arkadaşıyla beraber hocaya doğru yöneldi. Nihayet işte karşısındaydı. "Sayın hocam bu Aziz. Aziz, bu da bizim Mehmet hocamız" diye tanıştırdı arkadaşı. Tanışmanın ardından, elinde sıkıca tuttuğu Kur'an'ı ona uzatarak "Kur'an benimle konuşmuyor hocam" dedi. Mehmet hoca, müşfik bir tebessümle elini Aziz'in omzuna koydu "önce sizi tanıştıralım o zaman" dedi. Ve ekledi "Allah'ı tanımayan insan Allah'ı sevecek mi, yoksa ondan korkacak mı bilemez. İşte Allah Kur'an'la kuluna kendini tanıtır. Kur'an'la haşir neşir oldukça insan, önce yaradanını tanır, ona âşık olur, sonra habibine âşık olur, sonra yaratılanı sever yaratandan ötürü, sonra esen rüzgârda, yağan yağmurda, uçan kuşta, açan günde, kararan gecede, sana verilen malda mülkte, evlatta velhasıl kemal varlık âlemindeki her şeyde "acaba bununla Allah bana ne demek istiyor?" demeye başlar."

İşte böyle başlamıştı yıllarca sürecek Kur'an yolculukları. Hiçbir dersi kaçırmamış, aksatmamıştı. Tam 25 sene. En sıkıntılı anlarında da Mehmet Hoca'nın hep yanındaydı, en ferah zamanlarında da. 'Hoca- talebe'den çok iki can dostu olmuşlardı bu süre zarfında. Hayatı Kur'an'la yaşamayı, hayata Kur'an'la bakabilmeyi öğrenmişti.

ALLAH'I TANIMAYAN İNSAN ALLAH'I SEVECEK Mİ, YOKSA ONDAN KORKACAK MI BİLEMEZ. İŞTE ALLAH KUR'AN'LA KULUNA KENDİNİ TANITIR.

Taksi, Mehmet Hoca'nın evine çok yakın olan küçük bir mescidin önünde durdu. Ücretini ödeyip, mescide yöneldiğinde sabah ezanı okunuyordu. Namazın ardından, mescitte karşılaştığı birkaç arkadaşıyla birlikte Mehmet Hoca'nın evine gittiler. Evde tam bir sükûnet hâkimdi. Mehmet Hoca'nın başucunda beklemek üzere odaya girdi. Başucundaki iskemleye ilişti. Kendisine rehber olarak seçtiği Kur'an yine başucundaydı.

Öğlen namazını müteakip, binlerce Kur'an talebesinin nemli bakışları arasında Fatihalarla, dualarla sahte âlemden, gerçek âleme uğurlandı. Hocanın büyük oğlu Hasan, Aziz' e bir paket uzatarak "babam bunun size verilmesini istemişti" dedi. Pakette, eskimiş, cildi yıpranmış bir Kur'an-ı Kerim ve bir de not vardı. Şöyle yazıyordu: "bu benim, yıllar önce "bu Kur'an ne demek istiyor" diye hocama uzattığım Kur'an'dır. Tarih tekerrür etti ve sen bana yıllar sonra aynı soruyu sordun. En sağlam rehberini sakın elinden bırakma Aziz dostum." ■

BÜNYAMİN DOĞRUER

Eynel Mefer?

Ölümün ayaklarıyla şehrin kuruyan dudaklarında
Sıkışan insan çalkalanıp duruyor
Dünyanın sıcağında söz putçuluğu salonlarında
Terli uyanışlarla put kırıklarına basa basa
Zifiri karanlıklar içinde / Eynel Mefer? /

Kırılan mumyalar, eriyen mermerler
Ruhunu çağıran hayaletler
Bıktıran ayinler sonrası / Eynel Mefer? /

Alevler titreşiyor gecenin yorgunluğunda
Elim ağrılar içinde ölümün hecesine uygun
Kapkara aynaları kırıp giden / Eynel Mefer? /

Deniz köpüğüne dudaklarıyla yazı yazan
En aşksız zamanda düşleri vurulan
Yüzünde çizgi çizgi hicran olan / Eynel Mefer? /

Damarlarımda zonkluyor düşsel ayna kırıkları
Yaralı kuşları, çocukları ve ırmakları seviyorum
Yıldızım kayboldu, kalbim ezik bir gül
Gözlerimden okunuyor sularımda biriken isyan
Dağlar sükûta bürünmüş, akıyor puslu zaman
Beyaz bir ürperti ile nefes nefese
Ahir zaman girdabında / Eynel Mefer? /

Kaskatı ruhuyla sırrı ifşa olmuş insan
Sayfalarda patlayan yaratılış hecelerini
Oku ve firar et atıl gövdenden
Esmer uykularından uyan
Yağmurlardan, aşklardan, ateş surundan / Eynel Mefer? /

Ey bir duaya sığınan
Parklarda şehrin kâfir kalkışını soluyan
Nice sevdalar eriyen kalbinle
Günaha iştah kabartan bir hayatın tevbesiyle
/ Fefirru İlallah /

Sanal güzellikler buğulu tenler içinde
Veba girmiş kentlerde
Kendi cesetlerini taşıyanlar
Ve / elbise giydirilmiş kalaslar /
/ Fefirru İlallah /

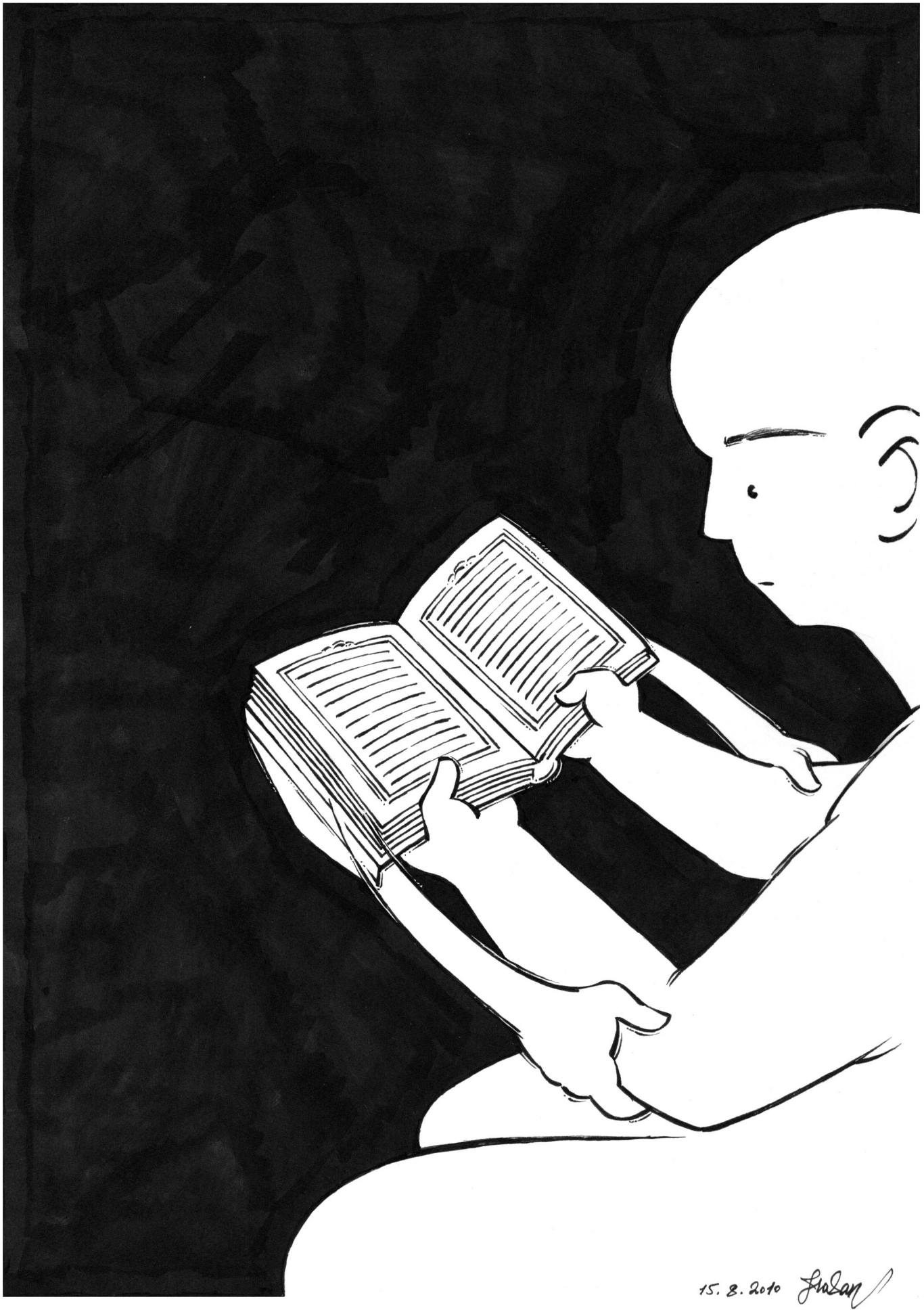
15. 8. 2010

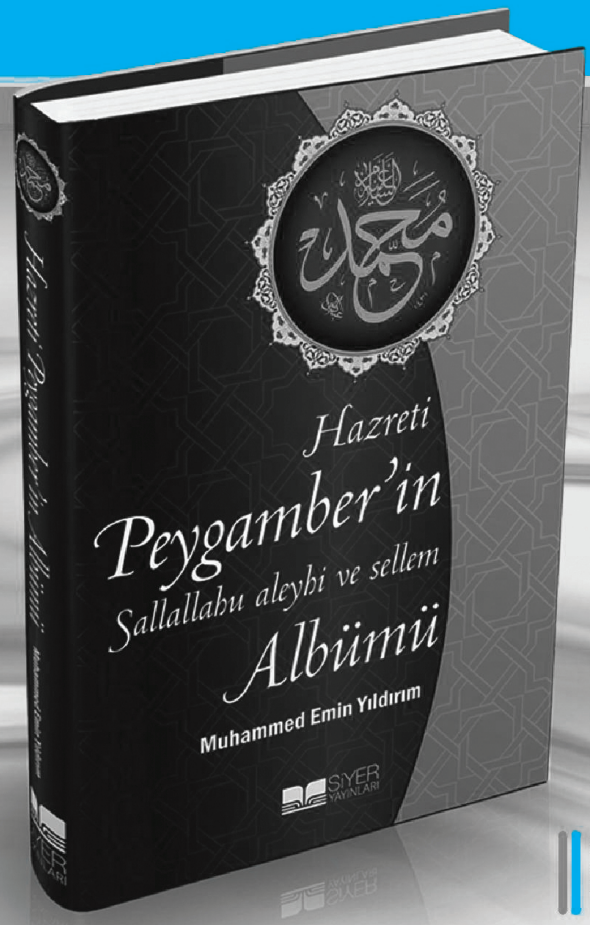

Büyük Boy : 16,5 x 23,5 cm
Sayfa : 475
Tamamı renkli Kuşe kağıt

HZ. PEYGAMBER'İN ALBÜMÜ

Muhammed Emin Yıldırım hocamızın uzun bir zamandır büyük bir emek ve araştırmanın neticesinde hazırladığı "Hz. PEYGAMBER'İN ALBÜMÜ" adlı bu eserde Peygamber Efendimizle alakalı 200'e yakın şahısın kısa hayatları ve peygamberimizle olan yakınlığı en ince detaylarına kadar incelenmiştir. Eser her an elimizin altında olması gereken bir başvuru kitabı niteliğindedir.

- Onlarca tablo, çeşitli çizimler, eski ve yeni çeşitli resimler
- 472 sayfa, tamamı renkli, kuşe kâğıt, büyük boy ve ciltli

Kitap altı bölümden oluşuyor

1.Bölüm Hz. Peygamber'in baba ve dedeleri
2.Bölüm Hz. Peygamber'in anne ve nineleri, anne yerine koyduğu kişiler
3.Bölüm Hz. Peygamber'in hanımları
4.Bölüm Hz. Peygamber'in çocukları, damatları, torunları, süt kardeşleri
5.Bölüm Hz. Peygamber'in amcaları, halaları, dayıları, teyzeleri ve bunların çocukları
6.Bölüm Hz. Peygamber'in bir demet kutlu ashabı arkadaşları ve hizmetlileri

SİPARİŞ HATTI
0212 544 76 96

24 SAAT
SİPARİŞ ve SMS HATTI
0533 332 38 86

SİYER BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
NİŞANCA MH. ZEKAİ DEDE SK. NO: 22 EYÜP İSTANBUL
WEB : www.siyeryayinlari.com
e-satış : www.kitapkasetcd.com